ALMANAK

VOOR DE

NED. HERV. KERK

IN

AFRIKA

VOOR HET JAAR ONZES HEREN 1928.

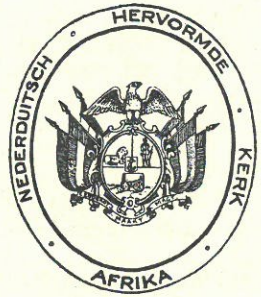

Uitgegeven van wege de Algemene Vergadering der Nederduitsch Hervormde Kerk.

22ste JAAR.

Hoofd Redacteur . . . . . Ds. JAC. VAN BELKUM.
Assistent Hoofd Redacteur Dr. S. P. ENGELBRECHT.
Redacteuren: Ds. J. J. KUHN, Ds. H. P. WOLMARANS en Ds. T. F. J. DREIJER.

INHOUD.

	Blz.
Ter Inleiding	7
Feestdagen	9
Seisoenen	9
Verduisteringen	9
Paas Zondagen in die jaren 1928—1957	11
Bijbelse Kalender	13
Historiese Kalender	37
Posttarief	53
Ned. Hervormde Kerk van Afrika	59
Dienstdoende Predikante op 30 Sept. 1927	91
Predikanten der Ned. Herv. Kerk sedert 1853	92
Jeremia, door Ds. D. F. Erasmus	99
Die Thebaanse Legioen. door Ds. A. Oosthuizen	111
Kerstklokken, door Ds. G. Alers	118
Onze Eredienst, door Ds. L. E. Brandt	120
'n Ou Gebruik by die Voorbereidingsdiens, door Ds. T. F. J. Dreyer	135
Luther te Eisenach door Ds. Joh. Dreyer	141
De Deux-Aes Bijbel, door Dr. S. P. Engelbrecht	147
Die Grieks Ortodokse Kerk, door Ds. J. J. Kuhn	150
Simson, door Ds. P. J. J. Venter	162
De Staatsmodelschool, door F. Wagner	171
Gerhardus Engelbrecht, door Dr. S. P. Engelbrecht	183
Gerhardus Jacobus Engelbrecht, door Dr. S. P. Engelbrecht	189
Die Moord op die Famielie Pretorius, door Dr. S. P. Engelbrecht	192
Martha Johanna Pretorius, door Dr. S. P. Engelbrecht	203
Sabbatsviering, door Ds. H. P. Wolmarans	204
Levenswijsheid van voor 20 eeuwen, door Dr. B. Gemser	211
Een Geloofsheld, door Ds. Jac. van Belkum	220
De Heilige Stad, door Ds. W. P. J. Poën	229
Hervormingslied, door Ds. W. P. J. Poën	231
't Betere Land, door Ds. W. P. J. Poën	233
Liefde, door Ds. W. P. J. Poën	234
Frederik en Lucas Geijser door Dr. S. P. Engelbrecht	237
Gert J. Z. Helberg, door Dr. S. P. Engelbrecht	238
Zalige Doden, door Ds. G. Alers	241

INHOUD VAN PORTRETTE.

	Bls.
Ned. Herv. Kerk te Pretoria	1
De Uitvoerende Raad van de Zuid-Afrikaanse Republiek in 1897	57
Sarel Eloff Grobler	96
Jonkheer Reginald Alphons van Nispen	96
Johannes J. Strydom	96
Joa Albasini	97
Thomas Francois Burgers	108
President Burgers in 1873 op reis naar de Lydenburgse Goudvelden	109
President Kruger in die Negentiger jare in Dullstroom	121
Willem Johannes Botha en Hester Susanna Catharina Botha	133
Theunis Petrus Pretorius en Echtgenote	139
Nehemia 3 :5 in die Bijbel van ,,Deux Aes''	145
F. Wagner	169
Gerhardus Engelbrecht	181
Gerhardus Jacobus Engelbrecht	187
Johanna Etresia Engelbrecht—Kloppers	187
Catharina Maria Pretorius—Gous	193
Petronella Naude—Pretorius	193
Johanna Christina Muller—Pretorius	193
Jan Lodewikus Pretorius	193
Herculaas Albertus Pretorius	197
M. W. Pretorius	199
Martha Johanna Pretorius—Muller	201
Lucas Cornelis Geijser	236
Frederick Hendrik Geijser	236
Gert Johannes Helberg en Echtgenote	239

TER INLEIDING.

Er is een spreekwoord dat zegt: ,,Goede wijn heeft geen krans nodig.'' Deze 22e jaar van onzen Almanak is getuige dat die uitgave goed is, anders zou hij niet zoo goed verkopen en elk jaar meer koopers vinden.

Wij zeggen dan ook niets ter aanbeveling. Alleen hoopen wij dat velen door dit jaarboekje mogen worden gesticht en ook meer kennis krijgen van kerkhistorische feiten en personen.

De Heer onze Hemelsche Vader geve dan ook Zijn zegen aan dezen arbeid.

DE REDACTIE.

Heidelberg, Transvaal,
November 1927.

FEEST- EN VAKANTIEDAGEN.

Nieuwjaarsdag	Januarie 1.
Goede Vrijdag	April 6.
Paasmaandag	April 8.
Hemelvaartsdag	Mei 17.
Empire Dag	Mei 24.
Pinksteren	Mei 27.
Uniedag	Mei 31
Konings Verjaardag	Augustus 1.
Bank Vakantiedag	Oktober 1.
Dingaansdag	Desember 16.
1ste Kerstdag	Desember 25.
2de Kerstdag	Desember 26.
Publieke Vakantiedag	Desember 27.

SEISOENEN 1928.

Maart 21ste (Nacht en dag evening) Herfst begint.
Junie 22ste (kortste dag) Winter begint.
September 24ste (Nacht en dag evening) Lente begint.
Desember 22ste (langste dag) Zomer begint.

In 1928 zullen er vijf Verduisteringen zijn, drie van de zon en twee van de maan.

(1) 'n Gehele verduistering van de zon op 19 Mei, welke als 'n gedeeltelike verduistering in Zuid-Afrika zichtbaar zal wezen.

(2) 'n Gehele verduistering van de maan op 3 Junie, onzichtbaar in Zuid-Afrika.

(3) 'n Gedeeltelike verduistering van de zon op 17 Junie, onzichtbaar in Zuid-Afrika.

(4) 'n Gedeeltelike verduistering van de zon op 12 November, onzichtbaar in Zuid-Afrika.

(5) 'n Gehele verduistering van die maan op 27 November, onzichtbaar in Zuid-Afrika.

Daaglikse Ongevallen

DIE baie fluks pynstillende en skoon genesende Zam-Buk is onmisbaar in elke huis. Dis net so goed vir die meer ernstige aandoenings, soos ekseem, as vir gewone uitslag. Zam-Buk bring die pyn en jeuk tot bedare, verhinder dat die wond gaan etter, verdrywe die onsteking en maak nuut gesonde vel groei oër die plek.

MAAK ZAM-BUK 'N DAAGLIKSE BEHOEFTE

As 'n middel vir eerste hulp by ongelukke en vir alle soorten van huid - aandoeninge is Zam-Buk ongeëwenaar. Zam-Buk is vry van dierlike vet en skadelike minerale stowwe wat in gewone salwe voorkom. Zam-Buk genees met die hulp van die natuurlike kruide op die Natuur sy eie manier.

Been gebrand in die Huis.

Mev. G. Vermeule, van 116, Struben St., Pretoria, skrywe :—" Ek het my been gebrand waardoor 'n rooie plekkie is ontstaan. Hierdie plek het begin te etter en ek het my nie kan beweeg nie deur die pyn. Zam-Buk het onmiddellik die pyn verdryf en het al die kwaaie stowwe uitgetrek en het fluks die wond met nuut gesonde vel bedek."

Zam-Buk

1/6 en 3/9 die dosie.

PAAS ZONDAGEN IN DE JAREN 1928—1957 :—

1928	8 April		1943	25 April
1929	31 Maart		1944	9 April
1930	20 April		1945	1 April
1931	5 April		1946	21 April
1932	27 Maart		1947	6 April
1933	16 April		1948	28 Maart
1934	1 April		1949	17 April
1935	21 April		1950	9 April
1936	12 April		1951	25 Maart
1937	28 Maart		1952	13 April
1938	17 April		1953	5 April
1939	9 April		1954	18 April
1940	24 Maart		1955	10 April
1941	13 April		1956	1 April
1942	5 April		1957	21 April

DE GROTE FOUT

die door vele moeders gemaakt wordt is dat zij hun kleinen niet korrekt voeden. Moeders die geen natuurlik voedsel voor hun zuigeling hebben, behoren onmiddellik dat wondervolle voedsel te proberen dat nu aanbevolen wordt door alle voorname dokters en kraamverpleegsters.

LACTOGEN

HET NATUURLIKE MELKVOEDSEL

Is eender in samenstelling, voeding en verteerbaarheid als Moedermelk en is geschikt voor verplegende moe zowel als voor zuigelingen.

NORTH se PLAASGEREEDSKAP

het 'n reputasie verwerf vir

GEHALTE en BETROUBAARHEID

Gebruik NORTH se Werktuie en Masjiene

Cockshutt-ploeë en Egge, „Defiance Oilomatic"-Windpompe, „Alfa Laval" Roomafskeiers, „Fuller Johnson"-Enjins, Myers-Pompe, Oesmasjiene, Planters, Graanplanters, Mieliedorsers, Kafsnyers, Maalmeulens, ens.

G. NORTH EN SEUN BEPERK

Gevestig 1869 Durban Harrismith ens.

JANUARIE.

1	Zondag	Mijne tijden zijn in Uwe hand.—Psalm 31:16.
2	Maandag	Zoekt den Heer terwijl Hij te vinden is.—Jesaja 55:6
3	Dinsdag	Ik woon bij dien, die van een nederigen geest is.—Jesaja 57:15.
4	Woensdag	God met ons.—Matth. 1:28.
5	Donderdag	Zalig zijn de armen van geest.—Matth. 5:3.
6	Vrijdag	Behoed uw hart bovenal wat te bewaren is.—Spreuken 4:23.
7	Zaterdag	Word ik wakker, zoo ben ik nog bij U.—Psalm 139:18.
8	Zondag	Eén ding is noodig.—Lucas 10:42.
9	Maandag	Onderzoekt de Schriften.—Johannes 5:39.
10	Dinsdag	Zijt vurig van geest.—Romeinen 12:11.
11	Woensdag	De offeranden Gods zijn een gebroken geest.—Psalm 51:19.
12	Donderdag	Laat ons onze wegen onderzoeken en doorzoeken.—Klaagl. 3:40.
13	Vrijdag	Uwe boosheid zal u kastijden.—Jeremia 2:19.
14	Zaterdag	De Heer zal u opendoen Zijnen goeden schat.—Deut. 28:12.
15	Zondag	De vreeze des Heeren is de wijsheid.—Job 28:21.
16	Maandag	Vrees niet, geloof alleenlijk.—Markus 5:36.
17	Dinsdag	Jezus Christus is ons geworden wijsheid van God.—1 Cor. 1:30.
18	Woensdag	De lichamelijke oefening is tot weinig nut.—1 Tim. 4:8.
19	Donderdag	Welgelukzalig zijn de oprechten van wandel.—Psalm 119:1.
20	Vrijdag	Zwijg den Heere en verbeid Hem.—Psalm 37:7.
21	Zaterdag	Ik ben het brood des levens.—Johannes 6:35.
22	Zondag	Waar zijn de negen?—Lucas 17:17.
23	Maandag	De liefde zij ongeveinsd.—Romeinen 12:9.
24	Dinsdag	Bid in den Heiligen Geest.—Judas 1:20.
25	Woensdag	Martha was zeer bezig met veel dienen.—Lucas 10:40.
26	Donderdag	Verblijdt u niet als uw vijand valt.—Spreuken 24:17.
27	Vrijdag	Alles heeft zijn bestemden tijd.—Prediker 3:1.
28	Zaterdag	Wij zijn ook Gods geslacht.—Handelingen 17:28.
29	Zondag	Hoe liefelijk zijn Uwe woningen o Heer der heirscharen.—Ps. 84:2.
30	Maandag	De Heer regeert.—Psalm 93:1.
31	Dinsdag	Dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, den eenigen waarachtigen God.—Johannes 17:3.

LET OP DIE Whippet!

Die wonderlike Nuwe Ligte Moter wat daagliks meer opgang maak en vriende verwerf deur sy onbetwisbare verdienste.

Maklik om aan te set—Maklik om stil te hou—Maklik om te bestuur—lig op petrol—Lig op Olie—Lig op Buitebande.

Die prys van vandag, v. o. s. Pretoria of Johannesburg.

5-Sitplek-toermoter .. .. £247-0-0.

Kom in aanraking met die Agente—

HAAK'S GARAGES BPK.

Bus 769 KOCHSTR. PRETORIA Telef. 1824/5

JOHANNESBURG — BENONI — ERMELO

Willys-Knight- en Whippet-Moters en Diens.

FEBRUARIE.

1	Woensdag	Zalig zijn die treuren: zij zullen vertroost worden.—Matt. 5:4.
2	Donderdag	Werp al uwe bekommernis op Hem.—1 Petrus 5:7.
3	Vrijdag	God wederstaat de hoovaardigen.—1 Petrus 5:5.
4	Zaterdag	Leer ons alzoo onze dagen tellen, dat wij een wijs hart bekomen.—Psalm 90:12.
5	Zondag	Mozes hield zich vast, als ziende den Onzienlijke.—Hebr. 11:27.
6	Maandag	Ontwaak, gij die slaapt, en sta op uit de dooden.—Ephese 5:14.
7	Dinsdag	Uwe bescheidenheid zij allen menschen bekend.—Fil. 4:5.
8	Woensdag	O Heere, maak mij levend naar Uw Woord.—Psalm 143:11.
9	Donderdag	Blijft in Mij en Ik in U.—Johannes 15:4.
10	Vrijdag	Jezus Christus is in de wereld gekomen om zondaren zalig te maken.—1 Tim. 1:14.
11	Zaterdag	Noach wandelde met God.—Genesis 6:9.
12	Zondag	Gij beweegt mij bijna, een christen te worden.—Hand. 26:28.
13	Maandag	Naakt tot God en Hij zal tot u naken.—Jacobus 4:3.
14	Dinsdag	Niemand komt tot den Vader dan door Mij.—Johannes 14:6.
15	Woensdag	Ik zal u zegenen, en wees een zegen.—Genesis 12:2.
16	Donderdag	De Heer maakt arm en maakt rijk.—1 Samuel 2:7.
17	Vrijdag	Met mijnen God spring ik over eenen muur.—Psalm 18:30.
18	Zaterdag	De Heer is mijn Herder, mij zal niets ontbreken.—Psalm 23:1.
19	Zondag	**Eerste Lijdensweek.**—Hij is om onze overtredingen verwond.—Jesaja 53:5.
20	Maandag	Mijne goedertierenheid zal van u niet wijken.—Jesaja 54:10.
21	Dinsdag	Uwe handen zijn met bloed bevlekt.—Jesaja 59:3.
22	Woensdag	Genees mij Heer, zoo zal ik genezen zijn.—Jeremia 17:14.
23	Donderdag	Is mijn woord niet als een vuur en als een hamer.—Jeremia 23:29.
24	Vrijdag	Ik vertrouw op U, o Heer.—Psalm 31:15.
25	Zaterdag	Scheurt uw hart en niet uwe kleederen.—Joël 2:13.
26	Zondag	**Tweede Lijdensweek.**—Maak u op, word verlicht.—Jesaja 60:1.
27	Maandag	Zou God eenig ding te wonderlijk zijn.—Jeremia 32:27.
28	Dinsdag	Zoekt Mij en leef.—Amos 5:4.
29	Woensdag	De Heere Heere is mijne Sterkte.—Habakuk 3:19.

"Salamander" Brand-Assurantie Mij. van Amsterdam

LAAGSTE KOMPETITIE TARIEVEN.

Onze Polissen dekken ook enige schade aangericht door *Weerlicht*, en onverschillig of daarbij brand ontstond of niet.

Polissen uitgereikt in een der *beide Landstalen* al naar verkiezing van de geassureerde.

Schaden worden prompt geregeld en betaald door de ondergetekende gevolmachtigde Hoofd-Agenten voor Transvaal.

TAYLOR & GEERLING

29 KERKPLEIN, PRETORIA, P.K. Bus 738

DE LOOR'S BEPERKT

471 KERKSTRAAT —— PRETORIA

Posbus 124 Foon 395

BROOD- EN BANKETBAKKER.

(Gevestig sedert 1896).

BEKEND VIR EERSTE KWALITEIT, GROOT- EN KLEINGEBAK, SPESIAAL VIR TROU- EN VERJAARKOEKE.

LET OP DIE ADRES.

MAART.

1 Donderdag	Zalig zijn de zachtmoedigen.—Mattheus 5:5.
2 Vrijdag	Niemand komt tot den Vader dan door Mij.—Johannes 14:6.
3 Zaterdag	Met mijnen God spring ik over eenen muur.—Psalm 18:30.
4 Zondag	**Derde Lijdensweek.**—De liefde verdraagt alles.—1 Cor. 13:7.
5 Maandag	Mijne ongerechtigheden gaan over mijn hoofd.—Psalm 38:4.
6 Dinsdag	Gij hebt nog ten bloede toe niet tegengestaan.—Hebreen 12:4.
7 Woensdag	Het Koninkrijk Gods is niet gelegen in woorden maar in kracht.—1 Cor. 4:20.
8 Donderdag	Want Hij is onze vrede.—Efeze 2:14.
9 Vrijdag	Ik vermag alle dingen door Christus, die mij kracht geeft.—Phil. 4:13.
10 Zaterdag	Verblijdt u te allen tijd.—1 Thessal. 5:16.
11 Zondag	**Vierde Lijdensweek.**—Ziet nu is het de welaangename tijd.—2 Cor. 6:2.
12 Maandag	Wie heeft, dien zal gegeven worden.—Matth. 13:12.
13 Dinsdag	Ik heb geleerd vergenoegd te zijn in hetgeen ik ben.—Philip. 4:11.
14 Woensdag	Gij bidt en gij ontvangt niet, omdat gij kwalijk bidt.—Jacobus 4:3.
15 Donderdag	Wij hebben hier geen blijvende stad, maar zoeken de toekomende.—Heb. 13:14.
16 Vrijdag	Het bloed van Jezus Christus, Zijnen Zoon, reinigt van alle zonden.—1 Joh. 1:7.
17 Zaterdag	Hij is om onze overtredingen verwond.—Jesaja 53:5.
18 Zondag	**Vijfde Lijdensweek.**—Dit is de wil van God, uwe heiligmaking.—1 Thess. 4:5.
19 Maandag	Heere, gedenk mijner als Gij in Uw Koninkrijk zult gekomen zijn.—Lucas 23:43.
20 Dinsdag	Wat is de mensch, dat hij zuiver zou zijn.—Job 15:14.
21 Woensdag	Keert weder en bekeert u van al uwe ongerechtigheden.—Ezechiel 18:30.
22 Donderdag	Is mijn woord niet als een hamer?—Jeremia 23:29.
23 Vrijdag	O Heere, allen die U verlaten zullen beschaamd worden.—Jeremia 17:13.
24 Zaterdag	Wachter, wat is er van den nacht.—Jesaja 2:11.
25 Zondag	**Zesde Lijdensweek.**—Zijt dan navolgers van God.—Ephese 5:1.
26 Maandag	Zal het goed zijn als God u zal onderzoeken.—Job 13:9.
27 Dinsdag	Een bedriegelijke weegschaal is den Heere een gruwel.—Spreuken 11:1.
28 Woensdag	Heere, Gij behoedt mij voor benauwdheid.—Psalm 32:7.
29 Donderdag	De Heer is mijn Herder.—Psalm 23:1.
30 Vrijdag	De hemelen vertellen Gods eer.—Psalm 19:1.
31 Zaterdag	Wie zal een reine geven uit eene onreine.—Job 14:4.

MOSAIC EN SEMENTEN TEGELS.

Behaalde Eerste en Spesiale Prijs Pretoria Tentoonstelling, 1915.

Silver Medalje, Pretoria Tentoonstelling 1919.
Eerste Klasse Diploma, 1922.

Gouden Medalje, Pretoria Tentoonstelling, 1924.

Gouden Medalje, Pretoria Tentoonstelling, 1926.

Gouden Medalje, Pretoria Tentoonstelling, 1927.

Beste voor Vloeren, Terrassen, Portico's, Vestibules, Varandah's Keukens, Prowisiekamers, Badkamers, W.C.'s, enz.

GEZOND, AANTREKKELIK EN 'N BESCHERMING TEGEN ONGEDIERTE.

Duurt net zolang als 't gebou zelve.

Hoofdzakelik van Zuid-Afrikaanse Materialen gefabriseerd.

Grote sortering aantrekkelike figuren in voorraad.

Fabriseren ook volgens ontwerp van architekt.

Ook Beton Kolommen, Gewone Beton-pijpen, van 6 duim tot 24 duim doorsnede.

16 x 16 duims Beton Platen.

Schrijf om alle biezonderheden en prijzen.

THE ITALIAN MOSAIC AND CEMENT TILES FACTORY,

C. POLTO, Eigenaar.

Fabriek:—Telefoon 643, Achter No. 265 PRETORIUSSTRAAT.

Huis Adres:—53 CELLIERSSTRAAT,

Postbus 594 **PRETORIA** **Telefoon 966**

Katalogus zenden wij gratis op aanvraag.

APRIL.

1 Zondag	**Palm Zondag.**—Zie uw Koning komt.—Zacharia 9:9.
2 Maandag	Ik zal u tot een groot volk maken.—Genesis 12:2.
3 Dinsdag	De scepter zal van Juda niet wijken.—Genesis 49:10.
4 Woensdag	Heere wees ons genadig: wij hebben op U gewacht.—Jesaja 33:2.
5 Donderdag	De Heer zal ons behouden.—Jesaja 33:22.
6 Vrijdag	**Goede Vrijdag.**—Hij heeft onze krankheden gedragen.—Jesaja 53:4.
7 Zaterdag	Ik weet mijn Verlosser leeft.—Job 19:25.
8 Zondag	**Paasch Zondag.**—De Heer is waarlijk opgestaan.—Joh. 24:34.
9 Maandag	Ik leef en ik ben dood geweest en zie ik ben levend in alle eeuwigheid.—Openb. 1:18
10 Dinsdag	Jezus Christus heeft den dood te niet gedaan.—2 Tim. 1:10.
11 Woensdag	Ik heb begeerte om ontbonden te worden.—Philippensen 1:23.
12 Donderdag	Heiligt den Heer in uwe harten.—1 Petrus 3:15.
13 Vrijdag	De Heer der heirscharen is met ons.—Psalm 46:12.
14 Zaterdag	Gij liept wel.—Galaten 5:7.
15 Zondag	Wat uit God geboren is overwint de wereld.—1 Johannes 5:4.
16 Maandag	Vrede zij ulieden.—Johannes 20:19.
17 Dinsdag	De naam des Heeren is een sterke toren —Spreuken 18:10.
18 Woensdag	Bij U is de fontein des levens.—Psalm 36:10.
19 Donderdag	Geef bevel aan uw huis, want gij zult sterven.—Jesaja 38:1.
20 Vrijdag	Het woord onzes Gods bestaat in eeuwigheid.—Jesaja 40:8.
21 Zaterdag	Gij zijt Mijn knecht.—Jesaja 41:9.
22 Zondag	Door wiens striemen gij genezen zijt.—1 Petrus 2:24.
23 Maandag	Zie, hier zijn wij, wij komen tot u.—Jeremia 3:22.
24 Dinsdag	Men wacht naar vrede, maar er is niets goeds.—Jeremia 8:15.
25 Woensdag	De Heere God is de Waarheid.—Jeremia 10:10.
26 Donderdag	Gij o Heere kent mij, Gij ziet mij en proeft mijn hart.—Jeremia 12:3.
27 Vrijdag	Vervloekt is de man, die op den mensch vertrouwt.—Jeremia 17:5.
28 Zaterdag	Zou mij, den Heere, eenig ding te wonderlijk zijn.—Jeremia 32:27.
29 Zondag	Houdt uwen wandel eerlijk onder de Heidenen.—1 Petrus 2:12.
30 Maandag	Hoe lang hinkt gij op twee gedachten.—1 Koningen 18:21.

Transvaalse Universiteitskollege,

PRETORIA

Rektor: Professor A. E. du Toit, M.A.
Registrateur: Adv. A. A. Roberts, B.A., LL.B.

Die Kollege bestaan uit ag fakulteite, n.l.:—

LETTERE.
EKSAKTE WETENSKAPPE.
GODGELEERDHEID.
REGSGELEERDHEID.
HANDEL EN PUBLIEKE DIENS.
LANDBOU.
VEEARTSENYKUNDE.
MUSIEK.

Studente word voorberei vir die volgende grade en diplomas van die Uniwersiteit van S.-Afrika: B.A., B.Sc., B.D., B.Sc. (Landbou), B.Econ., B.Com., LL.B., B.V.Sc., B.Mus., en ook vir die Meestersgraad en die Doktoraat in elke fakulteit.

Studente word ook voorberei vir die volgende professionele eksamens:—

Hoër Onderwys Diploma, Diploma in Huisvlyt, Musiekonderwys Diploma, Landmeting, Staatsdienswetseksamens, Wetsertifikaat, Eksamen vir Rekenmeesters, Eksamens van die S.A.I.B., Diploma in Bantoestudieë.

Voorsiening word gemaak vir Herestudente in Kollege-Tehuis, Sonop en Buxton-Tehuis en vir Dames in Uniwersiteits-Dameshuis.

Verdere informasie kan verkry word by die Registrateur.

MEI.

1	Dinsdag	Zalig zijn die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid.—Matt. 5:6.
2	Woensdag	De lofzang is in stilheid tot U, o God.—Psalm 65:1.
3	Donderdag	Wij worden bewaard in de kracht Gods door het geloof tot de zaligheid.—1 Petrus 1:5.
4	Vrijdag	Bekeert u tot Mij met uw gansche hart.—Joël 2:12.
5	Zaterdag	Beroem u niet over den dag van morgen.—Spreuken 27:1.
6	Zondag	Zijt daders des Woords en niet alleen hoorders.—Jacobus 1:22.
7	Maandag	Hebt elkander hartelijk lief, met broederlijke liefde.—Romeinen 12:10
8	Dinsdag	Wij zijn van gisteren en weten niet.—Job 8:9.
9	Woensdag	Dat mijn gebed zuiver is.—Job 16:17.
10	Donderdag	Werp uwe zorg op den Heer.—Psalm 55:23.
11	Vrijdag	Mijn God, wees niet verre van mij.—Psalm 38:22
12	Zaterdag	Zwijg den Heer en verbeidt Hem.—Psalm 37:7.
13	Zondag	Richt weder op de trage handen en de slappe knieën.— Hebreen 12:12.
14	Maandag	Die naar mij hoort, zal zeker wonen.—Spreuken 1:33.
15	Dinsdag	De toorn des mans werkt Gods gerechtigheid niet.—Jacobus 1:20.
16	Woensdag	Zal het goed zijn, als Hij u zal onderzoeken?—Job 13:9.
17	Donderdag	**Hemelvaartsdag.**—Hij werd opgenomen, daar zij het zagen.—Handelingen 1:9.
18	Vrijdag	Ik kom weder tot u.—Johannes 14:18.
19	Zaterdag	Gij zijt al mijne wegen gewend.—Psalm 139:3.
20	Zondag	Deze allen waren eendragtig volhardende in het bidden.—Handelingen 1:14.
21	Maandag	Arglistig is het hart, meer dan eenig ding, wie zal het kennen?—Jeremia 17:9.
22	Dinsdag	Verwondert u niet, zoo u de wereld haat.—1 Johannes 3:13.
23	Woensdag	Zalig is de man, die de verzoeking verdraagt.—Jacobus 1:12.
24	Donderdag	Zijt met ootmoedigheid bekleed.—1 Petrus 5:5.
25	Vrijdag	De wereld gaat voorbij.—1 Johannes 2:17.
26	Zaterdag	God zal alle tranen van hunne oogen afwisschen.—Openb. 21:4.
27	Zondag	**Pinksterdag.**—Zij werden allen vervuld met den H. Geest.—Handelingen 2:4.
28	Maandag	Niemand kan zeggen Jezus den Heere te zijn dan door den Heiligen Geest.—1 Cor. 12:6.
29	Dinsdag	Heeft niet de mensch een strijd op aarde?—Job 7:1.
30	Woensdag	Bedroeft den Heiligen Geest Gods niet.—Ephese 4:30.
31	Donderdag	De wet des Geestes des levens in Christus Jezus heeft mij vrij gemaakt van de wet der zonde.—Romeinen 8:2.

GEOKKULEERDE VRUGTEBOME VIR 1928.

ONDERGETEKENDE HET WEER VANJAAR 'N PRAGTIGE VOORRAAD GEOKKULEERDE VRUGTEBOME, BESTAANDE UIT DIE MEES BEPROEFDE EN NUUTSTE SOORTE APPELS, PERSKES, APPELKOSE, PERE, PRUIME, AMANDELS, OKKERNEUTE, VYE, KWEPERS, DRUIWE, KAALPERSKES, MOERBEI, Ens.

Vra my beskrywende Katalogus en Pryslys en maak seker dat u die regte boom by die regte man kry.

G. P. BRITS, Jr.

GEREGISTREERDE VRUGTEBOOMKWEKER

P. K. JACHTFONTEIN

Oor Johannesburg

JUNIE.

1	Vrijdag	Zalig zijn de barmhartigen.—Mattheus 5:7.
2	Zaterdag	Ik zal water gieten op den dorstige.—Jesaja 44:3.
3	Zondag	Dezelve Geest getuigt met onzen geest, dat wij kinderen Gods zijn.—Romeinen 8:16.
4	Maandag	Wordt geene dienstknechten van menschen.—1 Cor. 7:23.
5	Dinsdag	Waakt, staat in het geloof, houdt u manlijk, zijt sterk.—1 Cor. 16:13.
6	Woensdag	De letter doodt, maar de Geest maakt levend.—2 Cor. 3:6.
7	Donderdag	Dat uwe gebeden niet verhinderd worden.—1 Petrus 3:7.
8	Vrijdag	Hij gedroeg zich vorstelijk met God.—Hosea 12:4.
9	Zaterdag	Laat ons waken en nuchteren zijn.—1 Tim. 5:6.
10	Zondag	Staat op de wegen en ziet toe, en vraagt naar de oude paden.—Jeremia 6:16.
11	Maandag	Neem Uwe plage van op mij weg.—Psalm 39:11.
12	Dinsdag	Zend Uw licht en Uwe waarheid, dat die mij leiden.—Psalm 43:3
13	Woensdag	Spaar uw voet van het huis uws naasten.—Spreuken 25:17.
14	Donderdag	Hetgeen geweest is, dat is nu.—Prediker 3:15.
15	Vrijdag	De ziel die zondigt, zal sterven.—Ezechiel 18:20.
16	Zaterdag	Stel uw hart op uwe wegen.—Haggai 1:7.
17	Zondag	God is een Koning der gansche aarde.—Psalm 47:9
18	Maandag	Heer open mijne lippen, zoo zal mijn mond uw lof verkondigen.—Psalm 51:17.
19	Dinsdag	Openbare bestraffing is beter dan verborgene liefde.—Spreuken 27:5
20	Woensdag	Wijsheid is beter dan kracht.—Prediker 9:16.
21	Donderdag	Ik zal verhoogen die nederig is—Ezechiel 21:26.
22	Vrijdag	Ik de Heere word niet veranderd.—Maleachi 3:6.
23	Zaterdag	Zoek het goede en niet het booze.—Amos 5:14.
24	Zondag	Ik vertrouw op God, ik zal niet vreezen.—Psalm 56:12.
25	Maandag	De smeltkroes is voor het zilver en de oven voor het goud.—Spreuken 27:21.
26	Dinsdag	De lankmoedige is beter dan de hoogmoedige.—Prediker 7:8.
27	Woensdag	Ik zal naar Mijne schapen vragen.—Ezechiel 34:1.
28	Donderdag	Schik u, om uwen God te ontmoeten.—Amos 4:12.
29	Vrijdag	Immers mijne ziel is stil tot God.—Psalm 62:2.
30	Zaterdag	Heb Ik u niet gezegd, dat zoo gij gelooft, gij de heerlijkheid Gods zien zult?—Lucas 12:15.

Hupp Garage,

Agenten voor de—

HUPMOBILE, FIAT, HUDSON EN ESSEX MOTORKARREN.

HARLEY-DAVIDSON MOTOR RIJ-WIELEN.

Alle soorten Heren-, Dames- en Kinderrij-wielen voorhanden.

Wij spesialiseren in het Repareren van enig soort Motor Voertuig.

GROTE SORTERING VAN ONDERDELEN ALTOOS IN VOORRAAD.
SCHILDEREN, BEKLEDEN EN VULKANISERING.

FOON 765 — Dag en Nachtdienst — **BUS 694**

HUPP GARAGE,

GERARD H. BRAAK

236-240 PRETORIUSSTRAAT PRETORIA

JULIE.

1	Zondag	Zalig zijn de reinen van hart.—Mattheus 5:8.
2	Maandag	Alles wat uwe hand vindt te doen, doe dat met uwe macht.—Prediker 9:10.
3	Dinsdag	Mij aangaande, het is mij goed, nabij God te wezen.—Psalm 73:38.
4	Woensdag	Vaders! verwekt uwe kinderen niet tot toorn.—Efeze 6:4.
5	Donderdag	Den weg des vredes hebben zij niet gekend.—Romeinen 3:17.
6	Vrijdag	Uw volk zal zeer gewillig zijn op den dag Uwer heirkracht.—Psalm 110:3.
7	Zaterdag	Dient den Heer met blijdschap.—Psalm 100:2.
8	Zondag	Hoe lieflijk zijn Uwe woningen, o Heer der Heirscharen.—Psalm 84:2.
9	Maandag	Ik weet uwe werken, dat gij noch koud zijt noch heet.—Openb. 3:15.
10	Dinsdag	Waar is uw God?—Psalm 42:4.
11	Woensdag	Vader! ik heb gezondigd tegen den Hemel en voor U.—Lucas 15:18.
12	Donderdag	Mijne spijze is, dat ik doe den wil desgenen, die mij gezonden heeft. Johannes 4:34.
13	Vrijdag	Wordt van het kwade niet overwonnen.—Romeinen 12:21.
14	Zaterdag	O God, wees mij zondaar genadig——Lucas 18:13.
15	Zondag	Mijne hulp is van den Heer, die hemel en aarde gemaakt heeft.—Psalm 121:2.
16	Maandag	Die niet liefheeft, die heeft God niet gekend, God is liefde.—1 Joh. 4:8.
17	Dinsdag	De Heer is wonderlijk van raad, Hij is groot van daad.—Psalm 28:29.
18	Woensdag	Dit is de weg, wandelt in denzelven.—Jesaja 30:21.
19	Donderdag	Vrees niet, geloof alleenlijk.—Marc. 6:36.
20	Vrijdag	Geeft gij hun te eten.—Marcus 6:37.
21	Zaterdag	Wie zeggen de menschen, dat Ik ben?—Marcus 8:27.
22	Zondag	Uit de diepten roep ik tot u, o Heere.—Psalm 130:1.
23	Maandag	Heere, Gij zult ons vrede bestellen.—Jesaja 26:12.
24	Dinsdag	Wij hebben Hem lief, omdat Hij ons eerst heeft liefgehad.—1 Joh. 4:19.
25	Woensdag	Kinderkens, dat niemand u verleide.—1 Johannes 3:7.
26	Donderdag	Hebt de wereld niet lief, noch wat in de wereld is.—1 Joh. 3:15.
27	Vrijdag	Wij zijn uit God.—1 Johannes 4:6.
28	Zaterdag	Kinderkens blijft in Hem.—1 Johannes 2:28.
29	Zondag	Uw Woord is eene lamp voor mijnen voet.—Psalm 119:105.
30	Maandag	Hij zal zijne kudde weiden, gelijk een Herder.—Jesaja 40:11.
31	Dinsdag	Het bloed van Jezus Christus reinigt ons van alle zonden.—1 Johannes 1:7.

„Die las van die lewe as jy nie voedsel kan verteer nie."

DIE MAAG VAN 'N MENS VEROORSAAK 70% VAN SIEKTE.

Die voedsel word in die maagkrop verteer deur die sogenoemde maagsappe, wat deur die kliere in die maagkrop uitgegiet word. As die maag te swak is om die nodige sappe uit te giet dan ly die persoon aan slegte spysvertering.

DR. HEINZ MAAG DRANK is 'n middel wat gemaak is volgens die resep van 'n beroemde spesialis. **Die Maag drank** het presies dieselfde eienskap en uitwerking as die Maagsappe en dus het die die krag om die voedsel in die Maagkrop te verteer.

Die volgende is alger tekens van Slegte Spysvertering:—

Sooibrand; Knop in die Bors na ete; Slym op die Maag; Galagtigheid; Bitter smaak in die mond; Slegte Asem; Brandende gissing in die Maag en Keel; Opbreek van Winde en Suur; ens.

Die Maag Drank is die allerbeste raad vir hierdie tekens want dit is nie alleenlik 'n verligtings maar ook 'n geneesdadige middel. Twee teelepelsvol van die **Maag drank** word met 'n kelkie water na die ete gedrink en na die eerste dosis is daar 'n groot verandering in die toestand van die Maag te bespeur.

Enige een sal begryp dat as voedsel wat maar half verteer is uit die Maagkrop na die Ingewande gaan, dat die gesondheid van die persoon gebrek moet ly. Die gevolg is dat sekere ernstige siektes op hierdie manier veroorsaak word, n.l. Rou Seerplek in die Kleinderm, Geelsug, Lewerkwaal, Ontsteking van die Galblaas en Appendicitis. **Dr. Heinz Maag Drank** het 'n baie goeie uitwerking op al hierdie kwale en dit is altyd wenslik om dit met ander toepassende behandeling te gebruik, want die **Maag Drank** werk regstreeks op die grondoorsaak in.

SELFVERGIFTIGING EN WAT DIT IS.

Selfvergiftiging word veroorsaak deur Verstopping. As die ontlasting te lank in die Ingewande bly, word daar sekere nadelige stowwe deur die bloed opgeneem, en as die bloed eers eenmaal daardeur vervuil is, trek die kwaad deur die hele liggaam. Die betekenis van Selfvergifting is:—Trage Opelyf, Hoofpyn, Pyn tussen vel en vleis, Duiseling en Naarheid.

As **Dr. Heinz Maag Pille** met die **Maag Drank** gebruik word, is dit heeltemal 'n genoegsame behandeling vir Selfvergifting.

PRYS. Dr. Heinz Maag Drank is oral te krye teen 5/6 per bottel. Dr. Heinz Maag Pille is 3/6 per 100 pille, posvry.

Persone wat verdere inligting verlang mag direk skrywe.

NORWOOD COAKER

P.K. Bus 89 — LADYBRAND

AUGUSTUS.

1	Woensdag	Zalig zijn de vreedzamen.—Mattheus 5:9.
2	Donderdag	Die gezond zijn hebben den medicijnmeester niet van noode.—Marcus 2:17.
3	Vrijdag	Die mij verwerpt, verwerpt dengenen die mij gezonden heeft.—Lucas 10:16.
		Spaar uw voet van het huis uws naasten.—Spreuken 25:17.
5	Zondag	De zoon des menschen is een Heer ook van den Sabbath.—Marcus 2:28.
6	Maandag	Die meent te staan, zie toe dat hij niet valle.—1 Cor. 10:12.
7	Dinsdag	In stilheid en in vertrouwen zal uw sterkte zijn.—Jesaja 30:15.
8	Woensdag	Ik ben bekommerd van wege mijne zonden.— Psalm 38:19.
9	Donderdag	Benaarstig u om uwe roeping en verkiezing vast te maken.—2 Petrus 1:10.
10	Vrijdag	Genees mij, Heere, zoo zal ik genezen worden.—Jeremia 17:14.
11	Zaterdag	Heer, zie, dien Gij liefhebt is krank.—Johannes 11:3.
12	Zondag	Zoo iemand achter mij wil komen, die verloochene zich zelven.—Mattheus 16:24.
13	Maandag	De droefheid der wereld werkt den dood.—2 Cor. 12:9.
14	Dinsdag	Welzalig is de man, die niet wandelt in den raad der goddeloozen.—Psalm 1:1.
15	Woensdag	Mijne kracht wordt in zwakheid volbracht.—2 Cor. 12:9.
16	Donderdag	Ik heb geloofd, daarom heb ik gesproken.—Psalm 116:10.
17	Vrijdag	Waakt, staat in het geloof.—1 Cor. 16:13.
18	Zaterdag	Kwade samensprekingen bederven goede zeden.—1 Cor. 15:33.
19	Zondag	Gij wilt tot Mij niet komen, opdat gij het leven moogt hebben.—Johannes 5:40.
20	Maandag	De Heer zal voor u strijden en gij zult stil zijn.—Exodus 14:14.
21	Dinsdag	Die spaarzaam zaait, zal spaarzaam maaien.—2 Cor. 9:6.
22	Woensdag	Laat alle dingen eerlijk en met orde geschieden.—1 Cor. 14:40.
23	Donderdag	De liefde vergaat nimmermeer.—1 Cor. 13:8.
24	Vrijdag	Niemand zoeke, dat zijns zelfs is.—1 Cor. 10:24.
25	Zaterdag	Gij zijt duur gekocht.—1 Cor. 6:20.
26	Zondag	Laat u met God verzoenen.—2 Cor. 5:20.
27	Maandag	De letter doodt, de Geest maakt levend.—2 Cor. 3:6.
28	Dinsdag	De gedaante dezer wereld gaat voorbij.—1 Cor. 7:31.
29	Woensdag	Wij prediken Christus den gekruisigde.—1 Cor. 1:23.
30	Donderdag	Die wil die kome en neme het water des levens om niet.—Openb. 22:17.
31	Vrijdag	Ik heb u bij uwen naam geroepen: gij zijt Mijne.—Jesaja 43:1.

Uw Portret is een Geschenk dat niemand anders u geven kan.

LAAT UW PORTRET AFNEMEN
DOOR

A. BLAETTLER STUDIO

EN U ZAL VERZEKERD ZIJN VAN
EEN ARTISTIEK RESULTAAT

179 KOCHSTRAAT PRETORIA
POSTBUS 938 TELEFOON 939

Vir Haelgewere, Koeëlgewere, Miniatuurgewere, Windbukse.

ALLE SOORTE VAN AMMUNIESIE, VISGEREED-SKAP EN VUURWERK
GAAN NA—

GROENEVELD & HICKS Bpk.

Markgeboue, KERKSTRAAT OOS
Bus 102 Foon 794 Telegram: „GUNFIRE"

REPARASIES 'N SPESIALITEIT.

SEPTEMBER.

1 Zaterdag	Hebt uwe vyanden lief.—Mattheus 6:44.
2 Zondag	Door de genade Gods ben ik, dat ik ben.—1 Cor. 15:10.
3 Maandag	Wilt gij gezond worden?—Johannes 5:6.
4 Dinsdag	Wat baat het een mensch, zoo hij de geheele wereld wint.—Mattheus 16:26.
5 Woensdag	Zijt vurig van geest.—Romeinen 12:11.
6 Donderdag	Geen ding zal bij God onmogelijk zijn.—Lucas 1:37.
7 Vrijdag	Geen profeet is aangenaam in zijn vaderland.—Lucas 4:24.
8 Zaterdag	Er is geen aanneming des persoons bij God.—Romeien 2:11.
9 Zondag	Leert van Mij, dat Ik zachtmoedig ben en nederig van harte.—Mattheus 11:29.
10 Maandag	De bezoldiging der zonde is de dood.—Romeinen 6:23.
11 Dinsdag	Oordeelt niet en gij zult niet geoordeeld worden.—Lucas 6:37.
12 Woensdag	Ween niet.—Lucas 7:13.
13 Donderdag	Die in den Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven.—Joh. 3:34.
14 Vrijdag	Heere, geef ons altijd dit brood.—Johannes 6:34.
15 Zaterdag	Door de wet is de kennis der zonde.—Romeinen 3:20.
16 Zondag	Zijt nuchteren en waakt.—1 Petrus 5:8.
17 Maandag	Tracht naar herbergzaamheid.—Romeinen 12:13.
18 Dinsdag	Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus.—Rom. 8:35.
19 Woensdag	Zij heeft veel liefgehad.—Lucas 7:47
20 Donderdag	Vertel wat groote dingen God u gedaan heeft.—Lucas 8:39.
21 Vrijdag	Heere geef mij dat water, opdat mij niet dorste.—Joh. 4:15.
22 Zaterdag	Wilt gij ook niet weggaan.—Johannes 6:67.
23 Zondag	Bezorgt hetgeen eerlijk is voor alle menschen.—Romeinen 12:17.
24 Manadag	Vrees niet, geloof alleenlijk.—Lucas 8:50.
25 Dinsdag	God is Geest.—Johannes 4:24.
26 Woensdag	Zoo iemand, die kome tot mij, en drinke.—Johannes 7:37.
27 Donderdag	Ik ben het licht der wereld.—Johannes 9:5.
28 Vrijdag	Mijn Vader werkt tot nu toe en Ik werk ook.—Johannes 5:17.
29 Zaterdag	Gij weet niet van hoedanigen geest gij zijt.—Lucas 9:55.
30 Zondag	De liefde is de vervulling der wet.—Romeinen 13:19.

OJA! OJA! OJA!

M. C. JOUBERT is julle Vriend, hy help net waar hy kan. — Stuur u produkte en lewende hawe aan hom.—Koop al u plaasbenodighede van hom. Draad, Pale, Boustof, Kunsmis, Watermasjiene, Windmeule, Landbougereedskap, Eersteklas Plase.

MAKLIKE TERME.

M. C. JOUBERT

319 Pretoriusstraat PRETORIA

Foon 2814 Bus 1068

WARM- EN KOUDWATER EN TELEFOONS IN ALLE SLAAPKAMERS.

CENTRAAL ZINDELIK

OOST WEST
'n Thuis is 't
RESIDENTIE HOTEL
PRETORIA
SCHOEMANSTR 185
FOONS { 00103 2366 P. BUS 548
K. GROENEVELD EIGR
THUIS BEST

GERIEFELIK BILLIK

Kost en Inwoning p. Dag 11/6, Week £3-3-0, en Maand £11-11-0

EIGEN KOELKAMERS EN ELEKTR. WASSCHERIJ.

OKTOBER.

1	Maandag	Vergadert u geene schatten op aarde.—Mattheus 6:19.
2	Dinsdag	Gij zijt gestorven en uw leven is met Christus verborgen in God.—Col. 3:3.
3	Woensdag	Heer, hoe lang.—Psalm 6:4.
4	Donderdag	U geschiede naar uw geloof.—Matt. 9:29.
5	Vrijdag	Heer, tot wien zullen wij heen gaan.—Johannes 6:68.
6	Zaterdag	Waar vergeven is, daar is geen offerande meer voor de zonde.—Hebreen 10:18.
7	Zondag	Ik schaam mij het Evangelie van Christus niet.—Rom. 1:16.
8	Maandag	Begeeft uw hart en uwe ziel om te zoeken den Heer.—1 Kron. 22:19
9	Dinsdag	Wat samenstemming heeft Christus met Belial.—2 Cor. 6:15.
10	Woensdag	De zegen des Heeren zij bij u!—Psalm 129:8.
11	Donderdag	Het Woord Gods is levend en krachtig.—Hebreen 4:12.
12	Vrijdag	Zou Hij, die het oor plant, niet hooren?—Psalm 94:9.
13	Zaterdag	Gij hebt genade gevonden in Mijne oogen.—Exodus 33:12.
14	Zondag	Wordt vernieuwd in den geest uws gemoeds.—Ephese 4:23.
15	Maandag	De huurling vliedt, overmits hij een huurling is.—Johannes 10:13
16	Dinsdag	Een iegelijk zie niet op het zijne, maar een iegelijk zie op hetgeen der anderen is.—Philippensen 2:4.
17	Woensdag	De God des vredes, zal met u zijn.—Philippensen 4:9.
18	Donderdag	Bedenkt de dingen die boven zijn.—Colossensen 3:2.
19	Vrijdag	Houdt sterk aan in het gebed.—Colossensen 4:2.
20	Zaterdag	De Heer vermeerdere u.—1 Thess. 3:12.
21	Zondag	Ziet dan hoe gij voorzichtig wandelt.—Ephese 5:15.
22	Maandag	Zoo dan troost elkander met deze woorden.—1 Thess. 4:18.
23	Dinsdag	Laat ons waken en nuchteren zijn.—1 Thess. 5:6.
24	Woensdag	Bidt zonder ophouden.—1 Thess. 5:17
25	Donderdag	Er blijft eene rust over voor het volk Gods.—Hebreen 4:9.
26	Vrijdag	Van een zooveel beter verbond is Christus borg geworden.—Hebreen 7:22.
27	Zaterdag	Laat ons onze onderlinge bijeenkomsten niet nalaten.—Hebreen 10:28
28	Zondag	Doet aan de geheele wapenrusting Gods.—Ephese 6:13.
29	Maandag	Er is geen schepsel onzichtbaar voor Hem.—Hebreen 4:13.
30	Dinsdag	Wij hebben hier geen blijvende stad.—Hebreen 13:14.
31	Woensdag	In dit alles zijn wij meer dan overwinnaars, door Hem, die ons heeft liefgehad.—Romeinen 8:37.

Suid Afrikaanse Boekwinkel

215 Pretoriusstraat, PRETORIA
Postbus 1016. Foon 1159.

AFRIKAANSE KOOKBOEK deur Jeanette C. van Duyn. Sterk gebind, 266 bladsye, met afbeeldinge. Prys posvry 5/6

KORAALBOEKEN.—

KRIEKEN KORAALBOEK, Psalmen en Gezangen 20/-.
WORP KORAALBOEKEN, Psalmen en Gezangen, 2 dln. gebonden £1:12:6.
DERX KORAALBOEK, Psalmen en Gezangen, in 1 deel gebonden, half leren band £3:5:0.
ROCCO DE VILLIERS KORAALBOEK, Psalmen en Gezangen 10/6.
DOORTMONT PSALMEN, Stafnotation 9/6.
DOORTMONT GEZANGEN, in Letteraccoorden. Prys 10/6.
DE HEER KORAALBOEK, Psalmen en Gezangen, in Cyferaccoorden 17/6.

PSALM- EN GEZANGBOEKEN.

PSALM- EN GEZANGBOEKEN, 5½ x 4 duim, sonder noten .. .. 1/5.
PSALM- EN GEZANGBOEKEN, 5½ x 4 duim, 1ste verse noten .. .. 2/9.
PSALMEN EN GEZANGEN, eerste vers op noten, 4 x 2½ duim, 3/9, 4/9, 6/3, 7/9, ... 9/9 en 10/9.
PSALMEN EN GEZANGEN, 1ste vers noten 4¾ x 2⅝ .. .. 5/3.
PSALMEN EN GEZANGEN, 1ste vers noten 5½ x 3 duim .. .. 4/9.
PSALMEN EN GEZANGEN, 1ste vers noten 8 x 4 duim .. .. 7/-.
AFSONDERLIK Gebind in Leerkassie 15/6, 18/-, 21/6, ... 30/6.
ALLE VERSE OP NOTE, 5 x 3 dm. 7/-, 9/-, 11/-, 13/-, 15/6, 17/-, 18/-, ... 20/6.
ALLE VERSE OP NOTE, 6 x 3½ duim 18/- en .. .. 21/6.
ALLE VERSE OP NOTEN, groot druk 6½ x 4 duim, gebind in sterk leerband vergulde snee, 21/6. Dieto linneband.. .. .. 13/-.
Groot Psalmen en Gezangen, 9 x 11½, Alle verse noten, zwart linnen .. .. 32/6.
Groot Psalmen en Gezangen alle verse noten 9 x 11½, zwart leer .. .. 52/6.
Idem 8¾ x 5½ linnen 26/-, zacht leder .. .. 43/-.
PSALMEN, GEZANGEN 4⅓ x 6¾ Tonic Solfa 8/6.
36 Psalme in Afrikaans, berym deur Totius, musiek deur Jannasch; 9 x 6 duim Prys .. .. 6/-.
50 Psalmen in Afrikaans (zonder muziek), berymd door Totius 2/-
Nieuwe Melodieën voor enige der Psalmen en Gezangen, Stafnotation 2/9
Nieuwe Melodieën voor enige der Psalmen Tonic Solfa 1/-

BIJBELS.

BIJBEL, klein formaat 5⅝ x 3¾ dm. 1/9; 6 x 4 dm. 3/-; 6½ x 4½ dm., 4/-.
BIJBELS MET DUIM INDEX, 6 x 4 7/6 en 11/-; 6½ x 4½ 12/6. Gebonden in leer en met overslaande kanten.
BIJBELS 5⅝ x 4 dm. zonder duim Index zwart leer, goud opsnee 6/- en idem met omslaande rand, 6/6.
BIJBELS met duim Index, 7 x 5, 15/9; dezelfde „India Paper," 7 x 5 26/6, gebonden in leer met overslaande kanten.
GROTE BIJBELS, 7½ x 5¼ in linnen 6/-, in leer gebonden 8/6; 10½ x 7 dm. grote druk in sterk linnen gebonden 12/-, in leer gebonden met vergulde snee, 15/-.
GROTE BIJBELS, 8 x 6 dm. met duim Index, gebonden in leer met overslaande kanten 18/6.
GROOT 4° BIJBELS 10½ x 7¼ dm., sterk gebonden, goud opsnee met duim Index 30/-.
GROTE BIJBEL 11 x 7 dm. sterk gebonden met duim index, zeer grote druk 27/6.
GROTE BIJBEL 12¼ x 9½ zwart leder goud opsnee £3 15s. 0d.
GROTE BIJBEL 13 x 10½, Rood bruin leder met platen en koperen sloten £6:12:6.
STATEN BIJBELS. 17½ x 12 dm., gebonden in rood juchtleer met koperen hoeken en knippen £9:0:0.
DIE VIER EVANGELIËE EN DIE PSALME, 6 x 4 dm. 9d. Dezelfde gebonden met goud opsnee 1/9.
PIETER KEUR STATENBIJBEL 3 delen gebonden in linnen banden £2:17:6.

NOVEMBER.

1	Donderdag	Bidt en u zal gegeven worden.—Mattheus 7:7.
2	Vrijdag	Laat Uw dienstknecht gaan in vrede naar Uw Woord.—Lucas 2:29.
3	Zaterdag	Verblijdt u ten allen tijd.—1 Thess. 5:16.
4	Zondag	Jezus ging naar Zijne gewoonte op den dag des Sabbats naar de Synagoge.—Lucas 4:16.
5	Maandag	Bluscht den geest niet uit.—1 Thess. 5:19.
6	Dinsdag	Ziet op den oversten Leidsman, en Voleinder des Geloofs, Jezus.—Hebreen 12:2.
7	Woensdag	Oefen uzelven tot Godzaligheid.—1 Tim. 4:7.
8	Donderdag	Blijft in deze Mijne liefde.—Johannes 15:9.
9	Vrijdag	Gij zult geen tweeerlei weegsteen in uwen zak hebben.—Deut. 25:19.
10	Zaterdag	Nu blijft geloof, hoop en liefde, deze drie.—1 Cor. 13:13.
11	Zondag	Martha, gij bekommert en ontrust u over vele dingen.—Lucas 10:41.
12	Maandag	Dankt God in alles.—1 Thess. 5:18.
13	Dinsdag	De geldgierigheid is een wortel van alle kwaad.—1 Tim. 6:10.
14	Woensdag	Vertrouw op den Heer en doe het goede.—Psalm 37:8.
15	Donderdag	Hebt zout in u zelven.—Marcus 9:50.
16	Vrijdag	Wie weet goed te doen en het niet doet, dien is het zonde.—Jacobus 4:17.
17	Zaterdag	De arbeider is zijn loon waardig.—Lucas 10:7.
18	Zondag	Onthoudt u van allen schijn des kwaads.—1 Thess. 5:22.
19	Maandag	De zaligheid is uit de Joden.—Johannes 4:22.
20	Dinsdag	Blijf niet staan in een kwade zaak.—Prediker 8:3.
21	Woensdag	Zoo wie van u de eerste zal willen worden, die zij uw aller dienstknecht.— Marcus 10:44.
22	Donderdag	Wie volharden zal tot het einde zal zalig worden.—Marcus 13:13.
23	Vrijdag	Zalig zijn de oogen, die zien wat gij ziet.—Lucas 10:23.
24	Zaterdag	Geeft den keizer, dat des keizers is, en Gode, dat Gods is.—Marcus 12:17.
25	Zondag	Zie dan hoe gij hoort.—Lucas 8:18.
26	Maandag	De armen hebt gij altijd met u.—Marcus 14:7.
27	Dinsdag	Zoo waakt dan.—Mattheus 25:13.
28	Woensdag	Heere, dat onze oogen geopend worden.—Mattheus 20:33.
29	Donderdag	Heere, help mij.—Mattheus 15:25.
30	Vrijdag	Zoo iemand zijn eigen huis niet weet te regeeren, hoe zal hij voor de gemeente Gods zorg dragen.—1 Tim. 3:5.

STANDARD BANK

VAN SUID-AFRIKA, BEPERK.

(Waarby ingelyf is DIE AFRIKAANSE BANKKORPORASIE, Beperk).

Bankiers vir die Ryksregering in Suid-Afrika en vir die Regerings van Suid-Rhodesië, Noord-Rhodesië, Niassaland en Tanganjieka.

Londense Kantore:

10 Clementslaan, Lombard St., Londen, O.S. 4

en 77 King William Straat, O.S. 4.

63 Londen Wall, O.S. 2; 9 Northumberlandlaan, W.S. 2.

Hoofkantoor in Suid-Afrika:

KAAPSTAD.

Nu-Yorkse Agentskap: 67 WALLSTRAAT.

GEREGISTREERDE KAPITAAL -	**£10,000,000**
INGESKREWE KAPITAAL - -	**£8,916,660**
OPBETAALDE KAPITAAL - -	**£2,229,165**
RESERWEFONDS - - - - -	**£2,893,335**
ONOPGEROEPE KAPITAAL - -	**£6,687,495**
	£11,809,995

Bank- en Wisselkoersbesigheid van enige aard word verrig. Spaarbank Departement Essayeringsdepartement. Eksekuteurs- en Trustbesigheid word onderneem.

KOMMERSIËLE DIENS.—Die Bank het meer as 340 Takke en Agentskappe in Afrika en ander Kantore, Agente en Korrespondente oor die hele Wêreld. Die nouste voeling word met Handels- en Nywerheidstoestande, lokaal sowel as oorsee, gehou, en kommersiële en krediet inligtinge ontvang spesiale aandag. Hierdie diens is tot die beskikking van Uitvoerders, Invoerders, Fabrikante en andere wat begerig is handelsbetrekkinge aan te knoop met Suid- en Oos-Afrika.

DECEMBER.

1	Zaterdag	Hij die u roept is getrouw, die het ook doen zal.—1 Thess. 5:24.
2	Zondag	**1ste Advent Zondag.**—De nacht is voorbijgegaan.—Rom. 13:11.
3	Maandag	Die den Heer verwachten zullen de kracht vernieuwen.—Jesaja 40:31
4	Dinsdag	Gods geboden zijn niet zwaar.—1 Johannes 5:3.
5	Woensdag	Voor het grauwe haar zult gij opstaan.—Leviticus 9:32.
6	Donderdag	Uw woord is de waarheid.—Johannes 17:17.
7	Vrijdag	O God verlos Israel uit al zijne benauwdheden.—Psalm 25:22.
8	Zaterdag	De zaligmakende genade Gods is verschenen aan alle menschen —Titus 2:11, 12.
9	Zondag	**2de Advent Zondag.**—Weest vrolijk, gij Heidenen.—Romeinen 15:10.
10	Maandag	Die zijn land bouwt, zal van brood verzadigd worden.—Spreuken 12:11.
11	Dinsdag	Gedenk niet de zonden mijner jonkheid.—Psalm 25:7.
12	Woensdag	De Heer is mijn Licht en mijn Heil.—Psalm 27:1.
13	Donderdag	Zouden wij het goede van God ontvangen en het kwade niet?—Job 1:16.
14	Vrijdag	De Almachtige verkeert het recht niet.—Job 34:12.
15	Zaterdag	Heere, Gij zijt geweest een helper van den wees.—Psalm 10:14
16	Zondag	**3de Advent Zondag.**—Die mij oordeelt, is de Heer.—1 Cor. 4:4.
17	Maandag	Een leugenachtig getuige zal vergaan.—Spreuken 21:28.
18	Dinsdag	Gelukzalig is de mensch welken God straft.—Job 5:17.
19	Woensdag	De aarde is des Heeren.—Psalm 24:1.
20	Donderdag	Gij Heer wordt niet veranderd.—Maleachi 3:6.
21	Vrijdag	De Heer zal niet verstooten in eeuwigheid.—Klaagliederen 3:31.
22	Zaterdag	De rechtvaardige ontfermt zich, en geeft.—Psalm 37:21.
23	Zondag	**4de Advent Zondag.**—Verblijdt u in den Heer.—Philippensen 4:4.
24	Maandag	Gode zij dank voor Zijne onuitsprekelijke gaven.—2 Cor. 9:15.
25	Dinsdag	**KERSTFEEST**—De zaligmakende genade Gods, is verschenen aan alle menschen.—Titus 2:11.
26	Woensdag	De Heere heeft groote dingen gedaan.—Joël 2:21.
27	Donderdag	Gij zijt te rein van oogen, dan dat gij het kwade zoudt zien.—Habakuk 1:13.
28	Vrijdag	Doorzoek u zelven nauw.—Zephanja 2:1.
29	Zaterdag	Heeft niet de mensch een strijd op aarde?—Job 6:7.
30	Zondag	Bekeert u, want het Koninkrijk der Hemelen is nabij gekomen.—Mattheus 3:2.
31	Maandag	Kom Heere Jezus.—Openbaringen 22:20.

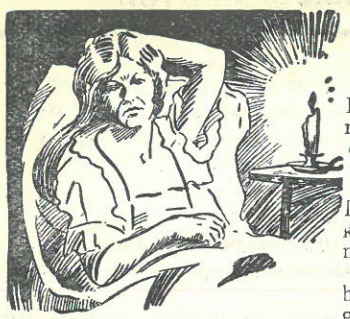

Die treurspel van swak Senuwees.

DIE SENUWEES REGEER DIE HELE LIGGAAM.

Persone wat nog nooit aan hulle Senuwees gely het, het geen idee van die las en gruwel van uitgeputte Senuwees.

Daar is verskeie middels vir hierdie kwaal wat aangebied word, maar die meeste van hulle maak alleenlik die Senuwees vir 'n tyd stil en het geen helende uitwerking op die Senuweegestel. Nou, die oorsprong van die Senuwees is in die brein en hulle moet alger deur die bloed gevoed word. Dit is presies wat **Dr. Heinz' Senuwee Versterker doen,** en dit alleen is die geheim van sy eienaardige geneesdadige uitwerking.

Dr. Heinz' Senuwee Versterker het die volgende voordele:

Angstigheid. Dit gee die persoon moed om sy daelikse verantwoordelikhede te onderneem.

Kortgebondigheid; Bewerigheid; Slegte humeur; Hoofpyn. Hierdie is alger tekens van Swak Senuwees. Daar is baie keer 'n stywe gevoel om die hoof en ook soms 'n hewige vrees om mal te word. Die Senuwee Versterker is die gouste middel om hierdie onaangename tekens tot 'n end te bring.

Slaaplosheid en Gedurige Afgematheid. Gedurende die dag is die persoon soms so moeg dat hy sy kop nie kan optel en snags kan hy nie slaap nie. 'n Paar bottels Senuwee Versterker maak dit alles reg.

Sinkens, Rugpyn, Vlieënde Jig, Dooie Gevoel van die Lede. Hartkwaal. Sink-pyne bestaan alleenlik uit verswakking van die Senuwees. Verdowingsmiddels gee tydelike verligting maar die Senuwee Versterker is 'n permanente geneesmiddel. Hartkwaal word deur die verslapping van die Hart Senuwees veroorsaak. Hartlyers vind onmiddelik baat by die gebruik van die Senuwee Versterker.

Verstopping; Senuweeagtige naarheid vir kos. Bloedarmoede. As die Maag Senuwees aangetas is verskyn hierdie kwale. Die allerbeste raad is om dadelik met die Senuwee Versterker 'n begin te maak. Dit makeer ongeveer 6 bottels Senuwee Versterker om swak bloed weer op die toppunt van hoeveelheid en kwaliteit te bring.

Beroerte, Verlamming, Verharding van die Are. Die Senuwee Versterker is 'n uitmuntende voorbehoedmiddel vir hierdie uiters gevaarlike kwale.

Dr. Heinz Senuwee Versterker kos 5/6 per bottel op 6 bottels vir 30/- posvry van die fabrikant. Die meeste Aptekers het dit nou in voorraad.

NORWOOD COAKER

RAADPLEGENDE APTEKER BUS 89 LADYBRAND

JANUARIE, 31 Dagen.

MAANSVERANDERINGEN.

Januarie 7 Volle Maan ... ... 8.08 v.m.
Januarie 14 Laatste Kwartier ... ... 11.14 n.m.
Januarie 22 Nieuwe Maan ... ... 10.19 n.m.
Januarie 29 Eerste Kwartier ... ... 9.26 n.m.

Dag der Week.	Dag der Maand.		Zons Opg. v.m.	Zons Ond. n.m.
			Spoorweg-tijd	
Z	1	Verschijning van de Almanak der Ned. Herv. Kerk, 1907.	5 22	7 08
M	2		5 23	7 08
D	3		5 24	7 08
W	4		5 25	7 08
D	5		5 26	7 08
V	6	Eerste dienst in de eerste kerk te Kaapstad, 1704. Inzwering van President M. W. Pretorius, 1857. De Vierkleur voor het eerst te Potchefstroom gehesen, 1857.	5 27	7 08
Z	7	Ds. L. E. Brandt bevestigd te Niezijl, Nederl., 1901.	5 28	7 08
Z	8		5 28	7 09
M	9	Ds. P. van Drimmelen te Pietersburg bevestigd, 1915.	5 29	7 09
D	10		5 29	7 04
W	11	Ds. A. J. Barger geordend, te Boven Smilde, 1914. Afscheiding van de Geref. Kerk in Z.A. 1850.	5 30	7 09
D	12	Ds. J. J. Kuhn te Zwartruggens bevestigd, 1916.	5 30	7 09
V	13		5 31	7 09
Z	14	De Herv. Kerk te Wolmaransstad ingewijd, 1911.	5 31	7 09
Z	15		5 32	7 09
M	16		5 33	7 09
D	17		5 33	7 09
W	18	Eerste Gekombineerde Kerkvergadering aan de Kaap gehouden, 1746.	5 34	7 09
D	19		5 35	7 09
V	20		5 36	7 09
Z	21	De Herv. Gemeente van Rustenburg gesticht, 1850. Dr. H. C. M. Fourie, bevestigd te Erasmus, 1911.	5 37	7 09
Z	22	Ds. C. Rautenbach bevestigd te Erasmus, 1927.	5 38	7 08
M	23		5 38	7 09
D	24	Ds. J. J. Prinsloo te Krugersdorp bevestigd, 1920.	5 39	7 08
W	25		5 40	7 08
D	26		5 41	7 07
V	27	Ds. A. J. Begemann te Pretoria bevestigd, 1861.	5 42	7 06
Z	28		5 43	7 06
Z	29		5 44	7 05
M	30		5 44	7 05
D	31		5 45	7 05

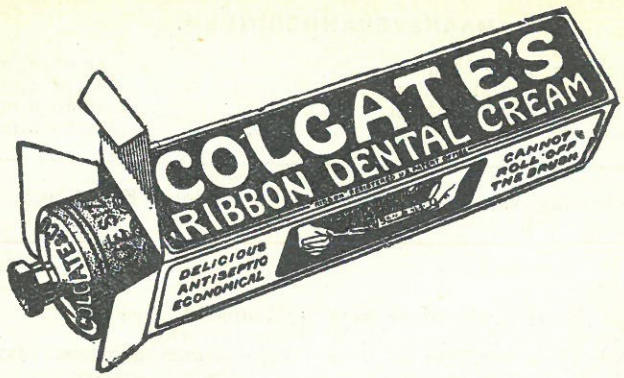

DIE GEHEIM VAN SKOON, GESONDE TANDE BESTAAN DAARIN DEUR DIT GEREELD TWEE KEER PER DAG TE BORSEL EN 'N TANDARTS TWEE KEER PER JAAR TE KONSULTEER.

U ook, moet die aangename tandepoeier gebruik.

COLGATE'S

(RIBBON DENTAL CREAM)

Verkrygbaar by alle Aptekers.

Enigste Suidafrikaanse Verteenwoordigers:

H. V. PATTRICK & Co., P.O. Box 3705, JOHANNESBURG.

FEBRUARIE, 29 Dagen.

MAANSVERANDERINGEN.

Februarie 5 Volle Maan ... ...10.11 n.m.
Februarie 13 Laatste Kwartier ... ... 9.05 n.m.
Februarie 21 Nieuwe Maan ... ...11.41 v.m.
Februarie 28 Eerste Kwartier ... ... 5.21 v.m.

Week	Dag der Maand		Zons Opg. v.m.	Zons Ond. n.m.
			Spoorweg-tijd	
W	1	De Hervormde Kerk te Eendracht ingewijd, 1919.	5 46	7 04
D	2		5 47	7 04
V	3		5 48	7 03
Z	4		5 49	7 03
Z	5	Ds. H. P. Wolmarans te Pietersburg bevestigd, 1927.	5 50	7 02
M	6	De Hervormde Kerk te Heilbron ingewijd, 1916.	5 50	7 01
D	7		5 51	7 00
W	8		5 52	7 00
D	9		5 53	6 59
V	10		5 54	6 58
Z	11		0 54	6 58
Z	12		5 55	6 57
M	13		5 55	6 56
D	14		5 56	6 55
W	15		5 57	6 55
D	16	Ds. L. E. Brandt te Johannesburg bevestigd, 1908.	5 57	6 54
V	17		5 58	6 54
Z	18	Dr. Martin Luther gestorven, 1546.	5 59	6 53
Z	19		5 59	6 52
M	20	Gemeente Ventersdorp gesticht, 1892.	6 00	6 51
D	21		6 01	6 50
W	22	De eerste Hervormde Kerk van Pretoria ingewijd, 1857.	6 02	6 49
D	23	De Vierkleur voor het eerst te Pretoria gehesen, 1857.	6 02	6 48
V	24	De Herv. Kerk te Potchefstroom ingewijd, 1866.	6 03	6 47
Z	25	De Herv. Kerk te Pretoria ingewijd, 1905.	6 03	6 47
Z	26	Ds. Jac. van Belkum te Varik ingezegend, 1877.	6 04	6 46
M	27	Amajuba, 1881. De Herv. Gemeente van Johannesburg gesticht, 1895.	6 05	6 45
D	28	Ds. P. van Drimmelen overleden in Humpata, 1919.	6 05	6 44
W	29		6 05	6 44

DE BESTE
DRANK VAN ALLEN

"CASTLE BIEREN"

**MELK EN OATMEAL STOUT,
ALE EN LAGER.**

ALGEMEEN VERKOCHT IN
ZUID-AFRIKA.
GEEN BETER VERKRIJGBAAR.

ZUID-AFRIKAANSE BROUWERIJEN BEPERKT,

BROUWERS EN MOUTERS.

Johannesburg, Pretoria, Bloemfontein, Kaapstad,
Port Elizabeth, Pietermaritzburg en Salisbury
(Rhodesië).

MAANSVERANDERINGEN.

Maart 6 Volle Maan ... ... 1.27 n.m.
Maart 14 Laatste Kwartier ... ... 5.20 n.m.
Maart 21 Nieuwe Maan ... ... 10.29 n.m.
Maart 28 Eerste Kwartier ... ... 1.54 n.m.

Dag der Week.	Dag der Maand		Zons Opg. v.m.	Zons Ond. n.m.
D	1	Ds. D. F. Erasmus hulpprediker Kaapstad, 1918.	6 06	6 43
V	2		6 07	6 42
Z	3	Hoeksteen van de Herv. Kerk te Ermelo gelegd, 1910.	6 07	6 40
Z	4		6 08	6 39
M	5		6 08	6 38
D	6		6 09	6 37
W	7	Ds. P. van Drimmelen te Zeerust bevestigd, 1907. Ds. A. R. Smit te Pietermaritzburg bevestigd, 1925.	6 09	6 36
D	8		6 10	6 35
V	9		6 10	6 34
Z	10		6 11	6 33
Z	11		6 11	6 32
M	12		6 12	6 31
D	13		6 12	6 30
W	14		6 13	6 29
D	15		6 13	6 29
V	16		6 14	6 28
Z	17		6 14	6 27
Z	18		6 15	6 26
M	19		6 15	6 24
D	20	Oudl. A. Röcher te Ventersdorp overleden, 1912.	6 16	6 23
W	21	Ds. A. J. G. Oosthuizen te Germiston bevestigd, 1924.	6 16	6 22
D	22		6 17	6 21
V	23		6 17	6 20
Z	24		6 18	6 19
Z	25	Herv. Kerk te Potgietersrust ingewijd, 1922.	6 18	6 18
M	26		6 19	6 17
D	27	Ds. M. J. Goddefroy te Middelburg bevestigd, 1905.	6 19	6 16
W	28	De nieuwe Herv. Kerk te Ventersdorp ingewijd, 1913.	6 20	6 15
D	29		6 20	6 14
V	30		6 20	6 13
Z	31		6 21	6 12

Spoorweg-tijd

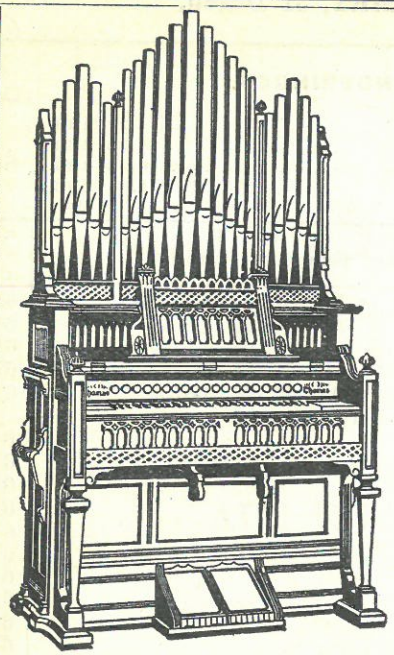

ORRELS

Van die kleinste Harmoniums vir die Huis tot die grootste Kerkorrels, asook PIANOS en andere Musiek-Instrumente van beste en gewaarborgde maak en kwaliteit lewer uiters voordelig die ou beproefde Duits-Afrikaanse Huis.

—

R. MÜLLER

(OPGERIG 1882)

POSBUS 133 **91—93 WATERKANTSTR.**

KAAPSTAD

Nuwe Katalogus en Pryslyste H.K.27 Gratis op aansoek.

—

R. MüLLER het 'n spesiale afdeling vir die beroemde Duitse

WAPENS en PATRONE

van gewaarborgde maak. Grote voorraad van MAUSERS, ook vir grootwild en met vérkykers vir skiet op groot afstande.—Enigste agent vir die beste DUITSE JAGDKöNIG HAELPATRONE.

MAANSVERANDERINGEN.

April 5 Volle Maan ... ... 5.38 v.m.
April 13 Laatste Kwartier ... ... 10.09 v.m.
April 20 Nieuwe Maan ... ... 7.25 v.m.
April 26 Eerste Kwartier ... ... 11.42 n.m.

Dag der Week.	Dag der Maand		Zons Opg. v.m.	Zons Ond. n.m.
			Spoorweg-tijd	
Z	1	Dr. J. H. Greyvenstein hoogleraar te Pretoria, 1917. Dr. S. P. Engelbrecht hoogleraar te Pretoria, 1921.	6 21	6 11
M	2		6 22	6 08
D	3	De Nieuwe Psalm-berijming in Z.A. ingevoerd 1775.	6 23	6 07
W	4		6 23	6 06
D	5		6 24	6 05
V	6	Van Riebeek geland in Tafelbaai, 1652. Herv. Gemeente van Chrissiesmeer gesticht, 1892.	6 24	6 04
Z	7		6 24	6 03
Z	8		6 25	6 02
M	9	Ds. L. E. Brandt te Pietersburg bevestigd, 1904.	6 25	6 01
D	10		6 26	6 00
W	11	Ds. J. J. Prinsloo te Standerton bevestigd, 1919.	6 26	5 59
D	12	De Herv. Kerk te Bronkhorstspruit ingewijd, 1913.	6 27	5 58
V	13	Oudl. M. J. Prinsloo van Witfontein overleden, 1892.	6 27	5 57
Z	14		6 28	5 56
Z	15	Hoeksteen oude Kerk Ventersdorp gelegd, 1893.	6 28	5 55
M	16		6 29	5 54
D	17	Luther voor de Rijksdag te Worms, 1521. Ds. M. J Goddefroy emeritus, 1917.	6 29	5 53
W	18	Ds. S. Vermooten te Potchefstroom bevestigd, 1919.	6 30	5 52
D	19	De eerste Herv. Kerk in Potchefstroom ingewijd 1851. Ds. T. Dreyer te Standerton bevestigd, 1924.	6 31	5 51
V	20	Hoeksteen van de Herv. Kerk te Chrissiesmeer gelegd, 1892.	6 31	5 50
Z	21	Ds. G. W. Smits te Rustenburg bevestigd, 1861. Ds. N. J. van Warmelo overleden, 1892.	6 32	5 49
Z	22	De eerste Herv. Kerk te Middelburg ingewijd, 1876. Ds. S. J. Strijdom te Makwassie bevestigd, 1919.	6 32	5 49
M	23	De Kerkeraad van Witfontein wil niet verenigen, 1886.	6 33	5 48
D	24		6 33	5 47
W	25	Protest van de Hervormers te Spiers, 1529.—Vandaar „Protestanten."	6 33	5 46
D	26	Eerste Herv. Kerk van Rustenburg ingewijd, 1851.	6 33	5 46
V	27		6 34	5 45
Z	28		6 34	5 44
Z	29		6 34	5 44
M	30		6 35	5 43

Maak u huis Mooier

Net 'n klein verandering hier, net 'n bietjie kleur daar, goedkoop veranderinge in die kleurskema—wat 'n verskil maak dit nie aan die voorkome van die huis nie. Het u ooit daaraan gedink om u gewone glaasdeure of vensters te vervang met ruite in lood geset? Waarom doen u dit nie? Kyk hoeveel mooier sal dit u huis maak.

Elke artiekel wat u vir huisdekorasie nodig het, kan by Herbert Evans & Ko., verkry word. Ruite in lood geset, Staalplafonne, Muurpapier, Prente en Prenterame, Spieëls, Verf, Vernis, Politoer. Asook alle soorte glase met skuins rande. Windskerms en syskerms vir motors.

BESOEK „DIE VERFHUIS"

DIE BESOEK SAL U TERUGBETAAL.

Herbert Evans & Ko.,

Die Verfhuis,

88 Pritchardstr., JOHANNESBURG.

BUS 1231 Telegramme: „ANAGLYPTA"

MAANSVERANDERINGEN.

Mei 4 Volle Maan ... ... 10.12 n.m.
Mei 12 Laatste Kwartier ... ... 10.50 n.m.
Mei 19 Nieuwe Maan ... ... 3.14 n.m.
Mei 26 Eerste Kwartier ... ... 11.12 v.m.

Dag der Week.	Maand		Zons Opg. v.m.	Zons Ond. n.m.
			Spoorweg-tijd	
D	1	Eerste dienst der Hervormden te Wolmaransstad, 1892.	6 35	5 42
W	2		6 36	5 41
D	3	Dr. J. H. Greyvenstein te Pretoria bevestigd, 1914. Ds. J. Dreyer te Dullstroom bevestigd, 1924.	6 37	5 40
V	4		6 37	5 39
Z	5	Ds. A. J. Barger te Johannesburg bevestigd, 1918.	6 38	5 39
Z	6		6 39	5 38
M	7	Ds. J. J. Kuhn te Krugersdorp bevestigd, 1909.	6 39	5 38
D	8	Prof. Dr. P. J. Muller te Pretoria bevestigd, 1904. Herv. Gemeente van Memel gesticht, 1915.	6 40	5 37
W	9		6 40	5 37
D	10		6 41	5 36
V	11		6 41	5 35
Z	12	Eerste Avondmaals bediening aan de Kaap, door Ds. Backerius, 1652.	6 42	5 34
Z	13		6 42	5 34
M	14		6 42	5 33
D	15	De Hervormer uitgekomen, 1909.	6 43	5 33
W	16		6 43	5 32
D	17		6 44	5 32
V	18		6 45	5 31
Z	19		6 45	5 31
Z	20		6 46	5 30
M	21	Ds. G. E. Alers te Germiston bevestigd, 1921. De Nieuwe Psalmen voor het eerst in Kaapstad gezongen, 1775.	6 46	5 30
D	22		6 47	5 30
W	23		6 47	5 29
D	24		6 48	5 29
V	25		6 48	5 29
Z	26		6 49	5 28
Z	27	Aankomst van Ds. van der Hoff, te Potchefstroom, 1853.	6 49	5 28
M	28	Ds. P. S. Grobler te Krugersdorp bevestigd, 1922.	6 50	5 28
D	29	Ds. G. W. Smits overleden, 1894. Dr. S. P. Engelbrecht geordend, 1921.	6 50	5 28
W	30		6 50	5 27
D	31		6 51	5 27

JUNIE, 30 Dagen.

Dag der Week.	Dag der Maand	MAANSVERANDERINGEN.	Zons Opg. v.m.	Zons Ond. n.m.
		Junie 3 Volle Maan ... ... 2.14 n.m.		
		Junie 11 Laatste Kwartier ... ... 7.51 v.m.		
		Junie 17 Nieuwe Maan ... ... 10.42 n.m.		
		Junie 25 Eerste Kwartier ... ... 0.47 v.m.		
			Spoorweg-tijd	
V	1	Dr. B. Gemser hoogleraar te Pretoria, 1926.	6 52	5 26
Z	2	De Herv. Gemeente van Gwelo (Rhodesië) gesticht 1923.	6 52	5 26
Z	3	Ouderling G. J. Engelbrecht, L.T.V. (Standerton), aan kogelwonden overleden, 1901.	6 53	5 26
M	4		6 53	5 26
D	5	Ds. J. van Belkum te Rustenburg bevestigd, 1891. Uitspraak van het Hooggerechtshof in zake de Kerk te Trichardtsfontein, 1893.	6 54	5 26
W	6	De Herv. Gem. van Humpata gesticht, 1910. Dr. H. Fourie te Johannesburg bevestigd, 1924.	6 54	5 26
D	7		6 55	5 25
V	8		6 55	5 25
Z	9		6 56	5 25
Z	10		6 56	5 25
M	11		6 57	5 25
D	12		6 57	5 25
W	13	De Herv. Kerk te Ermelo ingewijd, 1910.	6 58	5 25
D	14		6 58	5 25
V	15	Ds. N. J. van Warmelo geordend te Potchefstroom, 1864.	6 58	5 25
Z	16		6 59	5 25
Z	17		6 59	5 26
M	18	Ds. F. S. du Toit van Ventersdorp, overleden 1914. Ds. P. J. J. Venter te Lichtenburg bevestigd, 1921.	6 59	5 26
D	19		7 00	5 26
W	20	Komdt. Salomon Th. Prinsloo overleden, 1892.	7 00	5 26
D	21		7 00	5 26
V	22	Ds. D. F. Erasmus te Pietermaritzburg bevestigd, 1918.	7 00	5 26
Z	23		7 00	5 26
Z	24		7 00	5 27
M	25		7 00	5 27
D	26		7 00	5 27
W	27		7 00	5 28
D	28		7 00	5 28
V	29	Ds. A. J. Begemann emeritus, 1872.	7 00	5 28
Z	30		7 00	5 29

JULIE, 31 Dagen.

Dag der Week.	Dag der Maand	MAANSVERANDERINGEN.	Zons Opg. v.m.	Zons Ond. n.m.
		Julie 3 Volle Maan ... ... 4.48 v.m		
		Julie 10 Laatste Kwartier ... ... 2.16 n.m.		
		Julie 17 Nieuwe Maan ... ... 6.36 v.m		
		Julie 24 Eerste Kwartier ... ... 4.38 n.m		
			Spoorweg-tijd	
Z	1		7 01	5 29
M	2		7 01	5 30
D	3		7 01	5 30
W	4		7 01	5 30
D	5		7 01	5 31
V	6		7 01	5 31
Z	7	Johannes Huss verbrand, 1415.	7 01	5 32
Z	8	Hervormde Gemeente Bloemhof gesticht, 1916. Ds. H. P. Wolmarans te Zeerust bevestigd, 1922.	7 01	5 32
M	9		7 00	5 33
D	10	Calvijn geboren, 1509.	7 00	5 33
W	11		7 00	5 33
D	12		7 00	5 34
V	13		7 00	5 34
Z	14		7 00	5 34
Z	15	Schoemansdal verlaten 1867.	7 00	5 35
M	16		7 00	5 35
D	17	Ouderling J. van Graan te Ventersdorp overleden, 1917.	6 59	5 36
W	18	Ds. N. J. v. Warmelo te Heidelberg bevestigd, 1868.	6 59	5 36
D	19	Ds. L. G. F. Biccard overleden, 1900.	6 59	5 37
V	20		6 58	5 37
Z	21		6 58	5 38
Z	22		6 58	5 38
M	23		6 57	5 39
D	24	Ds. Biccard in Zoutpansberg bevestigd, 1875.	6 57	5 39
W	25	Afscheid van Prof. Dr. P. J. Muller van Pretoria, 1910.	6 57	5 40
D	26	Kerkorde van de Mist ingevoerd, 1804.	6 56	5 40
V	27	De Prokuratie Kommissie in 't leven geroepen, 1890.	6 56	5 40
Z	28		6 55	5 41
Z	29		6 55	5 41
M	30	Ds. N. J. van Warmelo te Schoemansdal bevestigd, 1864.	6 54	5 42
D	31		6 53	5 42

AUGUSTUS, 31 Dagen.

MAANSVERANDERINGEN.

Augustus 1 Volle Maan ... ... 5.30 n.m
Augustus 8 Laatste Kwartier ... ... 7.24 n.m
Augustus 15 Nieuwe Maan ... ... 3.49 n.m
Augustus 23 Eerste Kwartier ... ... 10.21 v.m
Augustus 31 Volle Maan ... ... 4.34 v.m.

Dag der Week.	Maand		Zons Opg. Spoorweg-tijd v.m.	Ond. Spoorweg-tijd n.m.
W	1		6 52	5 43
D	2		6 52	5 43
V	3	Ds. J. van Belkum te Heidelberg bevestigd, 1903.	6 51	5 44
Z	4		6 50	5 45
Z	5		6 49	5 45
M	6		6 49	5 46
D	7		6 48	5 46
W	8	Eerste Algemene Kerkvergadering van de Ned. Herv. Kerk van de Z.A.R. te Rustenburg geopend, 1853.	6 48	5 47
D	9	Ds. M. J. Goddefroy overleden, 1920.	6 47	5 47
V	10		6 46	5 48
Z	11		6 45	5 48
Z	12		6 44	5 49
M	13		6 44	5 49
D	14		6 43	5 50
W	15	Vertrek van Ds. van Warmelo uit Holland naar Z.A., 1862.	6 42	5 50
D	16	De Hervormde Gemeente te Vereeniging gesticht, 1913.	6 41	5 51
V	17	Ds. A. J. Lagerwey overleden, 1898. Herv. Kerk Venterskroon ingewijd, 1889.	6 40	5 51
Z	18		6 39	5 52
Z	19		6 39	5 52
M	20	Eerste Doopbediening aan de Kaap, door Ds. Fredricus Fronten, 1653.	6 38	5 53
D	21		6 37	5 53
W	22		6 36	5 54
D	23	Ds. J. van Arkel eerste predikant in Kaapstad, 1665.	6 35	5 54
V	24	Bloedbad van St. Bartholomeus, 1572. Samenkomst te Pretoria, onder leiding van Pres. Kruger om de kerkkwestie te bespreken, 1891.	6 34	5 55
Z	25		6 33	5 55
Z	26		6 32	5 56
M	27		6 31	5 56
D	28		6 30	5 56
W	29		6 29	5 57
D	30		6 28	5 57
V	31	Lijdenburg scheidt zich van de Herv. Kerk af, 1854.	6 27	5 58

SEPTEMBER, 30 Dagen.

MAANSVERANDERINGEN.

September 7 Laatste Kwartier ... ... 0.35 v.m.
September 14 Nieuwe Maan ... ... 3.21 v.m.
September 22 Eerste Kwartier ... ... 4.58 v.m.
September 29 Volle Maan ... ... 2.42 n.m.

Dag der Week.	Maand		Zons Opg. Spoorweg-tijd v.m.	Ond. Spoorweg-tijd n.m.
Z	1		6 26	5 58
Z	2	Prof. Hofmeyr overleden, 1909.	6 25	5 59
M	3		6 24	5 59
D	4		6 23	6 00
W	5		6 22	6 00
D	6		6 21	6 00
V	7		6 19	6 01
Z	8	Ds. N. J. van Warmelo geboren, 1835.	6 18	6 01
Z	9		6 17	6 01
M	10		6 16	6 02
D	11		6 15	6 02
W	12	De Herv. Kerk te Johannesburg ingewijd, 1908.	6 14	6 03
D	13		6 13	6 03
V	14		6 12	6 03
Z	15		6 11	6 04
Z	16		6 09	6 04
M	17		6 08	6 04
D	18		6 07	6 05
W	19		6 06	6 05
D	20	Eerste huweliksordonantie van J. A. de Mist, 1804. Prof. J. Lion Cachet overleden, 1912.	6 05	6 05
V	21		6 04	6 06
Z	22		6 03	6 06
Z	23	Ds. P. W. Ennis te Klerksdorp bevestigd, 1905.	6 02	6 06
M	24		6 01	6 07
D	25		5 59	6 07
W	26		5 58	6 08
D	27		5 57	6 08
V	28	De Hervormde Kerk te Witpoort ingewijd, 1912.	5 56	6 09
Z	29		5 55	6 09
Z	30	Ds. M. J. Goddefroy te Witfontein bevestigd, 1887.	5 54	6 20

OKTOBER, 31 Dagen.

Dag der Week.	Dag der Maand	MAANSVERANDERINGEN.	Zons Opg. Spoorweg-tijd v.m.	Zons Ond. Spoorweg-tijd n.m.
		Oktober 6 Laatste Kwartier ... ... 7.06 v.m.		
		Oktober 13 Nieuwe Maan ... ... 5.56 n.m.		
		Oktober 21 Eerste Kwartier ... ... 11.06 n.m.		
		Oktober 29 Volle Maan ... ... 0.43 v.m.		
M	1		5 53	6 10
D	2		5 52	6 11
W	3		5 51	6 11
D	4	Ds. A. J. Barger te Middelburg bevestigd, 1919.	5 50	6 12
V	5		5 49	6 12
Z	6	Ouderling D. P. J. van Schalkwijk van Trichardtsfontein, overleden, 1911.	5 48	6 13
Z	7		5 47	6 13
M	8		5 46	6 14
D	9	Ds. Dirk van der Hoff overleden, 1881.	5 45	6 14
W	10	Hoeksteenlegging Herv. Kerk, Pietersburg, 1891. Ds. S. J. Strijdom te Krugersdorp bevestigd, 1914.	5 44	6 14
D	11	De Hervormer Ulrich Zwingli gesneuveld, 1531.	5 43	6 15
V	12		5 42	6 15
Z	13	Ned. Herv. Weeshuis te Krugersdorp ingewijd, 1923.	5 41	6 16
Z	14		5 40	6 16
M	15		5 39	6 17
D	16		5 38	6 17
W	17	Ds. S. Vermooten te Zeerust bevestigd, 1915.	5 37	6 18
D	18	Eerste dienst der Hervormden te Lichtenburg, 1891.	5 36	6 19
V	19		5 35	6 19
Z	20	De Herv. Kerk te Louis Trichardt ingewijd, 1906.	5 34	6 20
Z	21		5 33	6 20
M	22	Het Edikt van Nantes herroepen, 1685.	5 32	6 21
W	23	Ds. D. F. Erasmus te Ventersdorp bevestigd, 1920.	5 31	6 21
D	24		5 30	6 22
D	25		5 29	6 22
V	26		5 28	6 23
Z	27	Ds. L. E. Brandt te Vereeniging bevestigd, 1923.	5 28	6 23
Z	28		5 27	6 24
M	29		0 27	6 24
D	30	Ds. J. J. Prinsloo te Trichardtsfontein bevestigd, 1909.	5 26	6 25
W	31	Hervormingsdag. Samenkomst van Kommissies Ned. Herv. en Ned. Geref. Kerk om te Verenigen, 1882.	5 25	6 26

NOVEMBER, 30 Dagen.

Dag der Week.	Dag der Maand	MAANSVERANDERINGEN.	Zons Opg. Spoorweg-tijd v.m.	Zons Ond. Spoorweg-tijd n.m.
		November 4 Laatste Kwartier ... ... 4.06 n.m.		
		November 12 Nieuwe Maan ... ... 11.35 v.m.		
		November 20 Eerste Kwartier ... ... 3.36 n.m.		
		November 27 Volle Maan ... ... 11.06 v.m.		
		Ds. Jac. van Belkum, Emeritus.		
D	1	Eerste dienst der Hervormden te Krugersdorp, 1891.	5 24	6 26
V	2	Eerste Algemene Kerkvergadering van de Ned. Herv. Kerk in Z. A. te Kaapstad geopend, 1824.	5 24	6 27
Z	3	Hoeksteen van de Herv. Kerk te Christiana gelegd, 1876.	5 23	6 28
Z	4		5 22	6 29
M	5	Aankomst van Ds. D. van der Hoff uit Holland te Kaapstad, 1852. Naam van de Ned. Herv Kerk in de Kaapkolonie veranderd in Ned. Gereformeerd, 1842.	5 21	6 30
D	6		5 21	6 30
W	7		5 20	6 31
D	8		5 19	6 32
V	9		5 19	6 32
Z	10	Martin Luther geboren, 1483.	5 18	6 33
Z	11		5 18	6 34
M	12		5 17	6 34
D	13		5 17	6 35
W	14		5 16	6 36
D	15	Ds. A. J. Begemann overleden, 1925.	5 16	6 37
V	16		5 15	6 38
Z	17		5 14	6 39
Z	18		5 14	6 40
M	19	Hoeksteen van de Herv. Kerk te Potgietersrust gelegd, 1921.	5 13	6 40
D	20		5 13	6 41
W	21	Ds. H. D. van Broekhuizen predikant van de Herv. Gemeente Pretoria, 1917.	5 13	6 42
D	22	De Herv. Gemeente van Trichardtsfontein gesticht, 1879.	5 12	6 43
V	23		5 12	6 44
Z	24		5 12	6 45
Z	25	Ds. W. J. Pöen bevestigd te Pietersburg, 1922.	5 11	6 45
M	26	De Hervormde Kerk te Memel ingewijd, 1915.	5 11	6 46
D	27		5 11	6 47
W	28		5 11	6 47
D	29	De Ger. Theol. School te Burgersdorp geopend, 1869.	5 11	6 48
V	30		5 11	6 48

DECEMBER, 31 Dagen.

MAANSVERANDERINGEN.

Desember 4 Laatste Kwartier ... ... 4.32 v.m.
Desember 12 Nieuwe Maan ... ... 7.06 v.m.
Desember 20 Eerste Kwartier ... ... 5.43 v.m.
Desember 26 Volle Maan ... ... 9.55 n.m.

Dag der Week.	Maand		Zons Opg. Spoorweg-tijd v.m.	Ond. Spoorweg-tijd n.m.
Z	1		5 11	6 49
Z	2		5 11	6 50
M	3		5 11	6 51
D	4	Ned. Ger. Kerk in de Z.A.R. georganiseerd, 1866.	5 11	6 52
W	5		5 12	6 53
D	6	Voortrekkers gelofte, 1838.	5 12	6 54
V	7	Stichting van de Ned. Herv. of Ger. Kerk, 1885.	5 12	6 55
Z	8		5 12	6 55
Z	9		5 13	6 56
M	10		5 13	6 57
D	11		5 13	6 58
W	12	Ds. C. W. du Toit, emeritus, 1918.	5 14	6 58
D	13		0 14	6 59
V	14		5 14	6 59
Z	15		5 15	7 00
Z	16	Slag van Bloedrivier—Dingaansdag, 1838. Hoeksteen van de Herv. Kerk te Middelburg, 1896.	5 15	7 00
M	17		5 15	7 01
D	18	De Herv. Kerk te Vereeniging ingewijd, 1915.	5 16	7 01
W	19		5 16	7 02
D	20		5 16	7 02
V	21		5 17	7 03
Z	22		5 17	7 03
Z	23		5 17	7 04
M	24		5 18	7 04
D	25		5 18	7 04
W	26	De hoeksteen van de Hervormde Kerk te Potchefstroom gelegd, 1859.	5 19	7 05
D	27		5 19	7 05
V	28	Prof. D. Postma te Burgersdorp overleden, 1890.	5 20	7 06
Z	29		5 20	7 06
Z	30		5 21	7 07
M	31	De Herv. Gemeente van Heidelberg gesticht, 1865.	5 21	7 07

POSTARIEF.

Briewe, Nuusblaaie, Drukwerk, ens.

NA	BRIEWE.	POSKAARTE.	NUUSBLAAIE.	DRUKWERK.
Unie van S.-Afrika, Rhodesië, Bechuanaland, Mosambique en S.W. Afrika	1d. per ons	1d. per stuk.	½d. per 4 ons.	½d. per 2 ons.
Oorsee (Britse Kolonies en Besittinge) ook Australië	2d. per ons	1d. per stuk.	½d. per 2 ons.	½d. per 2 ons.
Vreemde Oorsese Lande	3d. per ons	1d. per stuk.	½d. per 2 ons.	½d. per 2 ons.

Pakkette Pos na Transvaal, O.V.S., en Natal (S.A. Unie) 2d. vir 4 onse of gedeelte daarvan, 4d. vir 8 onse, Bo 8 onse 6d. per pond of gedeelte daarvan.

" " Prov. Mosambique 4d. vir 8 onse en 2d. vir elke 4 onse meer of part van 4 onse.
" " Rhodesië 1/6 per pond of gedeelte van 'n pond.
" " Britse Lande oorsee 9d. per pd. of gedeelte van 'n pd.
" " Andere Oorsese Lande verskillende tariewe. Informasie op Poskantore verkrybaar.
" " Bechuanaland Protektoraat 1/- per pd.

Registrasie.—Briewe, ens., kan geregistreer word teen 4d. ekstra.

Poswissels.—Uitgegee in die Unie van S.A.

Kommissieloon.—Betaalbaar binne die Unie, Suidwes en Betsjoeanaland Protektoraat 6d. vir elke bedrag van £4 of gedeelte daarvan.

Betaalbaar Rhodesië

POSTORDERS.

6d.	1d.	11/-	3d.
1/-	1d.	11/6	3d.
1/6	1d.	12/-	3d.
2/-	1d.	12/6	3d.
2/6	1d.	13/-	3d.
3/-	2d.	13/6	3d.
3/6	2d.	14/-	3d.
4/-	2d.	14/6	3d.
4/6	2d.	15/-	4d.
5/-	2d.	15/6	4d.
5/6	2d.	16/-	4d.
6/-	2d.	16/6	4d.
6/6	2d.	17/-	4d.
7/-	2d.	17/6	4d.
7/6	2d.	18/-	4d.
8/-	2d.	18/6	4d.
8/6	2d.	19/-	4d.
9/-	2d.	19/6	4d.
9/6	2d.	20/-	4d.
10/-	2d.	20/6	4d.
10/6	2d.	21/-	4d.

Zelfde bedragen voor Britse Landen Overzee verkrijgbaar.

De volgende Postzegels zijn bij de Postdienst in gebruik :—½d., 1d., 1½d., 2d., 3d., 4d., 6d., 1/-, 2/6; 5/-, 10/-. Zegels van £1 zijn slechts aan zekere kantoren verkrijgbaar.

Behalve de postzegels in gebruik kunnen voorraden van de volgende schrijfbehoeften, n.l., postkaarten,

enveloppen, geregistreerde enveloppen, briefkaarten en nieuwsbladomslagen aan elk postkantoor verkregen worden tegen de benedenvermelde prijzen, plus de waarde van de daarop gezegelde of gedrukte postzegel :—

(1) Nieuwsbladomslagen en Postkaarten.

2 voor ½d.	8 voor 2d.
4 voor 1d.	10 voor 2½d.
6 voor 1½.	12 voor 3d.

(2) Briefkaarten en gezegelde enveloppen.

2 voor 1d.	8 voor 3d.
4 voor 1½d.	10 voor 3½d.
6 voor 2d.	12 voor 4d.

(3) Geregistreerde enveloppen.

1 voor 1d.	7 voor 5½d.
2 voor 1½d.	8 voor 6d.
3 voor 2½d.	9 voor 7d.
4 voor 3d.	10 voor 7½d.
5 voor 4d.	11 voor 8d.
6 voor 4½d.	12 voor 9d.

Inkomstenzegels.—3d., 6d., 1s., 2s. 6d., 3s., 5s., 10s., £1, £10, en £25. Deze zijn aan de meeste postwisselkantoren verkrijgbaar. (De ½d., 1d. en 1½d. postzegels zijn ook inkomstenzegels).

Ongefrankeerde en onvoldoende gefrankeerde brieven, enz., worden belast met een port ten bedrage van tweemaal de ontbrekende som.

Voor verandering van bestemming van brieven, enz., behalve pakketten (readressering) wordt geen afzonderlike port geëist.

Brieven bevattende munten, goud, juwelierswaren, en in 't algemeen kostbaarheden moeten aangetekend worden.

Private Postzakken.

Personen langs een postweg wonende, kunnen gebruik maken van een private postzak, waarin hun brieven, enz., van 't naaste postkantoor met de post-

kar worden verzonden tegen huur van £1 per jaar. De postzak moet door de persoon, die verlangt er van gebruik te maken zelf verschaft worden; deze kan van de postdienst gekocht worden tegen betaling.

Postwissels

kunnen worden verkregen en uitbetaald. Het bedrag van een Postwissel mag niet hoger zijn dan £40 en geen onderdelen van 1d. mogen daarin voorkomen.

Invulling.

De invulling van de naam van de ontvanger en van 't kantoor van uitbetaling kan geschieden door de koper zelf. Op verzoek kan 't ook door de postmeester geschieden.

Postorders zijn slechts voor drie maanden geldig, na die tijd kan uitkering plaats hebben tegen betaling van een nieuwe kommissie voor iedere volgende drie maanden of gedeelte ervan.

Aantekening van Nummer.

Veiligheidshalve wordt het publiek aangeraden een aantekening te houden van de nummers van orders.

Telefoonverbinding

met bijna alle dorpen in Transvaal.—Tarief: 3d. elke 15 mijl tot 120 mijl, daarna 6d. voor elke 25 mijl of gedeelte ervan.

Private Bussen.

Private Bussen vanaf £1 10s. tot £3 10s. voor 't eerste jaar. Tweede en volgende jaar vanaf £1 5s. od. tot £3 5s. od.

Inlands Telegram Tarief.

Unie van Z.A., Z.W.A. Protektoraat (overland); Lourenco Marques en Inhambane: 1/3 eerste 12 woorden, daarna 1d. per woord.

Bechuanaland Protektoraat en Z. Rhodesië: 2/3 voor 12 woorden en dan 2d. per woord.

Beira en N. Rhodesië: 3/9 voor 12 woorden en dan 3½d. per woord.

De Uitvoerende Raad van de Zuid Afrikaanse Republiek in 1897.

Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika.

De Algemene Kerk Vergadering der Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika komt gewoonlik alle drie jaren bijeen (Art. II. der Wetten), en bestaat uit alle dienstdoende predikanten, en twee ouderlingen en één diaken, door elke gemeente afgevaardigd (Art. 8.) Zij vergaderde de laatste maal in Junie 1925.

De Kommissie der Algemene Kerkvergadering bestaat uit de volgende leden :

Ds. L. E. Brandt, Voorzitter, Ds. J. J. Prinsloo, Sekundus.

Ds. G. E. Alers, Vice-Voorzitter, Ds. P. W. Ennis, Sekundus.

Ds. A. J. Barger, Scriba, Ds. J. J. Kuhn, Sekundus.

Ds. D. F. Erasmus, Vice-Scriba, Ds. H. C. M. Fourie, Th. Dr., Sekundus.

Ouderlingen : A. H. Koomans, sek., F. W. Buitendag, N. J. Campher, sek., K. N. de Kock, G. J. Engelbrecht, sek., P. A. Ras, H. C. van der Merwe, sek., D. J. J. Breytenbach, J. H. Vorster, sek., J. D. Reyneke, J. P. Prinsloo, sek., J. J. Prinsloo.

Het adres van de Scriba van de Algemene Kerkvergadering is : Ds. A. J. Barger, Langstraat, Middelburg, Transvaal.

De Financiële Kommissie voor de Algemene Fondsen t.w. het Weduw. Wezen en Pensioen Fonds, het Algemene Fonds, het Kerkblad Fonds, het Kweekschool Fonds, bestaat uit de volgende leden :

Ds. L. E. Brandt, Voorzitter, A. H. Koomans, Vice-Voorzitter, Ds. J. J. Prinsloo, J. J. H. Janson, en H. P. Engelmohr.

De Administrateur is de heer H. J. L. Th. Roorda,

P.B. 444, Johannesburg : aan hem moeten alle gelden voor alle fondsen worden gezonden.

Het *Kuratorium voor de Theologiese Kweekschool* bestaat uit :

Ds. Jas. van Belkum, Voorzitter, Ds. G. E. Alers, Scriba, Ds. L. E. Brandt, Ds. H. C. M. Fourie, Th. Dr., en de BBr. A. D. W. Wolmarans, P. R. Ras, W. van Manen, J. H. van Staden, en J. D. Reyneke.

De Professoren van de Kweekschool zijn Dr. J. H. Greyvensteyn, Dr. S. P. Engelbrecht, en Dr. B. Gemser.

De Algemene Kerk Vergadering van 1925 heeft nog de volgende Kommissiën benoemd :

Jeugd Kommissie : Di. H. P. Wolmarans, P. S. Grobler, J. G. M. Dreyer, Th. F. J. Dreyer, A. J. G. Oosthuisen, en W. P. J. Poën.

Kommissie voor de Liederenbundel : Ds. G. E. Alers, Ds. W. P. J. Poën, Ds. L. E. Brandt, Mevr. Ds. Erasmus en Mevr. Dr. H. Fourie.

Kommissie voor de Zending : Ds. Jac. van Belkum, Ds. H. C. M. Fourie, Th. Dr., A. J. G. Oosthuisen, J. D. Reyneke, en Chr. Joubert.

Kommissie tot bestrijding van Onzedelikheid : Ds. Jac. van Belkum, Ds. W. P. J. Poën, Ds. S. J. Strydom, S. S. ter Blanche, L. G. Jansen van Rensburg.

Kommissie voor de Bijbel vertaling in het Afrikaans : Ds. H. D. van Broekhuizen, Th. Dr., Ds. J. J. Kuhn.

Vertaler : Ds. H. C. M. Fourie, Th. Dr.

Eksaminatoren voor het Proponents Eksamen : Ds. Jac. van Belkum, Ds. H. C. M. Fourie, Th. Dr.

Redaktie van de Almanak : Ds. Jac. van Belkum, Hoofd Redacteur, Dr. S. P. Engelbrecht, Assistent Hoofd Redacteur, Ds. J. J. Kuhn, Ds. H. P. Wolmarans, Ds. Th. F. J. Dreyer.

Redaktie van de Hervormer : Ds. Jac. van Belkum, Hoofd Redacteur, Dr. S. P. Engelbrecht, Assistent Hoofd Redacteur, Ds. A. J. Barger, Scriba van de Algemene Kerk Vergadering voor het offisieel gedeelte, Ds. G. E. Alers, Ds. H. P. Wolmarans.

Weeshuis Kommissie : Ds. Jac. van Belkum, Ds. A. J. Barger en Ds. S. P. Grobler.

Van wege de Algemene Kerkvergadering worden uitgegeven :

Een jaarlijksche Almanak, prijs 1/-.

Voorts een half maandelijks kerkblad „De Hervormer."

Stukken voor de redaktie te zenden aan den Hoofd Redakteur, Ds. Jac. van Belkum.

Om in te tekenen zendt men naam en adres aan de heer H. J. L. Th. Roorda, Bus 444, Johannesburg. Het intekengeld bedraagt 7/6 per jaar, *vooruit te betalen.*

Vaste leges zijn te betalen :

Voor Doop, en Lidmaten Certifikaten	2/6
Voor Huwelijks Certifikaten	5/-
Voor Registratie van Doop	5/-
Voor Registratie van Aanneming	7/6
Voor Huwelijksafkondiging	10/-
Voor Huwelijksbevestiging	**10/-**

N.B.—Indien een lid eener gemeente der kerk trekt naar eene andere gemeente wordt een attestatie door den Kerkeraad GRATIS op verzoek aan het trekkende lid *gezonden* aan den Kerkeraad zijner nieuwe woonplaats.

Statistiek.

De opgaven, die hieronder gegeven worden, voor inlichting aan de lidmaten van de kerk is, zooals die was in September 1927, terwijl die cijfers is van 1 Januarie 1926 tot 31 Desember 1926 volgens de Ringsverslagen.

Westelike Ring.

Gemeentes.—Potchefstroom, Klerksdorp, Zeerust, Venterskroon, Makwassie, Lichtenburg, Wolmaransstad, Ventersdorp, Zwartruggens, Bechuanaland, Bloemhof, De la Rey, Groot Marico, Schweizer-Reyneke, Losberg.

Rings Commissie.

Ds. D. F. Erasmus, voorzitter; secundus Ds. G. E.

Alers; Ds. P. J. J. Venter, scriba; secundus Ds. S. J. Strijdom; ouderlingen N. J. Campher, sec. F. W. C. Breytenbach, C. J. Bezuidenhout, sec. F. Schutte, G. L. Roos, sec. P. J. Naudé.

GEMEENTE POTCHEFSTROOM.

(Gesticht 1842.)

Predikant: Ds. W. P. J. Pöen.

Consulent: Ds. D. F. Erasmus.

Ouderlingen: A. H. Koomans, P. Roux, P. P. v. d. Berg, H. J. v. Heerden, C. P. Fouché, I. B. Joubert, T. F. J. Dreyer, J. v. d. Tak, E. A. J. Grimbeek, J. H. Pienaar, C. J. Muller G. zn., P. M. Wilmans, A. J. Heyneke, G. v. Deventer, J. J. Havenga, D. Terblanche.

Diakenen: D. L. Broodryk, C. Broodryk, J. L. P. Botha, N. J. Broodryk, F. D. Grimbeek, C. v. d. Merwe, H. Muller H. zn., L. Falch, D. J. Wolmarans, Fritz Kruger, J. v. d. Linde, P. M. de Bruyn, J. C. Breytenbach, R. P. du Preez, M. Geldenhuis.

Koster: A. W. v. Wyk.

Orgelist: Mej. E. Pöen.

Scriba van den Kerkeraad: A. H. Koomans, Bus 123, Potchefstroom.

Kassier: Ph. Malherbe, Kruger Str., Potchefstroom.

Zielen 2030; lidmaten 1020; aangenomen 91; gedoopten 108; vertrokken met attestaties 16; ingekomen met attestaties 32; gehuwd 40 paren.

GEMEENTE KLERKSDORP.

(Gesticht 1866.)

Predikant: Ds. P. W. Ennis.

Consulent: Ds. S. J. Strydom.

Ouderlingen: L. F. J. Nell, P. J. Pienaar, M. J. de Kock, W. J. Nell, J. P. Jooste, S. T. v. Vuren, J. J. L. Terblanche, N. J. Campher, J. Swanepoel, J. van Rensburg, L. P. J. Koekemoer, G. J. Pieterse en J. P. v. d. Merwe.

Diakenen: A. Wilmans, J. M. Joubert, P. H. Myburgh, R. M. Esterhuisen, S. F. Marais, P. F. van Vuren, H. J. Venter, P. F. Visser, H. Harmsen, J. J. v. d. Berg, J. G. Fourie, J. P. Roodt en Izak F. van Antwerp.

Koster: D. J. Hartzer.

Orgelist: Mevr. M. Blom.

Scriba van den Kerkeraad: Nico. J. Campher, P.K. Rykaarts, via Klerksdorp.

Kassier: Nico. J. Campher.

Zielen 845; lidmaten 592; aangenomen 44; gedoopten 47; vertrokken met attestaties onzeker; ingekomen met attestaties 23; gehuwd 15 paren.

GEMEENTE ZEERUST.

(Gesticht 1871.)

Predikant: Ds. P. J. J. Venter.

Consulent: Ds. G. E. Alers.

Ouderlingen: J. C. Coetzee, G. L. Roos, M. F. Grobler, M. M. J. Basson, P. J. H. van der Merwe, H. J. Meyer, P. J. du Plessis, J. H. Snyman, S. J. du Plessis, P. J. J. Basson, F. M. Dumont.

Diakenen: P. H. Coetzee, F. C. Meyer, F. A. Jacobs, P. J. Erasmus, R. J. Benade, P. P. van der Merwe, A. J. Swanepoel, L. J. Erasmus, C. van der Merwe, K. N. Grobler, M. L. J. Prinsloo.

Koster: B. J. Klaassen.

Scriba van den Kerkeraad: F. M. Dumont, Bus 105, Zeerust.

Kassier: F. M. Dumont.

Zielen 1155; lidmaten 576; aangenomen 61; gedoopten 69; vertrokken met attestaties 14; ingekomen met attestaties 13; gehuwd 17 paren.

GEMEENTE VENTERSKROON.

(Gesticht 1888.)

Predikant: P. W. Ennis.

Consulent: Ds. W. P. J. Poën.

Ouderlingen: J. P. Jansen van Vuuren, J. P. Grobler, P. L. Jansen van Vuuren, S. C. Cronje, H. M. Jansen van Vuuren, J. H. Koekemoer, H. J. R. Colijn.

Diakenen: P. A. Hattingh, G. H. Grobler (G.zn.), G. C. Jansen van Vuuren, L. M. Pretorius, D. H. van Biljon, W. H. Barnard, H. J. Hendriks.

Koster: P. A. Hattingh.

Orgelist: Mevr. A. J. F. Erasmus.

Scriba van den Kerkeraad: H. M. Jansen van Vuuren, P.K. Koedoesfontein, via Parys.

Kassier: G. C. Jansen van Vuuren, P. K. Koedoesfontein, via Parys.

Zielen 453; lidmaten 153; aangenomen 19; gedoopten 18; vertrokken met attestaties 53; ingekomen met attestaties 8; gehuwd 0 paren.

GEMEENTE MAQUASSIE.

(Gesticht 1888.)

Predikant: Ds. S. J. Strydom.

Consulent: Ds. P. J. Venter.

Ouderlingen: P. van Vuuren, J. A. du Toit, M. J. Smit, W. van Rensburg, W. J. A. Bester, D. J. Fouche, J. Rossouw, P. Fouche, J. A. Robbertze, D. Jacobs.

Diakenen: P. Labuschagne, Z. van Rensburg, J. van Rensburg, P. van der Westhuizen, C. M. Britz, D. J. Smith, A. P. Conradie, C. Gagiano, J. Claase, J. Jonker.

Koster: J. Rossouw.

Scriba van den Kerkeraad: Ds. S. J. Strydom, P.K. Bosmansrust.

Zielen 1130; lidmaten 503; aangenomen 33; gedoopten 51; vertrokken met attestaties 7; ingekomen met attestaties 5; gehuwd 8 paren.

GEMEENTE LICHTENBURG.

(Gesticht 1891.)

Predikant: Ds. G. E. Alers.

Consulent: Ds. D. F. Erasmus.

Ouderlingen: C. L. Engelbrecht, F. D. Rousseau, H. J. van Aarde, O. B. J. Grobler, H. J. Steyn, J. P. du Preez, P. B. Swart, S. C. P. Herbst, C. J. Bodensteyn, P. J. du Plessis.

Diakenen: J. N. Steyn, A. Jacobson, J. C. Steinman, J. G. Steyn, M. J. Smith, R. Britz, M. W. v. d. Linde, H. A. Greeff, M. C. v. Niekerk, P. E. Kruger.

Koster: D. A. Viljoen.

Orgelist: Mev. Alers.

Scriba van den Kerkeraad: A. Jacobson, Bus 123, Lichtenburg.

Kassier: A. Jacobson.

Zielen 1050; lidmaten 502; aangenomen 29; gedoopten 58; vertrokken met attestaties 35; ingekomen met attestaties 23; gehuwd 23 paren.

GEMEENTE WOLMARANSSTAD.

(Gesticht 1891.)

Predikant: Ds. S. J. Strydom.

Consulent: Ds. J. J. Kuhn.

Ouderlingen: G. P. Rossouw, H. J. le Roux, T. J. Fouche, W. H. J. Kotze, G. S. Rossouw, C. J. Mienie, G. C. Combrink, J. H. Steyn, N. S. Basson, A. J. v. d. Westhuizen.

Diakenen: D. P. v. d. Westhuizen, G. J. Stols, A. Botha, H. J. Kreil, R. J. Coertze, J. C. Coetzee, J. P. Koekemoer, P. E. Nortje, J. C. Botes, J. Geldenhuis.

Koster: B. C. Lottering.

Orgelist: Mej. Combrink.

Scriba van den Kerkeraad: J. H. Steyn.

Kassier: J. P. Koekemoer.

Zielen 510; lidmaten 359; aangenomen 52; gedoopten 54; vertrokken met attestaties 14; ingekomen met attestaties 7; gehuwd 7 paren.

GEMEENTE VENTERSDORP.

(Gesticht 1892.)

Predikant: Daniël F. Erasmus.

Consulent: Ds. W. P. J. Poën.

Ouderlingen: F. W. C. Buitendag, J. G. v. d. Berg, H. J. Visser, K. N. de Kock, H. P. van Graan, R. J. Coertze, S. H. Coetzee, A. S. Naudé, J. N. M. Pretorius, S. Bezuidenhout, F. W. C. Wolmarans.

Diakenen: G. Davidtsz, P. L. Bezuidenhout, H. J. Scheffer, T. F. Kruger, H. F. Joubert, F. C. Bodenstein, J. G. Visser, J. van Vuuren, D. G. O'Kelly.

Koster: D. G. O'Kelly.

Orgelist: Mevr. A. C. G. Erasmus.

Scriba van den Kerkeraad: F. W. C. Buitendag, Rietvlei, P.K. Reismierbult.

Kassier: H. J. Scheffer.

Zielen 1298; lidmaten 634; aangenomen 52; gedoopten 50; vertrokken met attestaties 0; ingekomen met attestaties 18; gehuwd 23 paren.

GEMEENTE ZWARTRUGGENS.

(Gesticht 1913.)

Predikant: Ds. J. J. Kühn.

Konsulent: Ds. P. J. Venter.

Ouderlingen: A. Barnardt, Jac. van Staden, F. Naudé, A. Oberholzer, J. Pienaar, J. Pienaar (Rooi Koos), D. Hattingh, P. Bezuidenhout, J. Jacobs, W. Schoeman, A. van Jaarsveld.

Diakenen: C. Barnardt, J. Geyer, A. Naudé, J. Grobler, C. Smith, J. van Staden, H. Joubert, P. Pelser, C. Coertze, J. Bezuidenhout, C. Cronjé, W. Schoeman, G. van Jaarsveld.

Koster: A. Barnardt.

Scriba: A. van Jaarsveld, Witrand, P.K. Privaat sak P. v. d. Walt, via Koster.

Kassier: F. Naudé, Wonderfontein, P.K. Groot-Mariko, Transvaal.

Zielen 1433; leden 584; gedoopten 69; aangenomen 56; gehuwd 16 paren; aangesloten 17; vertrokken 57; gestorven 6.

GEMEENTE BECHUANALAND.

(Gesticht 1913).

Consulent: Ds. P. W. Ennis.

Ouderlingen: W. P. Viljoen, P. J. v. d. Merwe.

Diakenen: G. v. d. Westhuizen en J. Barnard.

Scriba en Kassier van den Kerkeraad: P. W. Kruger, Weltevreden, P.K. Stella, dist. Vryburg.

Zielen 108; lidmaten 59; aangenomen 2; gedoopten 8; vertrokken met attestaties 2.

GEMEENTE BLOEMHOF.

(Gesticht 1916).

Consulent: Ds. J. J. Kühn.

Ouderlingen: C. J. Bezuidenhout, T. E. Kleijnhans, D. Bloem, F. J. W. Smith.

Diakenen: G. H. Meijer, J. J. Jacobs, J. B. Botes, G. P. van de Merwe, N. Combrinck.

Koster: Simon Streicher.

Scriba van den Kerkeraad: G. H. Meijer, Rietfontein 154, P.K. Bloemhof.

Kassier: G. H. Meijer, Rietfontein 154, P. K. Bloemhof.

Zielen 241; lidmaten 123; aangenomen 7; gedoopten 10; vertrokken met attestaties 11; ingekomen met attestaties 2; gehuwd 0.

GEMEENTE DELAREY.

(Gesticht 1922).

Predikant: Ds. P. J. J. Venter.

Consulent: Ds. S. J. Strydom.

Ouderlingen: W. J. Kamffer, W. Swanepoel, J. S. Wolvaardt, Snr., T. F. J. Steyn, D. R. J. van Vuuren, C. J. Smit, J. B. Rudolph.

Diakenen: P. J. N. Grobler, S. H. Barnard, C. L. Dreyer, J. A. Grimbeek, T. P. Badenhorst, A. L. Pretorius, G. J. Engelbrecht.

Koster: J. Pretorius.

Scriba van den Kerkeraad: Ds. P. J. J. Venter, Bus 105, Zeerust.

Kassier: Ds. P. J. J. Venter.

Zielen 720; lidmaten 240; aangenomen 20; gedoopten 24; vertrokken met attestaties 1; ingekomen met attestaties 5; gehuwd 1 paar.

GEMEENTE GROOT MARICO.

(Gesticht 1923.)

Consulent: G. E. Alers.

Ouderlngen: M. J. Roos, C. C. Mans, F. J. Naudé, P S. van der Berg, J. F. van Staden, J. van Zyl, en F. J. Joubert.

Diakenen: S. P. Naudé, L. J. Coetzee, J. Z. van Loggerenberg, P. S. van Staden (G. seun), Jan Coetzee (D. seun), P. M. du Toit, H. J. Smit.

Koster: P. S. van Staden.

Scriba van den Kerkeraad: M. M. J. Basson, P.K. Groot Marico.

Kassier: C. B. Otto, P.K. Groot Marico.

Zielen 1128; lidmaten 583; aangenomen 28; gedoopten 33; vertrokken met attestaties 8; ingekomen met attestaties 3; gehuwd 0.

GEMEENTE SCHWEIZER REYNEKE.

(Gesticht 1925).

Predikant: Ds. P. J. J. Venter.

Consulent: Ds. J. J. Kuhn.

Ouderlingen: J. M. C. Nortjé, J. P. van Wyngaardt.

Diakenen: C. G. van Niekerk, J. H. de la Rey, F. C. Pretorius, J. H. Coetzee.

Koster: C. Bester.

Scriba van den Kerkeraad: J. H. Coetzee, P. K. Schweizer Reneke.

Kassier: J. H. Coetzee.

Zielen 243; lidmaten 109; aangenomen 18; gedoopten 10; vertrokken met attestaties 1; ingekomen met attestaties 20.

GEMEENTE LOSBERG.

(Gesticht 1925).

Consulent: Ds. D. F. Erasmus.

Ouderlingen: M. P. Lindeque, H. Dreyer, A. J. G. Oosthuisen, J. Martins, F. Schutte, T. Steyn, T. Pretorius, A. Badenhorst, J. D. Pienaar, J. van der Merwe, T. Dreyer.

Diakenen: A. Swamers, G. van der Merwe, W. Pretorius, J. Mienie, G. Prinsloo, J. Prinsloo, A. Steyn, J. Grové, A. L. Pretorius, J. P. Strauss, I. Ferreira.

Scriba van den Kerkeraad: J. G. Conradie.

Kassier: A. L. Oosthuizen.

Koster: W. Greeff.

Zielen ± 850; lidmaten 456; aangenomen 24; gedoopten 29; vertrokken met attestaties 20; ingekomen met attestaties 12; gehuwd 1 paar.

NOORDELIKE RING.

Gemeentes.— Rustenburg, Pietersburg, Pretoria, Middelburg, Waterberg, Dullstroom, Erasmus, Roossenekal, Messina, Lageveld, Potgietersrust, Louis Trichardt, Nebo, Koedoesrand, Lydenburg en Brits.

Rings Commissie.

Ds. A. J. Barger, Voorzitter; sekundus Ds. J. J. Prinsloo; Ds. J. G. M. Dreijer, scriba; sekundus Ds. G. H. Rautenbach. Ouderlingen: J. H. Hofland, J. H. Vorster en J. P. Prinsloo.

GEMEENTE RUSTENBURG.

(Gesticht 1850.)

Predikant: Ds. J. J. Prinsloo, Bus 163, Rustenburg.

Ouderlingen: A. W. J. van Rensburg, J. J. Robbetse, J. H. Joubert, L. J. Otto, H. Putter, J. R. van der Berg, J. A. Vorster, H. P. J. de Beer, W. J. Roos, G. P. de Beer, M. J. Jacobs, J. C. J. van Schalkwyk,

J. J. Viljoen, J. J. Steenekamp, J. P. Schoeman, H. P. Pelser, J. F. Viljoen, H. S. du Preez.

Diakenen: H. N. J. Cronje, B. W. Mostert, H. Kruger, P. S. J. van Rensburg, G. P. van der Berg, P. J. H. Roux, J. P. H. Coetzee, W. J. de Beer, J. C. Esterhuizen, G. F. T. Pistorius, W. A. A. Viljoen, P. J. L. Steenkamp, J. H. Viljoen, G. van Staden, P. L. Nagel, J. Barnard, A. Otto, P. J. Breed, P. G. Breed.

Koster: J. H. Joubert.

Orgelist: Mevr. A. Downing-Wiarda.

Scriba van den Kerkeraad: P. L. Nagel.

Kassier: P. L. Nagel, Bus 225, Rustenburg.

Zielen 3,118; lidmaten 1,360; aangenomen 110; gedoopten 120; vertrokken met attestaties 2; ingekomen met attestaties 17; gehuwd 40 paren.

GEMEENTE PIETERSBURG.

(Gesticht 1852).

Predikant: Ds. H. P. Wolmarans.

Consulent: Ds. J. G. M. Dreyer.

Ouderlingen: W. S. J. Jansen, J. L. P. Botha, C. J. Botha, P. J. Roets, J. M. van Schalkwyk, D. J. Jacobs, P. J. G. Jacobs, J. D. Venter, G. Buitendag, J. J. Gouws, P. Brits, J. J. G. Botha, en J. A. M. van Tonder.

Diakenen: P. J. G. Jacobs, W. K. Jansen, S. M. Venter, J. H. Botha, M. C. Buitendag, J. L. Venter, I. S. J. Venter, F. Duvenhage, A. le Roux, J. H. Bronkhorst, J. Venter, J. J. van Staden, en H. C. Snyman.

Koster: A. J. Botha.

Orgelist: M. A. W. Jorison.

Zielen 1,221; lidmaten 540; aangenomen 33; gedoopten 56; vertrokken met attestaties 0; ingekomen met attestaties 10; gehuwd 6 paren.

GEMEENTE PRETORIA.

(Gesticht 1854.)

Predikant: Ds. S. Vermooten.

Consulent: Ds. C. H. Rautenbach, M.A., B.D.

Ouderlingen: Prof. Dr. S. P. Engelbrecht, J. A. Duvenage, A. P. Prinsloo, J. D. Reyneke, J. W. Gehle, B. J. Ockelsen, H. W. Theron, D. W. v. Rooyen, L. C. Ruijssenaers, P. G. Roets, A. A. Geers, G. D. Kotze, J. M. du Plooy, H. Horn, P. C. Prinsloo, J. B. Wolmarans, J. van Zijl, P. J. Buckle, J. H. V. Prinsloo, A. J. Joubert, Z. de Beer, Prins.

Diakenen: Dr. B. de Loor, C. J. Beukes, D. P. Bellingham, Z. H. de Beer, A. Wypkema, P. J. L. Grobler, J. A. Swiegers, B. S. Groeneveld, J. A. Kleynhans, J. J. Botha, R. W. Katzke, F. A. Katzke, J. G. Herbst, O. D. Oosthuizen, D. B. van Eck, L. J. Mijburgh, J. F. Klopper, P. D. Breytenbach, J. Minders, H. Prinsloo.

Koster: J. M. du Plooy, 45 de Waalstraat, Pretoria.

Orgelist: P. van der Burg.

Scriba van den Kerkeraad: P. J. L. Grobler, 258, Mainstraat, Sunnyside, Pretoria.

Kassier: P. J. L. Grobler.

Zielen 3,392; lidmaten 1,661; aangenomen 96; gedoopten 171; vertrokken met attestaties 18; ingekomen met attestaties 58; gehuwd 22 paren.

GEMEENTE MIDDELBURG.

(Gesticht 1864).

Predikant: Ds. A. J. Barger.

Consulent: Ds. J. G. M. Dreyer.

Ouderlingen: J. H. Erasmus, S. J. Duvenage, B. D. Bierman, A. P. B. Breytenbach, C. J. Viljoen, Jan Linnenkamp, P. R. Botha, A. P. Bronkhorst.

Diakenen: J. A. H. Cronje, T. F. Prinsloo, W. W. Roelofse, A. M. J. Piek, J. J. I. S. Coetser, P. W. A. Piek, W. F. Swanepoel, M. J. H. van Wyk.

Koster: S. G. Welkin.

Orgelist: A. J. Pretorius.

Scriba van den Kerkeraad: A. J. Pretorius, Suid Straat, Middelburg, Tvl.

Kassier: J. C. S. van Woudenberg, Bus 56, Middelburg, Tvl.

Zielen 1,637; lidmaten 843; aangenomen 92; gedoopten 96; vertrokken met attestaties 19; ingekomen met attestaties 46; gehuwd 13 paren.

GEMEENTE WATERBERG.

(Gesticht 1866).

Consulent: Ds. J. J. Prinsloo.

Ouderlingen: H. J. Geyser, L. C. van der Merwe, H. Willemse, J. A. van Staden, P. A. van der Walt, L. P. van der Merwe, N. H. F. J. van Heerden, M. J. Oosthuizen, P. S. Nortjé, P. S. Rossouw, M. J. du Plessis, J. P. Herbst, B. T. J. Enslin, D. J. Pretorius.

Diakenen: J. J. H. Engelbrecht, J. G. M. Benade, C. W. H. Boshoff, P. P. van Staden. J. A. Smith, S. P. Viljoen, D. J. Koekemoer, J. D. Viljoen, P. J. Snyders, H. C. Pretorius, D. Rossouw, A. Botes, P. A. du Toit, F. A. Nel, S. Behrens.

Koster: P. J. Herbst.

Orgelist: W. A. Plomp.

Scriba van den Kerkeraad: H. Willemse, Privaat Possak, Zanddrift, P.K. Vaalwater, Waterberg.

Kassier: J. A. Smith, Smithsville, P.K. Jasper, oor Nylstroom.

Zielen 1,720; lidmaten 862; aangenomen 46; gedoopten 60; vertrokken met attestaties 45; ingekomen met attestaties 13; gehuwd 1 paar.

GEMEENTE DULLSTROOM

(Gesticht 1887).

Predikant: Ds. J. G. M. Dreyer

Consulent: Ds. A. J. Barger.

Ouderlingen: C. J. J. Joubert, H. Hofland, D. G. S. Wolmarans, P. J. Oelofse, M. S. Grobler.

Diakenen: J. H. H. Janson, S. J. Marais, H. J. Mulder, W. C. Greyling, F. J. Joubert, J. Rudolph, C. J. Alers, F. J. Grobler.

Koster: H. J. Hietbrink.

Orgelist: Mevr. J. H. H. Janson.

Scriba van den Kerkeraad: H. Hofland, Bus 4, Dullstroom.

Kassier: J. H. H. Janson, Bus 19, Dullstroom.

Zielen ± 930; lidmaten 428; aangenomen 30; gedoopten 42; vertrokken met attestaties 38; ingekomen met attestaties 6; gehuwd 6 paren.

GEMEENTE ERASMUS.

(Gesticht 1913.)

Predikant: Ds. C. H. Rautenbach, M.A., B.D.

Consulent: Ds. A. J. Barger.

Ouderlingen: N. M. Prinsloo, J. P. Prinsloo, N. M. Viljoen, J. J. Prinsloo, G. C. Prinsloo, A. H. Potgieter, Jan Joubert, P. J. J. van Rensenburg, P. R. Prinsloo; W. S. J. Minnaar, P. C. Breytenbach, J. D. Venter, J. J. Botha, S. P. van Staden, L. P. Swanepoel, G. G. Roets, P. C. Breytenbach.

Diakenen: C. Joubert, M. J. Grobler, J. J. van Staden, A. C. Greyling, J. J. Ecksteen, Jnr., W. G. Bronkhorst, L. J. Steenkamp, W. S. J. B. Jansen, Koos Breytenbach, F. J. Snyman, J. J. Prinsloo, E. Botha, D. B. Snyman, P. J. Minnaar, P. P. F. Prinsloo, J. J. H. Engelbrecht, H. A. Roets.

Koster: P. H. Grobler.

Orgelist: Mevr. J. J. Prinsloo.

Scriba van den Kerkeraad: J. J. Prinsloo, Bus 1, Erasmus.

Kassier: O. Braak.

Zielen 2087; lidmaten 1003; aangenomen 81; gedoopten 74; vertrokken met attestaties 19; ingekomen met attestaties 12; gehuwd 1 paar.

Scriba van den Kerkeraad: J. J. Robbetze.

Kassier: J. J. Robbetze.

Zielen 120; lidmaten 50; aangenomen 10; gedoopten 12; vertrokken met attestaties 7; ingekomen met attestaties 0; gehuwd 0.

GEMEENTE ROOSSENEKAL.

(Gesticht 1919).

Predikant: Ds. J. G. M. Dreyer.

Ouderlingen: E. J. Visagie, C. J. Strydom, M. M. Bezuidenhout, M. J. Nieman, M. J. Hough, W. A. Bester, N. M. S. Ferreira en A. A. Wolmarans.

Diakenen: J. L. Enslin, M. J. Prinsloo, P. L. Steenkamp, J. H. de Beer, H. Z. Ganswyk, P. B. Greef, L. M. Ferreira en J. W. Wolmarans.

Koster: C. J. Strydom.

Scriba van den Kerkeraad: Jac. J. Reyneke, P.K. Roossenekal, dist. Middelburg, Tvl.

Kassier: Jac. J. Reyneke, P.K. Roossenekal, dist. Middelburg, Tvl.

Zielen 1,065; lidmaten 421; aangenomen 35; gedoopten 45; vertrokken met attestaties 9; ingekomen met attestaties 10; gehuwd 1 paar.

GEMEENTE MESSINA.

(Gesticht 1922.)

Consulent: Prof. Rautenbach.

Ouderlingen: C. J. Koen, H. C. Roos.

Diakenen: G. P. van Staden, P. C. Potgieter.

Koster: G. P. van Staden.

Orgelist: Mej. M. van Staden.

GEMEENTE LAGEVELD.

(Gesticht 1921.)

Predikant: Ds. H. D. Wolmarans.

Consulent: Ds. J. G. Prinsloo.

Ouderlingen: S. P. van Vuuren, H. C. de Beer, C. S. Muller, F. J. Visser.

Diakenen: A. de Villiers, N. J. van Schalkwyk, H. L. J. Bronkhorst, P. J. Venter.

Scriba van den Kerkeraad: C. S. Muller, Avondshoek, P.K. Tzaneen.

Kassier: C. S. Muller.

Zielen 494; lidmaten 242; aangenomen 7; gedoopten 12; vertrokken met attestaties 1; ingekomen met attestaties 5; gehuwd 7 paren.

GEMEENTE POTGIETERSRUST.

(Gesticht 1922).

Consulent: Ds. H. P. Wolmarans.

Ouderlingen: C. G. Coetzee, C. A. Storm, J. J. de Beer, F. J. Prinsloo, H. P. N. Kern, G. M. Oosthuizen.

Diakenen: G. R. J. Strydom, N. S. Wolmarans, C. J. Botha, G. L. van Niekerk, F. J. Potgieter, D. Barwise, J. Venter.

Koster: A. J. Smit.

Orgelist: Mej. Strydom.

Scriba van den Kerkeraad: J. J. de Beer.

Kassier: G. R. J. Strydom.

Zielen ———; lidmaten 175; aangenomen 11; gedoopten 8; vertrokken met attestaties 7; ingekomen met attestaties 0; gehuwd 2 paren.

GEMEENTE LOUIS TRICHARDT.

(Gesticht 1922.)

Consulent: J. J. Prinsloo.

Ouderlingen: P. Roos, W. Grobler, S. M. Venter, D Buckling, C. Grobler.

Diakenen: 6.

Zielen 635; lidmaten 227; aangenomen (1926-1927) 25; gedoopten 26; vertrokken met attestaties 2; ingekomen met attestaties 3.

GEMEENTE NEBO.

(Gesticht 1924).

Consulent: A. J. Barger.

Ouderlingen: P. H. Ferreira, P. H. Lindeque, C. J. Engelbrecht, M. C. Botha.

Diakenen: P. S. Botha, J. C. Kruger.

Koster: D. R. Malan.

Scriba van den Kerkeraad: P. D. Malan, Roodepoort, P.K. Nebo.

Kassier: F. S. Botha, Rietfontein, P.K. Nebo.

Zielen 274; lidmaten 127; aangenomen 19; gedoopten 13; vertrokken met attestaties 2; ingekomen met attestaties 2; gehuwd 1 paar.

GEMEENTE KOEDOESRAND.

(Gesticht 1924).

Consulent: Ds. S. Vermooten.

Ouderlingen: F. J. Grobler, L. van Niekerk, J. S. Viljoen.

Diakenen: P. van der Merwe, M. J. Rossouw, G. J. Smith.

Koster: J. L. Joubert.

Scriba van den Kerkeraad en Kassier: G. J. Smith, Tygerfontein, P.K. Maasstroom.

Zielen 254; lidmaten 100; aangenomen 22; gedoopten 10.

GEMEENTE LYDENBURG.

(Gesticht 1926).

Predikant: Ds. J. G. M. Dreyer.

Consulent: Ds. A. J. Barger.

Ouderlingen: H. A. Koeleman, J. L. Viljoen, C. J. Broodryk, S. J. Joubert, G. J. Joubert, S. J. Schoeman.

Diakenen: J. H. Potgieter, J. Joubert, S. J. Marais, J. P. Prinsloo, P. J. Joubert, J. G. le Roux.

Scriba van den Kerkeraad: S. J. Marais, P.K. Branddraai.

Kassier: H. A. Koeleman, Bus 13, Lydenburg.

GEMEENTE BRITS.

(Gesticht 28 Mei 1927).

Consulent: Ds. J. G. M. Dreyer.

Ouderlingen: F. J. C. Martins, T. Rutgers, P. J. J. Moll, S. J. Joubert, J. C. J. van Schalkwyk, J. Herman, J. M. v. Vuuren.

Diakenen: T. Pistorius, N. S. Grobler, G. C. Lindeque, J. A. Botes.

Voorleser: S. J. Joubert.

Scriba van den Kerkeraad: F. J. C. Martins, Bokfontein, P.K. Jacksonstuin, oor Brits.

Kassier: F. J. C. Martins.

Zielen ± 400; lidmaten ± 170; aangenomen 10; gedoopten 16; vertrokken met attestaties 1; ingekomen met attestaties 6; gehuwd 0.

OOSTELIKE RING.

Gemeentes: Volksrust, Heidelberg, Trichardtsfontein, Krugersdorp, Chrissiesmeer, Johannesburg, Standerton, Ermelo, Heilbron, Oostrand, Vereeniging, Memel, Piet Retief, Bethal, Eendracht, Pietermaritzburg, Parys, Brakpan en Strydpan.

Rings Commissie.

Ds. L. E. Brandt, Voorzitter; Secundus Ds. A. Oosthuizen; Ds. Th. Dreyer, Scriba; Secundus Ds. P. S. Grobler.

Ouderlingen: BBr. C. P. S. Barnard; Secundus J. C. van der Merwe; P. A. Ras; Secundus L. Janse van Rensburg en P. D. Bekker; Secundus N. J. Snyman.

GEMEENTE VOLKSRUST.

(Gesticht 1861).

Predikant: Vakant.

Consulent: Ds. P. S. Grobler.

Ouderlingen: J. J. Swanepoel, J. A. A. Stoop, F. P. Struweg, J. C. van Deventer, L. P. D. Nortje, T. Mulder, J. D. Coetzer, P. Slabbert, J. P. Erasmus.

Diakenen: S. J. Struweg, P. J. Botha, F. J. Delport, R. D. Ackerman, D. G. Hatting, W. P. v. Oudshoorn, J. L. van Eden, J. S. Struweg, C. J. J. Coetzer.

Koster: S. J. Struweg.
Orgelist: Susara Struweg.
Scriba van den Kerkeraad: F. J. Delport.
Kassier: F. J. Delport, Bus 115, Volksrust.
Zielen 758; lidmaten 336; aangenomen 33; gedoopten 33; vertrokken met attestaties 28; ingekomen met attestaties —; gehuwd 1 paar.

GEMEENTE HEIDELBERG.

(Gesticht 1865).

Consulent: Ds. Th. F. J. Dreyer.
Ouderlingen: A. C. Botha, W. J. Pretorius, O. A. Strydom, Jacob van der Westhuizen, P. E. Brits, P. D. Bekker, L. J. Labuschagne, D. S. Bekker, D. B. Snyman, L. H. Jordaan, D. J. A. Booyens, F. J. van der Westhuizen.
Diakenen: R. J. Crowther, C. J. Marais, J. J. Gloy, Th. F. Steyn, J. P. C. van der Westhuizen, J. J. Nortjé, Jan H. van der Westhuizen, A. J. Brits, H. P. Strydom, D. S. Jacobs, S. W. W. J. Brits, J. C. Botha, A. Greyling, P. J. Jordaan.
Koster: J. J. Bronkhorst.
Zielen ± 2,000; lidmaten ± 880; aangenomen 77; gedoopten 68; vertrokken met attestaties 30; ingekomen met attestaties 15; gehuwd 5 paren.

GEMEENTE TRICHARDTSFONTEIN.

(Gesticht 1879.)

Consulent: Ds. A. Oosthuizen.
Ouderlingen: D. P. J. v. Schalkwyk, C. H. Booysen, J. C. de Lange, J. P. H. Nagel, M. C. J. v. Schalkwyk, W. A. v. Schalkwyk.
Diakenen: D. E. T. Steyn, J. H. Oberholzer, P. C. Venter, C. H. Z. Pretorius, A. L. Pretorius, C. G. Grove, Jan van Wyngaard.
Koster: W. Chooper.

Scriba van den Kerkeraad: W. A. v. Schalkwyk, Van Schalkwyks Rust, Trichardt.
Kassier: D. E. T. Steyn.
Zielen 558; lidmaten 300; aangenomen 26; gedoopten 33; vertrokken met attestaties 30; ingekomen met attestaties 4.

GEMEENTE KRUGERSDORP.

(Gesticht 1891).

Predikant: Ds. P. S. Grobler.
Consulent: Dr. H. C. M. Fourie.
Ouderlingen: H. C. v.d. Merwe, S. J. Botha, A W. Nortje, J. J. P. Grobler, M. J. Fourie, N. J. Basson, H. J. van Staden, G. J. Engelbrecht, D. J. Breytenbach, J. P. Viljoen, G. P. Brits, C. C. A. Labuschagne, A. L. Steffens, J. J. Human, C. R. Brits, S. S. Oosthuizen, N. J. Prinsloo, A. du Plooy, C. J. v.d. Merwe.
Diakenen: J. P. Kok, J. P. Nortje, S. J. Roos, A. J. van Tonder, M. Willemse, J. Fourie, T. H. Duvenage, L. P. Hoffman, D. Labuschagne, B. J. le Grange, P. G. Breet, J. P. Pullen, H. Peens, J. Marnewick, D. Taljaart, M. Welgemoed, J. F. Bolton.
Koster: A. W. Harmse.
Orgelist: Mevr. M. Grobler.
Scriba van den Kerkeraad: J. P. Grobler, 9 Rustenburg-Weg, Krugersdorp.
Kassier: J. P. Grobler.
Zielen 2,150; lidmaten 1,120; aangenomen 62; gedoopten 114; vertrokken met attestaties 6; ingekomen met attestaties 28; gehuwd 16 paren.

GEMEENTE CHRISSIEMEER.

(Gesticht 1892).

Consulent: Ds. T. T. J. Dreyer.
Ouderlingen: J. A. van der Linde, L. M. Stoop, S. W. J. Meyer, M. Bos.
Diakenen: T. Buitendag, H. H. du Preez, H. H. Harmse, T. Symington.

Koster: L. van der Merwe.
Orgelist: Mev. A. Buitendag.
Scriba van den Kerkeraad: M. Bos.
Kassier: M. Bos, Postkantoor, Chrissiemeer.

Zielen 370; lidmaten 195; aangenomen 17; gedoopten 8; vertrokken met attestaties 3; ingekomen met attestaties 9; gehuwd 1 paar.

GEMEENTE JOHANNESBURG.

(Gesticht 1895).

Predikant: Dr. H. C. M. Fourie.
Consulent: Ds. P. G. Grobler.
Ouderlingen: J. J. Smit, J. F. N. Oberholzer, J. P. Maré, J. A. McGrath, B. J. Smit, S. J. Steyn, B. J. Wolmarans, L. A. Breedt, B. J. S. Herbst, J. G. Roodt, C. P. S. Barnard, J. J. Botha, J. J. Heyneke, M. J. Esterhuizen, C. P. Muller, J. J. Welgemoed, H. C. van der Merwe, S. Z. Buitendag, F. van Staden.
Diakenen: I. van der Linde, G. v. R. Els, C. C. Mostert, H. J. Jooste, D. A. C. Pretorius, G. J. Koekemoer, P. J. W. Schutte, R. J. Jacobs, J. J. van Wyk, G. J. Niemand, G. A. Swanepoel, J. M. Matthijsen, F. J. van Zyl, M. J. van Staden, A. de Kock, W. J. Pretorius, A. M. Lourens, J. F. van der Merwe, G. P. Brits, N. W. Smit, G. J. M. Wolmarans.
Koster: I. van der Linde.
Orgelist: H. Verster.
Scriba van den Kerkeraad: J. H. Lingenfelder, No. 8, Eerste Straat, New Brixton, Johannesburg.
Kassier: P. Jacobs.

Zielen 2,283; lidmaten 1,023; aangenomen 128; gedoopten 137; vertrokken met attestaties 22; ingekomen met attestaties 53; gehuwd 24 paren.

GEMEENTE STANDERTON.

(Gesticht ——).

Predikant: Ds. T. F. J. Dreyer, B.A., B.D.
Consulent: Ds. Jac. van Belkum.

Ouderlingen: G. J. Engelbrecht, J. J. P. Meyer, P. W. Labuschagne, J. C. Heyneke, P. Oberholzer, N. J. Snyman, J. S. Riekert, J. H. Pienaar, M. J. Stoop.
Diakenen: J. G. Steyn, A. A. S. Grobler, G. A. van Deventer, J. C. Engelbrecht, H. Holtzhausen, P. G. Steyn, M. J. Pienaar, R. P. G. Dreyer, L. Stoop, J. E. Coetzee.
Koster: J. Pienaar.
Orgelist: Mevr. Ds. T. F. J. Dreyer.
Scriba van den Kerkeraad: Arie Visage, Bus 5, Charl Celliers.
Kassier: Mevr. Ds. T. F. J. Dreyer.

Zielen 1,090; lidmaten 488; aangenomen 33; gedoopten 52; vertrokken met attestaties 4; ingekomen met attestaties 25; gehuwd 3 paren.

GEMEENTE ERMELO.

(Gesticht 1909).

Consulent: Ds. T. F. J. Dreyer.
Ouderlingen: L. van Rensburg, F. G. Joubert, S. W. Joubert, P. Labuschagne, J. Labuschagne, R. van Rensburg, P. L. Swart.
Diakenen: P. Taljaard, H. Fourie, H. van Rooyen, M. Buitendag, H. P. Geldenhuis, M. Greyling, F. Reyneke.
Koster: J. Reyneke.
Orgelist: Nico Wolmarans.
Scriba van den Kerkeraad: Nico Wolmarans, P.K. Uitspanning, Ermelo.
Kassier: R. Heuff, P.K. Ermelo.

Zielen —; lidmaten—; aangenomen 15; gedoopten 13; vertrokken met attestaties 1; ingekomen met attestaties 21; gehuwd 0.

GEMEENTE HEILBRON.

(Gesticht 1911).

Predikant: Ds. L. E. Brandt.
Consulent: Ds. A. J. G. Oosthuizen.

Ouderlingen: M. C. Strydom, J. H. Campher, J. C. D. Opperman, A. B. Wolmarans.

Diakenen: J. H. Habig, A. C. van Wyk, M. C. Els, J. P. Greyling.

Koster: P. F. Smit.

Orgelist: Mej. A. D. J. du Toit.

Scriba van den Kerkeraad: J. H. Habig, Vredelust, P.K. Heilbron, O.V.S.

Kassier: Ds. L. E. Brandt.

Zielen 305; lidmaten 165; aangenomen 15; gedoopten 12; vertrokken met attestaties 4; ingekomen met attestaties 11; gehuwd 1 paar.

GEMEENTE OOST-RAND.

(Gesticht 1911).

Predikant: Ds. A. J. G. Oosthuizen.

Consulent: Ds. L. E. Brandt.

Ouderlingen: R. A. P. de Beer, J. T. J. Maré, P. F. Bouwer, J. H. Labuschagne, H. J. Botha, P. I. van Zyl, F. D. Malan, D. E. Breet, H. S. E. Jordaan, C. H. P. Venter, J. H. Smith.

Diakenen: C. A. J. van Heerden, S. J. Bothma, P. A. Cronje, H. B. L. Kruger, P. J. Taljaard, J. Bezuidenhout, J. N. van Zyl, Gert Strydom.

Koster: J. A. Smith.

Orgelist: Mev. H. S. E. Jordaan.

Scriba van den Kerkeraad: P. F. Bouwer, 15 Oosthuizen Straat, Germiston.

Kassier: C. H. P. Venter, Argyl Straat, Germiston Zuid.

Zielen 1,305; Lidmaten 543; aangenomen 15; gedoopten 91; vertrokken met attestaties 31; ingekomen met attestaties 29; gehuwd 11 paren.

GEMEENTE VEREENIGING.

(Gesticht 1913).

Predikant: Ds. L. E. Brandt.

Consulent: Ds. A. J. G. Oosthuizen.

Ouderlingen: L. R. G. Marx, J. F. Weilbach. G. M. Janse van Vuuren, J. P. Badenhorst, M. M. Basson, S. H. J. Strydom, C. J. Smith, J. C. P. N. Visser, D. P. Grobler, J. P. Cronje, Tzn., J. F. van der Merwe, G. van Deventer, Jzn., J. P. Cronje, S. C. zn., J. F. Diedrechsen.

Diakenen: P. J. Louwrens, B. J. Liebenberg, L. G. Dreyer, T. P. Pretorius, Ph. J. C. Roos, W. Lindeque, S. J. Blignaut, Pzn., S. Carmel, J. G. van Staden, W. J. Pretorius, J. J. van Zijl, A. J. Smith, M. A. Muller.

Koster: A. W. Marx.

Orgelist: Mev. J. Brandt.

Scriba van den Kerkeraad: Ds. L. E. Brandt, Bus 155, Vereeniging.

Kassier: Ds. L. E. Brandt.

Zielen 1,381; lidmaten 634; aangenomen 58; gedoopten 68; vertrokken met attestaties 17; ingekomen met attestaties 309; gehuwd 19 paren.

GEMEENTE MEMEL.

(Gesticht Mei 1915).

Consulent: Dr. H. C. M. Fourie.

Ouderlingen: P. L. Moolman, W. H. Brooks.

Diakenen: G. J. Swart, A. T. Moolman, P. J. Uys, E. Prollens.

Koster: P. J. Pieterse.

Orgelist: Mevr. D. C. Moll.

Scriba van den Kerkeraad: P. L. Moolman, Privaat Postzak, Modderlaagte, Via New Castle.

Kassier: P. L. Moolman.

Zielen 162; lidmaten 93; aangenomen 12; gedoopten 4; ingekomen met attestaties 5; gehuwd 2 paren.

GEMEENTE PIET RETIEF.

(Gesticht 1916).

Consulent: Ds. Jac. van Belkum.

Ouderling: A. C. de Klerk.

Diaken: A. M. J. Harthoorn.

Scriba van den Kerkeraad: A. M. J. Harthoorn.
Kassier: A. M. J. Harthoorn, P.K. Tswepe.
Zielen 62; lidmaten 30; aangenomen 0; gedoopten 4.

GEMEENTE BETHAL.

(Gesticht 1918).

Consulent: Ds. L. E. Brandt.
Ouderlingen: J. P. Visage, B. J. Prinsloo, J. J. Marnewick, W. J. Engelbrecht, T. C. J. Erasmus.
Diakenen. P. J. N. Esterhuysen, B. Greyling J.H. seun, J. L. Muller, P. v.d. Berg, M. G. v.d. Hoven.
Koster: W. Jansen.
Scriba van den Kerkeraad: J. Hoogland, Bus 81, Bethal.
Kassier: J. Hoogland.

Zielen 588; lidmaten 294; aangenomen 23; gedoopten 24; vertrokken met attestaties 5; ingekomen met attestaties 19; gehuwd 2 paren.

GEMEENTE EENDRACHT.

(Gesticht 1917.)

Consulent: Ds. L. E. Brandt.
Ouderlingen: P. A. Ras, C. P. Willemse, P. P. Roets, A. P. Prinsloo, J. P. Prinsloo, H. Venter, J. G. Duvenage, D. J. Prinsloo.

Diakenen: A. P. Roelofse, G. Visage, G. P. Roets, L. C. Muller, P. J. L. Venter, J. D. Venter, H. L. Venter, T. P. Bezuidenhout.

Koster: H. J. Venter.
Orgelist: Mev. J. P. Prinsloo.
Scriba van den Kerkeraad: P. A. Ras, A sn.
Kassier: L. C. Muller.

Zielen 859; lidmaten 382; aangenomen 30; gedoopten 50; vertrokken met attestaties 3; ingekomen met attestaties 3; gehuwd 2 paren.

GEMEENTE PIETERMARITZBURG.

(Gesticht 1921).

Predikant: Ds. A. R. Smit.
Consulent: Ds. T. F. J. Dreyer.
Ouderlingen: P. G. van Deventer, H. P. Viljoen, P. S. van Vuuren, D. H. Botes en A. L. Hattingh.
Diakenen: C. Nel, C. de Jager, F. de Jager, J. J. Coetzer, F. C. Vorster.

Koster: J. Viljoen.
Orgelist: C. J. A. Smit.

Scriba van den Kerkeraad: J. Joubert, Lande Departement, Colonial Buildings, Pietermaritzburg.

Kassier: J. Joubert, Lande Departement, Colonial Buildings, Pietermaritzburg.

Zielen 262; lidmaten 181; aangenomen 22; gedoopten 17; vertrokken met attestaties 171; ingekomen met attestaties 12; gehuwd 3 paren.

GEMEENTE PARIJS.

(Gesticht 1905.)

Predikant: Ds. L. E. Brandt.
Ouderlingen: S. S. Terblanche, G. H. Grobler, D. C. L. J. v. Vuuren, J. F. Viljoen, H. J. Cronjé en N. Prak.
Diakenen: Gert J. Kruger, J. J. Prinsloo, Jan Muller, M. J. L. v. d. Westhuizen, G. D. Cilliers.
Orgelist: Mej. Johanna Bezuidenhout.
Scriba van den Kerkeraad en Kassier: N. Prak, Koedoesfontein 12, oor Parijs.

Zielen omtrent 475; lidmaten 240; aangenomen 30; gedoopten 17; vertrokken 20; ingekomen met attestaties 10.

GEMEENTE BRAKPAN.

(Gesticht 1925).

Consulent: Ds. A. J. G. Oosthuizen.
Ouderlingen: J. L. van Heerden, H. J. Jonker,

H. P. Visagie, J. S. Marais, Jan van Manen, P. J. Coetzee.

Diakenen: Chris. L. Engelbrecht, J. C. Ferreira, D. H. Fourie, A. C. Greyling, C. P. Steyn, J. H. Briel, Jnr., J. C. G. Jansen van Vuuren.

Scriba van den Kerkeraad: J. S. Marais, 158, Hamiltonlaan.

Kassier: M. C. du Toit, 53 Kingswaylaan.

Zielen: 731; lidmaten 350; aangenomen 19; gedoopten 38; vertrokken met attestaties 3; ingekomen met attestaties 9; gehuwd 3 paren.

GEMEENTE LADISMITH.

(Gesticht 1927).

GEMEENTE GLENCOE.

(Gesticht 1927).

Consulent: Ds. T. F. J. Dreyer.

Scriba van den Kerkeraad: J. S. Pretorius, Glencoe Junction, Natal.

Zielen 53; lidmaten 31; aangenomen 0; gedoopten 0.

GEMEENTE DURBAN.

(Gesticht 1927).

Predikant: Ds. A. R. Smit.

Consulent: Ds. T. F. Dreyer.

Ouderlingen: W. J. Pretorius, P. J. Swanepoel, J. P. Liebenberg.

Diakenen: P. L. Snyman, H. Brussouw, C. J. Viljoen en H. J. Swanepoel.

Scriba van den Kerkeraad: P. E. Steyn, 18 Hannah Road, Congela, Durban.

Kassier: A. van Weiringe, Nederlandse Bank, Smithstraat, Durban.

Zielen 285; lidmaten 140.

GEMEENTES BUITE DIE UNIE VAN SUID-AFRIKA.

GEMEENTE GWELO (S. RHODESIë).

(Gestig 1923.)

Geen opgave.

GEMEENTE HUMPATA (PORTUGEES WES).

(Gestig ——)

Geen opgave.

GEMEENTE MOMBOLO (PORTUGEES WES.)

(Gestig 1926.)

Geen opgave.

GEMEENTE RENSBURGSRUST (KENYA.)

(Gestig in Des. 1910.)

Predikant: ————

Konsulent: Geen vaste Konsulent.

Ouderlinge: P. L. Steenkamp en T. P. Steenkamp.

Diakens: J. C. Smith en J. J. H. Engelbrecht.

Koster: J. J. Engelbrecht.

Orgelis: ————

Skriba van die Kerkraad: F. P. S. Olivier, Plaas 140, Eldoret, Kenya.

Kassier: H. S. van Rensburg, Plaas 135, Bus 26, Eldoret, Kenya.

Siele 170; lidmate 75; aannemelinge 2; Dopelinge 8; vertrek met attestasies 0; ingekom met attestasies 2; getroud 0.

GEMEENTE ARUSHA (TANGANYIKA.)

(Gestig ——)

Geen opgave.

OOSTELIKE RING.

	Zielen.	Lidmaten.	Aangenomen.	Gedoopten.	Geh. Paren.	Ingekomen.	Vertrokken.
Volksrust	758	336	33	33	1	—	28
Heidelberg	2000	880	77	68	5	15	30
Trichardtsfontein	558	300	26	33	—	4	30
Krugersdorp	2150	1120	62	114	16	28	6
Chrissiesmeer	370	195	17	8	1	9	3
Johannesburg	2283	1023	128	137	24	53	22
Standerton	1090	488	33	52	3	25	4
Ermelo	—	—	15	13	0	21	1
Heilbron	305	165	15	12	1	11	4
Oost-Rand	1305	543	15	91	11	29	31
Vereeniging	1381	634	58	68	19	309	17
Memel	162	93	12	4	2	5	—
Piet Retief	62	30	0	4	—	—	—
Bethal	588	294	23	24	2	19	5
Eendracht	859	382	30	50	2	3	3
Pietermaritzburg	262	181	22	17	3	12	171
Parys	475	240	30	17	—	10	20
Brakpan	731	350	19	38	3	9	3
Ladismith	—	—	—	—	—	—	—
Glencoe	53	31	0	0	—	—	—
Durban	285	140	—	—	—	—	—
	15677	7425	615	783	93	562	378

NOORDELIKE RING.

	Zielen.	Lidmaten.	Aangenomen.	Gedoopten.	Geh. Paren.	Ingekomen.	Vertrokken.
Rustenburg	3118	1360	110	120	40	17	2
Pietersburg	1221	540	33	56	6	10	0
Pretoria	3392	1661	96	171	22	58	18
Middelburg	1637	843	92	96	13	46	19
Waterberg	1720	862	46	60	1	13	45
Dullstroom	930	428	30	42	6	6	38
Erasmus	2087	1003	81	74	1	12	19
Roossenekal	1065	421	35	45	1	10	9
Messina	—	—	—	—	—	—	—
Lageveld	494	242	7	12	7	5	1
Potgietersrust	—	175	11	8	2	0	7
Louis Trichardt	635	227	25	26	—	3	2
Nebo	274	127	19	13	1	2	2
Koedoesrand	254	100	22	10	—	—	—
Lydenburg	—	—	—	—	—	—	—
Brits	400	170	10	16	0	6	1
	17227	8159	617	749	100	188	163

WESTELIKE KRING.

	Zielen.	Lidmaten.	Aangenomen.	Gedoopten.	Geh. Paren.	Ingekomen.	Vertrokken.
Potchefstroom	2030	1020	91	108	40	32	16
Klerksdorp	845	592	44	47	15	23	—
Zeerust	1155	576	61	69	17	13	14
Venterskroon	453	153	19	18	0	8	53
Makwassie	1130	503	33	51	8	5	7
Lichtenburg	1050	502	29	58	23	23	35
Wolmaransstad	510	359	52	54	7	7	14
Ventersdorp	1298	634	52	50	23	18	0
Zwartruggens	1433	584	56	69	16	17	57
Bechuanaland	108	59	2	8	—	—	2
Bloemhof	241	123	7	10	0	2	11
Delarey	720	240	20	24	1	5	1
Groot Marico	1128	583	28	33	0	3	8
Schweizer Reneke	243	109	18	10	—	20	1
Losberg	850	456	24	29	1	12	20
	13194	6493	536	638	151	188	239

DIENSDOENDE PREDIKANTEN OP 30 SEPTEMBER, 1927.

In dienst getreden by de N. Herv. Kerk van Afrika

1904 L. E. Brandt, (Niezijl 1901), Pietersburg 1904, Johannesburg 1908. Vereeniging en Heilbron, 1923.

1905 P. W. Ennis, (Ermelo 1886), Klerksdorp 1905.

1909 J. J. Kuhn, Krugersdorp 1909, Lichtenburg 1913, Zwartruggens 1916.

1909 J. J. Prinsloo, Trichardtsfontein 1909, Bethal 1915, Standerton 1919, Krugersdorp 1920, Rustenburg, 1922.

1911 H. C. M. Fourie, Theol. Doct., Erasmus 1911, Johannesburg 1924.

1914 J. H. Greyvensteyn, B.A., Theol. Doct., Sutherland 1911, Pretoria, 1914, Hoogleraar te Pretoria, 1917.

1914 S. J. Strydom, Krugersdorp 1914, Makwassie 1919.

1915 S. Vermooten, Zeerust 1915, Potchefstroom 1919, Pretoria 1926.

1918 A. J. Barger, (Bovensmilde 1914), Johannesburg 1918, Middelburg 1919.

1920 D. F. Erasmus (Pietermaritzburg, 1918), Ventersdorp 1920.

1921 G. E. Alers (Haulerwijk 1914, Monnikendam 1917), Germiston 1921, Lichtenburg 1923.

1921 S. P. Engelbrecht, Theol. Doct., Hoogleraar te Pretoria 1921.

1921 P. J. J. Venter, Lichtenburg, 1921, De la Rey, 1923.

1922 P. S. Grobler, B.A., B.D., Krugersdorp 1922.

1922 H. P. Wolmarans, M.A., B.D., Marico, 1922.

1922 W. P. J. Poën (Hulppred. Durban 1920), Pietersburg 1922, Potchefstroom 1926.

1924 A. J. G. Oosthuizen, B.A., B.D., Germiston, 1924.
1924 J. G. M. Dreyer, B.A., B.D., Lydenburg, 1924.
1924 T. F. J. Dreyer, B.A., B.D., Standerton, 1924.
1925 A. R. Smit, Pietermaritzburg.
1926 B. Gemser, Theol. Dr., (Lutjegast 1917), Hoogleraar te Pretoria.
1927 C. Rautenbach, Erasmus.

THEOLOGIESE STUDENTEN OP 1 NOVEMBER, 1926:

Vijfde Jaar: M. M. Grobler, B.A., J. Strydom, B.A.
Vierde Jaar: P. W. Venter, B.A.
Derde Jaar: P. J. Smit, W. J. Kemp, J. J. Prinsloo, J. P. v. d. Berg, E. S. Mulder, F. Brits.
Tweede Jaar: W. F. Huyzers.
Eerste Jaar: A. Ras, J. D. Storm, F. Booysen.

PREDIKANTEN DER NEDERDUITSCH HERVORMDE KERK VAN AFRIKA SEDERT 1853.

De eerste predikanten onder de Voortrekkers waren de Zendelingen Erasmus Smit en Daniel Lindley.

1853 D. van der Hoff, Potchefstroom 1853, overleden 1881.
1861 A. J. Begemann, Pretoria 1861, emeritus, 1872, overleden 1925.
1861 G. W. Smits, Rustenburg 1861, emeritus 1886, overleden 1894.
1864 Ds. N. J. van Warmelo, Zoutpansberg 1864, Heidelberg 1868, (verenigd 1885; overleden 1892).
1864 P. A. C. van Heyningen (Lijdenburg 1859) onder het kerkverband van de Ned. Herv. Kerk 1864, (Kroonstad 1866, emeritus 1894, overleden 1907.)
1875 D. P. Ackerman, Wakkerstroom 1875, (verenigd 1885, overleden 1916).
1875 L. G. F. Biccard (Greytown 1861), Zoutpansberg

1875, (verenigd 1885, emeritus 1887, overleden 1900.)
1876 J. C. de Vries (hulpprediker Sutherland 1870, Du Toitspan 1873), Zeerust 1876, Lainsburg 1884, emeritus 1894, overleden 1906.)
1876 H. S. Bosman, Pretoria 1876, (verenigd 1885).
1883 C. W. du Toit, (Hannover 1869, Pearston 1875, Tulbach 1876) Potchefstroom 1883, emeritus 1918.
1887 M. J. Goddefroy (Lagezwaluwe 1877, IJsselmonde 1880, Achlum 1882), Pretoria 1887, Middelburg 1905, emeritus 1917, overleden 1920.
1891 Jac. van Belkum (Varik 1877, Steenwijk 1882, Zierikzee 1889), Rustenburg en Marico 1891, Heidelberg 1903. Emeritus 1927.
1895 A. J. Lagerweij, (Ankeveen 1881, Helenaveen 1884, Hoogeloon 1886, Maassluis 1889), Heidelberg 1895, overleden 1898.
1896 C. Spoelstra, (Zoeterwoude 1894), Pretoria 1896 (Ned. Hevr. Kerk verlaten 1897, Heino 1899, bediening neergelegd 1904, overleden 1918.)
1898 J. Beijer (Lemele 1881), IJsselmuide 1883, Hierden 1886, Harderwijk 1888, Eemnes Binnen 1890) Zeerust 1898, Standerton 1899 (naar Holland terug 1900, predt. te Neuen 1905, emeritus 1907.)
1899 A. Murray (Standerton en Amersfoort 1876, Jacobsdal, O.V.S. 1880), Ventersdorp 1899, Rustenburg 1904, emeritus 1921.
1904 Prof. Dr. P. J. Muller (Steenwijkerwold 1879, Wolsum c.a. 1882, Nijmegen 1884, Rotterdam 1888, Kerkelik hoogleraar te Amsterdam 1890. Waals predikant te Haarlem 1896) Pretoria 1904, emeritus 1909, overleden 1922.
1905 F. S. du Toit (N. Bethesda 1886, Hugenoten Gedenkschool 1889), Lichtenburg en Ventersdorp 1905, overleden 1914.
1907 P. W. van Drimmelen, Zeerust 1907, Zoutpansberg 1915, overleden 1919.

1908 C. J. L. Ruijsch van Dugteren (Oosterland 1904), Pretoria 1908, bediening neergelegd 1911, overleden 1918.

1908 K. T. van den Heever (Christiana 1899) Makwassie 1908, Ventersdorp 1915 (Ventersdorp bij de N.H. of G.K. 1916).

1917 H. D. van Broekhuizen, Theol. Doct., (Pretoria 1898, Kuilsrivier 1902, Pretoria 1906, Pretoria 1917, bediening neergelegd 1925.

1918 P. J. Ebersohn (Wolmaransstad 1916) Lichtenburg 1918, Oost Rand 1920 (Roodepoort 1920).

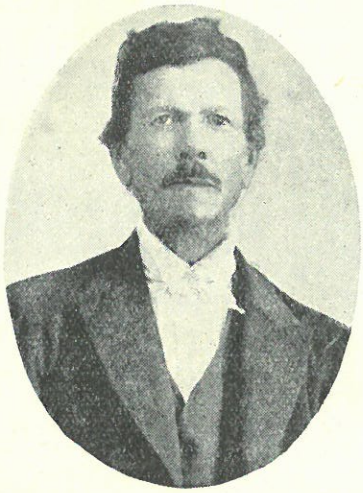

Sarel Elof Grobler, geb. 7 Julie 1832, overl. 9 Julie 1903. Diaken te Zoutpansberg 1870, ouderling 1871—1903.

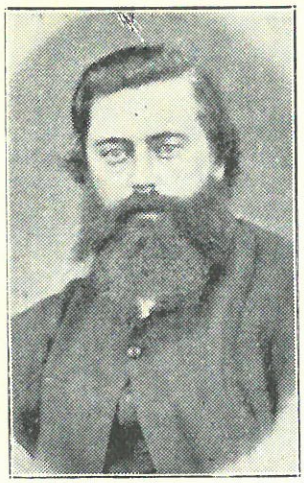

Jonkheer Reginald Alphons van Nispen, geb. in Nederland op 4 Maart 1832, overl. te Waterberg, 14 April 1874. In de vroegere dagen was hij Landdrost van Schoemansdal, Potgietersrust en Waterberg. Hij was getrouwd met Magdalena Maria Johanna van Emmenes, overl. op 14 Junie 1920.

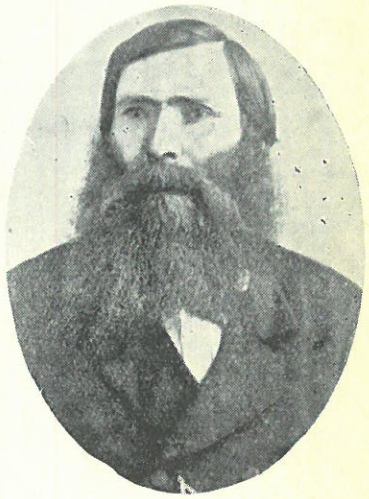

Johannes J. Strydom, diaken te Zoutpansberg 1871, ouderling 1874.

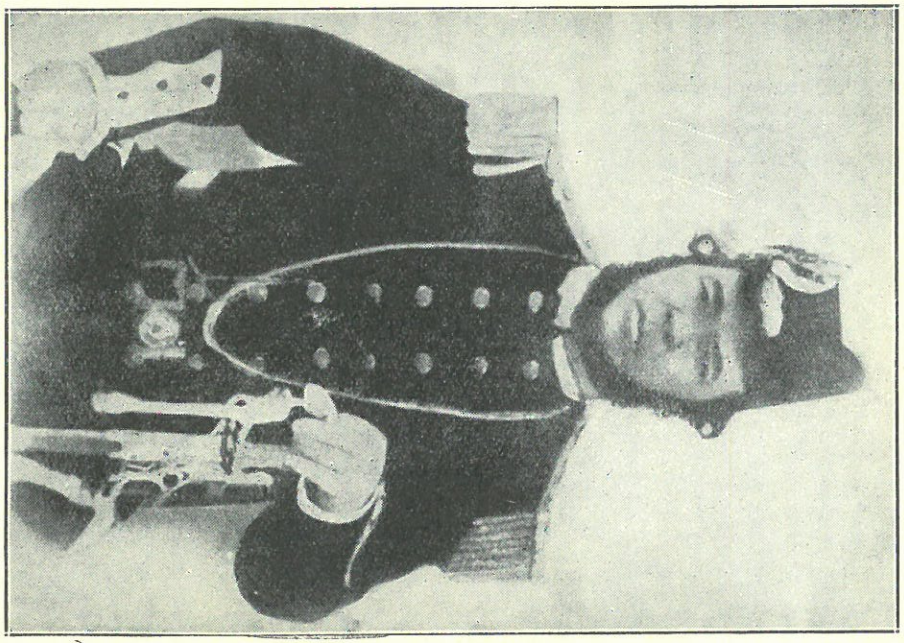

JOA ALBASINI, in die ou dae vise-konsul van Portugal in die S.A.R. En 'n baie romantiese figuur in Soutpansberg.

JEREMIA.

Daar bestaan 'n treffende kontras tussen die twee profete Jesaja en Jeremia. Prof. Valeton dui die kontras ongeveer as volg aan: In Jesaja het ons die koninklike, manlike, fiere profeet; in Jeremia die profeet met die fyn gevoelende, priesterlike hart. In Jesaja sien ons die man van die wil, van die hoopvolle vertroue, van die vrolike moed; in Jeremia die profeet van die gevoel, hartstogtelik, lig bewoë, meer as ander vir indrukke vatbaar. In Jesaja het ons die held, wat meer as leërs vermag, wat in donkere dae die steun is van sy koning en volk, en wat hulle dek met die skild van geloofsvertroue; in Jeremia het ons die onheilsprediker, maar wat tewens geboë gaan onder die gewig van sy smart, die boetgesant, maar wat wegsmelt in trane, die man wat om sy volk ontwil ly, „wiens liefhebben lijden, wiens lijden liefhebben is." Jesaja is die messiaanse profeet, Jeremia is die tiepe van die Lyder by uitnemendheid wat oor Jerusalem ween.*

Nie alleen egter vorm Jeremia so 'n skerpe kontras met Jesaja nie, self is hy 'n profeet van kontraste, soos aanstonds wel nader sal blyk.

Omtrent sy persoonlike lewensgeskiedenis weet ons nagenoeg niks. In die boek Koninge kan ons baie omtrent Jesaja lees, maar die gewyde geskiedenis verswyg die naam van Jeremia. Tog het hy in die volle historiese tyd gelewe en vir die nadere kennis van daardie tyd is die inhoud van sy boek waardevol.

Jeremia is deur God Self tot profeet uitverkore en geroepe en toegerus. Hy het opgetree voor die Babiloniese Ballingskap en is gedurende die Ballingskap gestorwe.

---

* Sien **Voorlezingen** over Jesaja, Jeremia, ens., J. J. P. Valeton, Jnr., 1908, p. 38 v.v.

Waar hy ons sy roeping verhaal, vertel hy ons, dat hy deur die Here gestel is tot 'n versterkte stad, 'n yster suil, 'n koper muur teenoor die hele land—teenoor die konings, die vorste, die priesters en al die volk. Hiermee word die een kant van Jeremia se karakter as profeet gekarakteriseer. Hy is m.a.w. die onversetlikheid self. Hy staan op sy stukke. Hulle kan hom desnoods bestry, maar oorwin nooit. Al staan hy alleen—en hy het alleen gestaan—hy staan pal, onbeweeglik, vas, onwrikbaar.

Hierin lê sy krag.

In hoofstuk 26 het ons 'n sprekende voorbeeld daarvan. By die aanvang van die regering van koning Jojakim hou Jeremia sy bekende *tempelrede*. Hy plaas hom in die voorhof van die tempel en predik daar tot die saamgestroomde menigte. Hy sê: as hulle nie wil wandel ooreenkomstig die wil van God nie, en nie wil luister na die woorde van die profete van die Here nie, sal die Here God die tempel aan die verwoesting prysgee en die hele stad stel tot 'n vervloeking onder die volkere. Hierdie rede verwek grote ontsteltenis en 'n grote opskudding onder die priesters en profete en volk. Nie lang tevore immers het Josia die tempel gereinig en die tempeldiens gesuiwer. Dit is ongerymd, godslasterlik selfs, om te dink dat die tempel verwoes sou word. Hulle slaan die hande aan Jeremia en wil hom om die lewe bring. Daar word 'n regterlike sitting gehou. Die profete en priesters tree op as die beskuldigers van Jeremia.

Hoe verdedig Jeremia hom? Hy verklaar nogmaals dat die Here hom met hierdie boodskap gestuur het; hy herhaal die vermaning tot bekering; en hy voeg daaraan toe: „Doch ik, ziet, ik ben in uw handen; doet mij, als het goed, en als het recht is in uw ogen; maar weet voorzeker, dat gij, zo gij mij doodt, gewisselik onschuldig bloed zult brengen op u, en op deze stad, en op haar inwoners; want in der waarheid, de Here heeft mij tot u gezonden om al deze woorden voor uw oren te spreken."

Meer nie.

Wat tref ons nou hier veral? Twee dinge: (1) Jeremia kan nie bewys dat wat hy verkondig die waarheid is nie. Hy probeer ook nie om dit te doen nie. En dit is iets wat ons in sy hele prediking tref. Sy kollega's predik ook en hulle kondig hulle ook aan in die Naam van die Here; hulle gee ook voor dat hulle gesante van die Allerhoogste is. Jeremia verdedig sy boodskap nie. Die krag van sy prediking, die bewys van die waarheid daarvan, lê in die getuienis van die gewete van sy hoorders, in die indruk wat sy woord op hulle maak. (2) Die houding van die profeet. Hy tree kloek en manlik op. Hy kan weliswaar die waarheid van sy woord nie bewys nie, maar hy stel sy eie persoon in die bres vir die waarheid van sy woord. Hy staan moedersiel alleen teenoor priesters, profete en volk, maar hy bly staan op sy standpunt. Hy wyk nie 'n duimbreed nie. Hy is bereid om die gevolge van sy optree te aanvaar. Hy laat hom nie afskrik deur spot of hoon, deur dreiging of mishandeling, deur gevangenisstraf of doodsgevaar nie. Hy soek nie guns van mense nie, mensevrees ken hy ewemin. En juis sy onwrikbaarheid is sy redding gewees. Die geringste aarseling sou sy ondergang gewees het.

Opmerklik is wat ons in hierdie selfde hoofstuk lees van 'n sekere Uria. Hy het dieselfde dinge verkondig as Jeremia. Jojakim en sy vorste bedreig hom. Hy aarsel, word bang, vlug na Egipte, word agtervolg, teruggebring en gedood.

Jeremia is onverskrokke. Hy deins vir niks terug nie. Hy weifel geen oomblik. Hy is bereid om die ewentuele gevolge van sy optree te aanvaar. Hy is 'n rotsvaste geloofsheld.

Hierdie onversetlikheid is een van die mees in die oog vallende karaktertrekke van die persoonlikheid van Jeremia. En tog word Jeremia dikwels en geheel tereg genoem 'n man „gegossen aus Erz, zerinnend in Thränen."

Dit is volkome waar. By al die onversetlikheid van

Jeremia loop deur sy hele prediking heen 'n aar van medelyde, van teerheid, selfs in sy vreeslikste strafpredikasies. 'n Mens voel deur sy hele prediking heen sy ingehoue trane—trane wat hy ook nie eers orals ingehou het nie. Hy is meer 'n Johannes as 'n Petrus.

Dit tref te meer as ons in gedagte hou dat die enigste inhoud van sy prediking *oordeelsprediking* is. Op weinige uitsonderings na is sy prediking *dood* en *verderf*. En dit kom omdat hy die tekens van die tye verstaan en die logiese konsekwensie van 'n geskonde Wet Gods. Al lyk sy prediking ongemotiveerd, hy weet dat wat hy sê waarheid is. Onder Josia het daar 'n groot godsdienstige hervorming plaas gevind wat die hele volk beinvloed het. 'n Mens sou dink dat die volk nou weer op die regte weg was, maar Jeremia glo nie aan die bekering van die volk nie. Dit is volgens hom maar skyn. En sy hart is vol weedom, al vloei daar ook 'n vreeslike oordeelsprediking oor sy lippe. Jeremia verwag vir Juda in die naaste toekoms geen heil nie. Die oordele van die Here kom. Die Here gaan die volk langs 'n harde weg voer. Daar is niks aan te doen nie. Vir bekering is dit te laat. Sal die moorman sy huid, die panter sy strepe verander? Die volk is ryp vir die gerig. Dit is weliswaar nog nie so ver nie, maar reeds sien die profeet die leeu wat buk om sy prooi te bespring.

Daar is in die prediking van Jeremia iets ontsaglik eentonigs. Dit is die eentonigheid van die dood. Die dood heers orals. Jeremia sien hom die vensters inklim en deurdring tot in die paleise van die grotes en die hutte van die armes. Die kind word weggeraap van die straat en die jongeling sterf op die mark; die lyke lê onbegrawe en onbetreurd.

Vreeslike prediking!—oordeel, ondergang, dood, deur die honger, die swaard, die pes. Altyd maar weer dieselfde! Ons sou amper wil uitroep: „Wat 'n vreeslike man!"

En tog, daar was onder die profete van Israel nie

'n man met 'n teerder en gevoeliger hart as Jeremia nie. Met alle krag kom sy eie hart teen sy prediking op. Die woord wat hy verkondig maak hom diep ongelukkig. Dit veroorsaak inwendige stryd en spanning. Hy verlang om vrede te verkondig en hy moet die oordeel aankondig.

Dit kom orals uit. Jeremia is profeet ondanks homself. En ons moet dit in die oog hou as ons sy persoon reg wil waardeer en beoordeel.

Wanneer die Here hom roep is daar nie by hom 'n opgewekte bereidheid: „send my" soos by Jesaja nie, maar 'n: „Ag Here, Here, ek kan nie spreek nie; ek is nog so jonk!" Maar hy *moet*. Daar is so van die uitdrukkings in sy boek wat ons 'n blik gun in sy siel; wanneer ons dit lees kry ons 'n gevoel van medelye met die teerhartige man met sy harde boodskap. Hoeveel moet daar nie in hom omgegaan het nie eer hy tot die uitroep gekom het: „Here! Gij hebt mij overreed, en ik ben overreed geworden; Gij zijt mij te sterk geweest, en hebt overmocht; ik ben de ganse dag tot een belachen; een ieder van hen bespot mij. Dies zeide ik: ik zal Zijner niet gedenken, en niet meer in Zijn Naam spreken; maar het werd in mijn hart als een brandend vuur, besloten in mijn beenderen." Hy wil die amp, wat hy met vrese en bewing, teen sy sin, alleen op Gods bevel, aanvaar het, neerlê, maar hy kan nie; die nood is hom opgelê. Sy oordeelsprediking gaan nie buite hom om nie; dit tref en verbrysel homself; hy het sy volk tot wie hy sy prediking moet rig innig lief. Vandaar dat hy telkens en telkens weer midde in sy prediking in die aangrypende klagte uitbars. Byv. hy verkondig die oordeel—en daar bars hy uit in die klag: „Hebt Gij dan Juda ganselik verworpen? Heeft Uw ziel een walging aan Zion? Waarom hebt Gij ons geslagen, dat er geen genezing voor ons is? Men wacht naar vrede, maar daar is niets goeds, en naar tijd van genezing, maar ziet daar is verschrikking. Here! wij kennen onze goddeloosheid en onzer vaderen ongerechtigheid; want wij hebben tegen U gezondigd. Versmaad ons niet, om

Uws Naams wil werp de troon Uwer heerlikheid niet neder; gedenk, vernietig niet Uw verbond met ons." 'n Ander keer weer: „O wee mij over mijn breuk! mijn plage is smartelik!"

Nie alleen tref in hierdie verband sy klagte ons nie, maar ook sy hartroerende skuldbelydenisse. Hoor hoe pleit hy: „Hoewel onze ongerechtigheden tegen ons getuigen, o Here! doe het om Uws Naams wil, want onze afkeringen zijn menigvuldig; wij hebben tegen U gezondigd. O Israels Verwachting, zijn Verlosser in tijd van benauwdheid! waarom zoudt Gij zijn als een vreemdeling in het land, en als een reiziger, die slechts inkeert om te vernachten? Waarom zoudt Gij zijn als een versaagd man, als een held, die niet kan verlossen? Gij zijt toch in het midden van ons, O Here! en wij zijn naar Uw Naam genoemd; verlaat ons niet." Jeremia gaan gebuk onder die skuldelas van sy volk en daarom kan hy so bid. Hy hou aan met bid en pleit en worstel met God vir sy volk. Hy sê êrens in een van sy gebede tot God: „Gedenk, dat ik voor Uw aangezicht gestaan heb, om goed voor hen te spreken, om Uw grimmigheid van hen af te wenden."

Maar—en dit is die ontsettende tragiek—die naderende oordeel van God is onafwendbaar. Die Here het immers self verklaar: „Al stonden Mozes en Samuel voor Mijn aangezicht, zo zou toch Mijn ziel tot dit volk niet wezen; drijf ze weg van Mijn aangezicht."

Dit is juis dit wat sy roeping vir hom so verskriklik maak. Hy sien die naderende nasionale katastrofe en niks kan dit afwend nie. Hoe meer hy waarsku hoe minder word hy geglo en hoe vernyniger word hy gehaat en vervolg.

Sommige wil Jeremia beskuldig dat hy 'n antipatriot was. Hy vorm ongetwyfeld in hierdie opsig 'n teenstelling met Jesaja. Terwyl Jesaja, toe die Assiriërs voor die mure van Jerusalem gestaan het, die steun was van koning en volk, was dit by Jeremia volstrek nie die geval nie. Inteendeel wys hy op die volslae vrugteloosheid van alle teenstand; in oorgawe alleen lê heil. Hy word as gevolg beskuldig van gebrek aan vaderlandsliefde en wat erger is, van volksverraad. As hy hom ewe buite die beleërde stad waag, word hy beskuldig van 'n deserteur te wees! Sy liefde word vir vyandskap aangesien.

Wat moes dit nie smartvol vir so 'n fyn besnaarde man soos Jeremia gewees het nie.

Hoe graag sou hy die ondergang van die vyand voor die poorte verkondig het! Hy moet egter die nederlaag van sy eie volk aankondig! Hy moet smaad, miskenning, vervolging, mishandeling verduur; maar wat hom wel die diepste leed berokken is die sekerheid dat sy volk 'n bittere toekoms tegemoet gaan. En wil hy troos, hy mag nie; hy moet die oordeel predik. Die volk het te ver gegaan op die weg van goddeloosheid; die Here gaan nou gerig hou.

Jeremia is die profeet van die inwendige stryd. Hy worstel met God om vir sy volk afwending of altans versagting van die oordeel te verkry, en self moet hy daardie oordeel telkens weer in die sterkste bewoordinge oor sy volk uitspreek. Hy moet verkondig, hy wat as voorbidder vir sy volk optree, dat geen voorbidding, ook syne nie, sal baat nie. Terwyl hy voor God belydenis doen van die sonde van sy volk, asof dit sy eie is, moet hy keer op keer ervaar dat sy volk hoegenaamd geen sondebesef het nie. Hy hou hulle die sonde voor oë, maar hulle is deur eiegeregtigheid verblind.

Jeremia gaan gebuk onder die oordeel wat die Here oor sy volk gaan uitstort. Hy sou dit wil afwend, of daaroor swyg, maar hy kan nie en mag nie. Sy prediking geskied ondanks homself. Hy moet predik en moet predik wat vir homself die vreeslikste is. Dit kon nie anders nie of dit moes invloed hê op sy persoon. Hy raak dan ook dikwels in die hoogste spanning, so, dat hy selfs wens dat hy nooit gebore was nie!

Jeremia is nie soos Jesaja, 'n dominerende figuur nie. Hy staan voor ons, wel ongeboë en fier, maar tog met geboë hoof en met 'n traan in die oog.

Ons bewonder Jesaja, maar met Jeremia voel ons saam en ween ons saam.

Jeremia het helaas! die nasionale herstel van sy volk na die 70-jarige Ballingskap nie belewe nie. Na die inname van Jerusalem is aan Jeremia die keuse gelaat om saam met die weggevoerde deel van die volk na Babel te gaan om daar sy verdere dae in rus en vrede te slyt, of om in Juda te bly by die armsalige oorblyfsel van die diep ongelukkige volk. Jeremia—hoe kon dit anders!—verkies die laaste. Hy sit liewer op die rokende puinhope van die verwoeste Jerusalem om daar te treur en te ween oor die sonde, die verblinding en die ellende van sy volk. Ten slotte vind ons hom by 'n klompie van sy volk in Egipte. Van sy lewenseinde weet ons niks met sekerheid nie. Wanneer, waar en hoe hy dood is weet ons nie. Maar die einde van hierdie geloofsheld, wie se lewe een onafgebroke martelaarskap was, sal wel vrede gewees het.

Na sy dood het hy ruimskoots die eer ontvang wat hom gedurende sy lewe ontsê was. Die historiese gebeurtenisse het sy optree geregvêrdig en hy het hoe langer hoe meer gegeld vir een van die grootste profete. Allerlei legendes het hulle rondom sy naam gewewe, meer as in die geval van enige ander profeet. In die tyd van die Here Jesus was daar selfs nog mense wat sy terugkoms verwag het.

Jeremia leer ons by uitnemendheid die les van die *kruis*—deur lyding tot heerlikheid. Nie ten onregte word hy meermale 'n tiepe van die Here Jesus genoem nie.

Die tydsbestek het nie toegelaat dat ek Jeremia kon skilder in die historiese lys van sy tyd nie; ook nie dat ek my belangrikste sitasie uit sy boek kon veroorloof nie; meer as een interessante insident uit sy lewe moes ek eweëens om dié rede verbygaan. Tog hoop ek dat dit my geluk het om u min of meer 'n indruk te gee van die persoon van die profeet en u aan te spoor om sy boek met lewendiger belangstelling te lees.

Ventersdorp, Transvaal, DANIëL F. ERASMUS.
Augustus 1927.

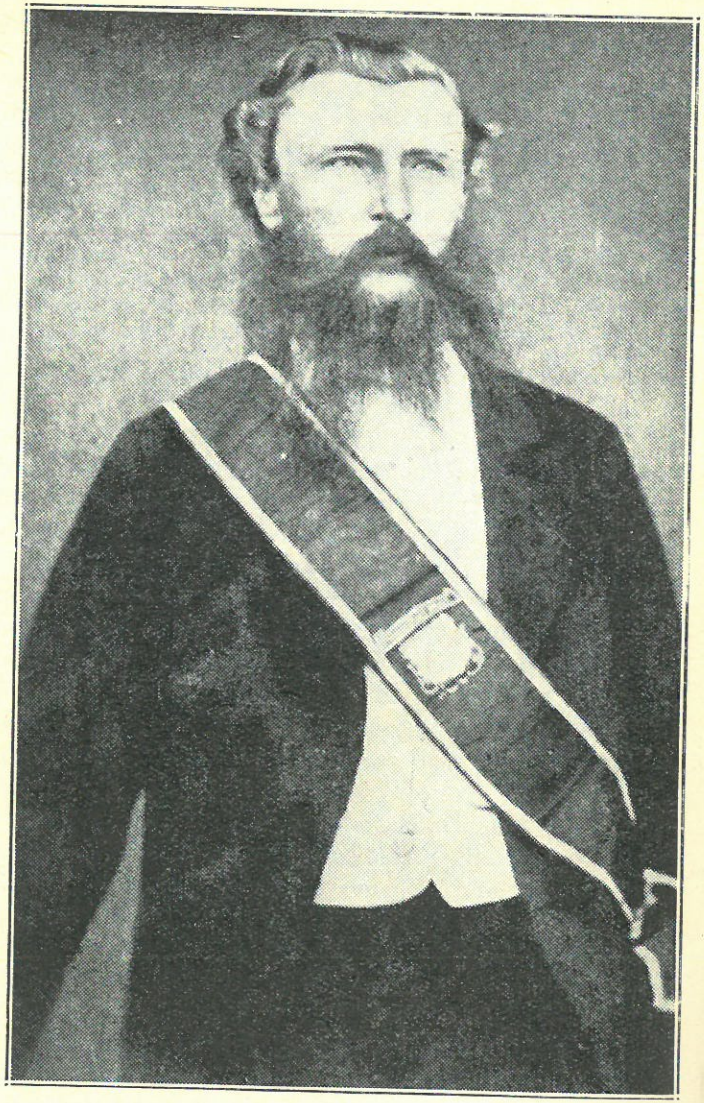

Thomas Francois Burgers, Staatspresident der Z.A.R. 1872—1877.

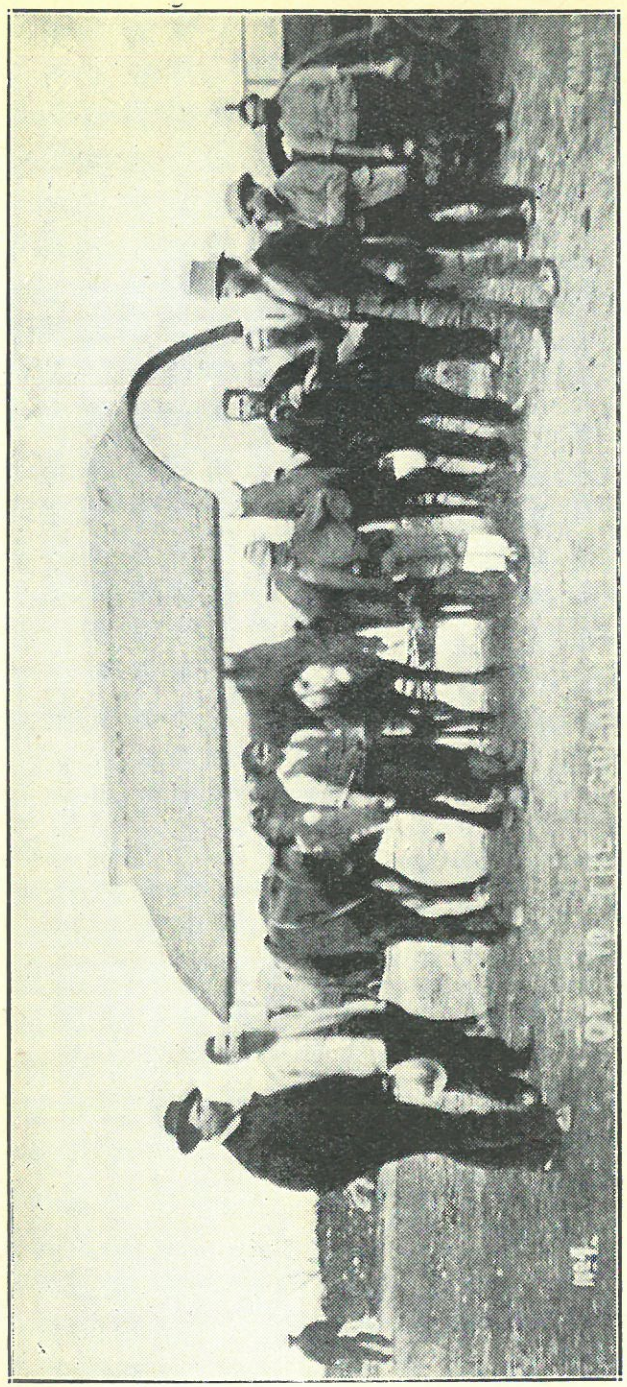

President Burgers in 1873 op reis naar die Lydenburgse Goudvelde.

EEN EN ANDER VAN VAMMELEWE.

DIE THEBAANSE LEGIOEN.

Daar is seker geen land waar mens nie monumente sal aantref. Monumente wat getuig van heldedade in die verlede verrig. Sulke monumente is vir 'n volk van onskatbare waarde, nie alleen omdat hulle blyke is van die erkentlikheid van die latere geslag, vir wat deur vroeëre geslagte gedaan is, maar veel meer nog omdat sulke gedenktekens inspireer tot hoëre ideale. Vandaar dan ook dat die meeste volke geen moeite of koste ontsien om gedenktekens op te rig ter ere van hulle helde.

As die Kristelike Kerk dit ook wil doen, sal daar seker geen gebrek wees aan helde wat om hulle geloofsmoed en vaste vertroue op God, geëer kan word. Elke lid van die Kristelike Kerk ken reekse van name en gebeurtenisse wat wêrd is deur gedenktekens verewig te word. Maar daar is ook nog vele persone en gebeurtenisse minder bekend maar seker nie minder roemryk.

Hier volg 'n paar briewe oor gebeurtenisse wat nie so algemeen bekend is, maar tog nie onbekend mag bly.

Die eerste is 'n brief geskryf deur die Thebaanse Legioen aan Keiser Maximianus, in die jaar 286.

Die Thebaanse Legioen was 'n leger van Keiser Maximianus, wat uitsluitlik uit kristene bestaan het. Te Martigny in Wallizerland wou die Keiser die leger gebruik om die kristene te vervolg. Die leger het egter geweier om te gehoorsaam. Daarop werd hulle gedesimeer, d.w.s. een tiende van die leger werd doodgemaak. Die leger het nog geweier om te gehoorsaam. Weer werd hulle gedesimeer. Nog het hulle geweier om te gehoorsaam; en dit was na die twede moord dat hulle die volgende brief aan die Keieser geskryf het. Hier volg die brief:—

„Wij zijn uwe soldaten, Heer; maar wij zijn de dienaars Gods. Wij zijn gereed om uwe bevelen uit te voeren, in alles wat Hem niet kan beledigen; het is in dit laatste geval dat wij Hem eerder dan u zullen gehoorzamen. Wij bieden u onze armen aan tegen welke vyand het zijn moge; maar wij achten dat het ons niet geoorloofd is die in onschuldig bloed te dopen; wij verstaan er ons niet op vrome en getrouwe burgers te verscheuren. Wij hebben ons verbonden God te dienen, voordat wij ons tot uwen dienst verbonden hebben: Zoudt gij u op den tweeden dezer eeden kunnen verlaten, indien wij den eersten schonden?

Gij beveelt ons, Christenen op te zoeken, om die te straffen; maar waartoe ze gezocht? Hier zijn wij!—Wij, wijzelven belijden openlik God den Vader, Schepper van alle dingen, en Jezus Christus Zijnen Zoon, Die God is gelijk Hij. Wij hebben onze makkers zien ombrengen. Hun bloed heeft onze klederen bezoedeld; en verre van hen te beklagen, hebben wij hen gelukkig geprezen, wij hebben ons verblijd dat zij waardig gekeurd zijn voor hunnen Goddelijken Meester te lijden. Dit uiterste heeft ons niet tot den opstand kunnen bewegen. Ofschoon wij de wapenen in handen hebben, zullen wij ons leven niet verdedigen, want liever zullen wij onschuldig sterven dan schuldig leven. In een woord, wij zijn Christenen en nimmer zullen wij diegenen vervolgen die Christenen zijn gelijk wij."

* * * *

Onderstaande is 'n brief van Ambrosius, Biskop van Milaan, aan Keiser Theodosius na die moord van Thessalonica.

Keiser Theodosius het grote deugde besit, maar was vreeslik driftig van aard. Hy kon homself in sy drif nie beheers nie. So het dit gebeur dat toe daar te Thessalonica deur 'n paar skeurmakers 'n oproer verwek werd, Theodosius so woedend was dat hy die hele stad vreeslik gestraf het. Vir drie ure lang het die bloed deur die strate gevloei.

So 'n verskriklike wraakneming het Ambrosius met smart vervul en gevolglik het hy onderstaande brief aan die Keiser geskryf. Iets wat in die dae nogal 'n gevaarlike ding was om te doen.

Hier volg sy brief:—

„Vorst, gij hebt ijver voor het geloof, gij bezit de vreeze des Heeren; ik ben er verre van af u zulks te betwisten: maar de natuur heeft u eene vurigheid van karakter gegeven, even vatbaar om, wanneer zij zich matigt, in een edelmoedig gevoel te verkeeren, als om u, wanneer zij wordt aangeprikkeld, alle palen te doen overschrijden. De stad Thessalonica heeft aanschouwd, wat bij menschen geheugenis niet geschied was: wat ik u vooraf als een vreeslike misdaad had voorgesteld. Zoudt gij, na u als David te hebben schuldig gemaakt, aarzelen in de voetstappen diens heiligen konings te treden? Hij erkende zijn misdrijf, daar hij uitriep: „Ik heb tegen den Heer gezondigd!" Duld, o Vorst, dat men het u zegge: gij hebt David in zijne misdaad nagevolgd, volg hem ook na in zijne boete. De Heer vergeeft alleen diegenen welke berouw betoonen. Welk een smart voor mij, te moeten denken dat een Vorst, tot hiertoe het voorbeeld der hoogste vroomheid zich tot zoover heeft kunnen vergeten! En hoeveel levendiger zou mijn droefheid zijn, indien gij onverschillig bleeft over den dood van zoovele ongelukkigen! Het was uwe goedheid welke men aan het hoofd van alle uwe uitstekende deugden plaatste. De Satan heeft u dezen roem benijd: triomfeer op uwe beurt over hem, terwijl het in uwe macht is. In al het overige geheel aan uwen dienst gewijd, (en zoude ik, zonder ondankbaarheid, anders zijn kunnen?), ben ik genoodzaakt u te verklaren dat het mij onmogelijk worden zoude u het Nachtmaal des Heeren aan te bieden, indien gij daaraan zoudt willen deelnemen.

U in dezer voege toesprekende, volg ik het voor-

beeld der Profeten. Gij zult het voorbeeld der Heiligen volgen, door u met boetvaardigheid te verootmoedigen.

* * * *

Een en ander uit die tyd van die vervolging onder Decius.

Gedurende die eerste eeue van die bestaan van die Kristelike Kerk, het daar telkens maar weer bloedige vervolginge teen die Kristene losgebreek. Tydens die regering van Decius 249-251, het die bloedigste vervolging losgebreek teen die Kristene.

Onbeskryflik was die martelinge wat die Kristene, wat getrou gebly het aan hulle belydenis, moes verduur.

In onderstaande brief van Dionysius, Biskop van Alexandrië, aan een van sy vriende word ons een en ander van die vervolging meegedeel. Ons laat die brief soals die van die Thebaanse leger en van Ambrosius woordelik soos dit in die bundel: ,,Keur van Kristelike Brieven" voorkom, volg :—

Hy skryf :

,,Nadat Decius zijn Edikt van vervolging had doen uitvaardigen, zond Sabinus, landvoogd van Egypte, Frumentarius af om mij te vangen. Vier dagen lang wachtte ik hem in mijn woning af; hij zocht mij op het land, op de groote wegen, aan den overtocht der rivieren, overal waar hij dacht dat ik mij verborgen had, of werwaarts ik mij had kunnen begeven. Na verloop dier vier dagen vertrok ik, van verscheidene onzer broederen vergezeld. Aan den avond van dienzelfden dag werd ik, met degenen die met mij waren, door soldaten gegrepen, welke mij naar Tavosiris voerden.

Te Alexandrië had de vervolging het Edikt des Keizers niet afgewacht. Men ving aan met het grijpen van eenen grijsaard, Metras genaamd, welken men tot Godslastering dwingen wilde; en dewijl hij standvastig bleef weigeren, deelde men stokslagen toe, stak hem met puntige doornstokken in het gelaat, en eindigde met hem in eene der voorsteden te steenigen. Toen

haalde men eene Christenvrouw met name Quinta, om haar in een tempel des afgods te voeren, aan welke men haar beval te offeren. Op hare weigering bond men haar de voeten, sleepte haar door de stad, langs straatsteenen die hare ledematen verscheurden, sloeg haar met stokken over het gansche liggaam, en liet haar eindelik dood onder eenen steenhoop liggen. Vandaar vlogen deze woedende menschen, met geheele scharen, naar de huizen der Christenen, haalden hen met geweld daaruit, beroofden hen, en verbrandden wat zij niet konden medevoeren. De stad scheen ter plundering overgegeven.

Te midden dezer buitensporigheden grepen de heidenen eene heilige maagd, Apollonia genaamd, van reeds ver gevorderde jaren, braken haar al de tanden uit, en dreigden, na een groot vuur te hebben aangestookt, haar daarin te werpen, indien zij niet in hunne Godslasteringen deelde; liever dan daarin toe te stemmen beklom zij den brandstapel, en verloor op denzelven het leven. Serapion moest ongehoorde martelingen van hen uitstaan: na alle zijne ledematen geknot te hebben wierpen zij hem van een hoogte neder. Deze gewelddadigheden hielden eenen geruimen tijd aan, en werden niet gestild dan door toedoen van een oproer dat onder deze ellendigen ontstond, en hen tegen zichzelven die wapenen deed keeren, welke zij zoo wreedelijk tegen ons gericht hadden; dit schonk ons een oogenblik verademing, maar deze kalmte was niet van langen duur. Reeds had men het Edikt des Keizers afgekondigd, dat ons met eenen nieuwen storm bedreigde, van de hevigste welke immer woedden, en die ons levendig aan de voorspelling des Zaligmakers moest herinneren, toen Hij ons waarschuwde dat de beproevingen zoodanige zijn zouden, dat zelfs zijne uitverkorenen, indien het mogelijk ware, daardoor zouden geschokt worden. De ontsteltenis was algemeen. De vrees maakte niet weinige lafhartigen onder degenen die de hoogste waardigheden in de stad bekleedden. Zij waren de eersten

die bezweken, zonder af te wachten dat men hen gevangen nam. Zoo werd het woord van Jezus bewaarheid: ,,Dat het zekeren lieden zeer zwaar valt behouden te worden." De overigen togen op de vlucht of wachtten af dat men kwam om hen te grijpen. Sommigen dergenen die in den aanvang gevangenis en pyniging hadden doorgestaan, hadden den moed niet om te volharden. Dan er waren ook onverschrokkene belijders, zuilen der eere, welke de Heer Zelf op den vasten grondslag des geloofs bevestigd had; die vast en onwankelbaar gebleven waren onder de slagen des onweders; deze zijn de gelukkige getuigen geworden der waarheid Zijns Koninkryks. Zoodanigen waren Juliaan, een zwakke grijsaard en Chronion, die men aan kameelen bond, welke dieren men met roeden sloeg gedurende den langen tocht dien zij gedwongen werden door de stad te doen, tot dat de martelaars ontbonden en op een hout mijt geworpen werden. Epimachus en Alexander verlieten het hok niet waarin zij, onder de hardste ontberingen, langen tijd gezucht hadden, dan om met knuppels geslagen, met ijzeren haken gereten, en in ongebluschte kalk verbrand te worden. Vier vrouwen ondergingen met hen den marteldood: eene deugdrijke maagd Ammonarion, Mercuria, door hare jaren eerwaardig, Dionysia, moeder van verscheidene kinderen, maar die God, zelfs boven hare lieve kinderen, lief had, en nog eene andere Ammonarion; dezen werden onthoofd. Heron, Ater, Isidorus, stonden ten einde toe de wreedste geeselingen en pijnigingen door, en kroonden hun martelaarschap op den brandstapel. Een groot aantal anderen werden in de steden en dorpen, door de heidenen in stukken gehouwen, of zijn, gedwongen om in de bergen en woestijnen rond te zwerven, en van honger en dorst, door koude en ziekten, onder het staal der roovers, of door de tanden der wilde dieren, omgekomen. Zij die het overleefd hebben zijn alleen gespaard om getuigen te zijn der keuze welke God van de anderen gedaan had, en van die triomf dien Hij hun had

voorbehouden. Deze treurige bijzonderheden mededeelende, heb ik, zeer beminde broeder, u willen berichten alles wat wij te lijden gehad hebben. Maar men moet er getuige van geweest zijn om te weten hoe zwaar de beproeving geweest is."

A. OOSTHUIZEN.

Germiston,
2 September 1927.

KERSTKLOKKEN.

Door de lichte, klare luchten
Zwieren de kristallen klanken
Van glashelder carillon.*
Wordt het niet een dag van danken
En een dag van louter zon?
Alle zielen moeten zingen
't Kerstlied met de klokken mee
Dat op blanke englen zwingen
Brengt aan zielen Christus' vree,
Hoor het psalmen door de luchten
Wordt het niet ziels schoon festijn?
Weggestreken alle zuchten
Wordt geheel haar hemel rein.

Christus is tot ons gekomen
In de glorie van Zijn Dag,
Hij, die 't hart dat moede en loome
Hopeloos verbroken lag,
Gorden komt met nieuwe krachten
Stalen voor des levensgang;
Die weer hoopvolle gedachten
Rijzen doet uit nachten bang;
Die ons rijkt maakt door Z'n liefde,
Vol maakt 's harten leege hof,
Troost geeft in wat diep ons griefde,
Leed verandert in Gods lof!

* Het klokkespel van de kerktoren.

O, als maar de schellen vielen
Van het dwaas-verblinde volk,
Zou verdwijnen van de zielen
Ook de laatste droeve wolk.
Weggedreven alle zuchten
Zou door ziels geklaarde luchten
Zingen in al schooner klanken
't Kerstkoraal van carillon—:
Dan werd het een dag van danken
En een dag van louter zon!

G. E. ALERS.

ONZE EEREDIENST.

Als ik iets in het midden breng over onzen eeredienst wil ik voorop stellen, dat ik geen geleerd betoog wil leveren, en dat ik geen andere boeken over dit onderwerp geraadpleegd heb, maar slechts eenige gedachten wil uitspreken, die bij mij opgekomen zijn en die ik niet wil beschouwd hebben als een afdoende behandeling van een groot onderwerp, waarvan iedere lezer, hij mag predikant, lid van den kerkeraad of gemeente lid zijn, man of vrouw, ondervinding heeft, omdat iedereen in de kerk komt en aanspraak heeft op de vrucht van den eeredienst in een zegen voor het hart.

Ik begin dan bij het klokgelui voor den dienst. In de meeste gemeenten geschiedt het eerste gelui een uur voor den dienst, het tweede een half uur tevoren en wordt bij het aangaan weer even aan de klok getrokken. Soms wordt hiervan afgeweken onder invloed van andere kerken en hun gewoonten, of waar de koster vroeger lid van een andere kerk geweest is of misschien nu nog is.

Wat is de beteekenis van het luiden? Is het eenvoudig een oud heidensch bijgeloof om de booze geesten te verjagen, of heeft het een Christelijke beteekenis? Is het bijeen roepen van de geloovigen tot den dienst des Heeren, maar waartoe dienen dan die paar trekjes aan de klok als de dienst begint?

De hoofdzaak is zeker wel het bijeenroepen van de gemeente, hoewel ik vermoed, dat er nog wel een heidensch overblijfsel in schuilt ook.

Als wij ons van al de verschillende handelingen bij den eeredienst goed rekenschap geven, zal die voor ons ongetwijfeld in waarde winnen.

In de consistorie kamer wordt in vele gemeenten een gebed gedaan, voordat de predikant met zijn kerkeraad naar binnen gaat. Dit kan soms zeer stichtelijk zijn en een ware hulp voor hem, die geroepen is het

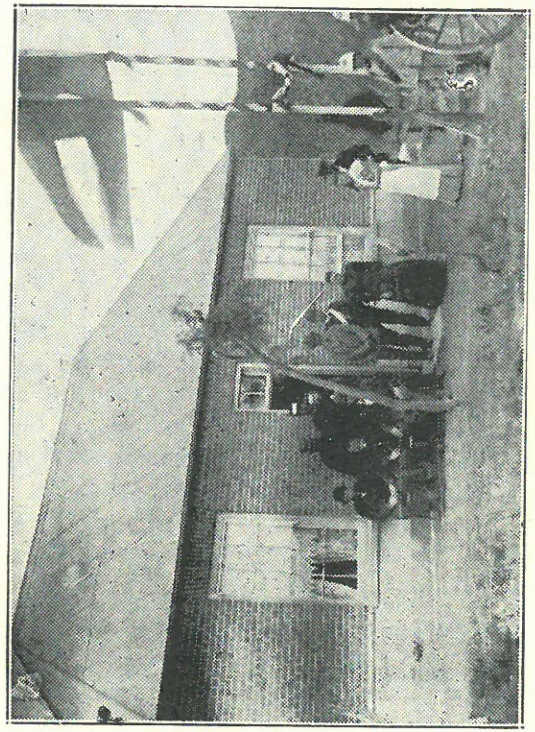

President Kruger in die Negentiger jare in Dullstroom.

Woord te verkondigen. Dit is een goede gewoonte, als het goed gedaan wordt.

Terwijl de anderen wachten, treedt de Voorzanger of Voorlezer (een vast daartoe benoemde of een willekeurige Ouderling) het eerst op en geeft een vers op om te zingen en bij het inzetten van dit vers komt de prediker, gevolgd door den Kerkeraad binnen.

De gemeente schikt zich, hier en daar komt nog iemand binnen, er wordt nog wat gepraat, gehoest, geschuifeld, langer dan wenschelijk is, omdat de gemeente **helaas niet voldoende** beseft, dat zij in Gods huis is, en in Gods tegenwoordigheid eerbied moet toonen.

De Voorlezer is niet altijd op zijn gemak, hij heeft soms moeite met het lezen van een onbekend vers en maakt een fout of moet even wachten, omdat hij een lang woord niet in eens goed kan uitspreken. De gemeente komt daardoor nog niet heelemaal tot rust.

Wie zitten daar nu allen in de kerk? Het is een gezelschap van menschen, oud en jong dooreen. Zij zijn wel allen kerk toe gekomen, maar zij zijn niet allen voorbereid voor een gemeenschappelijken dienst voor Gods aangezicht. Menigeen denkt nog aan het gesprek gevoerd voor de deur van de kerk, anderen zijn vervuld van gedachten, die heelemaal niet overeenkomen met de tegenwoordigheid van den Heiligen God.

Er stijgt een wolk van trillingen uit die menschenmassa op, die in het geheel niet harmonisch is en die niet dadelijk geschikt is om Gods Woord te hooren. Daarom moet er eerst rust komen en harmonie, de hartstochten moeten bedaren, de gedachten moeten geconcentreerd worden op wat in de kerk gebeurt en waarvoor men daar samenkomt, de wereld moet buitengesloten worden.

Toch is dit de gemeente des Heeren, het lichaam van Christus en niet een gemengde troep van toehoorders, zooals in een concertzaal of bioskoop. Het is, en dit mag nooit uit het oog verloren worden, een organisch geheel van geloovigen, huisgezinnen, het huisgezin van

Jezus Christus, die als Broeders en Zusters, als Gemeente moeten beschouwd en aangesproken worden.

Onder het zingen is er bijna rust gekomen, hier en daar schreeuwt nog een kind en de zenuwachtige moeder weet nog niet of zij het kind zal kunnen stil maken, of dat zij het de borst zal geven, of zal moeten uitgaan uit de kerk.

De Voorlezer leest de Tien Geboden en de gemeente zit aandachtig te luisteren naar de bekende woorden, zich in den geest buigend voor de ,,Wet des Heeren;'' en daarna wordt de gemeente uitgenoodigd om door opstaan instemming te betuigen met de geloofsbelijdenis van de Christelijke Kerk onder het voorlezen van de ,,Twaalf Artikelen.'' Soms, weer onder invloed van een andere kerk, wordt direkt daarna een versje gezongen, b.v. Gez. 83 : 6 of iets anders en de menschen gaan weer zitten.

Nu komt eindelijk de predikant aan de beurt. Hij staat reeds in de preekstoel en nadat de Voorlezer met een hoofdknikje stilzwijgend de verdere leiding van den dienst aan hem heeft overgedragen, wordt een votum uitgesproken.

De eerste indruk, dien de prediker maakt is van beslissenden invloed op den geheelen dienst.

Een jong predikant is soms zenuwachtig en laat dit merken in een hooge trillende stem of een onzekere klank. Het is van het allergrootste belang, dat de eerste woorden van den kansel gesproken duidelijk hoorbaar en verstaanbaar zijn, met vaste stem, rustig en vertrouwend uitgesproken, zoodat de gemeente dadelijk voelt, dat hier niet een mensch staat in zelfbewuste, gespannen angst, maar iemand, die spreekt in den naam van zijn zender, een profeet, die komt in den naam des Heeren en tegelijk een priester, die voor Gods aangezicht staat aan het hoofd van de kudde, die hij moet weiden.

Wie is de prediker in onzen eeredienst?

Hij is niet de Roomsche priester, die door een

magisch ,,opus operatum'' het brood verandert in vleesch van Jezus Christus en den wijn in bloed en die het offer van Golgotha zonder bloedstorting herhaalt, maar hij is wel een instrument in Gods hand, een kanaal, waardoor de Heere spreekt tot Zijn gemeente.

Daarom geen menschenvrees, geen gejaagdheid, maar rust, besef van de heiligheid des Heeren, in wiens tegenwoordigheid gesproken wordt, die elk woord hoort en elke gedachte kent, maar daarom ook geen vertrouwen op eigen kracht, wijsheid, gaven, welsprekendheid. Daarom juist de diepste ootmoed en nederigheid, zelfontlediging, om vervuld te kunnen worden met Gods Geest en van te voren een degelijke voorbereiding van het onderwerp van de prediking. De gemeente moet gevoelen, dat de profeet optredende in den naam des Heeren, komt uit de tegenwoordigheid der Heiligheid, uit de binnenkamer Gods.

Het votum kan liefst kort zijn en moet aangeven de wijding van het samenzijn in den naam van den Drieëenigen God, en de zegen in Zijnen naam uitgesproken moet zijn een welkomst groet van den Heere aan de Zijnen.

Waarom heft de prediker daarbij de handen omhoog? Is dit een ijdele vorm of is er een reden voor?

Clairvoyants beweren, dat zij stroomen van magnetisme hebben zien vloeien uit de opgeheven handen van den prediker over de verzamelde gemeente. Als de prediker maar niet vergeet, dat hij daar staat niet in eigen kracht of naam (O, gruwel van satanischen hoogmoed!) maar alleen als kanaal van Gods genade, waardoor hij zichzelven vernietigt, dan mag hij aannemen en ook bewust willen, dat er werkelijk een kracht van hem uitgaat en dat allen, die er voor bereid zijn, ook al beseffen zij het op dat oogenblik niet, een werkelijken zegen ontvangen.

De voorlezing van een Bijbelhoofdstuk komt nu aan de orde. Dit is een groote kunst, die ook eerst thuis moet beoefend worden. De gemeente moet niet alleen

de woorden kunnen hooren, maar ook den zin verstaan en de perikoop moet in direkt verband staan met de preek. Het voorlezen moet geschieden met ernst en toch ook met levendigheid, niet met dramatische gesticulatie, maar met wijding zonder eentonigheid van stem en vooral met den rechten klemtoon.

Soms is het stichtelijk als er een paar stukken gelezen worden, die met elkaar in verband staan, gewoonlijk zal één stuk gelezen worden, maar het moet niet te kort zijn, want hier luistert de gemeente direkt naar Gods Woord en wee den prediker, die Gods Woord vervelend voorleest, zoodat de gemeente niet meer luistert. Ook dit deel van den dienst moet mee helpen om de menschen in harmonische stemming te brengen.

De gemeente zingt nu en dan, drie of vier maal, en daartoe moeten de verzen zoo uitgekozen worden, dat zij een geheel vormen met het verdere van den dienst. Het is wenschelijk het gezang opgewekt en levendig te houden, wat afwisseling te brengen door b.v. een vers door de zusters alleen te laten zingen. Er is niets, dat zooveel helpt om de rechte atmospheer te bereiden als gemeenschappelijk zingen.

Daarom is het zoo jammer, dat in de meeste gemeenten zoo slecht gezongen wordt en dat meestal net drie of vier wijzen goed bekend zijn, maar dat die dan ook op de afschuwelijkste, langzame, draaiende manier gezongen worden, zoodat het sterkste orgel de menschen haast niet vooruit kan krijgen; en hoeveel van onze kerken hebben een goed orgel en . . . een goeden organist?

Sprekende van organisten, waarom wordt er bijna nooit een behoorlijk voorspel of na- of tusschen spel gespeeld? Gewoonlijk is het net de eerste regel van het vers, die gespeeld wordt en die dan nog zoo wordt afgeroffeld, dat het onherkenbaar is. O, hadden wij toch een paar organisten, die zelf de heerlijkheid van orgelmuziek verstonden, die een orgel konden bespelen en die aan de anderen konden en wilden les geven, op

gevaar af, dat de organist zich zoo verliest in de vertolking van den inhoud van het vers, dat hij vergeet, dat de gemeente wacht om te zingen.

En nu kom ik tot het gebed, den dienst der gebeden. Hier staat de priester, die op het wierook altaar in het heiligdom de gebeden der gemeente als een welriekende reuk voor Gods aangezicht legt.

Waarom staan bij het gebed in de kerk de mannen? Is dit om uitdrukking te geven aan het Protestantsch Christelijke beginsel, dat elke man een priester is in zijn eigen huis en daarom zelfstandig voor Gods aangezicht staat? Als wij het maar weten en beseffen en er ons rekenschap van geven.

De prediker bidt; hij bidt niet in zijn eigen naam en mag dus nooit spreken van ,,ik'' en van ,,mij.'' Hij moet in het algemeen bidden en uitspreken wat leeft in de gemeente. Hij moet een voorbidder zijn en gedenken aan al de nooden van Kerk en gemeente, van armen en kranken, van maatschappij en staat. Hij moet danken voor de beweldadigden en strijden in het gebed voor de aangevochtenen en worstelenden. En, O, mijn ziel dorst menigmaal naar meer ware aanbidding van de gemeente tot haren Heer.

Er is veel te weinig aanbidding in onzen eeredienst. Is dit, omdat de meeste gemeenten en gemeenteleden, en moet ik zeggen predikanten ook, op een te laag peil van geestelijk leven staan om te kunnen aanbidden? Bidden is toch niet in de eerste plaats vragen, vooral niet als de prediker staat voor God met de gemeente van Jezus Christus achter zich, als het mondstuk van het heilige lichaam van Christus.

In het gebed vooral moet de prediker letten op zijn stem. Er is een gevaar om eentonig te worden door telkens weer terug te komen op denzelfden toon aan het begin of aan het einde van een zin of door te lang zekere klanken uit te rekken, zooals de lange ee in zeeeegen, of Jeeezus, want dan wordt het ernstigste gebed belachelijk en aanstootelijk en dan is alle wijding weg.

Elke predikant behoort daarom spreekles te nemen, zoodat hij leert ook in het gebed geheel natuurlijk te spreken zonder opvallende maniertjes. Is het nog noodig er aan te herinneren, dat de prediker in het gebed in den eeredienst geen preek houdt voor de gemeente en niet allerlei dingen aan God moet staan te vertellen, die Hij wel weet en die niet passen in een gebed; maar dat hij moet bidden, loven, danken, voorbidden en aanbidden? Er moest ook voor het gebed meer ernstige voorbereiding zijn, zoodat het niet afhangt van de toevallige ingeving van het oogenblik, die soms heelemaal wegblijft, en het is misschien geen slechte raad om het gebed, evenals de preek, voluit uit te schrijven, tenminste gedurende de eerste jaren van de Evangelie bediening, en nu en dan later ook. O, het is zoo moeilijk om waarlijk goed te bidden en al zijn er misschien onder de hedendaagsche predikanten heel wat goede redenaars en predikers, er zijn niet veel goede bidders.

Waarom vouwen wij de handen bij het gebed en sluiten wij de oogen? In de meeste niet Christelijke godsdiensten wordt dit niet gedaan. In sommige heffen de menschen hun handen ten hemel, anderen slaan de handen op den grond en maken allerlei bewegingen met het lichaam.

Is het de aanduiding, dat wij niets anders willen doen dan ons concentreeren op de onzienlijke dingen en geen andere handeling willen doen, terwijl wij spreken tot onzen Schepper? Of is er misschien ook een mystieke beteekenis in, b.v. dat wij al onze krachten, ons magnetisme, onzen wil en onze gedachten in ons zelf terug en samentrekken en ons passief stellen voor de inwerking van Gods geest in ons hart?

In onzen eeredienst is de preek hoofdzaak en daardoor heeft onze eeredienst het karakter van een onderwijzing van de geloovigen; daartoe wordt Gods Woord verklaard.

Daarom moet evenals in het gebed ook in de preek

de stem en de voordracht overeenstemmen met de heilige verkondiging; en als de prediker zich van gebaren bedient, moeten die niet overdreven of gezocht, maar heel natuurlijk en eenvoudig zijn en ook niet telkens dezelfde.

Waarom kan een predikant niet gewoon praten op de preekstoel? Stel u eens voor, dat een Parlementslid in Kaapstad met een preektoon den Voorzitter aanspreekt, waarom zouden onze Parlementsleden, die vroeger predikant waren een andere stem opzetten in den Volksraad en op den preekstoel?

Ik weet wel, dat er zoo iets is als de „Tale Kanaans" en dat het een groot verschil maakt of wij spreken over geestelijke dingen dan over wereldsche, maar ik ben er ook van verzekerd, de de gemeente veel meer nut zal trekken uit een natuurlijk en eenvoudig voorgedragen preek, dan uit een zalvenden preektoon, die soms gebrek aan gedachten en aan diepte van inhoud moet verbergen.

De preek is niet alleen een verklarende onderwijzing, maar een preek is een zeer sterke suggestie, waarbij de prediker niet alleen heeft de kracht van zijn eigen persoonlijkheid, maar al de kracht van de argumenten, die uit Gods Woord geput kunnen worden, en die op de geloovigen inwerken met een authoriteit van goddelijk gezag. Daarom moet de prediker zich zoo heel goed rekenschap geven van wat hij wil suggereeren en is de toepassing van de preek zulk een belankrijk deel, omdat daardoor de gemeente heengezonden wordt met die sterke suggestie, waarop de prediker verwacht, dat zij zal gaan handelen.

Het nagebed en de slotzang moeten niet lang ophouden. Die moeten zijn een korte samenvatting van den geheelen dienst met een enkele nieuwe gedachte van persoonlijke toepassing, een danktoon, een troostwoord, een verzekering van den Vader, dat Hij de nooden van Zijn kinderen kent en daarin voorziet.

En dan gaat de gemeente uiteen, nadat in den naam des Heeren de priester den zegen Gods op de

gemeente gelegd heeft, met opgeheven handen den stroom van geestelijke kracht, die gedurende den dienst door het opeen gehoopte magnetisme van de geheele gemeente versterkt is, uitgietende over de met gebogen hoofd staande en wachtende gemeente.

Bij de deuren staan de diakenen om het dankoffer der beweldadigden in ontvangst te nemen; maar, O! hoe weinig wordt daarvan verstaan!

De kinderen ,,gooien een penny in de kerk," de ouderen laten een ,,tikkie" in het zakje vallen; maar bij hoevelen is het een dankoffer, berekend naar de in die week ontvangen weldaden?

In een van de Baptisten kerken in Johannesburg was het de gewoonte, (ik weet niet of het nog zoo is), dat elk huisgezin des Zondags een enveloppe meebracht met het dankoffer er in naar de ondervonden weldadigheden des Heeren en dan bedroeg de collecte niet eenige shillings of een paar ponden, maar van £50 tot £60 per Zondag en dat was maar een kleine gemeente.

De eeredienst behoort een geheel te zijn, esthetisch in vorm, harmonisch in wezen, stichtend voor de gemeente en opbouwend in het geloof en in overeenstemming met de heiligheid van God.

Ik moet nog een paar dingen aanroeren in verband met onzen eeredienst en de symbolische handelingen daarin.

Wij hebben eenige prachtige formulieren voor de bediening van doop en avondmaal, voor de bevestiging van predikanten, ouderlingen en diakenen, de inzegening van het huwelijk, enz. Sommigen kennen die formulieren bijna van buiten.

De predikanten moeten toch bij het voorlezen van deze formulieren bedenken, dat al zijn die nog zoo bekend, het voor het betrokken huwelijkspaar waarschijnlik de eerste keer is, dat zij dit hooren en voor de doopouders de belofte, die zij moeten afleggen altijd weer even plechtig is en voor de avondmaalgangers de voorbereiding voor het sacrament even ernstig is en dat de

predikant dus moet trachten zoo te lezen, dat het nieuwe er niet af is door haastig of onverschillig of oneerbiedig voorlezen, maar dat al de hoorders gesticht worden.

En dan moet ook dit bedacht worden, dat die formulieren niet zijn een door den predikant privaat opgetrokken toespraakje, maar het door de eeuwen geheiligde eigendom van de gemeente, waar de predikant niet willekeurig aan mag toedoen of van mag afdoen naar zijn individueele opvatting.

Het is hier niet de plaats om een verhandeling te geven over doop en avondmaal, maar ik wil toch een paar vragen stellen in verband met enkele dingen, die daarbij te pas komen.

Van waar komt de gewoonte om bij het doopen na den naam van elk kind ,,Amen" te zeggen inplaats van een maal aan het einde, wanneer de doopsbediening aan al de kinderen geschied is, en wie heeft de nieuwigheid ingevoerd, dat de predikant onder het zingen van Psalm 134:3 na den doop voor de preekstoel blijft staan met de handen opgeheven in zegenende houding?

Zijn dit dingen, die algemeen gewenscht worden in onze Kerk of niet? Wij mogen wel voorzichtig zijn met het invoeren van handelingen in den eeredienst, die niet tot het wezen der zaak behooren en die op private sympathie of antipathie berusten, maar die niet door de Kerk zijn goedgekeurd.

Mag ik ten slotte een woord zeggen over onze Avondmaalsbediening?

Ik meen, dat daarin, meer dan in eenig ander deel van den eeredienst de persoon van den prediker op den achtergrond moet komen, ja, zooveel mogelijk moet verdwijnen en dat daar vooral alles zoo stichtelijk mogelijk moet toegaan.

Daarom wil ik zoo weinig mogelijk toespraken hebben bij de tafels, heelemaal geen persoonlijke toespelingen, geen verhaaltjes, geen drukken op het gemoed van de avondmaalgangers, maar een kort woord van den Heere Jezus zelf, een paar verzen uit een brief van een

der Apostelen, om de gedachten te bepalen bij de beteekenis van het Heilige Avondmaal.

En dan ook bij de bediening zelf alles zoo stil en zoo stichtelijk als maar kan, geen tusschendoor praten, geen aanwijzen van zitplaatsen, dat de aandacht kan afleiden, zoo min mogelijk geloop en geraas tusschen de tafels.

Ook het avondmaalservies moet onze aandacht hebben, want ook daar moet orde zijn.

Ik heb altijd liefst de vaten van het servies symmetriesch op de tafel en bij de bediening niet hier een beker en daar een bord, slordig doorelkaar. Dat is onstichtelijk en hinderlijk.

Het doel van den geheelen eeredienst is tot verheerlijking van God en tot stichting van de gemeente en allen, die in de kerk komen of daar dienen of deelnemen aan de leiding van den dienst moeten daartoe samenwerken.

L. E. BRANDT.

Willem Johannes Botha, geb. 1829, overl. 1914. Hester Susanna Catharina Botha, geb. 1833, overl. 1906. Lede van Gemeente Roos Senekal.

'N OU GEBRUIK BY DIE VOORBEREIDINGS-DIENS.

As 'n reisiger vreemde lande besoek dan word hy dadelik getref deur die verskille in lewenswyse. Oppervlakkig beskou lyk hierdie verskille soms onnodig. As hy egter dieper op die oorsake ingaan sal dit spoedig blyk dat die landsomstandighede dit meebring. Die verskille, hoe klein dit ook al mag wees, is te vind op elke terrein van die lewe en selfs by volke wat nou aan elkaar verwant is. Die lewenswyse in Australië is in vele opsigte verskillend van die in Engeland, hoewel die bewoners van Australië grotendeels Engels is. Die verskil in landsomstandighede veroorsaak ook 'n verskil in karakter, selfs ook in godsdiens en onderwys. Vandaar dan ook dat die kerklike toestande in Suid-Afrika verskil van die in Holland. Deur die dunne bevolking en die lange afstande is 'n Nagmaalsviering 'n hele feestelikheid by ons. Omdat al die gemeentelede nie elke Sondag in die kerk kan wees nie, soos in Holland, moet met die geleentheid 'n heel aantal dienste gehou word en is die prediker verplig om die voorbereidingsdiens en die voorstelling van die jonge lidmate te laat saamsmelt, so ook die nabetragtingsdiens en die bediening van die heilige doop. 'n Ander tyd is moeilik te vinde, want met so 'n nagmaalsviering op die platteland vind ook plaats kerkraads- en gemeentevergadering, aanneming van jonge lidmate, verkiesing en voorstelling van kerkraadslede, soms selfs huweliksbevestiging. En dit alles moet afgehandel word gewoonlik net in twee dae, van Saterdagmore tot Sondagaand. Deur die samesmelting van twee verskillende dienste gaan die besondere betekenis van elke diens verlore. So byv. besef vele gemeentelede nie meer nie wat die voorbereidingsdiens beteken en daarom word dit nie meer so goed bygewoon soos jare gelede. Ons erken egter dat daar ook andere faktore is wat hier-

toe meewerk. Die middele van verkeer is nie meer uitsluitelik die ossewa soos vroeër. Vele gemeentelede—veral in sommige gemeentes—gaan met hulle moters na die kerk en omdat hulle nie 'n tent en ander benodighede kan saamneem nie, is hulle verplig om voor die aand terug te gaan na hulle verskillende woninge. Vir vele is dit te ver of te kosbaar om Saterdag en Sondag kerktoe te ry en gevolgelik vind mens vele lede wat nie die voorbereidingsdiens bywoon nie. Onvoorbereid gaan hulle Sondagmore aan die tafel van die Heer aansit.

Wat kan gedoen word om die verkeerde gees teen te gaan? Om beter die belangrikheid van die voorbereidingsdiens te laat verstaan? Om in die prediking daarop te wys is nie voldoende nie want vele predikers doen dit getrou en dit baat tog nie. Ons antwoord: ,,Deur die gemeente die voorbereidings vrae te stel." ,,Wat vir nuwigheid is dit nou weer?" sal vele ongetwyfeld uitroep. Dit is geen nuwigheid, maar 'n ou gebruik wat ons as kerk om een of ander rede verby gesien het. Kyk agter in u Psalm-gesangboek. U sal daar die volgende lees:

,,*Verordening omtrent De Eeredienst,* van de Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk (11 July 1817): waarin, bij gelegenheid van de Voorbereidings-predikatie, het volgende is aanbevolen:

Volgens het stichtelijke gebruik, dat reeds van ouds in Groningen en Friesland plaats had, waar in de voorbereiding voor het heilige Avondmaal, aan het einde der leerrede, eenige vragen door den Leeraar worden voorgesteld aan de gemeente, die zij staande aanhoort, en met eene buiging beantwoordt zal van nu voortaan, overal, bij het einde der Voorbereidings-predikatie, en voor het nagebed, aan de Gemeente gelegenheid gegeven worden ter plechtige vernieuwing en bevestiging van hare belijdenis. De Leeraars zullen zich tot dat einde richten naar het volgende voorschrift:

,,De Leden der Christelijke Gemeente, welke eerlang het heilige Avondmaal wenschen te vieren, gelieven

op te staan, en, in de tegenwoordigheid van God, den Kenner der harten, met mij te antwoorden op de vier volgende vragen:" Hierop volg die vier vrae, wat te lang is om hier af te skryf.

Dit is duidelik uit die voorafgaande dat dit 'n ou gebruik is wat alreeds voor 1817 in gebruik was. Deur die vrae te stel sal die gemeente beter die betekenis en belangrikheid van die voorbereidingsdiens verstaan en sal die gemeente meer aktief deelneem aan die erediens. Die gemeentelede moet nie net toehoorders wees nie. As hulle self meer deelneem aan die erediens sal die aandag en belangstelling vermeerder word. Die mense gaan in ons tyd nie meer na die kerk om die erediens by te woon, maar helaas! alleen om die preek te hoor. As die preek nie goed is nie, bly vele gewoon tuis. Dit is ongetwyfeld hieraan te wyte dat 'n ouderlingsdiens gewoonlik nie goed bygewoon word nie. Omdat in ons Hollandse kerke die gemeentelede die gebed van die voorganger nie hardop herhaal nie, meen verreweg die meeste dat van hulle slegs verlang word om die gebed aan te hoor, instede van dit saggies of in gedagte na te sê. So ook is die algemene opvatting dat die gemeente die lese van Gods Woord moet aanhoor, instede van dit self op te slaan en saam na te lees. Die Bybel word gewoonlik tuis gelaat. Die gemeente neem dus alleen met die singe aktief deel aan die erediens. Die opvatting word ongelukkig deur vele predikante self nog versterk. Hulle laat so min as moontlik sing en lees slegs 'n paar verse voor uit Gods Woord, om soveel tyd as maar enigsins kan vir die prediking oor te hê. Die prediking is wel die hoofsaak, maar die prediking alleen is nog nie die erediens nie. Die erediens sluit ook in die gemeenskaplike gebed, die gemeentelike gesang en lese van Gods Woord.

Ons kerk was nog altyd afkerig van allerlei onnodige nuwighede. Dit is dan ook seer seker prysenswaardig dat die Naboth's gesindheid: ,,Dat late de Heere verre van mij zijn, dat ik u de erve mijner vaderen geven

zou !" 1 Kon. 20 : 3, nog steeds gehuldig word, want met die aanneme van die nuwe word veel van die oue prysgegee.

Maar laat ons ook uit die verlede neem wat goed en skoon is en daarop ons toekoms bou.

T. F. J. DREYER.

Standerton.

BLINDEDERMONTSTEKING

(APPENDICITIS).

Die vier hoof-kentekens van Blindedermontsteking is as volg: (1) 'n Aanhoudende pyn in die regtersy; (2) 'n Hoë koors; (3) Naarheid en soms opgooi; (4) Die regtersy word naderhand hard. Die enigste beproefde middel vir Blindedermontsteking is—

Dr. MULLER'S APPENDICITIS CURE

Honderde mense is van die kwaal gered sonder 'n operasie te ondergaan deur die vroegtydige gebruik van hierdie medisyne.

Die dieet het baie met die genesing van die kwaal te doen en ook om herhaling daarvan te keer. Advies oor dieet en dergelike dinge word vry verskaf aan persone wat direk aan my skryf.

Dr. Muller's Appendicitis Cure is verkrygbaar teen 5/- per bottel van enige apteker of direk van die fabrikant. Gewoonlik moet ses bottels namekaar gebruik word om die kwaal te genees. Ses bottels word teen 30/- posvry gestuur, k.m.b.

NORWOOD COAKER,

Raadplegende Apteker, P.K. Bus 89, LADYBRAND.

Theunis Petrus Pretorius en Echtgenote. In de oude tijd Kommandant van Potchefstroom. Hij was 'n neef van Gen. A. W. J. Pretorius.

LUTHER TE EISENACH.

Nog voordat die skerp fluit aankondig, dat die trein nou-nou die stasie van Eisenach sal instoom, staan die reisiger met 'n hart vol liefde en belangstelling vir die Hervorming reeds by die venster, verlangend om die skilderagtige stadjie te sien, wat daar so rustig lê aan die voet van die Wartburg. 'n Pragtige, onvergetelike panorama ontsluit sig vir die oog. Die frisse groen rondom Eisenach maak so 'n vriendelike, gunstige indruk, maar die kroon van die mooie stadjie en omgewing is die Wartburg met sy trotse ou kasteel, wat vir myle ver reeds gesien word.

Die droom van jare om die stad te sien, wat deur Luther genoem werd ,,mijn lieve stad,'' sal dus verwesenlik word.

Noueliks het die trein die stasie ingestoom en die reisiger sy voet in Eisenach neergesit of hy kom al meer en meer tot die oortuiging, dat hy hom op protestantse bodem bevind. Die straat na die stad volgend, kom hy voor 'n ouderwetse, middeleeuse poort te staan en as hy die poort deur is, lê daar 'n ope plein voor hom en daar in die middel verhef sig 'n standbeeld. Dadelik word die pas daarheen versnel, want wie kan dit anders wees as ,,hy.'' Ja, waarlik dis 'n standbeeld van niemand anders as van die grote kerkhervormer, Dr. Martin Luther self. Sterk en massief is die standbeeld van die forse, stoere geloofsheld. Die hande druk 'n Bybel aan die hart, die Woord wat hy aan die Duitse volk en aan die protestantse kristenheid weer terug gegee het. Die gesig is ernstig en streng soos die van 'n groot man. Die ferm dig geslote lippe getuig van wilskrag en beslistheid. Oor sulke lippe het te Worms in die jaar 1521 die magtige woorde van geloof en vertroue gevloei: ,,Hier sta ik; ik kan niet anders; God helpe mij!''

Die oë wat hoopvol in die rigting van die Wartburg die toekoms tegemoet sien, het 'n ernstige trek, maar

De vijand rukt vast aan
Met opgestoken vaan :
Hij draagt zijn rusting nog
Van gruwel en bedrog,
Maar zal als kaf verdwijnen."

Die steil heuwel na die Wartburg opklimmende kry die gedagtes die vrye loop om met lange, kragtige vleuelgeswaai vierhonderd jare terug te sweef. Dis die 16de April 1521. Luther is te Worms en moet daar voor die Ryksdag verskyn om rekenskap te gee van sy geskrifte teen die Roomse Kerk. Dit word van hom geëis om dit terug te trek. Hy wys dit af, tensy hy deur uitsprake uit die Skrif oortuig kan word van dwaling, want ,,sy gewete is gevang in Gods Woord." En daarop word hy voëlvry verklaar. Van Worms gaan hy terug na Wittenberg. In die oog van Rome is hy 'n ketter en sy lewe is nie meer veilig nie. Onderweg word hy ook oorval deur 'n vermomde bende. Dit is gelukkig geen vyande, maar sy redders gestuur deur Frederik, die Wyse om hom te red uit die klou van Rome en heimlik na die Wartburg te bring. Jonker George is sy skuilnaam aldaar.

Ook die naam is vir die nageslag bewaar deur 'n straat in die nabyheid van die Wartburg daarna te noem.

Sy gevangenskap in die burg met sy mooie natuurskoon is nie swaar nie, maar tog is hy nie heeltemal tevrede nie. Hy is te ledig en moet iets te doen hê vir sy rustelose gees. Daarom besluit hy, ook op aansporing van sy vriende, om die Bybel in Duits te vertaal. Maar daar is nog 'n rede, wat hom tot die belangrike, maar moeilike stap gebring het. Dit is omdat hy sy argumente teen die leer van die Roomse kerk gebaseer het op die Skrif en alleen deur uitsprake van die Skrif oortuig kan word van dwaling. Sy sterkste verdedigingsmiddel is Gods Woord en daarmee wil hy die Duitse volk oortuig van sy goeie saak.

Die Wartburg is ook daarom 'n plek vol dankbare herinnerings vir die protestantse kristenheid, want dis

nie onvriendelik nie. Daar lê iets dieps en vurigs in. Die voorkop is hoog en gee die indruk van 'n denker. Die hele voorkome is die van 'n man uit een stuk, van iemand van wie so 'n onverskrokke woord van moed verwag kan word : ,,Al zijn er ook zovele duivels te Worms als pannen op de daken der huizen, dan ga ik er toch heen."

Die standbeeld is 'n blyk, hoe die burgers van Luther se ,,lieve stad" sy nagedagtenis aan die vergetelheid ontruk het. Hy het dan ook 'n hele paar jaar van sy lewe aldaar deurgebring. Dit was in 1498 dat Luther deur sy ouers na die St. Georgeskool in Eisenach gestuur werd.

Destyds was dit die gewoonte dat seuns op Kersfees rondgaan om van huis tot huis te sing. Ook Luther het hieraan deelgeneem. Die gevolg was, dat hy, nie lang na sy aankoms nie, deur Ursala Schalbe die vrou van Koenraad Cotta, een van die vernaamste famielies in die stad in huis opgeneem werd, omdat sy so deur sy sing en deur sy hartelike gebed in die kerk getref was. In die huisgesin het hy baie aangename en gelukkige dae deurgebring.

Deur die stad dwalend kom mens gou te staan voor : ,,Das Luther Haus," die huis van vrou Cotta. Daar is nog te sien ,,Die Luther Stube" die kamer wat deur hom bewoon was.

Maar die belangrikste lê nog voor. Dis die Wartburg. Hierdie ou kasteel van Frederik die Wyse lê net buite die stad op 'n koppie, omring deur 'n pragtige groene landskap. So trots, so imposant lê die ou burg daar reeds vir ongeveer vierhonderd jaar. Die sterke ligging van die ou burg bo op die top van die koppie bring die mooie Lutherlied onwillekeurig voor die gees :—

,,Een vaste burg is onze God,
Een toevlucht voor de Zijnen !
Al drukt het leed, al dreigt het lot,
Hij doet Zijn hulp verschijnen !

daar waar die Bybel vir die volk leesbaar gemaak is deur dit oor te sit in die volkstaal.

Dis foutief, soos dikwels beweer word, dat Luther die eerste was om die Bybel in Duits te vertaal. Voor sy vertaling was daar reeds verskillende vertalings van die hele Bybel of gedeeltes daarvan. In sekere sin was sy vertaling wel die eerste, in sover sy vertaling geen Hebreeus, Grieks of Latyn met Duitse woorde was nie. Dit was in suiwer Duits, in die volkstaal. Deur sy vertaling het hy die Bybel tot 'n Duitse volksboek gemaak.

In die ou kasteel word die kamer nog steeds aangewys, wat deur Luther bewoon is. Sy stoel, tafel, bed en nog een en ander meubelstuk is nog te sien. Ook word die tradisionele plek teen die muur vandag nog aangewys waar Luther, volgens die verhaal, die duiwel met 'n pot ink gegooi het, omdat die Vors van die Duisternis hom so onophoudelik lastig geval het.

'n Eienaardige gevoel maak sig van 'n mens meester om so 'n historiese plek soos Eisenach en die Wartburg te sien. Die geskiedenis van die groot Hervormer leef weer op. Dit word meer werklikheid, omdat dit losgeruk word uit die fantasie.

Jammer is dit voorwaar, dat in Suid-Afrika deur die verskillende kerke nog so betreklik weinig gedaan word aan die kerkgeskiedenis. Selfs in gemeentes van ons kerk, en ek glo ook van ander kerke, waar daar 'n staande leraar is, word die kerkgeskiedenis nog heeltemal oor die kop gesien. Waar dit wel onderwys word is dit in verre weg die meeste gevalle baie gebrekkig.

Met die groei van die katolisisme in ons land het dit meer dan ooit noodsaaklik geword om meer erns te maak met kerkgeskiedenis in ons kategeties onderwys.

Ons hoop van harte dat die kerkgeskiedenis boekie getieteld: „Krummeltjies uit die Kerkgeskiedenis" van die hand van Ds. Kuhn die weg daartoe sal baan en die belangstelling van kerkraads- en gemeentelede sal opwek in die geskiedenis van Kristus Kerk op aarde.

Dullstroom. JOH. DREYER.

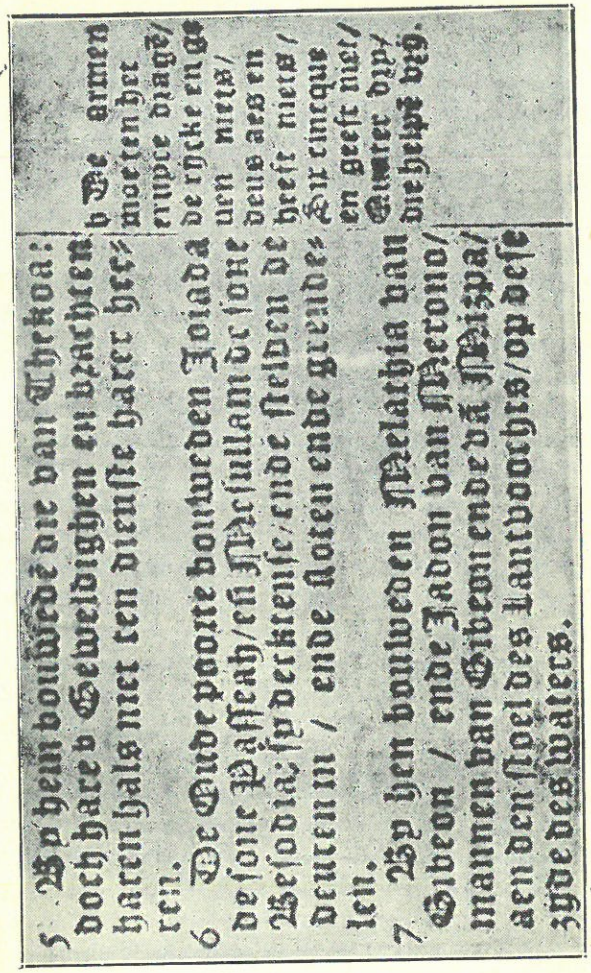

Nehemia 3:5 in de Bijbel van „Deux Aes."

DE DEUX-AES-BIJBEL.

Wanneer wij het titelblad van onze Bijbel naslaan, zien wij, dat hij vervaardigd is op last van de Hoog Mogende Heren Staten-Generaal der Verenigde Nederlanden, en daarom wordt onze Bijbel genoemd de Staten-Bijbel. De Staten-Generaal wil zoveel zeggen als het Parlement van de Nederlanden. De Staten-Bijbel is voor het eerst in 1637 verschenen, terwijl de Kerkhervorming reeds meer dan honderd jaren eerder was begonnen binnen te dringen. En als geboorte jaar van de Hervormde Kerk zou men kunnen noemen 1568, het jaar waarin de tachtig-jarige oorlog in Holland was uitgebroken en waarin voor het eerst een stel kerkelike reglementen voor de Kerk in Holland vervaardigd is.

Vóór de verschijning van onze Staten-Bijbel in 1637 was de Kerkhervorming dus reeds in Holland door gebroken, en de Hervormde Kerk daar gevestigd. Het was de Hervorming, die de Bijbel aan het Volk geschonken heeft, en tot Volksboek gemaakt heeft, of, wij kunnen het ook zeggen, dat het de Bijbel was, die de Kerkhervorming tevoorschijn geroepen heeft. Wij behoeven dan niet meer te zeggen, dat voor 1637 een hele reeks van andere Bijbel vertalingen in Holland door onze voorouders gebruikt zijn. De meest gebruikelike vertaling was de zogenaamde Deux-aes-Bijbel, die *de* Bijbel was van de Hervormden vóór 1637, en het is daarom dat wij gaarne iets ervan hier willen mededelen, wat des te gemakkeliker is, doordat schrijver dezes in het bezit is van 'n zeldzaam eksemplaar ervan.

Van de eerste uitgave luidt de titel als volgt:—

> Biblia: Dat is, De gantsche Heylighe Schrift, grondelick ende trouwelick verduytschet. Ghedruct te Embden, Anno 1562 den 7 Martij. fol.

Deze Bijbel, die nog tot 1615 gedrukt is, was tot 1637 de Bijbel van de Hervormden in Nederland. Hij wordt

genoemd ,,Deux-aes-Bijbel'' of ook wel de ,,Bijbel van Uilenspiegel,'' om twee eigenaardige kanttekeningen, de ene bij Nehemia 3 : 5 en de ander bij het Apokriefe boek De spreuken van Jezus Sirach 19 : 5. Bij Nehemia 3 vers 5, wordt bij de woorden ,,doch hare Geweldighen en brachten haren hals niet ten dienste harer heeren'' deze kanttekening geplaatst: ,,De armen moeten het cruyce dragen, de ,,rycke en geven niets, deus aes en heeft niets, six cincque en geeft niet, Quarter dry, die helpen vrij.'' De bedoeling van dit vers is, dat de voornamen en aanzienliken hun plicht bij het bouwen van de muren van Jeruzalem niet hebben nagekomen : de gewone burgerij die niet tot de ,,geweldigen'' behoren, moest 't spit afbijten. En dan wil de kanttekenaar zeggen, dat dit maar de gewone gang van zaken is in het leven. De armen zijn degenen, die het kruis moeten dragen, op de rijken, de geweldigen, die hun tijd met kaarten en dobbelen zoek brengen, kan men niet rekenen. Het rijmpje dat hij aanhaalt, doelt dan ook op een kaartspel of dobbelspel van die dagen. Zoals reeds gezegd, wordt deze Deux-aes-Bijbel ook wel de Bijbel van Uilenspiegel genoemd, ten gevolge van een aantekening bij het Apokriefe boek De Spreuken van Jezus Sirach 19 : 5, waar gezegd wordt dat hij die zich verheugt in het kwaad doen verdoemd zal worden. Dan voegt de kanttekenaar er bij ,,Ulenspiegel, Vincentius, de Pape van Kalenberghe, etc.''

Er komen in de Deux-aes-Bijbel nog tal van wonderlike kanttekeningen voor. Zo lezen wij bij Ruth 2 : 2 : ,,Zij en is niet der Meyssies eene, die 't huys op de sachte kussens sitten, ende ledige luye dagen hebben.'' Bij 1 Samuel 3 : 1 waar gezegd wordt, dat het Woord des Heren in die dagen schaars was, lezen wij : ,,Daer en waren niet Predikers noch Parochie-Heeren genoech; de Bijbel heeft doe onder de banck ghelegen; niemant heeft gestudeert;'' bij Psalm 78 : 31 ,,Gelyk als de groote Hengsten, het water toetreden ende modderich maken, dat het niet te drincken en deught; also toetreden ende maken modderich alle Rotten-Geesten de H. Schrift;''

bij Spreuken 19 : 16 : ,,Hij komt meester Hanse in de handen, ende aen de galge: want ongehoorsaam kinderen ontloopen hem niet;'' bij Ezechiel 46 : 18 ,,De Heylighe Kleederen niet te besmodderen met sweete, als de Dorp-Papen haer Misghewaedt.''

Dit zijn maar enkele aantekeningen uit 'n grote hoeveelheid. Wij vinden ze zeer zonderling, maar wij leven in de twintigste eeuw en niet in de zestiende, en onze smaak is een andere. In onze dagen zouden wij dergelike aantekeningen als een ontwyding der Schrift vinden. Toch hebben wij eerbied voor de uitgave van de Deux-aes-Bijbel, want dat was de uitgave gebruikt door onze vaderen, toen zij stonden in de hitte van de strijd tegen Rome, en toen men al des doods schuldig was wanneer zulk een Bijbel in huis gevonden werd. De kanttekeningen mogen zonderling zijn, de vertaling moge gebrekkig zijn—onze vaderen hebben het zelf gevoeld—laten wij niet uit het oog verliezen, dat de Hervormde Kerk met die uitgave gesticht is.

In latere jaren, in het midden van de zeventiende eeuw, is de Deux-aes-Bijbel door de Statenvertaling vervangen, die in juistheid van vertaling en in verhevenheid van taal ver boven de Deux-aes-Bijbel stond. De kanttekeningen van de Statenvertaling vormen een getrouwe weergave van de toenmalige stand der theologiese wetenschap. Rustig op de studeerkamers van geleerde mannen is de Statenvertaling gemaakt, in dagen toen de Hervormde Kerk reeds gevestigd was, en de brandstapels gedoofd waren. Maar de Deux-aes-Bijbel is in de hitte van de strijd ontstaan, toen de Protestants theologiese wetenschap nog in wording was.

Toch vinden wij in onze Statenbijbel, bij Psalm 68 vers 14 ook nog 'n kanttekening, die ons vreemd aandoet. Daar lezen wij, wat als verduideliking van genoemd vers moet dienen: ,,Al waert gij tot d' uyterste dienstbaerheyt ende smaetheyt als in Egypte verstooten, beroockt ende besmoockt als kocks ende kocksjongens, soo sal u evenwel Godt door sijnen genadigen zegen weder doen blincken.''

P. S.P.E.

DIE GRIEKS-ORTODOKSE KERK IN RUSLAND.

[Ek is gevra om weer iets uit ,,Vlagstokkies'' te skrywe—ek neem somar op 'n waag bowegenoemde onderwerp, maar dit moet goed verstaan word: die toestande in Rusland hier behandel is die voor die Groot Oorlog en die Rewolusie—vandag, sover bekend, is die Bolsjewieke besig om die godsdiens nie alleen te bespot nie, maar ook met wortel en tak uit te roei!]

Die Grieks-ortodokse Kerk is 'n deel van die Algemene Kristelike Kerk: hy het sy lede vernaamlik in Rusland, in die Balkan-Skiereiland, en in Wes-Asië. Hierdie Kerk is egter nie so goed bekend as byv. die Roomse Kerk nie, en tog behoort daar tot hom verskillende honderd-miljoene van mense, wat ook die naam van die Heer Jesus Kristus bely, al is die belydenis dan ook maar gebrekkig en amper nie herkenbaar in die donker nag van bygeloof en dwaling nie. Praat van bygeloof en vormdiens in die Kerk van Rome?— Rome is ,,enkel lig'' in vergelyking met die diep onkunde en nagtelike duister in die arme Griekse Kerk! . . . . .

En tog het die Heer ook hier Sy seweduisend getroues, wat Hom in opregtheid dien na die lig, wat hulle het te midde van veel vervolging en moeite; want ag, hoe wreed het die owerhede en magte van hierdie wêreld ook hier nie die gemeente van Kristus vervolg nie, selfs ten bloede toe! En dat die volk of gepeupel veral in Rusland maar alte graag meedoen aan die vervolgings van Staatsweë, is vernaamlik daaraan te wyte, dat die Russiese nasie die onbeskaafdste en ongeleerdste volk in geheel Europa is! Mense, wat dit behoort te weet, bereken dat daar omtrent 1 persent Russe is wat kan lees en skryf. Dink, wat dit beteken: onder die meer as 150 miljoen mense in daardie groot land, wat sig uitstrek oor die onmeetlike ysvelde van die Noorde van Europa en Asië, is daar op elke 100 maar 1, wat sy naam kan teken! Selfs die popes—so word die priesters genoem—bestaan meestal uit totaal ongeleerde mense; en dit kom daarvandaan, dat in die Grieks-ortodokse Kerk van Rusland selfs 'n koster of klokluier met die tyd kan opklim tot die waardigheid van predikant. Die Grieks-ortodokse Kerk in Rusland is in die volste sin van die woord 'n *Staatskerk* onder die oppermag van die Saar (Keiser). Dit is in die eerste plaas 'n politieke faktor, wat diens moet doen om die groot Russiese Ryk in stand te hou en die saak van die Pan-Slawisme te bevorder. Die bestaan van enig ander Nasionale Kerk is uitdruklik deur die wet verbied. Wat dus eg nasionaal is, is Grieks-ortodoks; en die Grieks-ortodokse is die alleen ware nasionale! Daarom word ander genootskappe, soos die Roomse en Protestantse, nie alleen as vreemdelinge beskou nie, maar selfs vyandig behandel as iets, wat gevaarlik en nadelig is vir die belange van die Staat en die geestelike ontwikkeling van die nasie.

In 1589 is die Russiese Kerk, deur die oprigting van 'n selfstandige Patriargaat in Moskow, onafhanklik geword van die moederkerk in Konstantinopel, hoewel dieselfde geloofsbelydenis en 'n vriendskaplike verstandhouding tussen die twee kerke bly voortbestaan het. Die Patriargaat van Moskow het omtrent 'n eeu bly-staan, toe Peter die Grote homself tot hoof van die Russiese Kerk verklaar en die setelplaas van die hoogste gesag in die Kerk van Moskow af na St. Petersburg verplaas het. Hier plaas hy homself toe aan die hoof van die Kerk en onder hom 'n liggaam, bekend as die ,,heilige Sinode.'' En die lede van die ,,heilige Sinode'' wat baie ooreenkoms vertoon met die Engelse ,,House of Lords'' met sy hooggeplaaste geestelike en wêreldse grootwaardigheidsbeklêders, sou voortaan deur die Saar benoem en, indien nodig, afgesit word.

Ons het reeds gehoor hoe treurig dit in Rusland gesteld is met die kwessie van geleerdheid. In die 18de

eeu is daar vir die geestelike sowel as verstandelike ontwikkeling van die nasie of van die lede van die Grieks-ortodokse Kerk, wat dieselfde is, al ewe bitter weinig gedoen. Dit lyk amper of hul bang was, om die volk deur geleerdheid tot nadenking te bring! Daardeur sou daar mos maklik twyfel kan ontstaan in sake die ortodokse godsdiens, en also nuwe leerstellings verkondig word, wat die eenheid van die Russiese Kerk in sy soet rus van eeue gevaar kan laat loop! Hier vind 'n mens dan ook die rede, waarom dit die popes (priesters) verbied is om predikasies te hou vir die volk, wat gevolglik in die diepste onkunde voortlewe.

'n Snaakse instelling in die Russiese Kerk, wat vir baie doodsheid en ellende in daardie Kerk aanspreeklik moet gehou word, is die bepaling, dat die seun van 'n pope op sy beurt weer 'n pope moet word, of hy daarvoor geskik is of nie, sodat o.m. die laer geestelikheid 'n streng afgeslote kaste of stand vorm.

In die ortodokse Kerk is daar verder twee soorte van ,,klerus'' (geestelikes)—die wit en die swart klerus, wat mekaar oorenweer haat en verag. Die swart klerus bestaan gewoonlik uit die kwekelinge van die kloosters en is gevolklik ook 'n bietjie geleerd en beskaaf: die wit klerus daarenteë is baie agterlik en ongeleerd.

Dit was dus treurig gesteld in die Russiese Kerk, toe Alexander I. keiser word (1801—1825). Hy was egter 'n goedhartige man, wat ernstig begeer het om sy volk gelukkig te maak. En as middel daartoe moes ook die Kerk diensbaar gemaak word, waaraan hy hom innig geheg gevoel het. Openlik breek met die Staatskerk het ewenwel ook by hom vir 'n misdaad gegeld; maar hy was aan die ander kant weer 'n man, wat geen gewetensdwang oor andersdenkendes wou uitoefen nie. By keiserlike *ukase* (besluit, proklamasie) het hy dan ook in 1804 aan sy regeringsbeamptes las gegee, om nie ondersoek na iemand se geloof meer te doen nie. Alleen openlike afval van die ortodokse Kerk moes hulle probeer teëgaan. Wie hom daaraan skuldig maak, moes

gestraf word: en hierdie straf het van oudshér bestaan in die verbanning na die myne in die ysvelde van die koue Siberië, waar die arme slagoffers, na 'n seker tyd, deur kou en rumatiek nie meer kon loop nie, terwyl hulle tande in die kwiksilwermyn op lang-oulaas almal uitval! . . . O, Huis van Romanoff, (so lui die familienaam van die Russiese Vorstehuis), hoor jy nie die geween en gekerm van die tienduisendmaal duisende bannelinge in Siberië nie?—verban om hulle geloof of ander, partykeer niksbeduidende, oortredings? . . O, pasop! die hand skrywe reeds aan die muur jou *Mené, Mené Tekel Ufarsin*!— O! pasop! . . . want die uur van verdelging sal seker eendag slaan, wanneer die bloed en die trane en gejammer van al die honderdduisende ellendiges, deur die eeue heen in Siberië gemarteld, opklim tot die ore van die Here Sabaoth! . . (Ja, die uur van vergelding *het* nou reeds geslaan, en die Russiese Vorstehuis van ons dae het die beker van vergelding moet leegdrink—tot die bodem toe!—die beker van sonde en skuld, deur al die Romanoffs gevul, in die eeue wat verby is!)

Soos ons sê, Alexander I. was 'n *betreklik* goeie man. Dit het dan ook sy hart diep gegrief om al die onkunde en geestelike ellende van sy volk te sien. Hy het dadelik begin met die oprigting van goeie skole, en wat daar meer nodig is, om 'n volk op te voed. Die Bybel was tothiertoe 'n vreemdeling in Rusland, maar deur sy bemoeiing het daar in 1812 'n Bybelgenootskap tot stand gekom. Verder het die ,,heilige Sinode'' op 'n wenk van hom 'n Russiese vertaling van die Nuwe Testament in 1821 uitgegee. Ook ander Bybelgenootskappe soos die ,,Brits-en-Buitenlandse Bybelgenootskap,'' het 'n geleentheid gekry om Gods Woord onder die miljoene van Rusland te versprei. Dit het dan ook begin lyk, of daar vir Rusland—,,heilige Rusland''—'n beter dag sou aanbreek; maar helaas, die reaksie het spoedig gekom, toe by sy dood sy broer *Nikolaas I.* hom opvolg.

Nikolaas was 'n vasberade man en 'n geweldige

outokraat. Sy regering het sig dan ook gekenmerk deur 'n streng en outoritêre optree teen alles, wat aan sy land en volk die eienaardige Russiese karakter dreig te ontneem. Hy wou Rusland van alle buitelandse invloed vry hou en het daarom ook soveel moontlik die verkeer met die Westerse volke teëgewerk. Daartoe was dit nodig, dat hy alle vreemde meninge en denkbeelde in sy land belet, selfs met behulp van die poliesie. Veral vir die Protestante had die keiser 'n dodelike angs en vrees; en so word die lig, wat so effentjies oor die ysvelde van Rusland begin skemer en glinster het, weer uitgeblus. En dit word weer nag, donker, swart nag! Die Bybelgenootskap, in 1812 opgerig, word wederom in 1826 opgehef, en die verspreiding van die Bybel in die Russiese taal verbied en strafbaar gemaak: verder word alle sendingwerk belet! En sowel aan Prostestante as aan Rooms-Katolieke word die lewe ondraaglik gemaak. . . Allerlei middele, lis, bedrog en geweld, word aangewend om die oorgaan tot die Ortodokse Kerk te bevorder. Harde strawwe word toegepas op diegene, wat dit mag waag, om genoemde Kerk te verlaat, sowel diegene, wat deur geboorte daaraan behoort het, as hulle, wat deur huwelik of andersins daarby aangesluit het, en nou graag weer wou teruggaan na hulle ou Kerk!

'n Bepaling wat in verband daarmee veral baie vervolging uitgelok het, was die volgende: Elke kind uit gemengde huwelike gebore—dus waar een van die ouers tot die Ortodokse Kerk behoort—*moet* lid wees van die Russiese Kerk, of die ouers dit wil of nie!

Dis amper ongelooflik om te hoor, dat daar in ons dae, in ons verligte 20ste eeu, (en dit in 'n Kristelike land) nog soveel geloofsvervolging kon bestaan, soos daar in Rusland bestaan het, totdat die Rewolusie in die Groot Oorlog van 1914 daaraan 'n einde gemaak het, om voortaan alle godsdiens te bespot en uit te roei!

Veral die arme Pole moes dit ontgelde. Hulle het oorspronklik behoort tot die Rooms-Katolieke Kerk; maar toe Pole in 1772 deur Pruise, Oostenryk en Rus-

land oorwin, verower en verdeel is, het die ellende begin vir die ongelukkige deel van die Poolse nasie, wat by Rusland geannekseer is. Met geweld word hulle gedwing om hulle godsdiens te versaak en oor te gaan tot die Russiese Staatskerk; en om dit gemakliker en moontlik te maak, word die Poolse taal doodgedruk in die skole. Geen pen kan beskrywe hulle lyding en verdrukking nie! Om die leser daarvan 'n flou denkbeeld te gee, dien die volgende staaltjie: *Makrena Miesslawska* was 'n abdes van 'n Roomse Nonneklooster in Minsk. Die biskop *Siemasko,* wat tot die Grieks-Ortodokse Kerk oorgegaan het, wou nou hê, dat hierdie klooster ook Russies-ortodoks sou word. Die nonne weier egter en word toe almal, 58 in getal, in 1838 oorgeplaas na 'n Russiese klooster op Polosk. Die daarin aanwesige nonne, vir die grootste deel weduwees van Russiese soldate, was baie rof (ru) en onbeskaaf en mishandel die Roomse nonne op allerlei maniere. Dit was die middel, wat hulle aanwend, om die Roomse nonne na die Russiese Kerk oor te dwing. Hulle werd geslaan en gegésel en moes op die allerellendigste kos lewe. Makrena kry later 'n geheime geleentheid om 'n versoekskrif aan die Saar te stuur, waarin sy vir haarself en haar nonne die vryheid vra. Biskop Siemasko was hieroor woedend en slaan die vrou met die vuis so hard in die gesig, dat sy nie minder as nege (9) tande verloor nie. Tegelykertyd toon hy haar die antwoord op haar smeekskrif. Op die rant daarvan het Keiser Nikolaas geskryf: „aan haar versoek sal voldoen word, as sy van godsdiens verander" —(dit is, as sy die Russiese aanneem). Van die 58 nonne was daar in 1845 nog net 19 oor in die lewe, wat vir die meerendeel vermink was deur al die mishandelings. Die abdes had ten laaste tog die geluk om in genoemde jaar met nog *drie* ander nonne te ontvlug en na Rome te gaan.

Was dit also treurig gesteld met die Roomse Pole, die arme Lutherse Protestante in die Oos-see Provinsies had nog veel meer te ly. Hartroerend is die verhaal van

hulle lyding en vervolging, selfs ten bloede toe, wat die Russiese Saar en sy handlangers hulle aangedoen het. Op allerlei maniere word hulle gelok of gedreig om hulle Protestantse geloof te versaak en lede van die Staatskerk te word. Dit sal ons te lank ophou om in besonderhede te tree, maar die volgende proefie gee ons enigsins 'n besef van die praktyke (behalwe direkte vervolgings), wat daar so al aangewend is: Sedert 1841, toe daar 'n groot hongersnood geheers het, begin 'n hele boel geheime agente van die Ortodokse Russiese Kerk te werk onder die Protestantse *Esthe* en *Lette* in Lyfland vir die grootste deel mense van die bywonerklas, om hulle oor te haal na die Staatskerk toe. In 1845 kom Russiese popes by honderde die land in, en dit geluk hulle om in twee jaar tyds nie minder as 60 á 70,000 bekeerlinge te maak nie. Hierdie arme mense was die slagoffers van die skandelikste misleiding. Die popes het die arme drommels naamlik voorgehou, dat hulle maatskaplike posiesie veel sou verbeter, as hulle wou oorgaan tot die Staatskerk, aangesien hulle dan die plase en huise van hulle Lutherse landhere in eiendom sou kry. Die oorgang word hulle verder so gemaklik moontlik gemaak. Hulle Protestantse gebedeboeke en ander lektuur mag hulle behou. Hulle had niks anders te doen nie, as om hulle die vormsel (Roomse en Griekse aannemings-seremonie) deur 'n pope te laat toedien. Daarmee is hulle en hulle nakomelinge vir altyd in die Russiese Kerk ingelyf! En hierdie inlywing—so word hulle wysgemaak—was so goed en soveel as 'n inskrywing in die ,,Boek des Lewens." En dit was veral destyds onder die toenmalige omstandighede dringend nodig, dat hulle ingeskryf word in die ,,Boek des Lewens": want daar was mos 'n gerug in omloop, dat die Saar van plan was, om sy regering oor te dra op sy broer, Grootvors Migaël. En as dit gebeur, sou die profesie uit Daniel 12:1 in vervulling gaan: ,,En in daardie tyd sal Migaël opstaan, die groot vors, wat staan voor die kindere van u volk, as dit 'n tyd van benoudheid sal wees, soos daar nog nooit was nie, sedert daar 'n volk gewees is tot op dieselfde tyd toe; en in daardie tyd sal u volk verlos word, almal, wat gevind word geskrywe te wees in die Boek." In hulle eie belang was dit dus nodig—so vertel die popes verder—dat hulle oorgaan tot die Ortodokse Kerk en also ingeskryf word in die ,,Boek des Lewens:" sodat hulle mag geniet van die verlossing deur Grootvors Migaël. Die arme bedroë goed werd egter bitter teleurgestel, want Keiser Nikolaas bly aan die regering en die beloofde voordele kom nie. Die berou was ewenwel te laat. Tevergeefs verlang hulle met trane in die oë om weer terug te gaan na hulle ou kerk toe; tevergeefs smeek hulle om weer los te kom. Die antwoord was bitter vervolging vir diegene, wat maar op enige wyse, hetsy in die geheim of openlik, omgang soek met hulle geloofsbroeders, wat deur hulle so ligvaardig in die steek gelaat is. En intussen werd die verlangste om weer terug te keer van jaar tot jaar sterker Maar hoe meer hulle smeek en bid om weer terug te gaan hoe meer heilige beelde en kerksierade word daar in die kerkgeboue geplaas, omdat die priesters meen dat hulle afvallige gesindheid te wyte was aan 'n tekort van heilige beelde!

Eindelik het die Evangeliese Alliansie hom met die saak bemoei, en dit was eers na groot gesukkel en eers na verskeie deputasies by die Keiser of sy verantwoordelike Ministers, dat die vervolgings in 1872 ophou—dus na 27 jaar—vernaamlik teen die predikante, wat hulle ontferm het oor hulle arme, misleide broeders en om dié rede dan ook verskriklik vervolg is. In daardie jaar word ook, tot verrassing en blydskap van almal, deur keiserlike ukase afgekondig, dat verlof gegee word aan al diegene, wat onder onsedelike pressie tot die Ortodokse Kerk oorgegaan is, om weer tot hulle eie Kerk terug te keer. Duisende van dié misleide mense het hiervan gebruik gemaak en is toe weer met oop arms in die Lutherse Kerk ontvang.

Wat hierbo gesê is, gee egter maar 'n flou beeld

van die bloedige vervolgings en hatelike plaerye, waaraan andersdenkendes in Rusland in die laaste eeu blootgestaan het. Maar die ruimte ontbreek om meer te sê: een opmerking moet ons darem nog uit die pen: die leser sal dalk dink dat daar in die Russiese Staatskerk, waar die Regering so met vuur en swaard waak oor die ledetal en eenheid van die Kerk, geen sprake van afval en sektes kan wees nie! En tog is daar geen land of Kerk in die wêreld, waarin daar so baie verskillende sektes voorkom nie.

Die *Raskolniekie*—so word die afvallige sektes met een naam aangedui—bestaan uit baie miljoene, ja, selfs die name van die afsonderlike sektes vorm 'n lang lys. En wat die naarste van dit alles vir die ywerige Russiese Keisers moet wees, is dit, dat die name van die meeste sektes so barbaars klink, dat glo selfs 'n Rus tandpyn moet kry, as hy probeer om die kakebeenbrekers uit te spreek.

Ons kan hier niks meer doen as net 'n paar van die barbare te noem nie. Daar is dan: die *Jedinowersie* (gelykgelowiges), die *Starobrjadsie* (aanhangers van ou gebruike), die *Bespopowtsjienie* (priesterloses), die *Dutjoborsie* (stryders van die gees), *Wosdietjanse* (sugtendes), *Khlistowtsjienie* (géselaars), *Serafinowskie,* ens., ens.

In die jongste tye het 'n sekte, die *Stundiste,* baie van hom laat hoor. Natuurlik, party van die Russiese sektes verkondig die verskriklikste dwalings, wat in 'n land soos Rusland te verwagte is; maar daar is ook ander, wat deur suiwer Evangeliese beginsels gelei word en also 'n beter lot verdien.

Laat ons byv. die Stundiste neem. Hierdie mense is eenvoudige gemoedelike Kristene, wat niks anders wil doen nie, as lewe ooreenkomstig die bevel van die Heer Jesus. Om Sy wil te leer ken en te doen, ag hulle dit as hulle vernaamste plig om te leer lees, teneinde die Bybel also self te ondersoek. En daar hulle die Ortodokse Kerk met sy heilige beelde en seremonies beskou

as onskrifmatig, gaan hulle van hom af en stig mekaar onderling.

En wat doen nou die Russiese Staatskerk met hierdie mense? Natuurlik hy vervolg hulle—eers net 'n bietjie, sodat dit net maar plaery is, daarna bloedig, wreed, verskriklik!

Toe daar in St. Petersburg enige persone uit die hoër stande en 'n paar aansienlike dames tot die sekte oorgaan, verklaar 'n vergadering van waardigheidsbekleders van die Ortodokse Kerk hulle vir Staatsgevaarlik en roep die hulp van die Regering teen hulle in. Dit was in 1891. En toe begin die wrede vervolging, wat geheel Europa met ontsetting en afgrysing vervul het, maar waarteen niks gedaan is nie.

Ook die Jode is in Rusland baiemaal vervolg, ja selfs in behoorlik georganiseerde moorde, „progroms" genaamd, maar hulle had telkens magtige beskermers in die manne van finansiële grootheid en invloed, met wie selfs regerings moet rekening hou!

Die Stundiste daarenteë had, behalwe die Pers, geen beskermers nie. Duisende en nog eens duisende Stundiste is in die gevangenis gewerp, ten bloede toe gefolterd, en verban na Siberië, nie alleen na *Irkutsk* nie, waar dit in sekere sin nog draaglik was, maar ook na die nuwe en verskriklike kolonie van *Saghalien* op 'n eensame eiland. Maar ook daar kon hulle die geloof wat in hulle was nie verloën nie. Of hulle in vryheid hulle beweeg of as dwangarbeiders swoeg, hulle was tog altyd boodskappers van die liefde van hulle Heer en preek sodoende die Evangelie deur woord en daad aan baie van die ongelukkiges, wat om een of ander misdaad of in Staatsbelang hulle medeballinge was.

Ons het vaneffe gesê, dat ons ten opsigte van die baie sektes in Rusland niks anders kan doen nie, as net enige name te noem: om die leser egter 'n idee te gee van wat daar so al onder en deur hulle verkondig word, behandel ons kortliks ewenwel die *Skopsie.*

Hulle is 'n voortsetting of later ontwikkeling van

die sekte genaamd die ,,godmense," wat in die 17de eeu deur 'n boer *Daniëla Filipow* gestig is. In hom—so het hy beweer—het God die Vader, Hom geinkarneer (openbaar), terwyl hy deur mededeling van sy goddelike wese 'n sekere *Iwan Suslow* tot sy seun aanneem. Na genoemde Suslow het daar nog ander ,,Kristusverskynings" (of ander seuns) hulle openbaar. Die laaste ,,Kristus" was Saar Peter III., wat deur sy vrou, Katharina II., in 1762 van die troon gestoot is, waarna hy hom êrens gaan verberg het (waarskynlik vermoor is); maar hy sou spoedig weer kom om 'n verskriklike oordeel te vel oor alle ongelowiges. Later het die sekte ontaard en baie van die streng bepalings, deur die stigter opgelê, nie meer betrag nie. Toe staan daar 'n hervormer onder hulle op, nl. 'n ander boer met name *Andrei Seliwanow*, wat die sekte 'n nuwe naam gee : die *Skopsie*.

Ook in die nuwe beskouings van die sekte kry Peter III. 'n ereplaas, as die ,,Kristus" wat eenmaal weer sou kom. Seliwanow gee homself toe uit vir Peter III. wat *tydelik* weer gekom het ! !

Ook hierdie sekte is ten bloede toe vervolg, maar bestaan tog nog (het voor die Groot Oorlog nog bestaan !) uit verskillende miljoene, ten spyte van alle vervolging : selfs in die Russiese Leër had hy sy aanhangers by die uitbreek van die Groot Oorlog !

Volgens die Skopsie is die eerste eis, om in die Koninkryk Gods in te gaan, die doding van die geslagsdrif. Die plan van God was, toe Hy die menslike geslag geskape het, dat die mens hom sou voortplant deur middel van ,,heilige soene." Die mens het egter geslagsomgang gehad en is daardeur in sonde geval. Maar in die volheid van die tyd het God sy seun gestuur (Iwan Suslow, Seliwanow) om die gevalle mens te verlos. En die verlossingsprediking bestaan in die eis van ontmanning. Dit is die ,,vuurdoop" wat ,,Kristus" self ondergaan het en wat toegedien moet word deur middel van 'n gloeiende yster; maar terwille van die menslike swakheid is die ,,besnydenisdoop' ingestel, dit is, die *kastrasie* deur middel van 'n skeermes. Alle gelowiges is nou verplig om hulle te laat ontman, ten einde also die oordeel te ontgaan by die wederkoms van ,,Kristus;" hy sou mos weer kom in die persoon van *Keiser Peter III.*, wat later opgetree het onder die naam van *Seliwanow*, die hervormer-stigter van die sekte.

Hierdie ,,Kristus—Peter III.—Seliwanow" het nie gesterwe nie, maar is deur 'n wonder, goddelik en misterieus, oorgeplaas na Siberië, waar hy nog in afsondering lewe totdat die dag aanbreek, waarop hy sal kom om te oordeel die lewende en die dode !

(Snaaks, wat vir sektes daar tog nie bestaan in die wêreld nie ? nè ? Ja, as jy jou ore aan sektes wil uitleen kan jy altyd genoeg kry om aan te hang !)

J. K.

Zwartruggens,
19 Aug. 1927.

Die uitdraai-paadjie uit die koninklike en Gode welgevallige weg is daar waar hy sy liefde gee aan die heidense vrou, wat in der waarheid sy vyandin is, want sy haat Gods volk! O, die uitdraaipad! So onskuldig, so aanloklik! Ons weet almal in ons lewe waar die uitdraaipad is, wat soms lyk of hy in dieselfde koers as die gebaande weg loop, maar ons in onbegaanbare streke en plekke bring! Ons weet almal waar die sonde begin; ons weet nie waar hy ophou, en watter nasleep hy bring nie!

Sal die Genade Gods ons dan nie bewaar en vrywaar nie?

Nee, die Genade is ons nie gegee om daarmee te dobbel nie! Die Genade word ons verleen as 'n heilige Pand.

Soos 'n druppel water, wat aanhou val en eindelik in 'n klip 'n merk maak, het Delilah aangehou totdat sy die geheim van Simson geweet het. Deur sy sondige liefde het hy homself blootgestel. Op verskillende maniere het hy probeer wegkom, maar wie eenmaal in die geringste vir die sonde toegegee het, kan nie maklik omdraai nie. Soos 'n mot rondom die kers, het Simson al nader gekom totdat hy naderhand sy hele hart aan die vrou verklaar het. En om alles te kroon, gaan hy direk daarna met sy hoof op haar skoot slaap! Is dit moontlik, dat 'n sondaar so mak en gerus kan word! Ja, leser, steek die hand in eie boesem! Is u miskien ,,wild" vir die sonde, of is u lewe per slot van rekening ,,slaap in die sonde" nieteenstaande u al bittere vrugte gepluk en ingesamel het? Delilah wag nie, maar dadelik kom die skêr, en een vir een word die lokke afgesny, totdat van die Nazareerskroon niks oorbly nie! Die lokke, wat seker meer dan eens deur die moederhand gestreel was! word deur die goddelose hand wreed afgesny en weggewerp, ja weggewerp, want die sonde het nie eerbied vir die heiligste nie! Die sonde streel, totdat sy haar prooi het, dan verander sy in 'n verskeurende dier; die hande wat gestreel het, word wrede kloue!

SIMSON.

(Richteren 16:16—30.)

Daar is godgeleerdes, wat meen, dat Simson deur sy onversigtigheid en onverantwoordelike handelwyse, wat in meer as een opsig verre van voorbeeldig is, onwaardig is om hom tot onderwerp van prediking te kies, onwaardig om iets deur hom aan die gemeente te leer.

Maar wie is die mens wat onrein of gemeen ag, wat God uitverkies het tot Sy werk? Simson is 'n ,,nazereër Gods," en hy word in een adem genoem met Gods Helde, wat deur die Geloof gestaan en gestry het (Heb. 11:32).

Simson is die reus onder die Rigters, nie alleen om sy buitengewone liggaamskrag, maar omdat hy alleen gestaan het en die enigste wat sy volk in die donker dae vir hom oor gehad het, was om hom as offer te gee, teneinde die vrede met die vyand te koop.

Laat Simson onversigtig en onverantwoordelik gehandel het, maar hy het nooit uit die oog verloor, dat hy 'n Rigter was, en 'n groot werk te doen gehad het. As hy die swaard gryp, dan dwing hy bewondering af; dan doen hy sy werk getrou.

Maar die reus het smadelik geval en die oorsake van sy val is (a) speel met die verbodene en (b) vermetel vertrou op die genade; hy het 'n dobbelspel gevoer tussen sonde en genade.

Die sterkste onder ons het 'n swak punt, en dis daar waar die pyle van die Bose ons tref; ons is van nature ,,verraaiers" van ons eie pande en heilige rentmeesterskap. Ons wys vir die aartsvyand die swak in die geestelike wapenrusting, en daar tref sy pyle ons. Laat elkeen die hand in die boesem steek.

By Simson is die swak punt die ,,begeerlikheid der ogen" wat hom verlei tot wellus en verraad teenoor homself.

Leser ! kyk terug op u lewenspad, en antwoord my : lê daar nie ook haarlokke op die weg, wat van u kom nie ? Waar is die kroon van 'n vrome, kristelike opvoeding; waar is die Gebed, wat aan moeders knie geleer is; waar is die belydenis wat voor ,,vele getuigen'' bely is; waar is die roepstemme, waardeur God tot u kennelik gespreek het ? Sê, my : lê dit nie alles as soveel haarlokke, wat u toegelaat het om deur wrede sondehand afgesny te word, agter u ? Waar is u eerste liefde in die diens van u God ? Waar is die skoon haarlok van u onskuld en kinderlikheid ?

Toe Delilah klaar het, roep sy Simson wakker ! Hy spring op en meen, dat hy nog sterk is ! Maar ,,hij wist niet dat de Heere van hem geweken was.'' Vreeslike woord ! Die kaalgeskore Simson, wat daar opspring, is my die beeld van die mens, wat meen, dat hy sterk genoeg is om op eie bene te staan : en sie, hy kom op ,,gladde plaatsen'' en die grote val is gevolg van die owermoed !

Hoe menige jongedogter, as moeder waarsku teen die rondlopery en straatgeselskap, antwoord terug : Ek is groot genoeg; ek kan agter my self kyk, ek het g'n oppasser nodig nie !

En was dit nie juis daardie dogter, wat bitter skreiend in moedersskoot om vergiffenis moes kom vra, met die kroon van onskuld en eer weg ! Die jonkman, wat so dikwels deur vader en moeder gewaarsku was teen onwenselike geselskap, het so dikwels brutaal geroem op sy eie krag : Ek kan agter myself kyk ! En was dit nie juis hy, wat deur die vreemde vrou beroof was van sy geld en eer en deur sy geselskap van sy goeie naam en opvoedingseën ?

Hoe menige ouer meen nog : dis alles wel met my kind : en dan is die kroon al weg; dit wag nog net vir die tyd om dit te openbaar !

,,Hij wist niet, dat de Heere van hem geweken was !''

Laat die Here 'n mens dan aan sy lot oor ? Nee,

maar Hy gee 'n mens soms oor aan die begeerte van sy eie hart, om hom te leer !

Hierdie woord is ons ernstige, biddende oorweging werd ! Die Here kom in stilte in ons hart; Hy kondig Sy koms nie aan nie : soos die dou in die stilte van die nag, sonder uiterlik gelaat; so kom die Koninkryk Gods in ons hart. Maar die Heere gaan ook stil weg; Hy kondig Sy vertrek nie aan nie ! Ons meen dikwels nog ons staan in die volle Genade, en dan het Hy reeds die some van Sy kleed saamgeraap om ons te verlaat, om die begeerte te dien ! En wat 'n ontnugtering vir Simson, toe hy vind dat sy krag gewyk het ! As die Here van ons wyk, dan wyk ons krag ten stryde en word ons swak, so swak, dat ons moet val; niks keer nie !

Met ruwe hand word hy gegryp, en die oë word hom uitgesteek ! Treffend, dat hy sy eerste smarte ondervind, daar waar die sonde hom gegryp het ! Dis die oë, wat hom verlei het, en daar word hy aangetas : daar wil die Here hom genees. Die dokter gee medisyne net vir die kwaal wat hy ontdek.

Vervolgens word hy gebind, en na die gevangenhuis gesleep, om vir die res van sy lewe die trekdier te wees in die maalhuis ! Daar strompel hy voorwaarts, hy vir wie duisend Filistyne moes in die stof byt, vir wie die leeu te swak was, en wat met die poorte van Gaza gespeel het teen die hoogte uit ! . . . daar strompel hy voort, ,,met die sweep van die onsigbare drywer flymend en snerpend oor sy rug ! ,,Malende in het gevangenhuis.'' Met die woorde skets Gods Woord die vrugte van die sonde; wys die Skrif ons hoever die gladde sondepad kan voer ! Die ore het, laat hulle luister !

Die dronkaard, wat deur die onversadelike en onweerstaanbare dors na die bedwelmende drank gedryf word, asof dit 'n sweep is waarmee hy gejaag word, hy is as Simson . . malende . . . ! Die ontugtige, wat deur die wellustige vlees gedryf word soos 'n lasdier met 'n sweep, dis ,,malende in het gevangenhuis !'' Die geldgierige, voortgesweep deur die gees van spekulasie en

verryking, sonder rus, . . dis ,,malende in het gevangenhuis!"

En so kan ons die beelde oproep uit die lewe, almal reproduksies van Simson, toe hy die vrugte van die breë weg geproe het. En waar was Delilah? O, leser, bedenk: die sonde word gewoonlik in geselskap gedoen, maar die vrugte word in eensaamheid gepluk, deur ons alleen, een vir een vrug, eindeloos, smartelik, dit was één begeerlikheid wat ons nagejaag het, en dis 'n sewekoppige draak wat ons aan die end ontmoet; eenmaal geslaap in die skoot van die sonde, dae en nagte van handewring volg daarop!

O, ek sien al hoe Simson meer as eens voel waar die dik haarlokke was, as die sweep van die drywer so onbarmhartig fluit oor hom en sy rug sny! En dan het daar seker uit die holle oogkasse meer as eens trane geval op die oneindige sirkelpad, waarop hy moes loop rondom die tredmolen . . malende in het gevangenhuis!

Maar op een dag dring dit tot sy bewussyn deur: sy hare groei weer! Sal hulle weer uitgroei in die lange lokke? O, hy weet, die Here het hom nie aan sy lot oorgegee nie! Hy weet, die Verbond beteken, dat die Roeping en Verkiesing Gods onberouelik is! Hy het geval; die Here sal hom nie laat verval nie! Hy het geval, maar hy is nog in Gods Hand, in Sy regering!

Daar word hy eendag uitgelei . . deur 'n jongeling! Treffende waarheid: die reus word by die hand gelei . . . maar dis inderwaarheid die Here self wat hom lydsaamheid geleer het! Nou sal die Krag Gods in sy swakheid volbreng word! Nou sal hy meer doen as in sy lewe.

Miskien het die jongeling vir hom bekend gemaak dat hy moes gaan speel om die uitbundige vreugde van die vergaderde menigte op te luister en nog meer te verhoog! Want hy is tog immers die verslae vyand, wat hulle ,,dooden velen gemaakt heeft," en miskien was dit juis deel van die venynige spot, dat 'n jongeling hom moes binnelei! Maar hy laat hom lei, dis hoofsaak!

Dit was as 'n vuur deur die land gegaan, dat die gevreesde vyand in hande is, en die hele volk was opgeroep na die Dagonstempel om vreugde te bedryf; selfs die Vorste van die Filistyne was nie agtergebly nie; dit moes 'n geweldige samestroming gewees het, as op die dak van die tempel alleen 3,000 saamgepak was. Daar word Simson binnegelei, om te speel!

As hy binnegelei word, breek daar 'n oorverdowende gejuig los! Het die Filistyne dan nie reg om so te juig nie? Ja, gewis, want die sterk man is immers geval!

Ons lees op die Evangelieblad dat daar blydskap in die hemel is oor een sondaar, wat hom bekeer! Maar daar is seker blydskap in die Hel, oor één kind Gods wat tot 'n val kom! Daarvan is ons teksverband hier 'n ongetwyfelde vingerwysing. Bedenk dit, kind van God! As u die kroon van voorregte laat wegraap deur die sonde en met die Genade speel, dat die helgeeste rondom u juig in uitbundige, satanisese vreugde! En die Engele dek seker wenend die aangesigte!

Maar uit daardie getier klim 'n sug omhoog, en die getroue Oor, wat die jonge rawe hoor, as hulle om voedsel roep, en die onuitgesproke sugtinge tel, . . die Oor, wat nooit te swaar word om te hoor, wanneer uit die diepte geroep word, . . . die het gehoor! ,,Heere, Heere, gedenk mijner!" Simson wag nou onvoorwaardelik op die Here vir krag. Daar gryp hy die pilare . . . . die Filistyne stoot mekaar aan: wat wil hy maak? Hy buig voorwaarts, en die vreugdetone word verander in smartkrete, ... die geweldige tempel stort in.

By sy sterwe, het hy meer gedoen dan by sy lewe. Dis die sterwenswet van die Godsryk: die wat groot wil wees by die Here moet klein word in eie oog, moet gelei word.

Gewaarsku sy diegene, van wie die lewensweg nie dieptes ken nie; hulle ken hulleself nie. Bemoedig een iegelik, wiens weg deur die diepte gaan; daar word God

gevind in Sy Genade, wat alleen groot maak, waarlik groot, groot vir die Hemel.

't Is goed voor mij, verdrukt te zijn geweest,
Opdat ik dus Uw godlik Recht zou leeren;
Sints heeft mijn hart voor hoovaardij gevreesd:
Ai, doe mij steeds uw Wil als heilig eeren;
Ver boven goud en zilver en wat meest
Den mens bekoort, zal ik uw Wet waardeeren.

(Ps. 119:36.)

P. J. J. VENTER.

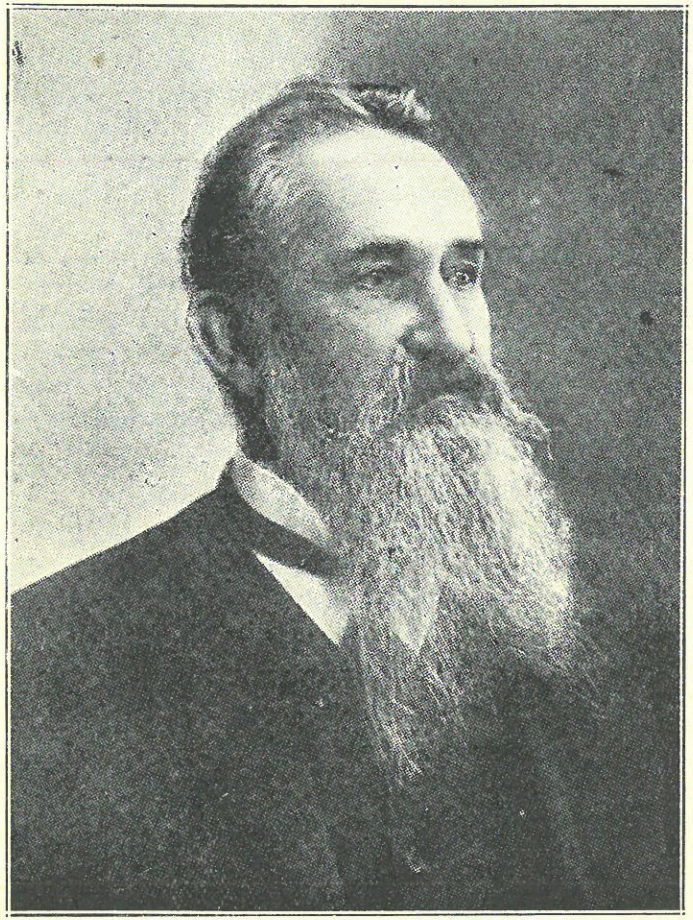

F. Wagner, Direkteur van de Staatsmodelschool.

DE STAATS-MODELSCHOOL.

(Zeer gaarne plaatsen wij het volgende stuk over de Staatsmodelschool, uit de dagen van de Republiek. Het is van de hand van de heer F. Wagner, de toenmalige Direkteur. De heer Wagner is op 28 Februarie 1849 te Arnhem, Holland, geboren, en kwam, na in Nederland op verschillende plaatsen met veel sukses onderwijs gegeven te hebben, in 1893 door middel van de Transvaalse Gezant Jhr. Mr. Beelaerts van Blokland naar Pretoria als hoofd van de Staats-modelschool. De heer Wagner heeft de Hervormde Gemeente van Pretoria gedurende vele jaren, op verschillende tijden, als ouderling gediend.—Red.)

DE STAATSMODELSCHOOL.

Waar school en Kerk onder ons naar hetzelfde doel streven, n.l. de opvoeding van het jonger geslacht tot burgers van een christelijken Staat, opdat—wat God verhoede—en wat anders werkelijk bij den tegenwoordigen tijdgeest te vreezen staat, onze naneven niet tot het moderne heidendom vervallen, is het goed en prijzenswaardig dat de Redactie van onzen Almanak ook een ernstig woord wil wijden aan de gedachtenis van de voormalige Staatsmodelschool te Pretoria, die zulk een voorname plaats innam in het onderwijsstelsel onzer oude Zuid-Afrikaansche Republiek.

Die stichting was ontsproten uit het brein van President Paul Kruger, die op zijn beide bezoeken aan Nederland in 1883 en 1884, vooral op onderwijsgebied, onder onze stam- en geestverwanten veel gezien, gehoord en geleerd had dat hij in zijn eigen land wenschte ingevoerd en toegepast te zien. Dat alles beloofde rijke vruchten voor de toekomst. Of uitte zich niet ook onder zijn volk steeds meer de begeerte, voelde hij zelf niet al sterker

den drang naar degelijker, voldoend onderwijs? Steeds duidelijker openbaarde zich de ontevredenheid met het oude, het minderwaardige. Zulke christelijke scholen als hij daar in Holland gezien had wilde hij ook—en zijn burgers zouden ze hebben, modelscholen zouden 't zijn.

Bij zijn terugkeer in Transvaal en het ter sprake komen der onderwijsplannen zocht men natuurlijk vooreerst naar den man, bereid en bekwaam om de reuzentaak der omwenteling op schoolgebied te volbrengen. De President begeerde niet iemand versch uit den vreemde, maar een Superintendent van Onderwijs, die natuurlijk de landstaal machtig en in Zuid-Afrika geen onbekende was. Na rijp beraad viel de keuze op Dr. N. Mansvelt, sinds jaren professor voor het Hollandsch te Stellenbosch en hier sinds lang als vriend van land en volk bekend. Bekwaam als hij was, bleek hij tevens bereid te trachten in den verwarden staat van ons toenmalig onderwijs orde en eenheid te scheppen.

Binnen korten tijd reeds kon de Volksraad het nieuw ingediende wetsontwerp in behandeling nemen, en al kwamen er niet alle wetsartikelen zonder kleerscheuren af, waar het in den Volksraad bij het debat op principieele punten aankwam daar stond Mansvelt pal, en President Kruger niet minder, zoodat Wet 8 van 1892 ten slotte gaaf uit het vuur kwam. Met eenparige stemmen werd zij aangenomen en trad op 1 Januari 1893 in werking.

De ,,Rooidag" werd door 't land met vreugde begroet, de zon was eindelijk boven de kimmen!

,,Godlof!" hoorde men vrienden elkaar toeroepen, wanneer bij een ontmoeting de mond overvloeide van waar het hart hun vol was, ,,nu zullen wij spoedig onze scholen hebben, ,,groote en kleine!"

Van Mansvelt werd veel verwacht, dat bleek al heel spoedig toen de karikatuurteekenaar Schröder hem in de ,,Press" afbeeldde, met een duchtigen bezem gewapend, bezig met de reiniging van een Augiasstal. Ja,

een moeilijke taak wachtte hem, en niet alleen dat, maar veelomvattend ook.

Intusschen werden door het Onderwijs Departement alle krachten ingespannen, en, op loffelijke wijze door de Regering gesteund, ging het werk zijn goeden gang.

,,Maar de onderwijskosten worden nu daarom toch te zwaar, en gij zult eens zien hoe zij nog gaan zwellen," hooren wij een vriend tot een ander zeggen, ,,merkt gij het nog niet?"

,,Ja man, 't is waar, ik word er soms moedeloos onder," luidt het antwoord, ,,en toch is het onze *ouderplicht* om het onderwijs en de opvoeding onzer kinderen *zelf* te bekostigen, maar 't wordt elke 3 maanden een geduchte rekening; 't zou ons heelwat minder kosten als we de kinderen *bij ons* konden houden en ze niet meer voor voortgezet of hooger onderwijs buiten ons land hoefden te sturen, naar de Kaap of verder."

,,Zeker, 't zou heelwat aangenamer voor ons zijn en voor de kinderen ook, en beter ook, zij vervreemden toch zoo van ons," zegt de ander bedrukt.

Een oude vader, die dit mede aangehoord had, valt hier in en zegt: ,,Wel vrienden, stop nu maar dat klagen; 't mag waar zijn wat gij zegt, doch zoo erg is 't niet; geen nood! Geloof mij, *de Heer* zal 't voorzien!" . . . . . .

De oude Oom had een gevoelige snaar in hun hart geroerd, die natrilde. Zij geloofden en—zwegen . . . .

Ook werden zij in hun geloofsvertrouwen niet beschaamd, want inderdaad—een wonder geschiedde: Op Zijn tijd opende God zelf hun Zijn schatkameren in de ingewanden der Randsche mijnen, en daaruit vloeide voortaan een onafgebroken goudstroom, die tot nu toe nog steeds de schatkist vult, zoodat er geen nood meer is dat de bodem er weer, zooals vroeger wel eens geschiedde, angstwekkend doorschijnen zal.

Zoo had de Heer zelf, buiten alle zorg en vreeze om, in Zijn vaderliefde voorzien in de behoeften onzer

kinderen op de scholen voor Lager, Middelbaar en Hooger Onderwijs.

Ja, ook het Hooger, ook de Woudreus krijgt zijn deel, die uit het oude stekje gegroeid is. Daar staat onze Universiteit! Vastgeworteld, met kroestige takken gesierd, draagt de reus zijn zwaren kruin.

Hij groeit en bloeit, tot heil van Land en Volk, onze Trots.

Wie op den hoogen God vertrouwt,
Heeft zeker op geen zand gebouwd.

DE INWIJDING.

1 Augustus 1893 was de dag waarop in het oude schoolgebouw, vroeger de Opleidingsschool van den heer Louis, de *Staatsmodelschool* officieel in gebruik genomen werd.

Dr. N. Mansvelt nam ex-officio *en* als vertegenwoordiger van de Regeering den voorzittersstoel in.

De volgende Curatoren waren tegenwoordig: De H.H. Landdrost C. E. Schutte, Ds. M. J. Goddefroy, Ds. A. J. Louw, Ds. P. Postma, G. A. A. Middelburg, J. S. Smit, A. D. Wolmarans, F. van Nikkelen Kuyper.

Onderwijzers: F. W. Wagner, hoofd der school, N. Tromp, O. Boersma, G. Zonneveld, E. Kalt (doofstommen), J. L. Scrutton (Engelsch) Dr. J. Fockens, natuurwetenschap.

Het aantal leerlingen had einde 1892 122 bedragen, doch kon thans bij gebrek aan juiste gegevens niet worden vermeld. Zij behoorden tot vijf standaarden, verdeeld over vier klaskamers, gescheiden door drie houten beschotten.

Totaal onmogelijk was het, onder deze omstandigheden een betere klasindeling te maken dan de volgende:

Lokaal I. Standaard 1a en 1b.
Lokaal II. Standaard 2 en 3a.
Lokaal III. Standaard 3b en 4a.
Lokaal IV. Standaard 4b en 5.

De moeilijkheid der indeeling in zoo beperkte ruimte

werd verzwaard door het feit dat in alle klassen jongens en meisjes gemengd waren.

De doofstommenonderwijzer had met zijn twee leerlingen een buitenkamertje apart. Om de geringe deelneming werd van regeeringswege voor deze beiden aan het Doofst.-Instituut te Worcester plaatsing verkregen.

Dr. Fockens had zijn kast met instrumenten, enz., staan in een oud wagenhuis en gaf daar 's Zaterdags les.

De heer Scrutton gaf Engelsch onderwijs in een gang zonder zitplaatsen; daar ontving hij Standaarden III., IV. en V. Bij gelegenheid moest **de kats** assisteeren, waarmee ik voor 't eerst hier kennismaakte; dat hulpmiddel bij het onderwijs „kreeg spoedig den zak."

DE NORMAALSCHOOL.

En dan was behalve al het genoemde nog de Normaalklas in het leven te roepen, die, hoewel bij Wet van 1882 geboren, nog nooit eenig teeken van leven gegeven had. Toch waren er leerlingen, die op opname wachtten, en die moesten geholpen worden. Goede raad was— niet duur, maar goedkoop. De wet, zoolang onder de asch begraven geweest, werd eenvoudig opgesloten en eenvoudig bij de Normaalschool ingelijfd. De operatie gelukte prachtig. Het gezonde kind werd aan de zorg der onderwijzers aanbevolen, groeide en bloeide en gaf alle reden van tevredenheid. Zie hier eenige *resultaten* ervan.

Op den dag dat de oorlogsstorm kwam opzetten en een rukwind het *normaalboompje* omver wierp, was dit de positie:

16 geslaagden voor IIIde Klas certificaat.
18 in voorbereiding voor IIIde Klas certificaat.
4 in voorbereiding voor IIde Klas certificaat.

Zij hier nog volledigheidshalve gemeld dat de Staatsmeisjesschool kon bogen op:

23 geslaagden voor IIIde Klas certificaat, gedeeltelijk bij ons opgeleid.
39 in voorbereiding voor IIIde Klas certificaat.
4 in voorbereiding voor IIde Klas certificaat.

Men ziet dat reeds 39 „Transvaalsche" onderwijzers en onderwijzeressen aan beide Inrichtingen waren opgeleid, dat 57 in voorbereiding waren voor het IIIde Klas examen en 8 voor het IIde Klas examen, zeker geen slecht resultaat.

Helaas, het boompje was gestort—en zooals het lag, zoo bleef het liggen.

N.B.—Examens voor Onderwijzer werden van Staatswege afgenomen en certificaten van Staatswege uitgereikt door den *Raad van Examinatoren*, in opdracht van de Regeering.

ONZE GROOTE TREK.

Ruim 3½ jaar duurde het voordat wij in vroolijken feeststoet bij gezang en vierkleurgewapper het nieuwe schoolgebouw in bezit konden nemen. Na de jarenlange Babilonische gevangenschap was het ons of wij een paleis binnentraden. Welk een verandering, wat een verschil bij vroeger! Twaalf ruime, goed verlichte lokalen, in 4 blokken elk van drie; en die lokalen gescheiden door glazen beschotten met houten borstwering, de onderste rij ruiten van matglas. Staande kon men drie lokalen tegelijk met één blik overzien. Banken en lessenaars, die als in een theater opliepen, zoodat niemands gezicht belemmerd werd.

Eén der groote lokalen was het oefeningsterrein, waar de jongeren tweemaal per week onder schooltijd vrije en ordeoefeningen kregen, terwijl de ouderen 's namiddags in hun *vrije uren* gymnastiekles kregen *buiten* of *binnen*, naar het weer was. Daaraan grensde de teekenzaal, die elken morgen als verzamelzaal voor de helft der klassen diende en waar met gebed en kerkgezang, door orgelspel begeleid, de dagtaak werd aangevangen.

Hetzelfde geschiedde met de andere helft in den anderen vleugel van 't gebouw, die zoo groot was als gymnastiek- en teekenlokaal samen.

Viool-, orgel- en piano-onderwijs, ook al de zanglessen en de driemaandelijksche examens der kweekelingen werden hier gehouden.

Voor de Normaalschool waren in het gebouw drie ineenloopende lokalen als klaskamers beschikbaar gehouden.

Ten einde de school blijvend aan haar doel te doen beantwoorden, om niet enkel een gewone leerschool, maar vooral ook een *Oefenschool* voor de aanstaande onderwijzers te zijn, werd het maximum aantal leerlingen in de aanvangsklasse tot 30 beperkt. Deze klas werd dus enkel aangehouden om een volledig oefeningsterrein te hebben voor de leerling-onderwijzers, teneinde die zich in *alle klassen* der school voor de praktijk konden bekwamen. Zulke inrichtingen treft men niet overal aan, waar zij noodig zijn.

De in kruisvorm gebouwde school droeg om haar praktische inrichting de algemeene goedkeuring weg. Te aangenamer was die gunstige beoordeeling, daar het Hoofd der School in opdracht van Superintendent en Curatoren het bouwplan zelf ontworpen had.

De geest van het onderwijs spreekt uit de Instructie voor de onderwijzers:

Art. 1 luidde: „Opvoeding en Onderwijs worden in beslist christelijken geest naar den eisch van Gods Woord gegeven. Zij bedoelen de vorming van vrome, vroede en vaderlandslievende burgers onzer Republiek."

Art. 2.—Het onderwijs in de Bijbelsche Geschiedenis steunt op den grondslag der belijdenis van de Kerken der Reformatie.

Alle onderwijs moest gegeven worden in de Hollandsche taal, alleen bij het onderwijs in de *vreemde taal* moest *die als medium* gebruikt worden.

Geen onderwijzer werd benoemd tenzij hij examen IIde klas had afgelegd; ook kreeg hij geen vaste aanstelling zonder 6 maanden tot tevredenheid van het Hoofd der School en den Superintendent gewerkt te hebben. Alle onderwijzers der Staats-modelschool waren ambtenaren der Republiek, andere onderwijzers niet.

Mej. C. S. Roodhuijzen werd, na een jaar assistente aan onze normaalklas geweest te zijn, tot Directrice der Staats-meisjesschool benoemd. Aan al de meisjesleerlingen onzer school, ook de normaalleerlingen, werd nu verzocht met haar over te gaan. Allen waren gewillig behalve één, die haar oude school zoo lief had, dat zij absoluut wilde blijven, 't geen haar werd toegestaan.

Kort daarna brachten twee H.H. Curatoren de School een bezoek en hun valkenoog ontdekte al spoedig de vreemde eend in de bijt. Verwonderd vroegen zij waarom ik op een jongensschool een exemplaar van het vrouwelijk geslacht erop nahield. Een glimlach gleed naar 't meisje toen zij 't geval vernamen; en 't kind glimlachte ook en bloosde. Bij 't verlaten der school kwam zij mij bedeesd vertellen dat zij nu maar besloten had den weg der oude kameraadjes in te slaan.

Telkens en telkens weer werden marktgebouwen en leegstaande woningen gehuurd om ruimte te maken voor kinderen uit Pretoria, en dat mocht niet, de Modelschool mocht niet ontaarden, zij moet in hoofdzaak blijven voor kinderen van buiten.

Toen werd deze oplossing gevonden: Alle kinderen die ten westen van de Marktstraat woonden, ongeveer een honderd, werden naar een nieuwe school in het westeinde der stad overgeplaatst die zelfstandig zou staan en de *West-Eind-school* genoemd werd.

Bij ons vertrek naar *ons* nieuw gebouw—19 Januari 1897—bleven in het oude ook van Pretoria's kinderen achter, uit welke vervolgens de *Oost-Eind-School* gegroeid is.

Een curieus geval deed zich eens voor:

Een gebaard man met vrouw en twee jongens meldde zich aan, hij wilde onderwijzer worden, de kinderen leerlingen. Bij onderzoek bleek dat hij nog twee standaarden doorloopen moest om tot de normaalklas te worden toegelaten, met vasten wil stemde hij in.

Eens op een dag had zijn klas de opgegeven les

niet gekend. „Inblijven!" luidde de order . . . Allen zitten over hun boeken gebogen, hij ook. Even kijkt hij op en bemerkt zijn beide jongens, die daar buiten staan te wachten . . . . Vader moet schoolblijven!

Ik redde de positie: „Jongens, gaat nu maar heen, morgen nog eens dezelfde les en dan beter."

De man *is naar huis gegaan met de IIIde* Kl. acte in den zak.

Veel van de leerlingen der Staatsmodelschool zijn na het doorloopen van den cursus in Staatsdienst gegaan, anderen zijn naar een landbouwschool gegaan om zich in het boerenbedrijf te bekwamen, anderen kozen een beroep of bedrijf of studeerden verder door, gymnasium en universiteit. Van de laatsten bekleeden er ook hooge rangen in onze maatschappij. Na te gaan wat er van al de leerlingen geworden is, zou wel merkwaardig wezen indien maar niet de overwinnaars tezamen met de sleutels van het gebouw al de administratie in beslag genomen en daardoor alle later onderzoek onmogelijk gemaakt had. Geen spijker is uit het gebouw gekomen, met karrevrachten werd alles naar Oost en West versjouwd, nooit is *iets* weergezien. Het personeel werd aan zijn lot overgelaten, de boeken en kaarten op een brandstapel ten vure gedoemd.

EEN EERVOLLE DOOD.

Dat was het eind van de Staatsmodelschool, die ik verliet met rouw in het hart over het ineenstorten van zooveel nuttigs, goeds en schoons, dat jarenlang door ons, onderwijzers, met inspanning en toewijding tot heil der natie was opgebouwd. Haar verlies smartte ons, doch het oordeel, door den Inspecteur in zijn laatste schoolrapport over haar geveld, troost ons, waar het luidt: *„Vrijuit mag gezegd worden dat zij in een bloeienden toestand verkeert."*

Ook van haar is het waar, als van *verscheidene harer jeugdige leerlingen,* die de wapens opgevat hadden:

„Gevallen in den bloei der jaren."

Staf bij het uitbreken van den oorlog:—

F. W. Wagner	Directeur van Staatsmodelschool en Normaalschool.
O. Boersma	1e leeraar N.M.S.
C. R. Frowein	2e ,, ,,
M. Vaandrager	3e ,, ,,
N. Tromp	1e asst. S.M.S.
P. J. Möller	2e ,, ,,
J. de Bruijn	3e ,, ,,
J. J. van der Merwe	4e ,, ,,
B. Veenemans	5e ,, ,,
Vacant	6e ,, ,,
M. D. Groot	Ond. Muziek en Zang
M. Ribbens	7e ,, ,,
J. P. Bredell	8e ,, ,,
T. Joosten	9e ,, ,,
Mej. M. Turkstra	10e ,, ,,
Mej. B. van Breugel	11e ,, ,,
A. F. Harington	**Ond.** Engelsch
Ds. J. Fockens	Ond. Natuurw.
J. F. Hondius	Ond. Teekenen Slöjd.
J. Straatman	Ond. gymnastiek

F. WAGNER.

GERHARDUS ENGELBRECHT

GERHARDUS ENGELBRECHT.

(1821—1904.)

In Suid-Afrika is twee geslagte wat die naam Engelbrecht dra. Die een geslag stam af van Jan Engelbrecht, afkomstig uit Zaandam, Noord-Holland; die ander stam af van Gerrit Engelbrecht, soms ook Geurt Engelberts geskryf, wat afkomstig is uit Oos-Friesland. Hierdie Gerrit Engelbrecht is op 17 Okt. 1745 aan die Kaap getroud met Catharina Elisabeth de Jongh, en het die stamvader geword van die geslag, waartoe die bowegenoemde Gerhardus Engelbrecht behoort, en waarvan die vertakkinge oor heel Suid-Afrika versprei is.

Gerhardus Engelbrecht werd op 4 Junie 1821 in die distrik Cradock gebore, en het in 1836 saam met sy ouers die Kaap Kolonie verlaat. In Januarie 1838 het die familie hulle by die Trekkers onder Retief, wat by Blauwkransrivier gestaan het, gevoeg.

Maar helaas, die volgende maand reeds het die moorde by Blauwkransrivier en Moordspruit plaasgevind, waar die Soeloes van Dingaan die vreeslike bloedbad aangerig het in die nag van 17 Februarie.

„Daar is helde-werk verrig dié nag van onsterflike roem"—sê Preller in sy Piet Retief—„alleenstaande dade van moed so mooi as die geskiedenis van énige ander nasie oplewer, ten uitvoer gelê in 'n opwelling van die nobelste gevoelens waarmee ooit 'n mens besiel word. Sonder die minste gedagte aan eer of roem, sonder 'n persoonlike poging selfs om 't te onttrek aan dié algemene verhaal van wat daar gebeur is dié maanlose nag, te midde van die aanswermende Soeloe-horde. Maar,—dis nie dinge wat met ridder-kruise beloon en stenografies wêreldkundig gemaak werd. Dan sou dit ook nie wees wat 't is nie."

In daardie nag is ook verskillende van die Engelbrechts vermoor. Op die moord gaat ons nie hier nader

in nie, want iedere Afrikaner ken daardie gebeurtenisse.

Gerhardus Engelbrecht se vader het hom lang voor sonop, toe dit nog pikdonker was, geroep om die perde te gaan haal want hy wou gaan elande skiet. Met die toom in die hand het hy toe saam met 'n kaffertjie geloop. Naderhand hoor hy skote en denk toe, dat sommige mense reeds op die elande skiet. Maar later ontwaar hy in die donker, dat dit kaffers is, en vlug toe in die tamboekiesgras, wat in 'n laagte gestaan het. Die kaffers het hom later geware en toe moes hy loop vir sy lewe, want die assegaaie val reeds om hom. Eindelik kom hy by die perde, vang 'n mak hans-vul, en daarmee het hy uitgejaag, met die ander perde voor hom. Toe hy 'n eind voor die kaffers was, en die hans-vul te moeg was om hom verder te dra, het hy 'n ander perd gevang, en daarmee het hy gejaag tot die laer van Joseph van Dijk, wat later in die geskiedenis van Transvaal as Generaal van Lydenburg sou bekend staan. Daar kon die mense dadelik hulle in staat van verdediging bring, om straks die kaffers af te slaan. Later op die dag, toe die moordtonele verby was, en die kaffers afgeslaan was, is Gerhardus na die plek waar sy ouers se tente gestaan het. Maar wat 'n vreeslike toneel vind hy daar! Sy vader lê vermoor op die agteros-juk, met die geweer in die hand, soos hy besig was om die gesin te verdedig. In die wa-tent vind hy sy moeder vermoor, asook sy jongste suster Martha, 'n kind van elf jaar; sy twee susters Catharina en Johanna, oud 14 en 12 jaar, lê tussen die dooie, so goed as dood, Johanna met 19 en Catharina met 17 assegaaisteke. Hulle het weer bygekom, en is later herstel. Catharina is later getroud met Jacob Steenkamp, en Johanna met Nicolaas Raath en na sy dood hertroud met Theunis Duvenage. Sy broer Willem Jacobus, is met vrou en twee kinders ook vermoor. Vier ouere susters en broers, Eva Maria, Johannes Hendrik, Adriaan Stephanus en Anna Maria Margaretha het die gevaar ontsnap, deur dat hulle op daardie tydstip nie by hulle ouers was nie, want Eva Maria was reeds getroud

met Andries Hendrik Botha, Anna Maria Margaretha met Jacobus Martinus Lourens Klopper, en vermoedelik was die twee seuns, Johannes en Adriaan ook reeds getroud.

In 1842 is Gerhardus Engelbrecht na die Vrystaat, en het hom gevestig in Smithfield. Daar is hy getroud met Anna Maria Elizabeth Klopper, weduwee van Thomas Frederik Dreyer. Omstreeks 1850 of 1851 het hy hom in Transvaal gevestig, in die Gatsrand, distrik Potchefstroom. Aktief het hy deelgeneem aan die opbou van Kerk en Staat. In die ,,open brief'' wat Ds. van der Hoff in 1871 aan Ds. Jooste geskryf het, word hy saam met enige andere oude Voortrekkers genoem onder die manne, wat die Hervormde Kerk in Transvaal geplant het.

Jare lang was hy veldkornet in die Gatsrand, waar hy 'n man van invloed was, en sy naam nou nog onder die mense voortleef, hoewel dit meer dan vyftig jaar gelede is, dat hy daar weggetrek het. Daar was Ds. T. F. Burgers van Hannover, Kaap Kolonie, wat die jaar daarop as President van die Republiek sou optree, by hom. In sy ,,Schetsen uit de Transvaal,'' wat in 1872 verskyn het, maak Pres. Burgers hiervan als volg melding :—

,,Wij hebben Potchefstroom, het voorportaal van het land der wonderen, achter den rug en volgen den weg naar Pretoria voorbij Losberg en de plaats van een vriendelijken heer Veldkornet Engelbrecht in den Gatsrand. Deze heer is de vermaarde jongeling, die in Natal, na den moord van Retief, met voorbeeldelooze vlugheid Dingaans bloedhonden wist te ontvluchten, om den nog overgeblevenen bericht te brengen van de voorttrekkende bloeddorstige moordenaars.''

In 1874 het hy hom in die distrik Standerton gevestig. In Desember 1880 was hy te Paardekraal aanwesig, en die besluit om die Repubiek te herstel en die wapens teen Engeland op te neem, is die eerste deur hom onderteken. Daar is hy toe as kommandant gekies, en het in die oorlog as sodanig opgetree, en naam ge-

maak. 'n Kop, dig by Majuba, dra nog die naam Engelbrechts-kop, omdat hy met sy manskappe die Engelse daar verslaan het.

Hy het in die Standertonse distrik tot aan sy dood toe op 11 Julie 1904, bly woon. Sy drie seuns het hy alger oorleef. Een, Coenraad Christoffel, was in 1880—81 veldkornet, en het die beroemde proklamasie van die Driemanskap te Potchefstroom laat druk, by welke geleentheid hy deur die Engelse gewond is. In 1892 is hy oorlede. Die ander twee seuns, Gerhardus Jacobus en Willem Jacobus is altwee in die twede Vryheids Oorlog gesneuwel.

S. P. E.

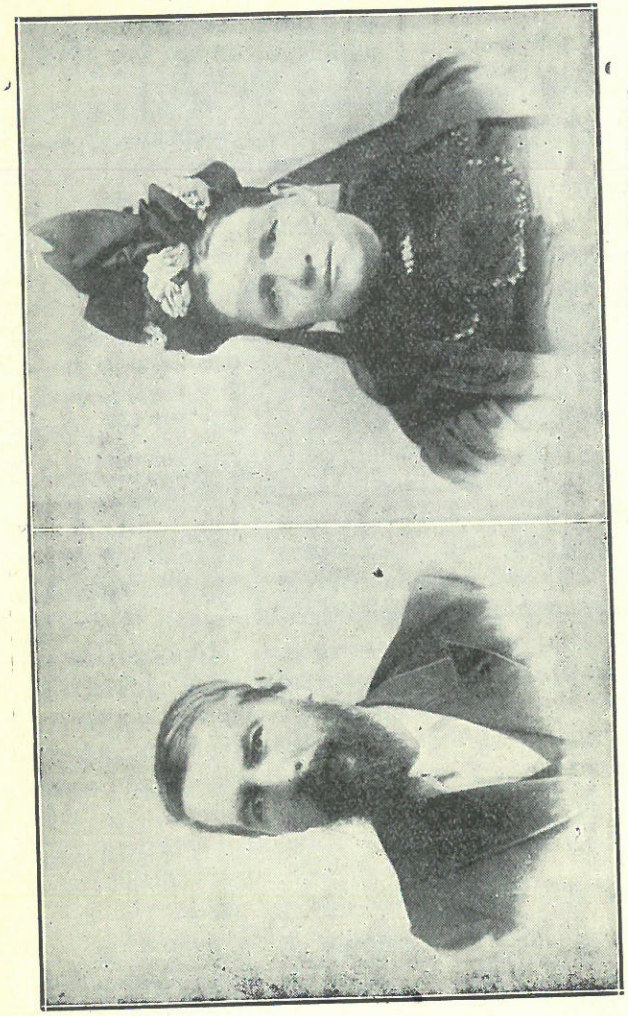

JOHANNA ETRESIA ENGELBRECHT
—KLOPPERS.

GERHARDUS JACOBUS ENGELBRECHT

GERHARDUS JACOBUS ENGELBRECHT.

(1842—1901.)

Gerhardus Jacobus Engelbrecht, zoon van Gerhardus Engelbrecht boven vermeld, werd geboren op 3 Julie 1842, in het distrikt Smithfield, in de Vrijstaat. Met zijn ouders ging hij enige jaren later naar het Overvaalse, en groeide op in de Gatsrand, Potchefstroom, waar hij getrouwd is met Christina Johanna Sophia Dreyer, een dochter van de in die streek destijds welbekende Christiaan Lourens Dreyer. In het jaar 1874 vestigde hij zich in het distrikt Standerton, op de plaats Witbank, Blesbokspruit, waar zijn echtgenote overleden is. In 1882 hertrouwde hij met Johanna Etresia Kloppers, weduwe van wijlen de heer A. J. J. Joubert.

Ongeveer het jaar 1877 is hij als diaken verkozen van de Hervormde Gemeente Heidelberg, daar Standerton in die jaren nog geen afzonderlike gemeente was, maar deel uitmaakte van Heidelberg. Sedert 1879 werd hij vrijwel geregeld afgevaardigd naar de Algemene Kerk vergadering. Met de zogenaamde Kerkvereniging ging hij aanvankelik mee, maar toen hij zag, dat die Kerkvereniging op een geheel ander basis had plaats gevonden dan door de Hervormde Kerk bepaald, en dat het niets anders inhield dan vernietiging van de Hervormde Kerk, heeft hij met kracht voor de belangen van de Hervormde Kerk gestreden. De strijd kreeg zijn hoogte-punt, toen de predikant van de Verenigde Gemeente voor de Kaffers ging prediken, en hen ook in hetzelfde kerkgebouw met de blanken wilde toelaten. Toen was de maat vol, en hij heeft de vereniging de rug toegekeerd, en met kracht de Hervormde Kerk helpen bouwen. Met het oog op de kerkelike goederen voegde hij zich eerst bij de Procuratie-Kommissie, en was een van de zes leden van deze Kommissie, die in 1891 de Konferentie door President Kruger belegd, bijwoonde, om de kerkelike ge-

schillen op te lossen en uit de weg te ruimen. De vijf andere leden waren Ds. C. W. du Toit, A. D. W. Wolmarans, N. M. S. Prinsloo, H. J. Visser en D. J. Bodenstein.

Zoals men weet, is het werk van deze Konferentie op niets uitgelopen, doordat sommige afgevaardigden van de Verenigde Kerk hun eigen voorstel, desdaags nadat men tot een overeenkomst gekomen was, niet meer wilden erkennen, en van geen schikking wilden weten, evenmin als de Synode van de Verenigde Kerk. De enige uitweg, die toen overbleef, was om de zaak voor het Hoog Gerechtshof te brengen. En zo als men weet, heeft de Hervormde Kerk deze zaken allen schitterend gewonnen, en heeft het Hof uitspraak gedaan in haar gunst.

Sedert 1891 is de heer Engelbrecht opgetreden als ouderling van de Hervormde Gemeente te Standerton (Trichardtsfontein), en is zulks gebleven tot zijn dood toe. In 1897 is hij lid geworden van de Tweede Volksraad. In de dagen van zijn lidmaatschap van de Volksraad vond er een sensatie-wekkende gebeurtenis plaats. Men wilde hem omkopen voor een bedrag van £100 om zijn stem te geven voor een zekere konsessie. Hij was hierover zo verontwaardigd, dat hij in de Volksraad alles onthulde met naam en toenaam van de agent van de omkoper, die ook in de Volksraad zat. De hele pers was daarop vol over deze zaak, en hij werd om zijn eerlikheid en trouw geprezen, ook door de pers van de tegenpartij.

Voor zijn kerk had hij alles feil. De Hervormde Kerk was zijn kerk, en met al zijn krachten heeft hij aan haar opbouw gewerkt. Het beste, dat in hem was, heeft hij aan die kerk gegeven. Drie van zijn zonen dienen de kerk tans nog als ouderling, een als diaken, een is Professor in de theologie te Pretoria, en een is diaken in de Verenigde Kerk.

Aan de oorlog van 1899—1902 heeft hij aktief deelgenomen. Zijn vele bezittingen—want hij was welaf—zijn vrijwel alle verloren gegaan, terwijl de hele plaats

door de Engelsen afgebrand is. Op 31 Mei 1901, werd hij zwaar gewond in een gevecht op de plaats Bankhoek, distrikt Bethal, en drie dagen later is hij aan de kogelwonden overleden.

Na de oorlog moest zijn weduwe met de kinderen een kommervol bestaan beginnen op de totaal verwoeste boerderij. De krachtigste inspanning was nodig, om weer tot een enigzins behoorlike bestaanwijze te komen. Ook zij heeft haar schoonste toewijding aan de Hervormde Kerk gegeven. In de oorlog van 1899—1902 heeft zij met de grootste zorg verschillende belangrike kerkelike documenten van de gemeente Standerton, zoals eigendoms bewijzen, enz., die de heer Engelbrecht in bewaring had, uit de alles-vernietigende Engelse handen weten te redden.

Voor die oude Voortrekkers en Voortrekkerskinderen was de kerk de kostbaarste erfenis door de vaderen nagelaten, en haar te beschermen en op te bouwen was een dure plicht. Men vocht niet over allerlei ondergeschikte leerstellige aangelegenheden, maar men zag in de kerk de verzameling van de in Christus verbondenen, waar men door het ontvangen van de genademiddelen opgebouwd werd in het geloof, en daarom moest de kerk beschermd en opgebouwd worden. Tot dat soort van Voortrekkers en Voortrekkerskinderen behoorden de heer Engelbrecht en zijn vrouw.

Op 6 Januarie 1916, is zijn weduwe gestorven. Heen gegaan in het volle geloof in de Heiland, die zij in haar leven gediend had.

P. S. P. E.

DIE MOORD OP DIE FAMIELIE PRETORIUS 27 JUNIE 1865.

Dit was op 27 Junie 1865 dat tussen die Drakensberge en Harrismith vier tentwaens en een bokwa uitgespan gestaan het. Dit was die waens van Henning Pretorius,—'n broer van wyle generaal Andries Pretorius,—met sy drie seuns Johannes Lodewyk, Albertus en Jakobus, en van 'n neef Andries Smit. Johannes Pretorius het sy vrou Catharina Maria, gebore Gouws, met twee meisiekinders van ses jaar en van vier jaar oud by hom gehad. Verder was by die geselskap nog Henning Pretorius, 'n broerskind van die bowegenoemde Henning Pretorius, en ook nog ses groot kaffers, een jong kaffertjie en 'n koelie. Die mense was op pad van Durban na Pretoria, en die waens was goed swaar gelaai. Nadat hulle na die moreskof uitgespan het, is die jonge Henning Pretorius—verskeie jare later bekend as die Artillerie kommandant—te perd terug gegaan na Transvaal, omdat hy op troue gestaan het.

Hulle wou al weer begin om in te span, toe plotseling die geselskap merk, dat hulle omsingel was deur enige honderde kaffers, wat goed gewapen was, want die Engelse het steeds daarvoor gesorg, dat die kaffers in besit van vuurwapens was, om teen die Boere te kan veg. Die mans gryp terstond na die geweers, maar die kaffers roep hulle toe, om die geweers te laat staan, want hulle wou maar net met die witmense praat. Die geweers word toe neergesit, en die kaffers kom nader, hulle storm op die witmense af, en in 'n oogwenk tyds was Henning Pretorius met sy seuns vermoor, asook drie van die kaffers en die koelie. Andries Smit wou vlug, maar is gou deur die kaffers ingehaal en ook vermoor. Catharina Maria, die vrou van Johannes Pretorius, het die moord voor haar oë sien gebeur. Met haar twee kindertjies sit sy in die wa-

Catharina Maria Pretorius.
Geb. Gouws.

Petronella Naude
geb. Pretorius.

Johanna Christina Muller
geb. Pretorius.

Jan Lodewikus Pretorius

tent, ieder oomblik ook haar laaste oomblik afwagtende. Maar die kaffers het haar niks gedoen. Om die vier waens het hulle 'n wag geplaas, en het toe verder in die rigting van Natal gery, op 'n verdere strooptog. Die middag het hulle terug gekom, met 'n groot aantal perde, osse, koeie en skape. Die waens is toe ingespan en die kaffers het laat vat, na Basoetoeland toe. Hulle het nie al te ver gery nie, toe twee waens, een waarop die vrou van Johannes Pretorius gesit het, vasgeval het in die modder. Die Basoetoes het die twee waens toe maar laat staan, nadat hulle eers soveel moontlik van die goed wat daarop was, afgehaal het. Die drie kaffers van die Pretoriusse het hulle saam geneem. Naderhand het hulle 'n kans gekry om te ontvlug, en die volgende dag, 28 Junie, het hulle op Harrismith aangekom, en hulle ondervindings gerapporteer.

Die landdros van Harrismith. W. H. Canisius, het dadelik ses burgers uitgestuur om Catharina Pretorius en haar twee kinders te gaan soek. Hulle het op die plek van die moord uitgekom, en die lyke van die vermoordes, wat baie vermink was, begrawe, en het toe verder gegaan tot by die waens wat in die modder vasgeval het. Maar die vrou was nie meer daar op nie, en sonder om haar te vind moes die ses burgers na Harrismith terug gaan. Die volgende more, 29 Junie het sy met haar twee kindertjies en die kaffertjie te Harrismith aangekom, nadat sy die twee dae en twee nagte geloop het, en tussen die kaffers onder die grootste gevare gevlug het. Eenkeer moes sy in 'n rivier of spruit wegkruip, met die kaffers om haar, sonder dat hulle haar opgemerk het.

Die Landdros van Harrismith het dadelik vir die Transvaalse Regering hiervan kennis gegee, wat as gevolg had, dat die Transvalers aan die Basoetoes oorlog verklaar het, en vir die Vrystaat gaan help veg het.

Die weduwee Pretorius is toe deur die welbekende kommandant Salmon Prinsloo van Vlakfontein distrik Pretoria, wat 'n broer van haar moeder was, met 'n perdewa gehaal en tot by haar tante, Aletta Ferreira

gebore Prinsloo te Utrecht gebring, waar sy voorlopig gebly het, en waar sy drie maande later 'n seun in die wêreld gebring het, wat die naam van Johannes Lodewikus gekry het, die naam van sy vermoorde vader. Sy is daarna na Pretoria terug en later weer getroud. In die drie-jarige oorlog is sy deur die Engelse na 'n konsentrasie kamp gestuur, en na die oorlog moes sy nog die smart beleef, dat haar seun Johannes Lodewikus op verradelike wyse dood geskiet is, terwyl die vrede reeds gesluit was. In Maart 1903 is sy plotseling oorlede.

Ons publiseer hier haar portrent, en die van haar drie kinders, Petronella, Johanna Christina en Johannes Lodewikus. Die twee eersgenoemdes was dus die kindertjies wat saam met haar uitgevlug het, en die laasgenoemde, die wat drie maande na sy pa se vermoording gebore is.

Petronella is ongeveer in 1859 gebore, is later met 'n sekere Naude getroud en is in 1900 oorlede. Johanna Christina is op 12 Nov. 1861 gebore, en op 24 Mei 1914 oorlede, en was getroud met Diederik Johannes Muller, welbekend in die distrik Middelburg.

Die lydensbeker, wat hierdie vrou met haar kinders moes ledig, was voorwaar bitter. So is daar baie gely deur ons volk, en hierdie geskiedenis is maar één uit vele. Agter ons lê bloed en trane, en die teenwoordige geslag mag dit nie vergeet nie. Die erfenis van die vadere moet ons as 'n kosbare pand trou bewaar. Dit is deur worsteling en stryd, in sieleleed en smart, wat ons 'n nasie geword het, en wee ons, as ons dit vergeet.

P S. P. E.

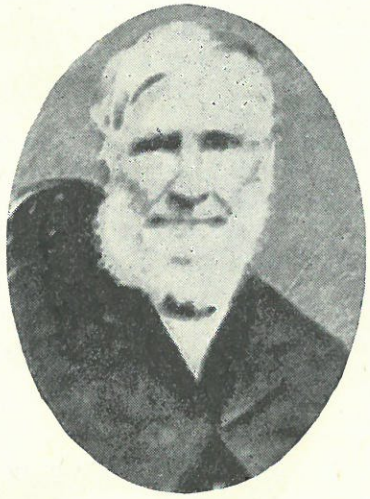

Herculaas Albertus Pretorius, bekend onder die naam van Bart Pretorius (sie Geschiedenis der Ned. Herv. Kerk door Dr. S. P. Engelbrecht, dl. II, bls. 84). Hy was 'n broer van Gen. A. W. J. Pretorius, en is in 1803 gebore en ongeveer 1883 oorlede, in die distrik Pretoria.

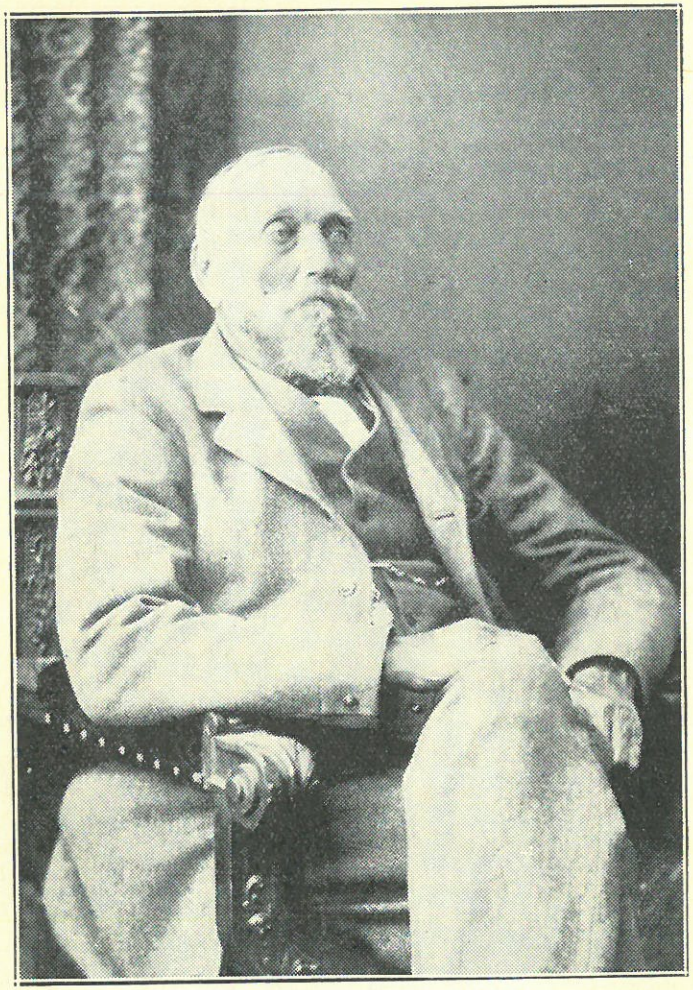

M. W. Pretorius, Staatspresident van de Z.A.R. 1857—1871. Die portret is gemaak toe Pretorius al 'n hcë ouderdom had.

Martha Johanna Pretorius (geb. Muller).

MARTHA JOHANNA PRETORIUS, (Geb. Muller).

Martha Johanna Pretorius—Muller, is op 15 November 1819 in die Kaakolonie gebore. Sy is daar getroud met Piet Klopper en het die Grote Trek mee gemaak. Haar man is saam met Piet Retief deur Dingaan vermoor, en later is sy hertroud met Henning P. N. Pretorius, wat in 1865 met sy drie seuns deur die Basoetoe's vermoor is. Die beskrywing van die moord vind die leser in die volgende artiekel. Op 6 Augustus 1893 is sy oorlede. Sy was dus een van die Boerevrouens wat die swaarste offers gebring het vir die vaderland. Tot twee keer toe moes sy die lydensbeker ledig.

By haar op die portret staan haar seun Diederik Johannes, en haar dogter Susanna Adriana, die weduwe van wyle Generaal Piet Viljoen, in lewe ouderling van die Hervormde Gemeente, Heidelberg.

P. S. P. E.

SABBATSVIERING.

Kategismus Vraag 103.—Wat gebiedt God in het Vierde Gebod?

Antwoord:—Ten eerste dat de Kerkedienst of het predikambt en de scholen onderhouden worden, (a) en dat ik inzonderheid op den Sabbat, dat is, op den Rustdag, tot de gemeente Gods naarstiglik kome, (b) om Gods woord te horen, (c) de sakramenten te gebruiken, (d) God den Heere openlik aan te roepen, en (e) de armen christelike handreiking te doen; .....

Daar lê 'n simboliese betekenis in die Joodse indeling en so ook in onse indeling van die week. Terwyl die Jood begin het by Sinai, het alles meegewerk en meegehelp na die hoogste openbaring van God aan die wêreld, nl., die koms van Jesus Christus: so het die Christendom weer begin by die hoogste openbaring van God aan die wêreld om dan so deur te werk in die hele wêreld. So het die Jood dan ook begin werk op die eerste dag, nl. Sondag, en sien hy uit na die heerlike feesdag aan die end van die week wanneer hy sal rus van al sy arbeid. Maar die Christendom aan die ander kant weer, begin die week met 'n heerlike feesviering en rusdag en werk dan verder deur in die week om die seëninge wat verbind is aan die feesdag wat deur God „geheilig" is in die daelikse lewe tentoon te stel. Om hierdie rusdag dan te heilig is nodig, sê die kategismus, dat die diens in die Kerk of die prediking van Gods Woord, asook die skole onderhou sal word. Te rus met onse hele huisgesin, d.w.s. onse gesin, onse diensbodes, trek- en lasdiere is maar 'n gedeeltelike vervulling van die sabbatsgebod.

Dis miskien nodig om hier onder u aandag te breng dat dit sekerlik nie wandel in die spoor van Godsvrug is nie om juis op Sondae groot feeste en maaltye aan te rig, wat dan aan uself en aan u diensbodes dubbel

werk verskaf. Net so min is dit christelik fatsoenlik om op Sondag allerlei rytoere en vermaaklikhede aan te vang, wat aan mens en dier die nodige rus ontneem en meer dan een ander ook werklik hinder in die gewyde stemming op die merkwaardige dag.

Natuurlik is dit waar dat in sommige lande en in sommige kerkgenootskappe en sektes, dit aan die ander kant ook weer oordryf word. Daar is mense wat letterlik alle arbeid, van welke aard ook al, op Sondag verbied en hulle self nie eers vergun nie om iets warms op Sondag te eet of te drink nie. Hulle meen selfs dat dit sonde is om op die Sondag iets van die heerlike skepping van God te geniet, maar sit liewer in die huis met die skerms voor deure en vensters afgetrek en onderwyl vergeet hulle dat die Heere Jesus self met sy disiepels op die Sabbat deur die pragtige koringvelde gegaan het, en sy disiepels van die are gepluk en uitgevryf en begin eet het omdat hulle honger had.

Jesus Christus is 'n Heer ook van die Sabbat. En Hy het verklaar dat die Sabbat daar is terwille van die mens, nl. om hom op die dag op paslike manier geestelik te verkwik en nie omgekeerd nie, dat die mens daar is terwille van die Sabbat. Alles wat nodig is mag wel op die dag gedaan word. Alles wat deur die Skepper as daelikse behoeftes in die mens en dier gelê is, alles wat deur die barmhartigheid vereis word, is ten volle geoorloof, op voorwaarde egter dat mens sal waak teen ingebeelde of aangewende behoeftes.

Waar moet dit heen as ons geen behoorlike voedsel op die dag mag gebruik nie? Dit is tog nie vir ons as boetedag bedoel nie. Wat moet word as die ligte op Sondae op die strate nie mag brand nie, as die poliesie op Sondag nie uitgeroep mag word nie en as in die geval van ernstige siekte die dokter nie ingeroep mag word nie? Wat sal word as ons op Sondag nie onse koeie mag melk nie, die orde nie mag handhaaf nie en as die vryheid in gevaar kom, nie na die wapens mag gryp nie? Wat sal dit vir ons beteken as ons gebood-

skap word dat vader of moeder of 'n ander dierbare ernstig siek is, en ons sou maar liewer tuis bly omdat ons nie op Sondag mag reis nie? Ons sê dit nie om aan die Sabbatskenders (waarvan ons 'n groot hoeveelheid het onder ons lidmate) 'n vrybrief te gee nie, maar om daarop te wys dat werk van noodsaaklikheid en barmhartigheid nie deur die Sabbatsgebod uitgesluit word nie. Daarenteen wil ons uitdruklik sê dat alle soorte van arbeid wat nie onder hierdie dubbele gesigspunt val nie, stiptelik vermy moet word, m.a.w. daar moet gerus word.

En hierdie rusdag ontvang sy wyding deur die prediking van Gods Woord. Daarom moet die Godsdiensoefening dan ook deur die gemeente onderhou word. Dit gee aan die Sondag die onontbeerlike verheffing en maak dit tot 'n opgaande bergtop vanwaar die heerlikheid van Christus ons kan toeglans . Sabbatsviering is die volmaak van die gebedshuise en die sorg vir die instandhouding van die erediens. Sabbatsviering is die oopmaak van 'n milde hand om te gee sodat die verwaarloosde kerkgebou nie daar moet staan nie as 'n aanklag teen die inhaligheid van die gemeente. Dit is Sabbatsviering wanneer die gemeete nie net wil teer nie op wat deur die voorgeslagte onder moeliker omstandighede tot stand gebring is, maar die bou van nuwe kerke waar die evangelieprediking dit vereis. Dit is van groot betekenis dat in die kategismus hierby ook die onderhou van skole vermeld word. Wat hiermee bedoel word is die teologiese skole of kweekskole soos dit vandag genoem word. Ook die inrigtings waar die opleiding van predikante onderneem word moet deur die gemeente voor gesorg word, dit moet gehandhaaf word. En by die erediens op Sondag is dit die aangewese oomblik om te denk aan die belange van sulke inrigtings. Die Bybel is geen vyand van geleerdheid en verligting nie. Inteendeel verkondig die Evangelie Jesus Christus aan ons, as die Lig van die wêreld in wie ook alle skatte van wysheid en kennis verborge lê. Die leraars van die gemeente

het seker in die eerste plek nodig om van God geleer te word. Maar tog is die opleiding aan die teologiese skool nie maar iets bykomstigs nie maar wel van die hoogste betekenis. Van die kant van die sektes word in ons tyd meer dan eens die opmerking gemaak, dat hulle geen geleerde predikante wil hê nie, maar mense wat alleen van die Heilige Gees geleer is, want die apostels van die Here Jesus was dit ook. Die apostels word dan altyd voorgestel as ongeleerde en eenvoudige mense, terwyl vergeet word dat hulle een leerskool van drie jaar gehad het wat niemand daarna weer gehad het nie, en vergeet word dat Paulus 'n wysgeer, 'n filosoof en geleerde was wat sonder twyfel uitgeblink het in sy tyd, Petrus 'n denker was, voor wie die groot wêreldgeleerdes beskaam moes staan, en Johannes 'n siener, 'n adelaar was wat die ewigheid selfs kon insien.

Ryk aan kennis was veral die profeet Samuel. Hy was 'n man wat in sy jeugd reeds gesigte gesien het, wat die vrome, gryse Eli selfs nie kon sien nie, sodat daar by hom sekerlik geen gebrek was aan geestelike gawe. En tog was dit juis die profeet Samuel wat die profeteskole gestig het en daarna die grondslag gelê het van die akademie wat ons vandag nog het in die vorm van ons kweekskole. Samuel het goed begryp dat die hoëre besieling nie die enigste voorwaarde kon wees nie vir die taak van die profeet maar dat hy ook wetenskaplik ontwikkel moes word en dan kan sy werk ryke seëninge meebreng vir volk en gemeente.

Wat met die gewone term ,,geestelike akademie'' genoem word, veral deur ons vriende die Wederdopers en allerlei sektes meer, is wel onmisbaar, maar op sigself is dit ontoereikend. Die kansel in ons tyd vra veral mense van studie, van wetenskaplike ontwikkeling, as ons tenminste die verhewenheid en die hoë plaas van die kansel wil behou. En dit is die Sabbatsviering van die gemeente wat hiervoor sorg moet dra. Ons hoor so dikwels van die kant van lidmate van die gemeente helaas ook die opmerking maak, dat hy of sy niks wil en niks sal bydra

nie vir die kweekskool, eenvoudig omdat mens nie die nodigheid daarvan insien nie, terwyl Samuel op bevel van God profeteskole gestig het en die volk, wat reeds hulle tiendes moes afgee, swaar bygedra het om die skole in stand te hou, waar die profete, d.i. predikante onder Israel, opgelei moes word om waarlik bekwaam te wees vir hulle werk. As ons algemeen tot die opvatting sou verval dat dit nie ons plig is nie om te sorg vir ons kweekskole, sou ons nie alleen handel in stryd met die woorde in die Ou Testament nie, maar ons kweekskool sal nie meer kan bestaan nie, ons sal nie meer ons leraars kan laat oplei nie en ons godsdiens sal sy wetenskaplike gehalte verloor, en eindelik wegsak, soos wat dit in die donker middel-eeue met die Roomse Kerk die geval was, toe die Kerk weggesak het in die vreeslikste onkunde en afskuwelikste onwetendheid.

Maar helaas die kerkganger het in ons tyd, al lankal vergeet om op Sondag hier te kom dink aan die belange van die kerk in die algemeen, ja, wat erger is, meer dan een het sy of haar eie siele-belange al lank uit die oog verloor, en daarom is die sitplek van so menig een altyd of byna altyd leeg. Voorseker, geagte leser, leë kerke en leë bidhuise bring geen seën, geen seën vir ons persoon, geen seën vir ons huis, geen seën vir ons kerk, geen seën vir ons land en volk. As die volk en gemeente vergeet om op Sondag veral, die naam van God eendragtiglik te loof en te prys en om in sy Huis 'n seën van Hom af te smeek, sal Hy ook vergeet dat daar 'n volk en gemeente is wat verlangend uitsien na 'n seën.

In die Sabbatsviering lê daarom ook opgesluit, die naarstige besoek van Gods Huis, die opgaan na die tempelberg met die liedere van Hamaaloth in die hart, soos Israël van ouds. Elke kerkgaan is inderdaad 'n opgaan, 'n verheffing van sigself bo die gelykvloerse van die daelikse lewe om in 'n heiliger en hoër dampkring asem te haal, en daar die reinigende krag van Gods Woord te ondergaan, gesterk te word deur die gebruik van die Sakramente en die Heere in gebed in danksegging aan

te roep, ja ook sy lof in die gemeenskaplike lied te verkondig en aan die armes te gedenk. Wie kan die seën bereken wat deur die naarstige kerkbesoek—nie die ongereëlde nie—versprei kan word? Dis te verstaan wanneer iemand so nou en dan na die kerk gaan hy die preek nie altyd kan volg nie, want daar word tog nie altyd oor dieselfde onderwerp gepreek nie. Wat 'n lig kan daar soms opgaan deur 'n gereëlde kerkbesoek, veral wanneer gepreek word oor onderwerpe wat die een op die ander volg!

In die voorhowe van Gods Huis word die gejaagde en onrustige siel weer stil tot God, en daar ontvang ons —as sy genade ons bybly—'n helder blik op die Rotssteen des Heils, wat vir al die bekommerdes en gejaagdes 'n skuilplaas aanbied. Daar ruis die Evangelie van genade en sonde-vergewing oor die hoofde van die luisterende gemeente en verskyn die Almagtige self in die persoon van Jesus Christus, toeganklik vir die sondaar, nieteenstaande hy, die Heiland, vlekloos rein is soos die lig self.

In Gods Huis hoor ons—as dit Sy welbehaë is—die geruis van die voetstappe van die Heere Jesus, en ons ervaar dat Hy stilstaan by elke behoeftige siel, wat hom aanroep met die stille versugting in die hart „Ontferm u mijner, Heere, gij zone Davids." Ja daar vloei die stille waters en word die boet-psalms gebore, „De Heere is mijn Herder, mij zal niets ontbreken."

Wie ooit iets van hierdie genade gesmaak het is dankbaar, dat daar in die Huis van die Heer geleentheid was om christelike handreiking te doen en offerande op die altaar neer te lê ten behoewe van die kerk en minder bevoorregte lidmate van die gemeente van die Heer. Die hart wat na die kant van die hemel geope is, kan nie meer na die kant van die hulp-behoewende Kerk en lydende medemens gesluit wees nie. Daardie hart vergeet ook daardie klein geldstukkie wat daar diep in die sak bewaar word vir die armbeurs, en hy hoef ook nie meer tot vervelens toe aangemaan te word nie om by die heengaan te denk aan die behoeftes van kerk en armes. Wan-

neer die albeste fles van die hart deur Gods genade verbreek word, dan drup die nardus nie langsaam nie, maar dan vloei die nardus van liefde in 'n milde stroom. Alle berekenings val dan weg in die Maria-sin verstaan goed dat die edelste nog te gering is en dat die liefdebetoon aan die armes in die diepste sin beteken 'n salf van die voete van die Heiland en Meester.—Amen.

H. P. W.

LEVENSWIJSHEID VAN VOOR VIJF-EN-TWINTIG EEUWEN.

Zeden en gewoonten, kleeding en omgangsvormen vertoonen bij de verschillende volkeren velerlei onderscheid, zelfs tot in onzen tijd, die door de vergemakkelijking van het internationaal verkeer het stempel van één Cultuur, en wel van die der West-Europeesche volkeren drukt op de geheele menschheid. Hoeveel grooter blijken die verschillen als men de geschiedenis raadpleegt en de levenswijze en gedachtenwereld van stammen en volkeren uit de grijze oudheid leert kennen. Waar de naties toen in grootere afzondering leefden, kon het niet anders of de wederzijdsche beinvloeding moest aanmerkelijk geringer zijn dan in onze eeuw. Zoo had dus elk volk de gelegenheid zich naar eigen aanleg en aard te ontwikkelen. Zal het onderscheid tusschen de volkeren der Oudheid onderling dus reeds groot moeten zijn, daar moet wel een bijna onoverbrugbare kloof gapen tusschen hen en ons, menschen van de twintigste eeuw.

Wat mij nu bij de bestudeering van de volkeren der Oudheid telkens treft, is, dat die verschillen toch zoo dikwijls slechts aan de oppervlakte blijken te liggen, en dat bij rustige bemoeienis met het zieleleven dier Ouden en Verren men zich zoo dicht naast hen voelt staan. Zij zijn menschen van anderen tijd geweest, van andere levensvormen, anders in taal en gebruiken, maar zij zijn bovenal Menschen geweest. Boven het beste dat in hen was, zijn wij meestal nog maar weinig uit, en in de verwerkelijking van hun levenswijsheid en van wat zij als hoogste goed hebben geschouwd, zijn wij nog niet zoo verblijdend ver gevorderd.

Onder de vele voortbrengselen van het kennen en kunnen dier Ouden welke door de Opgravingen aan het licht zijn gebracht, onder de producten van hun beel-

dende kunst en letterkundig vermogen, zijn niet het minst merkwaardig de verzamelingen van Spreuken, welke zoowel in Egypte als in Babylonië van onder het stof der eeuwen zijn naar boven gebracht door de spade der gravers. Hierom zijn deze verzamelingen zoo belangrijk, omdat ze ons zulk een duidelijk inzicht geven in wat in die vroege tijden en bij die verre volkeren gold als beste levenswijsheid, waar volgens de geestelijke leiders van die dagen de grens ligt tusschen goed en kwaad, en welk een houding te midden van de dagelijksche ervaringen 't beste overeenkomt met den wil der hoogste levensmacht, de Godheid. En deze soort litteratuur bestudeerende gaat men zich verbazen over de groote overeenkomst tusschen wat de wijze leidslieden dier „heidenvolkeren" hun leerlingen en hun volk voorhielden en aanprezen, en wat in het oude Godsvolk Israel als wil van den Oppersten Wetgever werd geleeraard. Ja zelfs vinden we soms uitspraken, die ons te binnen roepen de hooge zedelijkheid, welke de Heiland zijnen discipelen van alle eeuwen verkondigt als den wil van den Hemelschen Vader en als het doel van alle oprechte kinderen Gods. De bestudeering van de zedelijke leeringen der Oud-Oostersche volkeren is een doorloopende bevestiging in de erkenning van het Paulinische woord : de Heidenen die de Wet (van Mozes) niet hebben, zijn zichzelven een Wet, als die betoonen het werk der Wet geschreven in hunne harten.

Daar is in de weeropgegraven bibliotheek van het paleis van den Assyrischen koning Assurbanipal, den boekenvriend en litteratuur-verzamelaar, levende bijna zeven eeuwen voor Christus, en resideerende in de hoofdstad des rijks Ninevee, een kleitafel met spijkerschrift gevonden, die helaas niet geheel ongeschonden meer was, maar waarop nog voldoende leesbaar was om de geleerden te doen verstaan, dat hier een stuk Oud-Oostersche levenswijsheid in de vorm van Spreuken als die van Salomo was aan het licht gebracht. Andere brokstukken van kleitafeltjes bleken vele gewenschte aanvullingen te

geven, en zoo is door de samenwerking van engelsche en duitsche onderzoekers een goed leesbaar en verstaanbaar klein Assyrisch Spreukenboek gereconstrueerd. De kleitafel, waarop dit geschrift in Assurbanipal's bibliotheek geschreven stond, heeft in haar ongeschonden staat waarschijnlik ongeveer 160 regels omvat, en zou dus naar de tegenwoordige indeeling van de Spreuken van Salomo een 5 tot 6 hoofdstukken hebben gevuld. Van deze 160 regels zijn nu nog ongeveer 90 goed leesbaar, en een 34 verminkt. Maar genoeg is verstaanbaar gebleven om ons een indruk te geven van de levenswijsheid der Babylonische leeraars. Het is verder later gebleken, dat er nog meer dergelijke levenslessen in omloop zijn geweest in de oude Babylonische Cultuurkring.

De genoemde spreukenverzameling is althans wat haar inhoud, de afzonderlijke uitspraken, betreft, waarschijnlik aanmerkelijk ouder dan de zevende eeuw. Een klein brokstuk van een in de oude hoofdstad Assur gevonden kleitafeltje schijnt bij deze verzameling te behooren, en dit geeft de merkwaardige voorstelling, dat deze spreuken zijn beschouwd als vaderlijke vermaningen door den man die den Zondvloed overleefde, aan zijnen zonen gegeven, waarschijnlijk als nagelaten levensregels bij welker naleving een dergelijk strafgericht in de toekomst mogelijk zou worden voorkomen. De man, die uit den Zondvloed gered werd heet in de Babylonische overlevering Utnapisjti, in den Bijbel, gelijk bekend, Noach. We zouden deze verzameling dus kunnen betitelen : De Spreuken van Utnapisjti, of naar Bijbelsche terminologie : Noachitische Levenswijsheid.

De spreuken zijn, evenals die van Salomo niet in proza gesteld, maar hebben een dichterlijken vorm. Elke regel of spreuk bestaat uit twee duidelijk onderscheiden helften, en elk half vers heeft twee hoofdklemtoonen, terwijl de lettergrepen zonder klemtoon verschillend in aantal mogen zijn. Verder zijn meestal vier, soms meer of minder, regels vereenigd tot coupletten of strofen, die

een zelfde onderwerp behandelen. Een dergelijk verschijnsel vindt men ook in de Bijbelsche Spreuken, vooral in de hoofdstukken 1—9, en 22B—31. Evenmin als de Spreuken van Salomo is deze verzameling zeer systematisch geordend, al is er dan ook een zekere groepeering. Dikwijls komt na eenige verzen een onderwerp, dat reeds behandeld is, nog eens aan de orde.

De inhoud van deze spreuken nu is uiterst belangwekkend, zoowel vanwege het inzicht, dat ze ons geven in de maatschappelijke toestanden van dien tijd, als om wat ze ons leeren aangaande de hooge zedelijkheid van de leermeesters dier dagen. De menschenmaatschappij schijnt toen al aan dezelfde euvelen te hebben geleden als de tegenwoordige. Onruststokers en leegloopers waren bezig de goede orde van zaken te trachten te verstoren, en voerden een overmoedige taal, terwijl ze hun huisgezinnen aan den ondergang ten prooi lieten. De wereld was vol verleiding, niet alleen door hun driest optreden, maar ook door de brutaliteit van de vrouwen van slechte zeden, die zoo menig man wisten te bekoren, maar eenmaal in huis toegelaten, zijn gezinsleven verwoestten. Kwaadspreken en laster was een veelvuldig voorkomend kwaad, dat in de gezinnen en tusschen vrienden heillooze verwijdering bracht.

De zonden der tong waren wel van de meestverbreide en meest schadelijke voor een vreedzame samenleving. Twisten waren aan de orde van den dag, en er scheen voor vele menschen een eigenaardige bekoring te liggen in procedeeren voor het gerecht. De rechtszittingen trokken gemakkelijk een belangstellend publiek.

Tegen al deze euvelen richten nu de wijzen hun waarschuwingen, met goede redenen omkleed. Maar niet alleen tegen deze maatschappelijke ondeugden trekken zij ten velde. Zij hebben ook oog gehad voor de meer verborgen zonden en de ondeugden van de gezindheid. Zij manen tot bescheidenheid, tot hulpvaardigheid, tot barmhartigheid jegens de dienstbaren, tot eerlijkheid en betrouwbaarheid jegens den hooger geplaatste bij

wien men in dienst is, en vooral ook in zijn vriendschap. Zij waarschuwen tegen de begeerte naar eens anders bezit. Het meest wel treft ons de raad (zie vrs. 25—28) om een twistzaak zoo spoedig mogelijk tot een oplossing te brengen, omdat achter de onbesliste rechtskwestie de wrok gelegenheid heeft ongehinderd als achter een muur te groeien, terwijl door spoedige beslechting de vriendschappelijke verhouding zooveel gemakkelijker teruggevonden wordt. Dan is uiterst opmerkelijk de vermaning om kwaad met goed te vergelden, en den vijand en tegenstander, zelfs al heeft hij leedvermaak over het aangedane onrecht, goed te doen en gerechtigheid te laten wedervaren. De spreuken over de ware godsvrucht en godsvereering konden even goed in het Oude Testament staan als in dit ,,heidensche'' spreukenboek. Telkens en telkens worden we bij het lezen hiervan herinnerd aan de Bijbelsche zedeleer

Bij hun bestrijding van de zonden van hun tijd doen de Wijzen een beroep op drieërlei of vierderlei beweegredenen van het menschelijk handelen : de kwade gevolgen van de zonden, die voor levensgeluk en welvaart immers zoo schadelijk blijken op den duur, ook de straffen door de overheid ingesteld wijzen zij aan en doen dus een beroep op 's menschen begeerte naar geluk en ongestoorden welstand; ook wijzen zij op den wil der Godheid, op wat God welbehagelijk is, of zijn ongenoegen opwekt, wat de gemeenschap met Hem stoort of ook bevorderlijk in dezen zou zijn, hetzij deze wil van de Godheid als een ongeschreven zedewet in het geweten leeft, of ook in een of anderen schriftelijken vorm is neergelegd (die vrs. 93). Zoo werken deze wijzen, gelijk immers ook Jezus in het Nieuwe Testament, met loon en straf voor wie aan den innerlijken drang van de stem van het geweten nog niet voldoenden steun heeft, terwijl toch eigen zedelijk besef zoo hoog ontwikkeld is geweest, dat zij door de wijze van hun formuleering en motiveering van de eischen der Zedewet ten slotte niet door loonvoorspelling en straf-aankondiging maar door een beroep op het geweten hun

doel bereiken bij degenen, die vatbaar zijn voor zedelijke bearbeiding.

Hieronder laten wij de bedoelde spreukenverzameling volgen, voor zoover de tekst verstaanbaar is. Waar stippeltjes staan is de kleitafel beschadigd geweest, waarschijnlijke aanvullingen hebben wij tusschen haakjes toegevoegd. Men bedenke bij de lezing dat de Babyloniërs nog veelgodenvereerders waren. De goden in den tekst genoemd zijn Marduk de stadsgod van Babel, de scheppergod en god van het licht, Sjamasj de Zonnegod, de rechter en wetgever onder de goden, en de Anunnaki de goden van de benedenwreld volgens de Babylonische voorstelling; maar men lette er op dat er ook van ,,uw God'' zonder meer wordt gesproken. Het is niet duidelijk waar de verzen 41—47 over handelen, over de eerbied voor de ouders, of over de behandeling van dienstbaren, of misschien over de verzorging van de armen en misdeelden; de eerste twee mogelijkheden zijn de waarschijnlijkste.

DE SPREUKEN VAN UTNAPISJTIM.

Wie.....rondloopt, zijn huis niet verzorgt,
.....zullen hem den rug toekeeren,
.....zullen hem aan zichzelf overlaten,
bij zijne menschen , zal hij in verachting komen.

Wil met onruststokers , geen samenspreking houden,
ga tot wie tot werken niet genegen is, niet om raad
(in)goedmoedigheid zoudt ge u door hun wil laten leiden,
zoo zoudt ge uw eigen werk benadeelen en uw pad verlaten.

Als een wijze zult ge bescheiden uw inzicht doen stralen,
uw mond zij gesloten, uw spreken behoedzaam,
als de rijkdom van een mensch zij het woord uwer lippen
kostbaar geacht.

Vermetelheid, vyandigheid zij u een gruwel,
spreek niet brutaal , een antwoord dat niet recht is,
wie onrust stookt , veracht zijn hoofd

Haast u niet tot een bijeenkomst om daar te vertoeven,
waar een twistgeding gaande is, loop daar niet rond,
men zal trachten in den twist u te verwikkelen,
en men zal u als hun getuige gaan gebruiken.
in een zaak die u niet aangaat, zullen ze u betrekken om te getuigen,
trek u van een twistgeding terug zonder u te bedenken.

Als ge zelf een twistzaak hebt, blusch uit wat ontvlamd is,
een rechtsgeding , dat verwaarloosd is
is als een sterke muur, die het schaamtegevoel van den tegenstander (verbergt),
wie dien neerwerpt zal komen te bemerken de gezindheid van een vriend.

Doe uwen tegenstander geen kwaad,
wie u kwaad doet vergeld hem goeds,
laat uwen vijand gerechtigheid wedervaren,
jegens uw benauwer zult ge .....

Wie leedvermaak over u heeft, laat hem geworden,
laat uw hart u niet verleiden kwaad te doen,
zijn zonde .....de Goden .....,
....Marduk.

.....hart ..... verwaarloos hen niet,
laat u op tirannieke wijze , niet door hen dienen,
over zulk een ding is zijn God op hem vertoornd,
het is Sjamasj niet welgevallig, Hij vergeldt hem met kwaad.

Geef spijze te eten , geef wijn te drinken,
betracht wat recht is, , verzorg en eer,
over zulk een ding , is zijn God over hem verblijd,
het is Sjamasj welgevallig , Hij vergeldt hem goeds.

Verschaf hulp , behandel altijd barmhartig,
wil de dienstmaagd in huis, niet (met werk) overladen
....
....

Huw niet een lichtekooi wier mannen legio zijn,
een tot ontucht gewijde , die aan de godheid is gegeven,
een tempelmeisje , dat haar gunsten gaarne aanbiedt,
als ge het moeilijk hebt , zal zij u niet opheffen,
hebt ge een twistzaak , zij zal u belasteren,

eerbied en onderworpenheid is bij haar niet te vinden,
is ze in huis gekomen , breng haar daar (weer) uit,
op de schreden van een ander is haar zin gericht,
verder wordt het huis dat ze binnentreedt verwoest,
wie haar huwt blijft niet in welstand.

Mijn zoon, als het zijn wensch is, sta den vorst ter beschikking,

zijn wel te bewaren zegel bind het u om,
open zijn schat(kamer) , treed daar binnen,
(al was) buiten u geen ander (ooit) daarin.

Ontelbare have zult ge daarin vinden,
op iets van dien aard moet ge uw oog niet slaan,
laat uw hart u niet verleiden in 't geheim (daar) iets te verrichten
naderhand toch wordt de zaak onderzocht,

en 't heimelijke ding dat ge deedt wordt openbaar,
de vorst zal het hooren, en .....
.....zijn schrikkelijke toorn .....
.....gij zult in een proces gewikkeld worden .....

Laster niet , spreek wat skoon is,
uit geen kwaad , vermeld (slechts) goeds,
hij die lastert , en die kwaad spreekt,
ter vergelding daarvoor zoekt Sjamasj zijn hoofd.

Zet geen grooten mond op, bewaak uw lip(pen),
de woorden van uw binnenste uit ze (zelfs) niet als ge alleen zijt,
spreekt ge (te) vlug , naderhand moet ge 't boeten,
maar om uw woorden te bedwingen moet ge uw wil inspannen.

Breng dagelijks uwen God waar uw hart toe neigt,
onder offer en gebed aanbidding,
breng voor uw God en passend reukwerk,
dat is wat toekomt aan uw God.

Gebed en smeeking en zich buigen in het stof,
moet gij dagelijks hem bieden dan bereikt ge uw doel,
en in hoogste mate hebt ge dan voorspoed met uwen God.

Let bij uw leeren op wat geschreven staat,
vreeze (Gods) verwekt gedijen,
offer vermeerdert leven,
en gebed verlost van zonde.

Wie de Goden vreest (zijn God) zal hem niet verontachtzamen,
wie de Anunnaki vreest zal zijne dagen verlengen.

Spreek met vriend en makker geen (slechts),
spreek niet wat laag is, vermeld wat schoon is,
als gij hebt toegezegd geef .....
als ge vertrouwen gewekt hebt moet ge .....

B. GEMSER.

EEN GELOOFSHELD.

Wie de geschiedenis van het menschdom, en speciaal van de christelijke Kerk kent, verbaast zich altijd, dat er telkens tijden van doodsheid komen, die weer gevolgd worden door dagen van krachtig leven. Ook in dit opzicht wordt het Schriftwoord telkens waar, dat wij lezen in Genesis 8.22, „Voortaan al de dagen der aarde zullen zaaing en oogst, en koude en hitte, en zomer en winter, en dag en nacht, niet ophouden," niet alleen in de natuur maar ook in het geestelijke leven. Na de Hervorming in het begin der zestiende eeuw, welke een verbazende geestelijke opleving bracht, volgde een tijdperk van geestelijke dorheid, en drooge dogmatiek, het welk in de laatste jaren der zeventiende weer vervangen werd door de opleving van het Piëtisme, een tijd van kracht en leven.

De vader van het Piëtisme in Duitschland was Spener, de groote voorvechter *August Hermann Francke,* over wien wij gaan schrijven als over een held des geloofs.

Op den 23 Maart 1663 werd in Lubeck, waar zijn vader Johannes Francke een zeer gezien en geacht rechtsgeleerde was, onze held geboren. Lang bleef hij daar niet, want in 1666 beriep Hertog Ernst de Vrome zijn vader naar Gotha, om daar een aanzienlijk ambt te bekleeden. Reeds zeer vroeg echter verloor hij zijn vader, die in het jaar 1670, toen August nog maar 8 jaar oud was, overleed. Gelukkig was zijne moeder een voorbeeld van godsvrucht en vroomheid, die in vrome kringen leefde, zoodat bij haar zoon vroeg de lust ontwaakte om in de Theologie te studeeren. Als een bewijs, dat die vrome omgeving een diepen indruk op den jongen August maakte, blijkt wel het feit, dat haar zoon op zijn tiende jaar haar vraagde om voor hem een kamertje in haar huis

in te richten, waar hij ongestoord in alle stilte met God kon omgaan en een gebedsleven voeren.

Reeds vroeg evenwel ging hij als een zestienjarige jongeling naar de Universiteit te Erfurt, waar hij naar zijn eigen zeggen, meer en meer in een wereldsch leven, verviel, hoewel hij voor grove zonden bewaard bleef, doordat zijn leermeester Prof. Kortholt, een godvruchtig man, de goede vonken, die nog in zijn hart smeulden wist aan te blazen en levend te houden; hij zelf echter moest erkennen dat hij gedurende zijn studietijd niet veel anders dan een groote huichelaar was, die wel naar de kerk ging en vrome gesprekken voerde, goede boeken las maar onder dit alles de ware kracht des geloofs niet bezat; zijn theologie zat in zijn hoofd, niet in zijn hart.

Met Paschen 1684 ging hij naar Leipzig om daar verder te studeeren, maar begon tevens als Magister voorlezingen te houden om geld te verdienen, en hooger op den ladder der Wetenschappen te kunnen klimmen. Op 28 Julie 1686 begon hij met andere Theologen een Collegium Philobiblicum (een bijbel lievend gezelschap) op te richten, dat elken Zondagavond bijeen kwam. Hij deed dit omdat hij had ondervonden, dat de Studenten zoo weinig studie maakten van het lezen des Bijbels in de grond talen, de Hebreeuwsche en Grieksche, en zich beklaagde dat zij alzoo de Schrift ook niet goed verstonden. In deze bijeenkomsten lazen zij lange stukken uit de Heilige Schrift. Daar hij later in aanraking kwam met den vader van het Piëtisme C. M. Spener, die eerste Hof prediker in Dresden was, begonnen zij later kortere stukken te lezen, omdat deze hen aanraadde liever korter stukken te bestudeeren, omdat hun dat meer stichting zou geven. Zoo doende leerde Francke beter den Bijbel kennen. Maar dit maakte hem ook meer en meer onrustig over zijn geestelijken toestand, welken hij zelf later aldus beschreef:

> Ik kan mij tot in het jaar 1687 niet herinneren, dat ik ooit een ernstig voornemen had mij grondig te verbeteren. Ik gaf mij meer moeite om de men-

schen te behagen, en hun gunst te verwerven dan den levenden God welgevallig te zijn. Ik was wel geleerder geworden, maar tengevolge daarvan ook meer opgeblazen. Ik was tot mijn 24ste jaar niet beter dan een onvruchtbare vijgeboom die wel veel bladeren had, maar meestal verdorven vruchten droeg; in dezen toestand beviel de wereld mij wel, en wij konden dan ook goed elkander verdragen: Ik had de wereld lief, en zij had mij lief.

In 1687 moest Francke Leipzig verlaten, omdat zijn Oom, die het beheer had over eene familie studiebeurs hem die wel wilde toekennen, maar op voorwaarde dat hij naar Lüdenburg ging om daar te studeeren onder de leiding van den vromen en geleerden Predikant Santhagen. Francke ging er heen en hoopte een oprecht christen te worden. Hij ondervond daar al spoedig de waarheid van het woord, Hebreen 5:12

Want gij, daar gij leeraars behoordet te zijn van wege den tijd, hebt wederom van noode, dat men u leere, welke de eerste beginselen zijn der Woorden Gods, en gij zijt geworden, als die melk van noode hadden en niet vaste spys.

Voor Francke was de nacht aan het voorbijgaan, en het licht zou in Lüneburg spoedig voor hem opgaan.

Hij moest eene predicatie houden over Johannes 20:38, ,,Deze dingen zijn geschreven, opdat gij gelooft, dat Jezus is de Christus, de Zoon Gods; en opdat gij, geloovende, het leven hebt in u zelven."

Deze woorden deden hem gedurig zich zelven afvragen of hij ook dit geloof bezat. Hij beschouwde zijn geheele leven als zondig en verdorven, wat hem groote angst en zielestrijd gaf, zoodat hij er aan dacht de prediking op te geven. Op een Zondagavond echter werd het zoo benauwd, dat hij op zijne knieen nederviel, en uitriep: ,,O God, zoo gij waarlijk er zijt, openbaar U dan ook aan mij." Toen werd hem na een vurig gebed alle kommer en angst ontnomen en plotseling werd hij als met een stroom van vreugde overgoten. Het was hem alsof hij voelde dood te zijn geweest, en zie hij was levend geworden. ,,Zooals men een hand omkeert, zoo was al mijn twijfel verdwenen." Hij noemde dan ook Lüneburg zijn tweede geboorteplaats. Hij kon nu met vrijmoedigheid en kracht die preek houden.

Tegen Paschen was hij weder in Hamburg, en tegen het einde van dat jaar 1688 keerde hij naar Leipzig terug om zijn studiën voort te zetten onder de leiding van den predikant Johan Winkler, een geestverwant van Spener. Aldaar hield hij zich ook bezig met het onderwijzen van kinderen, en vond terzelfder tijd uit dat men in de boekwinkels te Leipzig geen enkel N. Testament of Bijbel kon koopen. Daarna bracht hij een paar maanden door bij Spener, die een verbazenden invloed op hem uitoefende, zoodat zij geheel hun leven lang, door een onverbrekelijken band van vertrouwen en hartelijke genegenheid aan elkaar verbonden bleven.

Na zijn terugkeer in Leipzig begon zijn invloed in steeds breeder kringen voelbaar te worden. Zijne uitlegkundige voorlezingen vonden ook onder de studenten een grooten toeloop. Een diep ingrijpende beweging ging van hem en zijne vrienden, de Studenten, uit welke eene verdieping van ware christelijke vroomheid en eene wel bewuste overgave aan Christus in persoonlijk geloof bewerkte. Maar zooals het altijd gaat en overal, moest ook Francke tot zijn smart ervaren, dat haat en nijd, vooral onder de oudere, streng orthodox-Luthersche professoren, die niet konden verdragen, dat een jonge man zooveel invloed had, zijn deel werden. Deze ouderen ergerden zich aan zijne in hun oog overdrijving van den godsdienst; aan zijne minachting van het oordeel der wereld; aan de verachting van de wetenschap en zijn wantrouwen van hun philosofie; aan een zeker Phariseeisme, dat gewoonlijk met zulke opwekkingen gepaard gaat. Francke en zijne medestanders werden Piëtisten

d.i. vromen en fijnen genoemd. Daarom werd hem verboden zijne voorlezingen voort te zetten.

Het zou mij te ver voeren van al zijne vervolgingen en moeiten hier verder te schrijven, die hij van 1690 tot 1692, door Duitschland overal had te lijden van zijne vijanden en tegenstanders. In December 1691 kreeg hij een aanstelling aan de nieuw opgerichte Universiteit te Halle, waar hij den 7den Januarie aankwam. Hij werd daar Pastor van eene van Halle geheel afgesloten gemeente, de voorstad Glaucha, waar hij geen andere leeraars naast zich had. Deze gemeente was zeer vervallen; naar de kerk gaan was geen gewoonte maar des te meer werden de bier en drank en danshuizen bezocht. Met grooten ernst evenwel voerde hij zijn werk als leeraar, zielverzorger en onderwijzer der deugd uit. Aan hem werd bewaarheid.

> De leeraars nu zullen blinken als de glans van het uitspansel, en die er velen rechtvaardigen gelijk de sterren des hemels, altijd en eeuwiglijk. Daniel 12 : 3.

Zijne prediking was hoofzakelijk eene van zonde en genade; daarbij eenvoudig, zonder de pronkerige geleerdheid van die dagen, en drong tot het hart. Zoo kwam het dat hij vele hoorders trok ook uit de naburige gemeente, zelfs leden van de Roomsche Kerk. Inzonderheid had hij grooten invloed op de studenten door zijn wetenschappelijke en practische verklaring van den Bijbel, vooral ook omdat aan de Universiteit te Halle zijn mede Professoren meestal mannen waren met hem verwant van geest, en alzoo den stempel van het Piëtisme op de meeste Studenten zetten. Zijn grootste aandacht gaf Francke evenwel aan de verwaarloosde, diep onkundige, en in allerlei zonde levende gemeente van Glauca.

Op een bepaalden dag van elke week kwamen de armen der gemeente aan zijne deur om te bedelen. Toen hij nu eenmaal in 1694 hen bijeen liet komen en uit het woord Gods hen examineerde, ontdekte hij bij hen de

grootste onkunde en ruwheid. Toen begon hij geld te collecteeren om voor de armen het schoolgeld te kunnen betalen, maar de kinders kwamen niet naar school. Daarop hing hij in zijn huis een busje op waarop geschreven stond :

> ,,Zoo wie nu het goed der wereld heeft, en ziet zijnen broeders gebrek hebben, en sluit zijn harte toe voor hem, hoe blijft de liefde Gods in hem? Johannes 3 : 17 en daar onder : ,,Een ieder doe naar zijn goedvinden niet met onwil of uit dwang; want God heeft den blijmoedigen gever lief. 3 Corinthen 9 : 7.

Toen nu dat busje een maand of drie daar gehangen had, legde op een dag iemand daarin 4 Thaler en 16 Groschen (ongeveer 13 shillings). Dat is een goed kapitaaltje, waarmede men iets goeds kan doen; ik wil daarmede eene armenschool beginnen. Met de hulp van een armen student werd nu met Paschen van 1694 in de pastorie eene armenschool geopend. Die school is het mosterdzaadje geweest, uit 't welk de grote boom van de Hallesche stichtingen is gegroeid. In den beginne wilde het weer niet goed gaan. De kinderen verkochten de boeken en de Bijbels die zij kregen, maar Francke hield moed en zijn vertrouwen op den Heer was onwrikbaar. Spoedig werd nu het aantal kinderen zoo groot, dat hij nieuwe gebouwen moest zoeken, vooral daar ook kinderen van ouders, die schoolgeld konden en wilden betalen werden opgenomen; daarom werden eerst huizen nabij de pastorie gehuurd, en toen de gelden hem overvloedig toevloeiden grond gekocht, meest die waarop de drank en dans huizen hadden gestaan en meerdere arme maar godvreezende studenten als onderwyzers aangenomen.

Een geschenk van 500 thaler (£75) maakte het mogelijk 9 kinders die verweesd en verwaarloosd waren aan te nemen, en in vrome en goede huisgezinnen onder dak te brengen. Toen er evenwel nog meer weezen kwamen

werd op den grond waar voorheen die drankhuizen naast de pastorie gestaan hadden een gebouw opgericht bestemd voor een Weeshuis. Meerdere giften stelden hem in staat aan behoeftige studenten kosteloos maaltijden te verschaffen, die in ruil daarvoor hunne krachten ter beschikking stelden van zijne opvoedings-gestichten. Zoo werd in 1697 een hoogere school opgericht tot voorbereiding voor de studie aan de Universiteit, welke later den naam kreeg van Latijnsche school. Verbazend groot was de groei en ontwikkeling van al deze inrichtingen; van overal, van verre en nabij, vloeiden de liefde-gaven toe. Francke schreef dit alles toe aan de gebedsverhooring. Maar het waren ook jaren van groote moeilijkheden voor hem, daar hij alleen wilde bouwen in het geloof aan God, en niet wilde dat er gecollecteerd werd; soms was er geen geld genoeg om de bouwlieden en de bouwstoffen te betalen, doch wanneer de nood het hoogst was, kwam er altijd uitkomst. Zoo gebeurde het op een dag dat Francke bijna moedeloos, in zijne kamer op zijne knieën den Heer om uitkomst bad, daar hij geen geld had om den bouw van de huizen voort te zetten. Opgestaan zijnde ging hij zien naar het werk, en toen hij daar kwam gaf een van de bouwlieden hem een penning, die door hem uit de vuile puinhopen was te voorschijn gebracht. Op die penning stond in het Latijn deze spreuk: ,,Jehova, de bouwmeester zal den bouw voleindigen." Dit richtte hem weer op, en vol moed ging hij met zijn werk verder. Ter rechter tijd kwam er gedurig ondersteuning voor zijne onderneming, zoodat in de jaren 1700 en 1701 de huizen voor de arme studenten en weezen konden betrokken worden. Hij roemde dan ook later:

> ,,Van week tot week van maand tot maand heeft de Heer mij bij stukjes en brokjes gegeven, even als men aan de kleine kinders koekjes en brood toebrokkelt, wat noodig is voor het leven."

Tegen iemand, die hem in zijn aangezicht prees, zeide Francke: ,,Ik heb slechts toegezien, wat God

heeft gedaan." Boven den hoofdingang van het Weeshuis plaatste hij dit opschrift:

> ,,Die den Heer verwachten zullen de kracht vernieuwen; zij zullen opvaren met vleugelen, gelijk de arenden; zij zullen loopen en niet moede worden; zij zullen wandelen en niet mat worden. Jesaja 40:31.

Zeer groot was de zegen, die het werk van deze groote in het Koninkrijk Gods, zoowel op stoffelijk als geestelijk terrein heeft verspreid. In zijn sterfjaar 1727, werden in het Weeshuis alleen 134 kinderen verpleegd onder 10 opzichters, 2207 kinderen en jongelieden in verschillende scholen onder 175 onderwijzers onderricht, de meesten kosteloos, en behalve de weezen elken middag 148 en elken avond 212 scholieren—en ook nog 225 arme studenten uit de Weeshuis gelden gespijzigd.

Behalve deze godsdienstige werken werden nog de volgende stichtingen door Francke opgericht. Een paedagogium voor kinderen uit de aanzienlijke standen. Een Bijbelgenootschap, dat goedkope Bijbels verspreidde, en binnen 88 jaar tot 1800 toe 5,224,670, Nieuwe Testamenten, Bijbels, Psalm en Gezangboeken had uitgegeven, zijn vriend C. H. van Canstein had hem door een aanzienlijke gift daartoe in staat gesteld; dan nog een Boekhandel en eene Apotheek, welke beide bijdroegen tot het onderhoud van de liefdadige inrichtingen.

Francke had niet alleen een oog en een hart voor de nooddruftigen in eigen omgeving; hij reisde in zijn later leven door Zuid Duitschland, om daar het Evangelie ook te brengen, waardoor hij velen tot een zegen werd, en de harten won, vele wolven in lammeren veranderend. Ook dient niet vergeten te worden, dat deze geloofsheld de vader is geweest van de nieuwe Duitsche Zending onder de heidenen door B. Ziegenbalg, en H. Plutschau uit te zenden naar het Zuiden van Indië om daar ook het Evangelie te brengen.

Dit alles werd tot stand gebracht door het geloof,

de liefde tot God en de menschen. Hoe heerlijk is het in deze onze dagen van stofvergoding en materialisme nog eens de geschiedenis van zulke groote mannen in het Koninkrijk der hemelen te mogen lezen. Wij worden daardoor opgewekt om ook voor dat Koninkrijk te arbeiden; vertroost, als het schijnt, dat wij altijd op rotsen ploegen, en geen vrucht zien; geleerd onder alles op te zien tot onzen hemelschen Vader, die onder alles ons kracht geeft tot het volbrengen van Zijn werk.

Op den 8en Junie 1727 is hij heengegaan naar het Vaderhuis hier boven, nadat hij op de vraag van zijne vrouw: Uw Heiland is toch U nabij? geantwoord had, „Daar is geen twyfel aan."

V.B.

DE HEILIGE STAD.

1.

Eens zag ik in de slui'mering
'n Wonder-droomgezicht,
Mijn oog was op Jerusalem
En tempelwaarts gericht.
Ik hoorde 't lied der kind'ren;
En van uit 't Godsgebied
Weerklonk 't gezang der Eng'len
Als antwoord op dat lied:
Jerusalem, Jerusalem!
Hef op uw poort! loof God!
Hosanna in den Hogen!
Hosanna! Sabaoth!

2.

Ik zag 'n ander visioen:
De straten stil en leeg.
Daar klonk geen blij Hosanna-lied,
Der kind'ren lofzang zweeg.
De zon verborg haar aangezicht,
En duisternis rees op,
Toen ginds de schaduw van 'n kruis
Viel op 'n heuveltop.
Jerusalem, Jerusalem!
Dat uw Messias spot.
Hoor 't Eng'len-lied ten Hogen!
Hosanna! Sabaoth!

3.

't Gezicht verdween: 'n nieuwe aard
Zag ik als in 'n droom;
En in dat nieuw Jerusalem
De kristalijnen stroom
Gods heerlikheid verlicht de stad
En ieder, die 't begeert,
Kan door de poort naar binnen gaan
Waar niemand wordt geweerd.
De stad behoeft geen zon bij dag;
Bij nacht geen ster noch maan,
Want 't was 'n Nieuw Jerusalem
Dat nimmer zal vergaan.
Jerusalem, Jerusalem!
Zing blij! Nacht is er geen!
Hosanna! in den Hogen!
Door alle eeuwen heen!

W.P.J.P.

HERVORMINGSLIED.

(Wijze Gezang 7.)

1.

Heft aan de blijde psalmen!
Heft aan 'n jubellied!
Zingt 't heil met vreugdegalmen,
Dat heden is geschied:
De Kerke Gods herboren,
Hervormd, hernieuwd, herleeft!
Laat 't ganse mensdom horen
Van 't heil, dat God ons geeft.

2.

Komt, laat ons Gode danken
Oprecht, met hart en mond,
In luide jubelklanken
Door 't ganse wereldrond!
Nu 't bijgelovig duister,
Der middeleeuwen nacht
Moet wijken voor de luister
Der waarheidszon vol pracht.

3.

Laat ons de Here prijzen,
Die onze boeien brak;
Hem heden dank bewijzen
Voor 't licht, dat Hij ontstak.
Zijn Woord mag ik nu lezen,
't Is geen verboden boek.
'k Heb geen schavot te vrezen,
Als ik de waarheid zoek.

4.

We willen juichend zingen,
Nu Luther en Calvijn,
Opnieuw weer doen ontspringen
Der waarheid heilfontein.
Wie kan haar ons ontroven!
Geen vijand, listig, snood.
We blijven haar geloven
Getrouw tot in den dood.

5.

Wij, Kerk der martelaren,
Gegrondvest op Gods Woord,
We willen 't rein bewaren
Er bouwen steeds op voort.
Het kroost der martelaren
Vier, heden blij van geest
Na viermaal honderd jaren,
Dit plechtig jubelfeest.

6.

Word' Heer der legerscharen!
Door 't dankbaar nageslacht
Ook nog na vele jaren
U nieuwe dank gebracht!
Wil onze Kerk doen groeien,
Geef zegen, geef genâ!
Dat onze Kerk moog bloeien
Door gans Zuid-Afrika!

W. P. J. P.

'T BETER LAND.

1.

Ik hoor u spreekt van 't Beter Land,
Waar pinkstervreugd alle smart verbant,
Moeder, waar is dat heerlik strand?
Zullen we 't zoeken? Naar welke kant?
Is 't waar d' oranjeboom geurig bloeit?
Waar de vuurvlieg danst, waar de mijrtel groeit?
Niet daar, niet daar, mijn kind!

2.

Is 't ver van hier in 't fabelland,
Waar rivieren vloeien ôer gouden strand?
Is 't waar safier en smaragd en robijn
Diamant ook verlicht de donkr'e mijn?
Waar de parel blinkt op 't rotsig strand?
Is 't dáár, mijn moeder! dat Beter Land?
Niet daar, niet daar, mijn kind!

3.

Oog nimmer zag 't, mijn lieve zoon!
Oor nimmer hoorde die vreugdetoon!
Droom nimmer schoner verrukking zendt,
Droefheid en dood zijn daar onbekend.
Tijd spaart de bloem, en ze valt niet af
Ver boven lucht en ver oêr 't graf
't Is daar, 't is daar, mijn kind!

W. P. J. P.

LIEFDE.

1.

Zacht, ootmoedig, rein en goedig
Eersteling der deugdenrij,
Die in 't lijden schept verblijden,
Liefde! Hemelkoningin zijt gij!
Medelij klopt in uw boezem,
Tederheid huist in uw hart,
Liefdevol zijn uw gedachten,
Nimmer bracht uw oordeel smart

2.

Hopend immer, moed'loos nimmer,
Schoon bedrogen, hoopt gij stil.
Lang verwachtend, smaad verachtend,
Steeds berustend in Gods wil.
Nooit vertragend in goed doenend
Steeds getrouw tot in den dood,
Ziet ge in elke mens 'n broeder,
Zijt gij aller vriend in nood.

W. P. J. P.

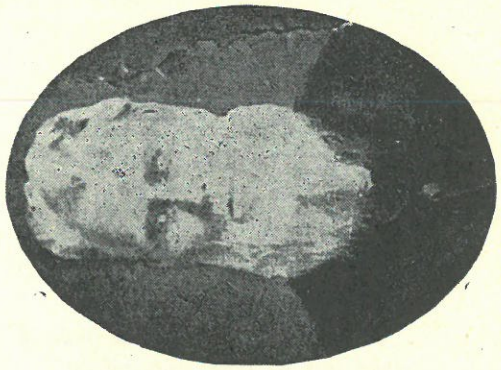

FREDERICK HENDRIK GEIJSER.

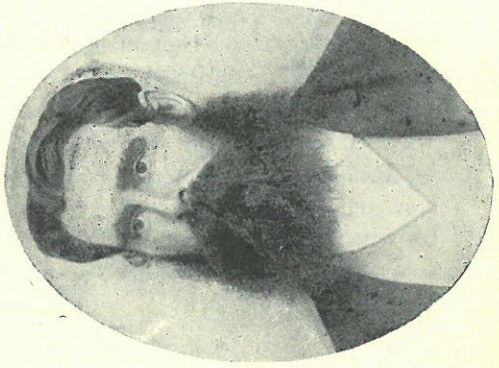

LUCAS CORNELIS GEIJSER.

FREDERICK HENDRIK GEIJSER.

Frederick Hendrik Geijser werd op 11 Februarie 1825 in de Kaap Kolonie geboren, en maakte de Grote Trek mee. In 1851 is hij gehuwd met Susanna Johanna Susara Bronkhorst, en vestigde zich in Zoutpansberg. In 1861 werd hij bevorderd tot Generaal van die streken, en trad als zodanig op in de Kafferoorlogen. Na het verlaten van Schoemansdal in 1867 vestigde hij zich in het distrikt Pretoria, doch verhuisde in 1889 naar het distrikt Pietersburg, waar hij op zijn plaats Turffontein, bij de tegenwoordige halte Geijser in Junie 1893 overleden is.

LUCAS CORNELIS GEIJSER.

Lucas Cornelus Geijser, zoon van de bovengenoemde Frederick Hendrik Geijser, werd op 11 October 1856 geboren, en is op 27 October 1913 overleden. In de dagen van de kerkvereniging was hij, evenals zijn broeder Hendrik Geijser, van Waterberg, beslist, en verdedigde hij de Hervormde Kerk en hare rechten met klem.

GERT JOHANNES ZACHARIAS HELBERG.

Gert Johannes Zacharias Helberg was in die vroegere dagen een bekende figuur in het Zoutpansbergse. Hij was een echte Zoutpansberger, en heeft deel gehad aan de stormen die bij tijden in het hoge Noorden doorgetrokken zijn. Op 11 Augustus 1853 is hij dicht bij Schoemansdal geboren, en heeft nog het onderwijs genoten van de heer Cornelis van Boeschoten. Na het opgeven van dat dorp in 1867 is hij met zijn ouders mee naar Marabastad, waar hij later getrouwd is met Johanna Smit, 'n dochter van de Volksraadslid P. C. Smit.

In December 1889 is hij tot ouderling verkozen, en is de gemeente Pietersburg trouw blijven dienen, en had een werkzaam aandeel aan de opbouw van de kerk in het hoge Noorden. Hij was een man van karakter, en besliste overtuiging, zoals hij getoond heeft in donkere dagen, zoals met de kerkvereniging. Op de algemene kerkvergadering was hij bijna altijd een van de Zoutpansbergse afgevaardigden.

Op 21 December, 1926 is hij overleden.

P. S. P. E.

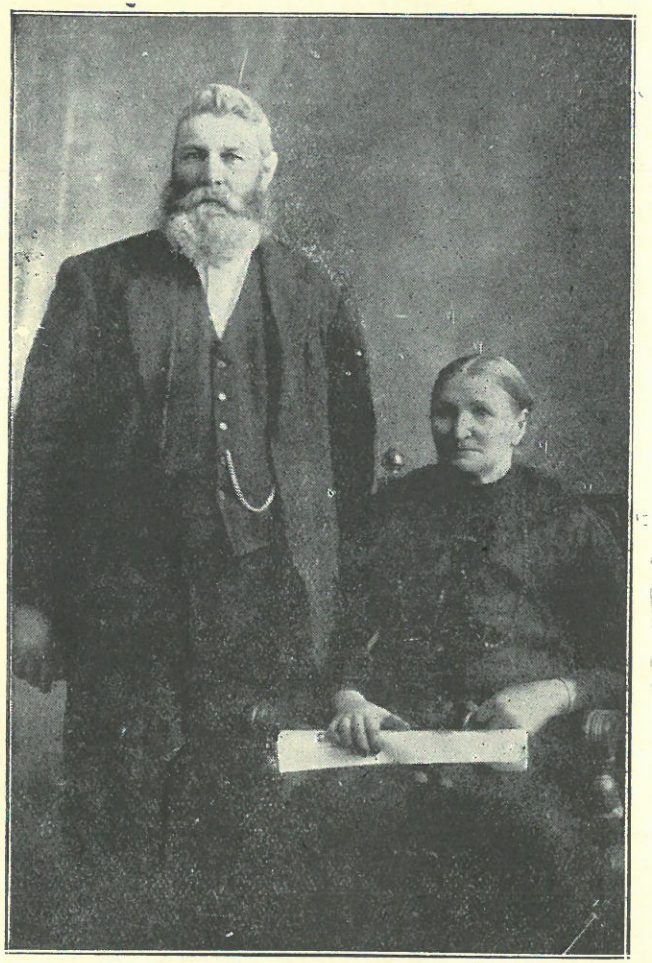

Gert Johannes Helberg en Echtgenote.

ZALIGE DOODEN.

> En ik hoorde een stem uit den hemel, die tot mij zeide: Schrijf: zalig zijn de dooden die in den Heere sterven, van nu aan. Ja, zegt de Geest, opdat zij rusten mogen van hunnen arbeid; en hunne werken volgen met hen.—Openb. 14:13.

Niets zoo gemakkelijk als om een doode zalig te spreken. „De mortius nil nisi bene: Over een doode spreke men alleen in gunstige zin." Al is er toen hij nog leefde, veel kwaad van hem gezegd, al werd de levende achtervolgd om jaloerschheid of vijandschap — dit broze van het menschenhart daalt met hem in 't graf. Nu wordt hij zalig gesproken en in de mate waarin hij eens werd verguisd wordt hij nu opgehemeld. Een kleine vraag: Is het toch niet beter bloemen bij iemands leven te brengen dan bij zijn begrafenis? Voorwaar het is gemakkelijk, het is goedkoop een doode zalig te spreken.

Inderdaad, niets is zoo moeilijk. Eigenlijk is het onmogelijk. Want een doode kan niet meer denken noch gevoelen. Daarom is het in engeren zin onmogelijk den doode zalig te spreken. Hoe kàn een doode zalig d.i. gelukkig zijn, waar zijn hart ophield te kloppen, waar hij nu onvatbaar is voor welken indruk ook, zijn bewustzijn ontbonden is? De dood is van A—Z negatie, ontkenning, terwijl juist geluk het positieve bij uitnemendheid is en niet denkbaar is zonder besef, waarneming, ervaring; niet denkbaar is zonder leven. Dus blijkt het een absurditeit om een doode zalig te spreken.

Jezus, onze Heer heeft dan ook toen Hij nog op

---

* Met deze overdenking hier te plaatsen voldoe ik aan een vriendelijk verzoek.—G. E. A.

aarde was, slechts levenden zalig gesproken. Het geluk ligt niet in wat de wereld daarvoor aanziet en prijst, maar de armen van geest, de bedroefden, die Gods troost ontvangen, de zachtmoedigen, de barmhartigen, de reinen van hart enz., deze zijn de fiere dragers van het geluk, van het stille, blijde licht dat uitstralend uit hun hart 't gansche leven zet in gloed en kleur. Zij zijn de ,,beati possidentes'', zij bezitten het geluk. Want zij leven, zij leven in 't licht.

Maar de dooden rusten in hun eeuwig huis, het graf, in de koele donkerheid.

Daarom verstaan wij dat levenden gelukkig kunnen zijn, maar is het zalig spreken van een doode niet de ongerijmdheid zelf?

En toch, hier staat het in onze tekst: Zalig zijn de dooden. — Met nadruk wordt aan Johannes op Patmos de opdracht gegeven het alzoo te schrijven. En zou de Stem uit de hemel, want deze is het, die zoo spreekt, zich ooit vergissen?

Als daar een botsing is tusschen ons denken en ons gelooven, dan is er maar één oplossing mogelijk n.l. het wonder. Onmogelijk dat God mensch wordt, de Oneindige een eindigen vorm aanneemt, onmogelijk dat God ons liefheeft — zegt ons verstand. Maar het geloof roemt: Het Woord is vleesch geworden en heeft onder ons gewoond en wij hebben Zijn heerlikheid aanschouwd, een heerlijkheid als van den Eengeborene des Vaders, vol van genade en waarheid!

Want voor het geloofsoog straalt de heerlijkheid van het Kerstwonder waarvan Gods liefde het geheim is, een liefde boven ons verstand, maar die het antwoord is voor ons hart, dat leeft van wonderen en rekent op wonderen. Met ons denken reizen wij tot verre horizonnen. Maar verder dan deze begrenzingen kunnen wij niet. Maar ons geloof stijgt omhoog vèr in de onbegrensde mogelijkheden van Gods wonderen. Goethe

heeft eens gezegd: ,,Het wonder is het liefste kind van het geloof.''

Onmogelijk, zegt ons denken, dooden zalig te spreken. Maar het wonder van Christus' opstanding wentelt alle steenen zoomaar weg: Jezus leeft! En nu wordt het dwaze, ongerijmde voor ons een evangelie. Vergeet het niet, 't is de Stem uit den hemel, voorwaar niet van deze aarde, ' t is het woord van den levenden Heer zelf dat tot ons komt en zegt: Zalig zijn de dooden.

Maar dit staat er niet alleen. Er volgt nog meer. Evenmin als àlle levenden zalig gesproken werden door den Heer op aarde, evenmin worden àlle dooden door den Heer in den hemel, zalig gesproken. Alleen een bepaald soort levenden en een bepaald soort dooden worden gelukkig geacht. Er staat: zalig zijn de dooden, *die in den Heere sterven.*

Het oude onderscheid tusschen ceremonieel reinen en onreinen, tusschen wettisch rechtvaardigen en onrechtvaardigen is voorbijgegaan. Sedert Christus is er maar één onderscheid: tusschen hen, die in den Heer leven èn die zonder, buiten den Heer leven. Daarom, gelijk het mogelijk is, in den Heer levende, zalig te sterven, zoo is het ook mogelijk buiten den Heer levende, rampzalig te sterven. De tegenstelling is niet, mag niet langer gelegen zijn in de vraag: leven of sterven? maar in de vraag: ben ik het eigendom van den Heer, ben ik van Hem, is Hij van mij, ja of neen? Want dit beslist over de zaligheid òf rampzaligheid van ons leven, ook van ons sterven.

Die in den Heere sterven. Hun sterven is niet anders dan levensontplooiing. De dood neemt de aardsche en eindige belemmering weg en nu is er de volkomen ontvouwing mogelijk van het eeuwige leven dat reeds in 't tijdelik leven op aarde door Jezus hun gegeven is. O zalige doode, die op engelenhanden gedragen wordt tot boven de starren! Hoe zal het daar voor u lichten. Geheven zijt gij nu boven de distelen en doornen, die u op aarde telkens gewond hebben.

Het kruis is van uw schouders afgenomen, uw hoofd is omkranst. O kruisdrager, die nu zijt drager van den kroon! Nu niet meer in de moeiten, de teleurstellingen, de smarten, de zonden der wereld. Gij zijt nu voor goed bij den Heer. Hoever ligt de wereld, het eindige, het zondige beneden u. Gij verwondert u hoe daar beneden nog tranen om u geweend worden. Gij verbaast er u over hoe gij ook wel gehuiverd hebt voor den dood. Want hij bleek uw vriend te zijn en bewees u een onsterfelijken dienst. O gelukkige doode, want gij zijt niet dood maar leeft.—

Voorwaar, zalig zijn de dooden, die in den Heere sterven.

In den Heer. 't Beteekent in gemeenschap met den Heer. Hij van mij, ik van Hem.

In Hem sterven: ik leg mij neer op Zijn trouw. Als alles verduistert, Gij blijft mij nabij. Dicht gaan alle deuren. Gij hebt mij door de uitnemendheid van Uwe onveranderlijke liefde een geopende deur gegeven, O Gij Onveranderlijke, die de Liefde zijt! Door pijn en doodsbenauwdheid word ik in de engte gedreven, maar Gij doet mij in de ruimte gaan, want Gij zijt met mij, Uw stok en Uw staf voeren mij opwaarts, uit de schemerende dalen het rijzend licht tegemoet, o Gij die de Herder zijt!

Als de gedachten binnen in mij zich vermenigvuldigen, als het daarbinnen aangroeit tot een storm van gedachten, die mij dreigt te verpletteren, als mijn zonde steeds vóór mij is; mijn geweten, hemel en aarde mij veroordeelen, dan verkwikken Uwe vertroostingen mijne ziel. O Gij, die tot den wind zegt: Zwijg en tot de golven: Wees stil. Ik zie Uw oogen als sterren stralen in den nacht en ik weet hoe diep in Uw hart de barmhartigheid woont voor een zondaar als ik, de barmhartigheid die roemt tegen het oordeel. Veilig in Uw liefdearmen, rust ik aan Uw liefdehart. Draag mij, draag mij van de wereld weg, omhoog in Uwe heerlijkheid. Kom Heer Jezus, kom—ik wacht.

Zal het niet zóó zijn, in de ziel van hen, die sterven in den Heer?

Nu is er ook de rust. Waar vrede is, is altijd rust. Hij, die de Vrede is, is ook de Rust. Hij maakt het binnen in de ziel zoo wonderlijk stil. Niet een stilte als van het graf, maar de levende stilte als wanneer de slapende natuur ontwaakt tot nieuwen dag. „Jezus Uw verzoenend sterven blijft het rustpunt van mijn hart"— „U wordt als Gij mij weer zult wekken opnieuw mijn lofzang toegebracht. En zoo ik niet weer mocht ontwaken, aan U beveel ik dan mijn geest om voor den troon, die rust te smaken die hier mijn uitzicht is geweest". De rust komt, de rust is er.—„Opdat zij rusten". Rusten naar de ziel, rusten naar het lichaam. Rusten ja, maar in anderen zin dan zij die niet in den Heer sterven. Zij houden zich niet krampachtig vast aan hun werk, zij laten het, als God hen roept, vrijwillig los. Het is een genade geworden, zij mogen rusten. Nu is voorbij de moeite van den vaak moeizamen arbeid. Maar wat zij zaaiden met tranen, maaien zij met gejuich! Laat maar rusten het zaad dat in de aarde is gevallen. Straks zijn de velden wit om te oogsten, weldra staat de afgedane arbeid te juichen voor Gods aangezicht. Want moge de wereld in haar onrustig arbeiden alleen zich zelf bedoelen, Gods kinderen leven niet enkel voor zich zelf, maar in hun werk zal iets van de eeuwigheid gevonden worden, iets dat uit God geboren is en daarom niet kan sterven. „Al wat gedaan werd uit liefde tot Jezus, dat houdt zijn waarde en zal blijven bestaan". Daarom heeft het toch wel een bizondere beteekenis dat het juist van deze dooden gezegd wordt, als iets bizonders: „opdat zij rusten van hunnen arbeid".

Wij zeiden het reeds: hun arbeid was niet vergeefs. O, ik weet het wel, wat slechts hout, hooi, stoppels was, dit alles is weg, daarvan is niets overgebleven. Maar het echte goud is wel gebleven. De doode zelf meent misschien dat het alles maar waardeloos was en alles, alles

ervan met den stroom is weggedreven, maar God, die het weggedrevene zoekt, stelt het onverwacht voor de verbaasde oogen van hem, die nu in den hemel is. Zie hoe het fijne goud van hun liefdewerk daar staat te stralen in de glans van den hemel. Niets van waarachtige toewijding aan den naaste, niets van zelfverloochenende liefde, geen bloem voor een zieke meegebracht, geen beker koud waters voor een dorstige, vermoeide ziel is verloren gegaan. God, die het weggedrevene zoekt, heeft het alles uit den stroom van het voorbijgegane leven weer opgehaald. En als zij zelf er niets van begrijpen en verwonderd vragen: Maar, Heer, wanneer, wanneer toch? zal Hij hun antwoorden: „Voor zooveel gij aan den minste van mijn broederen gedaan hebt, dat hebt gij Mij gedaan". Dit is de beteekenis van het „en hunne werken volgen met hen". Maar let nu goed op, dat er niet staat: gaan hun voor. De werken gaan den doode niet vooruit in de zaligheid. Zij volgen gelijk een schare engelen, die een lofzang der stilheid zingen, maar toch—een lófzang. Ja, de werken, door Gods kinderen in stilheid volbracht, zij zingen het lied dat God verheerlijkt. Zij vólgen. Slechts Eén is er die vooruit gaat met Zijn werk, Zijn volbrachte werk op Golgotha. En dit is en blijft het éenige werk dat vooruit is gegaan en dat in staat is de hemelpoort te openen. Hun werken volgen met hen.

Als Dorkas begraven wordt, toonen de weduwen met tranen in de oogen aan Petrus de kleederen, die Dorkas voor haar gemaakt heeft.

Als de oude dokter van Drumtochty (naar MacLaren ons verhaalt) gestorven is en de inwoners nu eerst beseffen wat zij in hem verloren hebben en nu eerst goed oog krijgen voor al de trouw, voor al den moed, voor al de vriendelijkheid, voor al de teederheid, voor al de liefde van hun dokter, dan vragen zij zich af, welke woorden zij zullen schrijven op zijn grafsteen. Een kerksch man was de dokter niet, van zijn belijdenis, of die wel zuiver Gereformeerd was, wisten zij niets.

Welk was nu het woord dat voor hem van toepassing was? — Toen sprak een van hen: Mannen broeders, laat dit het grafschrift zijn voor onzen dokter: „Kom in, gij gezegende des Vaders, want ik ben krank geweest en gij hebt mij bezocht". Hun werken volgen met hen.

Ik moet eindigen, maar U nog eerst wijzen op iets in onzen tekst wat ik nog niet noemde, het is dat: „Van nu aan." „Zalig zijn de dooden, die in den Heere sterven, van nu aan." Ja, zegt de Geest. De Geest bekrachtigt met Zijn „ja" wat de Stem van Johannes mededeelt. De Geest geeft ons innerlijk te ervaren alles wat Christus ons schenkt. Hij getuigt met onzen geest dat wij kinderen Gods zijn. De Geest eigent ons toe wat wij in Christus hebben. Zoo wordt het werk van den H. Geest het werk der verheerlijking van Christus. Hij maakt Christus beloftes voor ons en in ons Ja en Amen.

Zoo verzekert dezelfde Geest dat van nu aan de dooden zalig zijn. En dan vind ik er geen dringende reden voor om de gewone opvatting van dit „van nu aan" in den zin van terstond (van 't oogenblik af dat de scheiding van ziel en lichaam plaats heeft) te laten varen. De reden van het zalig zijn ligt in het sterven in den Heer, het is nergens anders afhankelijk van, niet bovendien ook nog van Jezus' wederkomst, zooals de nieuwste uitlegging het wil. Er wordt gezegd: Wie in den Heer sterft, *is* zalig. En 't is onmogelijk dat er na het sterven in den Heer een min of meer onderbroken toestand zou intreden, die *dan* eerst tot zaligheid zou worden als de Oordeelsdag daar is.

Wel gelooven wij met Paulus dat er een opstanding is ten laatste dage, als de ziel het verheerlijkte lichaam zal ontvangen. Maar met Paulus gelooven wij niet minder — en welk een troost! — dat wij, hetzij dat wij leven, hetzij dat wij sterven, het eigendom zijn (en dus blijven) des Heeren. De dood brengt ons geen mindering van zaligheid, maar vermeerdering, ontplooiing.

„Niemand", zegt Jezus, „zal ze uit mijne hand rukken". Paulus verlangt om ontbonden te worden en — met den Heer te zijn. Hij zegt niet: en — de eindelijke zaligheid (van voorgoed met den Heer te zijn) af te wachten. Neen: van nu aan, d.i. terstond na het sterven. Een Gezangvers zegt het zoo:

Het sterven duurt slechts oogenblikken,
Dan volgt met ongekend verkwikken,
't Ontwaken in d'Onsterfelijkheid.

Sterven is een afdalen in geheimzinnig-donkere dalen. Maar voor wie in den Heer sterft is het een afdalen om te klimmen; om terstond te stijgen tot de hoogten Gods, waar een heerlijk panorama van ongekende zaligheid voor 't verwonderd oog zich uitbreidt.

Ja, zalig zijn de dooden die in den Heere sterven, van nu aan. En zalig zij, die in den Heere alzoo leven, dat zij ook eenmaal in Hem sterven. Amen.

G. E. ALERS.